

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-יושב של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, ו' באדר ב' התשנ"ב (11 במרס 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:02

א. הצעות לסדר

היו"ר ד' שילנסקי:

אני יודע שישבת שבעה אחרי פטירת אביך היקר, ואני מעביר לך את תנחומי. אתה לא היית כאן בשבוע שעבר כאשר היתה הצבעה אישית, והודיעו שלא היית נוכח, אבל כרצוני להבהיר לכול, שלא היית נוכח כי ישבת שבעה אחרי פטירת אביך. שוב, קבל תנחומים בשם כולם.

אני רוצה למסור תנחומים גם לסגן ראש הממשלה ושר החוץ על פטירת אמה של אשתו רחל.

מי ייתן ולא חדעו דאבה עוד, והשם במרומים ישלח לכם ניחומים.

בהתחשב בזה שלא יכולת לנסח את ההצעה בצורה מסודרת, כי ישבת שבעה והיית באבל, אני מאפשר לך להעלות את הצעתך לסדר בתוך דקה, לא לפי הכתוב.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מאוד על ההשתתפות בצערי: מאוד מאוד, בכל לבי.

הסיפור ידוע והוא עצוב. מדובר על כוונה שיש מאחוריה כבר התחלות ביצוע, לחסל למעשה את בית-העלמין היהודי בהמבורג. בעיר אלטונה שהיא חלק מהמבורג.

זה בית-עלמין שיש בו כ-4,000 קברים, חלקם קברים ישנים וחשובים מאוד שיש להם ערך היסטורי מיוחד.

מדובר במעשה שראשיתו בטעות או בהטעיה. זה שטח שנקנה אומנם כחוק, אלא שמהיגות יהודית מפוקפקת כלשהי אחרי השואה, אולי מטעמים מסחריים, ולדאבון לב יש גם תופעות כאלה כימינו, מכרה את השטח. לכן מבחינת המסגרת החוקית שלטונות החוק רשאים לבצע שם כנייה — הם רוצים לבנות שם סופרמרקט.

אולם, יש כאן עניין שהוא מעל לחוק הפורמלי. וזו הפנייה שאני מבקש להפנות, אדוני היושב-ראש. מה שיישאר לנו באירופה — זה רק כתי-קבורה. לא יהיו שם עוד יהודים. זה הזיכרון ההיסטורי. אני מבקש, באמצעותך ובאמצעות הבית הזה, להציג פנייה לנשיא גרמניה ויציק, לראש ממשלת גרמניה הלמוט קהל, לשלטונות המבורג, לקחת את העניין הזה לירידה ולמצוא דרך חוקית לבטל את המצב החוקי הקיים. היו דברים כאלה, אפשר לעשות זאת. זו בקשתי, כדי שבית-הקברות הזה לא יחולל.

יש פנייה של סנטורים, יש התערבות של קיסניג'ר בעניין זה. אדוני היושב-ראש, אני חושב שפנייה שלך, עם כל הסמכות שלך, עם העבר והרקע שלך, ופנייה של בית-הנבחרים שלנו, עשויה להועיל כאן.

אני מודה לך שאפשרת לי להעלות את הנושא לסדר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

לפנינו שתי הצעות לסדר. הראשונה, של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי — בבקשה.

תמר גוז'נסקי (החיות הדמוקרטיות לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, שישה מחברי הקואליציה הממשלתית בכולגריה העלו לאחרונה לסדר-היום של הפרלמנט הכולגרי הצעת חוק שכותרתה: ביטול החוק להקמת בתי-המשפט העממיים להענשת האחראים להשתתפות בולגריה במלחמת-העולם השנייה לצדה של גרמניה ולפשעים הכרוכים בכך. הצעת החוק מעניקה רהביליטציה לכל אלה שהורשעו על-ידי בתי-המשפט העממיים, ומבטיחה שיוחזרו להם רכושם שהוחס. במקביל מוצע בחוק להעמיד לדין את חברי בתי-המשפט העממיים עצמם.

המשטר ששלט בכולגריה ערכ מלחמת-העולם השנייה העביר דרך שטחה של בולגריה למעלה מ-11,000 יהודים משטח הכיבוש ביוון והסגיר אותם לידי הנאצים. יהודים אלה הושמדו כמעט כולם במחנות המוות. יהודי בולגריה עצמם ניצלו הודות להתנגדות הפעילה של העם הכולגרי.

בתי-המשפט העממיים שבהם מדובר הוקמו בשנת 1944 לפי החלטה מפורשת של ממשלת "חזית המולדת". עבודתם התנהלה בפיקוח הוועדה הצבאית שהיתה מורכבת מנציגי ארצות-הברית, ברית-המוצות, צרפת ובריטניה, שישבה בסופיה עד לחתימתו של הסכם השלום עם בולגריה.

הכנסת, בהעלותה על נס את העם הכולגרי שהציל בהתנגדותו הפעילה את בניו היהודים, חייבת להרים את קולה נגד המזימה לטוהר את שמם של פושעי מלחמה פאשיסטים בולגרים ולהחזיר להם את רכושם. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

אני אעביר את ההצעה שלך לסדר למסדות המתאימים. מובן שכולנו מזדהים עם פנייתך נגד טיהור פושעי מלחמה נאצים שעשו פשעים רבים, עם כל החומרה שאנו מתייחסים בה גם כלפי אלה שמנקים את הפושעים שרצחו את בני עמנו.

הצעה נוספת לסדר של חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך שהענקת לי את הזכות הזאת. אני מבקש להתנצל: לא הספקתי להכין את ההצעה לסדר בכתב אלא רק לבקש להעלות את הנושא. מסיבות אישיות, הכול היה חפז, ואני מבקש ממך לאפשר לי להעלות את ההצעה בעל-פה במשך דקה. אני הפניתי אליך מכתב ואני מתנצל.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

שר החוץ ד' לוי:

אגוז בזה. הרי לא הייתי חייב לעלות להשיב. הצעה לסדר אינה הצעה לסדר-היום, אבל מפאת החשיבות שאני מייחס לנושא, אני רוצה להתייחס אליו, משום שבעניינים אלה אני חושב, כפי שביטאת יפה, אדוני היושב-ראש, שהבית כולו מאוחד, ואינו מרפה מהם, אם הנתיב מתנגש או מתיישב עם חוק כלשהו. מבחינתנו מקובל עלינו שלא יקום חוק העומד בסתירה לרגישות ולחובה שלנו בעניין הזה שלא להחריש, לא לשכוח, לא לתת לשכוח או להשכיח.

ולכן, בהתאם למה שנאמר כאן, אדוני היושב-ראש, משרד החוץ ימצא את הדרך להעביר את עמדתנו ואת דרישתנו על-מנת ששני הנושאים האלה יטופלו על-ידי הדרג הבכיר והעליון ביותר בשתי המדינות.

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך מקרב לב על תנחומיך. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, יצא במקרה שההצעות לסדר הועלו בזמן שאתה יושב פה, ובמקום להעביר את החומר ולהסביר, קיבלנו את התשובה כבר במקום, ואנחנו כולנו, ובכל אופן אני אישית יודע את עירנותך ורגישותך לנושאים האלה לאורך כל הדרך, ואני בטוח שהם יזכו לטיפול הטוב ביותר. תודה רבה.

ב. הצעה לסדר-היום

רוח מיוחד של "טיים מגזין" בנוגע למשטר הפולני והאפיפיור וההשלכות על מדינת ישראל

אכן אירעה לאיש הגדול הזה טרגדיה, אשר היטיב לתארה עזר ויצמן, בריאיון ליוחנן להב, ב"ידיעות אחרונות" מ-17 בפברואר 1989.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת העצני, סלח לי רגע. לא הפעלתי את השעון, כי באירוע כזה, כשהנעם כל כך כואב, מקובל להקדים כמה משפטים בקשר למותו של מנחם בגין, אבל אינני חושב שיש לנצל את זה עכשיו לפולמוס עם מנחם בגין.

אליקים העצני (התחיה):

לא, לא, שום פולמוס. יש לי רק עוד שני משפטים ואסיים. לא יהיה פולמוס. אני רק אצטט ואומר את מלות הסיום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני לא חושב שזו השעה, אבל אני מפנה את תשומת לבך; אני מקווה שתתחשב.

אליקים העצני (התחיה):

כן. אני מצטט. עזר ויצמן אמר: "מדוע מסתגר מנחם בגין כביתו? לא בגלל מלחמת לבנון. בגין מסתגר כי תפס באיחור, שבקמפ-דייוויד הניח את ארץ-ישראל על קרן הצבי, הבין באיחור ששם התחייב לנסיגה ממנה. אמרתי לאחר מעשה לנשיא קרטור: בגין התחרט על ההסכם."

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת העצני, אני מבקש וחוזר ומבקש ממך. אינני רוצה לסגור לך את המקורפון, אבל אני פשוט מבקש ממך עכשיו לעבור לסדר-היום. הסעיף שלך הוא: דוח מיוחד של

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. גם את פנייתך זו אני אעביר למוסדות המתאימים. עוד אחשוב באיזו צורה ואיך.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לומר כמה מלים ולהתייחס לנושאים שהועלו כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, כבודו. בבקשה. אולי תואיל לעלות לדוכן?

אני רק רוצה להבהיר, בדרך כלל השבוע כבר אינני מאשר הגשת הצעות לסדר-היום, כי אנו עמוסים מאוד. אבל במקום שיועלו הצעות לסדר-היום בנושאים האלה, שאולי לא היו מגיעים לדיון בדרך הרגילה, חשבתי שיהיה יעיל יותר להפוך אותם להצעות לסדר, וכך אפשר להעלותם. בבקשה, כבוד השר.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בהתייחסות לסוגיות כאלה, שכלפיהן יש לנו מחויבות לאומית, רגשית, מוסרית ויהודית, אנחנו בדרך כלל פותחים במערכה, נכנסים למאבק, מעוררים דעת קהל, פונים אל המוסדות המתאימים ולא מרפים.

שונה הרבה כאשר המקרה איננו עומד בסתירה לחוקים, למשל המקרה של המבורג או המקרה שהועלה על-ידי —

—

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מזמין את חבר הכנסת אליקים העצני להביא הצעה לסדר-היום, מס' 6808, בנושא: דוח מיוחד של "טיים מגזין" בנוגע למשטר הפולני והאפיפיור וההשלכות על מדינת ישראל.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מתי יהיו התשובות על השאלות?

היו"ר ד' שילנסקי:

במהלך הישיבה. התשובות על חלק מהשאלות, עשר במספר, יהיו אחרי הסעיף הזה, הצעה לסדר-היום, שעליה משיב שר התעשייה והמסחר, ובתום התשובה על ההצעה הוא יענה על השאלות הנוגעות לו. בבקשה, חבר הכנסת העצני.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימי השבעה האלה לפטירתו של מנחם בגין, זיכרנו לברכה, יצוין כאן פועלו הגדול בגירוש הבריטים מהארץ והקמת המדינה; במניעת מלחמת אחים שתי פעמים בזכות גדלות רוחו; בהצבת עדות המזרח על מקומן המגיע להן כחברה הישראלית; בהחלטה על שחרור ירושלים ובהחלת ריבונות ישראל על ירושלים והגולן; בהריסת מדינת המחבלים בלבנון; בהריסת הכור העירקי; בהקמת הרכה אלונג-מורה.

לא מניתי הכול, אך בידעין לא מניתי את "השלום". זאת השארת לנשיא מצרים ולבוטרוס ראלי, אשר באורח ציני ניצל את ההדומנות הזאת להשמיץ את השבח המפוקפק והארוסי, כי האיש התווה את הדרך ל"שלום תמורת שטחים".

הפעילות ניהלו ראש ה-CIA, ויליאם קייז, היועץ לביטחון לאומי, ויליאם קלקר, ושר החוץ.

חבר הקונגרס הרפובליקני הנרי הייד, חבר הוועדה בקונגרס על השירותים החשאיים, אמר: עשינו כל מה שעשינו במדינות שבהן רוצים לערער מבנים ממשלה קומוניסטית; עיתונים חשאיים, שידורים, תעמולה, כסף, עזרה ארגונית, ייעוץ. העבירו מזון, בגדים, כסף וכן הלאה. בהכרח החומר לתוך פולין סייעה ממשלת שבדיה. עד כאן מתוך הראיון המיוחד.

בישראל וכיש"ע מממנת קרן-פורד, המודרכת על-ידי משרד החוץ האמריקני ונמצאת בהשראתו, את הסעיפים הבאים, ואמנה מתוך הדוח שלהם ממרס 1991 על שנת 1990 את המפעלים ואת הארגונים דלהן, וההקבלה תדבר בעד עצמה: אל-חכוואתי — 100,000 דולר; Woman's Affairs West Bank — זה ארגון אש"פ לנשים — 50,000 דולר; American Friends Service Committee — אלה הקוויקרים, סוכנות שנים על גבי שנים מעודדת את הארגונים של אש"פ — 74,000 דולר; אל-נג'אח, אוניברסיטת המחבלים הידועה — 34,750 דולר; Jerusalem Media and Communication Center, שזה ארגון של סוכנות ידיעות אש"פית — 43,000 דולר; MERIP, ארגון בווינגטון, שלפי אייפ"ק הוא הארסי ביותר נגד ישראל — 47,000 דולר; New Israel Fund, הקרן החדשה לישראל, הגורם המממן את American Friends for Peace Now, של "שלום עכשיו" — 150,000 דולר; International Center for Peace in the Middle East — 72,000 דולר; עוד ארגון חיות, אל-חק — החוק בשירות האדם המספק אינפורמציה ולחץ לכבול את ידי צה"ל — 260,000 דולר; Arab Studies Society, פייצל חוסייני — 72,000 דולר; Fund for Free Expression, הארגון המפיץ חומר של מירון כנבנישתי — 35,000 דולר; גבעת-חביבה — 300,000 דולר — גם המשקל מעניין; סמינר הקיבוצים בישראל — 137,000 דולר; "בצלם", בשנים 1990—1991 — 200,000 דולר; בירדית, אגודת הסטודנטים שהיא פררציה של ארגוני החבלה — בשנת 1989 — 346,000 דולר, בשנים 1990—1991 — 150,000 דולר. וכך הלאה וכך הלאה, ומנית רק חלק.

אליהו בן-אלישר (הליכוד):
תמשיך לקרוא מהרשימה שבביל הפרוטוקול, כדי שכולם ישמעו זאת.

אליקים העצני (התחיה):
התוצאות ניכרות בשטח. כותרת ב"הארץ" של היום אומרת: חודשה היוזמה להקים מועצת עירייה בעזה; אש"ף נתן הסכמתו העקרונית. פאזי אבו-רחמה נוסע לרמת-עמון, שם יושב עבאס זאכי, נציג אש"ף. זאכי פונה לתונים ושם נופלת ההחלטה על בחירות בעזה, ובקרוב בחברון.

זה פרי של כמה שנים של דה-סטביליזציה. המינהל האזרחי כבר נתן את הסכמתו. ברגע שתקום בעזה המועצה האש"פית הזאת, יגיעו כספי הסיוע מהשוק האירופי. אנא, עשו את ההקבלה. זה לא מקרה.

התבשרנו שארצות-הברית גורמת לכך שגרמניה לא תשלם לנו את השליש שהיא חייבת על-פי הסכם השילומים — כאשר תאוחד גרמניה. היא היתה צריכה להוסיף שליש על השילומים, ואמריקה מתערכת בגרמניה שלא תשלם את זה, כדי להדק את המצור הכלכלי למען הדה-סטביליזציה של שלטוננו ביש"ע.

"טיים מגזין" בנוגע למשטר הפולני והאפיפיור וההשלכות על מדינת ישראל.

אליקים העצני (התחיה):

אני מצטער לומר, שבפרלמנט, שבו כל מה שאנחנו עושים זה לדבר — פרלמנט — סתימת פה איננה הדרך שבה היושבראש צריך לנהוג, לפי דעתי. אני מצטער מאוד, עם כל הכבוד שאני רוחש לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני חושב שזו סתימת פה. היושבראש צריך להקפיד שידברו לעניין, כך גם כותב בתקנון. כשיש סטייה קלה — ויש הרבה סטיות קלות — היושבראש לא מגיב, אבל כשזה נאום שלם — — —

אליקים העצני (התחיה):

כן, אבל אתה עושה צנזורה על תוכן דברי.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש לך חילוקי דעות, זה לגיטימי להשמיע וללכן את הנושא, אבל לא בעקיפין, וכשהמת עוד מונח לפנינו והכאב עדיין גדול. אני אומר לך את זה כעצה ידידותית.

אליקים העצני (התחיה):

להיפך, כבוד היושבראש, כל מה שרציתי לומר הוא, שאנחנו נזכור את מנחם בגין על מעלליו הגדולים, ורציתי לבקש מתלמידיו ויורשיו לפעול ברוח הדברים שהוא הצטער עליהם. את זה רציתי להגיד לו. נתת לי עוד לומר את המשפט הזה. עכשיו סיימתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה אמרת. עכשיו אודה לך אם תתחיל בנושא.

אליקים העצני (התחיה):

אני מודה לך.

אני מצטט מתוך "דוח מיוחד" — כך הם קוראים לזה — אשר התפרסם ב"טיים מגזין" ב-24 בפברואר 1992. כאשר אצטט מתוך הדוח, צריך רק לחשוב "אש"ף" בכל מקום שנאמר בו "סולידריות", כדי לקבל צמרמורת.

ב-2 ביוני 1982 נפגשו הנשיא רייגן והאפיפיור בספריית הוותיקן ברומא, והחליטו על מערכה חשאית לערעור השלטון בפולין. המונח הוא destabilizing — דה-סטביליזציה. כמכשיר נבחר ארגון "סולידריות", אשר היה אז מחוץ לחוק. לארגון הזה במחתרת סופקו על-ידי אמריקה טונות של ציוד, מכונות הפאקס הראשונות בפולין, מכונות דפוס, תחנות שידור, טלפונים, מצלמות וידאו, מכונות טלקס, מחשבים.

מי הברית? כמרים, סוכנים אמריקנים, נציגי הסתדרות העובדים האמריקנית AFL, נציגי הקונגרס של ארגוני התעשייה CIO, תנועות לייבור אירופיות. כסף הועבר על-ידי ה-CIA. "הקרן הלאומית למען דמוקרטיה", חשבונות סודיים של הוותיקן, איגודים מקצועיים מערביים, האינטרנציונל הסוציאליסטי.

הרשת חדרה עד לתוך ממשלת פולין, וכל החלטותיה הפנימיות הועברו לארצות-הברית. בגלוי העבירו מזון, כסף, תרופות. הרשת האמריקנית סיפקה מקומות מפגש חשאיים, ארגנו הפגנות.

ארצות-הברית התנתה עזרה כספית לפולין בהגנה על זכויות האדם ובהנהגת רפורמות פוליטיות. על-פי החלטה מראש, הופעל על פולין לחץ "מוסרי" ולחץ כלכלי מוגבל. את

האמריקנים היום היא על כך, שההתחלה לא תיקטע ותיחנק, כי ההשתלטות הערבית כבר הושלמה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
עליך לסיים.

אליקים העצני (התחיה):
אני צריך עוד שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, אני מצטער. חבר הכנסת העצני, לא אוכל לתת לך שתי דקות. אני יכול לתת לך חצי דקה.

אליקים העצני (התחיה):
דקה, בסדר.

אני פונה אל כבוד שר החוץ. אני יודע שאתה חותר, בצדק, למנוע אי-הכנות וחילוקים מיותרים עם האמריקנים. אין בזה חידוש גדול. איש אינו מחפש עימות עם המעצמה האדירה הזאת. אף אחד אינו מטורף. אבל אתה צריך גם להגיד לנו פעם אחת היכן הגבול, איפה אנחנו כן נעמוד.

מתוך הנחה שחברון יקרה לך, ואני יודע זאת, ואתה אינך מתכוון לכך שאנחנו נפנה ונפסיק את שלטוננו ביש"ע; איפה אתה כן תעמוד נוכח חתרנות — כאנגלית, דה-סטביליזציה — גלויה על-ידי אש"ף, בעזרת ידידים יהודים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לך. אדוני השר, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:
אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, ניתן היה להבין את דבריו של חבר הכנסת העצני לו נגע בדיון מדיני, בזכותו כאופוזיציה לתקוף את מדיניות הממשלה, שהוא היה שותף לה במשך שנים. אבל אני מתקשה למצוא בדבריו קשר הגיוני בין מה שהוא ציטט כאן על אודות פעילותה של איצות-הברית נגד משטר קומוניסטי, וההשוואה עם התנהגותה כלפי ממשלת ישראל. אני מתקשה להבין מה בעצם אתה מציע, ומה ההשוואה כאן.

אני חייב לדחות את הטענה מכול וכול. נכון שלממשל האמריקני מדיניות משלה, ול ישראל מדיניות משלה. אין תמיד זהות, ולא אחת יש חילוקי דעות; אין תמיד תמימות דעים, ולא אחת יש מחלוקת. חובתנו היא, על אף קיומן של מחלוקות אלה, למצוא את שביל ההידברות וההסכמות עם ארצות-הברית. זה לא רק רצון, זו לא רק משאלת לב, זו חובה לאומית ממדרגה ראשונה. וזי שמתעלם מכך כנראה הוא בוחר לו בדרך של עם לבדד ישכון. זאת לא דרך, מבחינתי, זה אוכדן דרך.

ומשום כך השקענו הרבה מאמץ במשותף כדי להגיע אל אותו תהליך מדיני מוסכם, שעל-פי הכרתי הוא אשר ימנע תהליך אחר מסוכן ביותר, לא רק להשקפתך. ואילו נכנסה ישראל, לדעתי, למאמץ פרונטלי עם הממשל האמריקני, אני יודע מה היתה התוצאה.

על שלנו צריכים לעמוד, עמרנו ונעמוד. אבל העמידה איננה ביצירת משבר עם הגדולה שבמדינות תבל. אני יודע, אפשר לתת נאומים שהם ביטוי לפטריוטיזם מן הנעלה ביותר, אני מכיר את זה. השאלה היא, מה התוצאה. מה התוצאה, האם זה היה עומד כך, האם שום דבר לא היה קורה, שום דבר לא היה מתחולל? כל הגורמים היו עוזבים את הנושאים האלה, או שהמאבק היה מועתק לזירה אחרת? שם יש לישראל פחות

אנחנו מכירים את הלחץ האירופי, את הביקורים הפרובוקטיביים של אגודות וארגונים, או של כנסיות ושחקני קולנוע, הכול פרי תכנון מרכזי. אנחנו מכירים את ההתרנות של אונר"א — סוכנות הסעד לפליטים, שכבר היום אלה גרעינים של ממשל פלשתיני בעזרה אמריקנית.

אנחנו מכירים את הפרסים שמחלקים לאנשים מסוימים בישראל, גם כאלה שיושבים כאן, ולא אנקוב בשמות. מחלקים שם גותנים ויקרה לפי תכנון מרכזי של דה-סטביליזציה. אנחנו מכירים את מקור המימון של המחקר של מירון בנכנישתי, למה מומן ומי מימן; קרן-פורד.

אנחנו מכירים זאת שאנשי ציבור מסוימים מוזמנים לסמינרים רבי יוקרה, מפרסמים אותם בעיתונים אמריקניים רבי יוקרה, ולא במקרה. יש תכנון מרכזי. הקונסוליה האמריקנית בירושלים היא הגיבוי לחבורת חוסייני-עשראוו-נונוסיבה. הגיבוי הזה נותן להם את העזו ואת החוצפה להתהרס בגלוי נגד שלטוננו, לרמוס ולהפר את החוקים שלנו בריש גלי. יש להם חסינות אמריקנית.

אל-חכוואתי הוקם על-ידי האמריקנים. האחים כותאב הם אמריקנים. מובארק עוואד, אשר גורש על-ידינו, היה אמריקני — הוא עדיין אמריקני כי הוא חי. אוניברסיטת בירדית היא במקורה אמריקנית, ורכים מאוד ממרציה הם אמריקנים. אלה מוסדות מרכזיים של דה-סטביליזציה, ואנחנו מכירים את התוצאות של חתרנות. בתי-הסוהר שלנו הפכו בתי-הבראה. אתמול שחררו 300 טרוריסטים.

אין עוד הוצאה לפועל של פסק-דין ביש"ע, אתה לא יכול היום להוציא לפועל פסק-דין במקום כלשהו ביש"ע. פניתי בעניין זה להוצאה לפועל. אין משטרה, אין שלטון. אלפי בתים נכבים, ואין חוק. ידינו קשורות, כמו ממשלת פולין, להבדיל אלף הבדלות, כי אנחנו לא משטר קומוניסטי.

יהודי בבית-משפט ערבי ביש"ע הוא נרדף. עכשיו היה בג"ץ של משה זר. הפרקליטות הודתה בעובדות שיהודי לא יכול לשלם דין ביש"ע. יצרו גטו יהודי בבית-לחם ואומרים: תנסה, אולי שם השופטים אינם חתח לחץ וייתנו לך צדק. מובן שאין לזה שחר. הוא לא יכול להגיע לשם כלל. ידינו כבולות, והפרקליטות הודתה שיהודי כבולות.

צה"ל באזיקים. המורל בו ירד בגלל היותו באזיקים. עד היום שום דבר לא הועיל. אוניברסיטאות החבלה נפתחו מחדש, חרץ מבירדית, אף ששר הביטחון הכתיח פה שאם יחזרו לסורם ואם ההסתה תחזור, הוא יסגור. אבל הוא איננו סוגר. במכללה האסלאמית בחברון תפתח מרכז הסתה. אל-ג'נאח משתוללת, בית-לחם משתוללת. אין לנו שלטון עוד. דה-סטביליזציה הצליחה.

אני רוצה לסיים. כבוד שר החוץ, אין ספק שאמריקה אינה מתכוונת להחריב את מדינת ישראל, חלילה. היא ידירה של מדינת ישראל. דה-סטביליזציה מכוונת לשלטון שלנו ביש"ע. אבל אם בינתיים מתערער חלוטין השלטון בכלל, ואי-אפשר להבדיל בזה כי זה צבא אחד ומשטרה אחת ושירות בתי-סוהר אחד, לזה הם אדישים.

מלחמת הערביות היא אכן בתוך הפול הזה של דה-סטביליזציה. כבר נכנענו ככך שאנחנו יושבים עם אש"ף, ובשטח אש"ף מתכסס והוא כבר יושב ושולט מתוך השטח, ואתה יודע את זה. מה שעוד נשאר לנו זו הישות היהודית ביש"ע. שם עוד לא הפסדנו את המערכה. והמערכה עם

גדולים ותעשה להצלחת תהליך השלום ולמציאת הבנות עם הממשל האמריקני. יש דברים שאנחנו מטפלים בהם ולא תמיד טוב לתת להם פומבי. אין קל יותר מאשר להגיע למשבר. אני מכיר את זה, אין קל יותר מאשר לעשות "ברוגז".

אני רוצה לומר דבר אחד, אם נגזר וייגזר, חלילה, פעם — שישראל לא תהיה אשמה. עדיין אין לנו תחליף לארצות-הברית, אנחנו צריכים לזכור זאת. זה לא אומר, חס וחלילה, להתקפל ולהיכנע לתכתיב, להשלים עם מדיניות שנוגדת את האינטרסים שלנו. אבל כנגד זה, אין צורך להציג את ארצות-הברית כאויב, או כחתרן, או כמי שרוצה שישראל תיחלש.

יש ויכוחים, יש חילוקי דעות, יש הבדלי השקפה, יש אי-הסכמות, אבל יש כאן אינטרסים משותפים. יש גם ערכים משותפים, יש גם דיאלוג והסכמות רבות בתחומים רגילים, חשובים ביותר, מדיניים, צבאיים וכלכליים. מחובתה של ישראל לעשות את הכול, תוך עמידה על האינטרסים החיוניים שלה, לדבוק בידידות עם ארצות-הברית.

מטעמים אלה, אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הצעה אחרת לחבר הכנסת מיכאל ברוזר.

מיכאל ברוזר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הייתי תומך בהצעתו של שר החוץ להסיר מסדר-היום את דברי ההבל ששמענו קודם, אבל אני לוקח אותם ברצינות רבה. היום גילה לנו חבר הכנסת שדיבר לפני שר החוץ, שיש למדינת ישראל אויבים נוראים, הממונים בידי המשטר האמריקני. הוא דיבר על מחבלים וארגוני מחבלים, אבל ציין עוד כמה אויבים, ואני אזכיר לכם מי הם.

מירון כנכנישתי, אויב ושונא; הקן החדשה לישראל, אויבת ושונאת; "בצלם", ארגון שונא; "שלום עכשיו", ארגון מחבלים; והגורעים מכולם, אדוני היושב-ראש, גבעת-חביבה וסמינר הקיבוצים. על אלה הוא בא להגיד לנו, שהם ארגונים שונאי ישראל, שממונים מחוץ-לארץ.

מאחר שכך, אדוני היושב-ראש, אני מציע שנעביר את הנושא לוועדה, שתחליט איך ומתי אנחנו מכריזים מלחמה על ארצות-הברית. הרי אי-אפשר אחרת. היא מממנת ארגוני שונאים, את מירון כנכנישתי ואת סמינר הקיבוצים.

מי שחושב שהם באמת סכנה רצינית, יעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. אני חושב שכדאי להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות, כדי שפעם אחת ולתמיד נכניס באותו חבר הכנסת קצת חינוך, קצת דעת וקצת יחס לבית החשוב הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת העצני, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה? במקרה זה הוצעה ועדת החינוך והתרבות.

אלי דיין (העבודה):

זה לא רצוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דיין, אני שאלתי את חבר הכנסת העצני ולא אותך.

אליקים העצני (התחיה):

אני רוצה שום ועדה.

סיכוי להצליח. היא תעמוד, אין לי בכך שום ספק, ככל זירה; תיאבק על ענייניה הצורקים, תילחם, אבל עם אותו סיכוי להצלחה? אני מטיל ספק בכך. זאת הפקרת הזירה המדינית, והוצאה תהיה הרת אסון.

לכן, למרות קיומם של חילוקי דעות, אנחנו מחפשים את הדרך מצד אחד, להשפיע על מהלך העניינים, להגיע להסכמות כמהות. שמעת גם את נשיא ארצות-הברית אתמול, עם כל הוויכוחים שיש, ולא רק לך, אומר חד-משמעית, פומבית: מתנגד להקמתה של מדינה פלשתינית.

מה אתה מציע בעצם? שאנחנו נתכנס כאן למצב שבו נאמר: מה שגיבשנו ביחד לא עומד עוד, ואנחנו עצמנו ננהל את העניין לבדנו משום שיש חילוקי דעות. ציטטת כאן את מנחם בגין, וזכרנו לזכרה, אני אצטט ציטטה אחרת שלו, היא התשובה לעניינים האלה: למרות חילוקי הדעות הקיימים בין ישראל לארצות-הברית, אנו מחליטים מתוך הכרה שלא נגיע לעימות בין שתי המדינות.

איך לא מגיעים לעימות? במאמץ משותף, כאשר מצד אחד אנחנו שומרים על המהות שלנו, ומצד שני מחפשים את ההבנות וההסכמות. על-פי כללים אלה פועלת ממשלת ישראל.

אתה מציין את בתי-המשפט. אתה משפטן. בתי-המשפט בישראל מושפעים נוראות מארצות-הברית?

אליקים העצני (התחיה):

בתי-המשפט כיש"ע, כבוד שר החוץ.

שר החוץ ד' לוי:

חסלח לי, יש מערכת בישראל, שהיא ביטוי לדמוקרטיה. עם כל הכבוד, אינני מוכן לעשות את ההשוואה שעשית פה בין ההתייחסות של ארצות-הברית לפולין הקומוניסטית לבין היחסים בין ישראל לארצות-הברית. אינני מוכן גם לעשות את ההשוואה של הגורמים שצינת כאן, והזכרת את "סולידריות" לא מוכן, לא יהודים ולא ערבים, אין השוואה, אין דמיון.

האם אני בא לומר, שבכול אנחנו מסכימים? יש חילוקי דעות. חבר הכנסת העצני, המוסדות שאתה ציינת החליטו היום? ישבו בממשל וקבעו איך לקעקע את שלטון ישראל כיש"ע? עכשיו, בשנה זו או בשנה שחלפה החליטו לסייע להם? זה נעשה במשך שנים.

אפשר למצוא תימוכין, אפשר לא להסכים, אבל מכאן ועד לקביעה הדמיונית, שזה בעצם תהליך שכל כולו מזימה אמריקנית לקעקע את ישראל — אני לא מקבל את זה.

לא אחת אנחנו מתווכחים עם הממשל, ומן המפורסמות הוא. הלוואי שתחומי היכיון-היו מצטמצמים, הלוואי. אבל חובתנו, כאשר יש דברים שבהם צריכים להבהיר את חילוקי הדעות, על מנת להשפיע ולהביא לשינוי — אנחנו עושים את זה. לא תמיד זה דבר שמתקבל, אבל חובתנו לעשות את זה.

דיברת על יש"ע. חבר הכנסת העצני, המאמץ שאנחנו משקיעים על מנת לקדם את תהליך השלום הזה נתן לישראל: א. יכולת להשפיע על מהלך העניינים; ב. זהו התהליך שמבחינת האינטרס הלאומי אין לו אלטרנטיבה — פרט לדבר אחד, אם ננטוש הכול, נשכ בצד ונאמר: נראה איך יתפתחו הדברים. אם נעשה זאת, לא נבוא בטענה לאיש אלא לעצמנו, כי לא ידענו מה אנו רוצים ולא עמדנו על מה שאנחנו חייבים לעמוד.

לכן, אדוני היושב-ראש, למרות חילוקי הדעות שצצים לא אחת בינינו לבין הממשל האמריקני, ישראל עשתה מאמצים

בדברי שר החוץ. אין הבדל. יש מפלגה אחת לכל הרוחב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבין שתשובתך היא לא.

חברי הכנסת, יש לנו שתי הצעות: האחת לדון במליאה, השנייה להוריד מסדר-היום. מי שהוא בעד דיון במליאה, יצביע בעד. מי שהוא בעד הורדה מסדר-היום, יצביע נגד. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 2

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 18

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שניים בעד, 18 נגד, אין נמנעים. וכך, ההצעה של חבר הכנסת העצני ירדה מסדר-היום.

ג. הצעה לסדר-היום

פיתוח תעשיית-כלכלי של חיפה ואזור המפרץ ושאלת האבטלה במרחב זה

תעשייה כבדה. זה אזור שיחסית חיו בו מעט אנשים מעמלה והרבה אנשים מעמל. חיפה היתה סיפור של חיפה האדומה, לא רק מפאת אופיה הפוליטי, אלא האדום סימל אז גם את העמל כאותם ימים. מועצת פועלים חזקה וחשובה, מנהיגי פועלים שיצאו מן האזור ההוא — ידועים יוסף אלמוגי, אבא חושי, ישראל קרגמן מהקריות ואישים אחרים שבאו מן האזור הזה; הם ייצגו בכית הזה את מעמד העובדים.

קריית-אטא כולה היתה בנויה סביב בית-החרושת, שאנחנו כאן ליוונו אותו בדרכו האחרונה ב-1985. ואפשר היה להציל אותו. היו ימים למיניהם, ואני יודע שאתה אישית היית מעורב פה ושם בניסיונות להצלתו; מפעל היסטורי שהעסיק אלפי עובדים.

אחר כך — הפגיעות ברפא"ל; ריכוז אדיר של המוח היהודי, שגויס למטרת היסוד של הקיום שלנו, מאות אחרי מאות אחרי מאות. המפעל הביטחוני המזהיר הזה, רב הזכויות ההיסטוריות, הולך ומצטמק. "מספנות ישראל", "וולקן", "חישולי כרמל", "מגה", "פניציה" כסכנה.

אני יודע שחלק מן הסיפור הזה הוא סיפור אובייקטיבי. אני לא נמנה עם אלה שמטילים את כל האחריות על הממשלה. מי שעושה את זה מצפה למעשה למשטר אטטיסטי, שבו הממשלה עושה הכל. הצפייה שלי מהממשלה היא שתשתמש בכוחה הרב לצמצם את הכרסום במקומות עבודה שם, ובעיקר שתשתמש בכוחה הרב להזרים לאזור הזה יותר תעסוקה.

זה אזור שכל השנים קלט עלייה. מי שעולה על הרי הכרמל וצופה צפונה למפרץ רואה את הערים ואת העיירות שקמו שם, ערי עולים. קריית-ים, קריית-חיים המערבית, קריית-מוצקין ורובה, קריית-ביאליק, סביניה, כל האזור הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

זאת אומרת, אתה לא מסכים להעביר את הנושא לוועדה. יש לנו שתי הצעות.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

יש שלוש הצעות: הצעה להסיר, לדון במליאה וועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם חבר הכנסת העצני לא הסכים להעביר את הנושא לוועדה, יש לנו רק שתי הצעות: דיון במליאה או הסרה מסדר-היום. חבר הכנסת העצני, אני צריך לשמוע ממך — אומנם חשכתי ששמעתי — לא נאום אלא כן או לא. אני חוזר על שאלתי מאחר שלא שמעו פה את תשובתך. האם אתה מוכן שהצעתך תועבר לוועדה?

אליקים העצני (התחיה):

לא. אני מעדיף — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יכול להגיד כן או לא.

אליקים העצני (התחיה):

אני אומר לא. אני מעדיף דחייה על-ידי שתי הסיעות הגדולות האלה, שיראו שאין הבדל ביניהן. שמענו את זה גם

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הסעיף הבא בסדר-היום — הצעה לסדר-היום מס' 6700, בנושא: פיתוח תעשיית-כלכלי של חיפה ואזור המפרץ ושאלת האבטלה במרחב זה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר התעשייה והמסחר, אני מכהן בכנסת מעט יותר מ-10 שנים, ואחת ההצעות הראשונות שהעליתי לסדר-יומה של הכנסת היתה הנושא: סגירת מתמר — מפעלים תעשייתיים במפרץ-חיפה.

במשך כל שנות שירותי כאן, אחת לכמה חודשים, לעתים גם בזמנים קצובים יותר, אני, כנכחד ציבור מחיפה ומן האזור של חיפה, נדרש כאן להעלות הצעות הקשורות בפיטורי עובדים ובפגיעה במפעלים גדולים בחיפה. זה כבר הפך מעין ריטואל.

לחיפה עבר תעשייתי וכלכלי מפואר — למפרץ ולקריות אשר סביב לה. שם היתה תעשייה נפלאה, תעשייה שהתגאנו בה לפני הקמת המדינה ואחרי הקמתה. אני עוד זוכר את איגרות הברכה לראש השנה שהיינו מקבלים כילדים מארץ-ישראל לגולה הדוויה עם צילומים של "נשר", של ארובות עשן. היום ודאי היו מלינים על כך מפאת זיהום אוויר ושאר ענייני אקולוגיה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

הלבניות.

שבח וייס (העבודה):

"תנובה", הלבניות של בתי-הזיקוק, הנוף האנושי, הטבע. הצבעים של האזור הזה הם צבעים של עבודה, של עמל, של

רכסים, נשר, גבעת-עמס על-יד טבעון, טירת-הכרמל עד עתלית, מלא יישובי עולים, קליטה יוצאת מן הכלל, התערות עדתית נפלאה. חיפה והאזור מצטיינים באחווה חברתית בין יהודים ליהודים, בין יהודים לערבים ולדרוזים.

זו חברה סולידית, חברה עובדת, מתרחקת מאווירה של "דור הסילון" ושל "החוג הנוצץ" ושל היח"צנות ושל ה"יאפיס" ושל כל התופעות האחרות, שאולי הן נחוצות לציביליזציה מודרנית והן מרוכזות באזור אחר.

גם האקדמיה משולבת בהווי הסביבתי, ואפשר לדבר עליה כעל אינטליגנציה עובדת — הטכניון, האוניברסיטה, הסמינרים למורים, מוסדות אחרים, מערכת חינוך לתפארת.

כ-45,000 עולים מברית-המועצות נקלטו באזור הזה בשנים האחרונות.

אנחנו חשים כאילו מנותקים מצינור הדם העיקרי של מדינת ישראל בתחום הזה. אין לנו האתוס של קריעיות, ואני בעד האתוס של קריעיות; אין לנו האתוס של ערי פיתוח, ואני בעד הפעלת ערי פיתוח; אין לנו היתרונות של המרכז במדינה קטנה, שהכול מוביל למרכז — כ-2 מיליונים מאזרחי המדינה מרוכזים באזור שכין חדירה-גרמה-רמלה, בוקה ומבוקה ומבוקה תכנונית, תחבורתית, אקולוגית, וזה מצטופף שם ומצטופף ומצטופף, והיום, משך הזמן הדרוש כדי להגיע למקום העבודה ולחזור ממקום העבודה רב מהזמן שאתה משקיע בעבודה עצמה.

לכן, אינטרס עליון של מדינת ישראל, של ממשלת ישראל, כמי שמכוונת את עיקרי הפעילויות הכלכליות — וזה המצב אצלנו — הוא להשקיע בגליל, בנגב והרבה מאוד באזור הזה של חיפה, שמשווע להשקעות. הוא פתחו של הגליל, במובנים מסוימים רציני מאוד להיות גם בירת הגליל, אבל עקב התופעות הכלכליות והחברתיות שמתרחשות שם אנחנו מפסיקים להיות בירת הגליל, ולגלילים אולי נוח יותר לדרת דרך ואדי-עארה, דרומה לתל-אביב, ולהוסיף שם על הצפיפות המעיקה הזאת, הטורדנית הזאת, המטורפת הזאת.

אדוני סגן ראש הממשלה, כל השנים אני מבקש מדי פעם בפעם, ועכשיו, אולי לסיכום פעילותי בכנסת הזאת, כאחד הנציגים הבודדים של חיפה, מה לעשות — — —

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אני מקווה שזה לא סיכום.

שבח וייס (העבודה):

אני לא יודע. אם אתה תעזור לי שם, אולי זה לא יהיה סיכום. בשלב זה אני מסכם את הקדנציה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שבח וייס, אני מקווה שלא זייק לך אם גם אני אומר שאני מקווה שלאור פעילותך הברוכה פה — — —

שבח וייס (העבודה):

אתה אף פעם לא הוקת.

היו"ר ד' שילנסקי:

— — — לאור פעילותך הברוכה והאקטיבית — אומנם עייפת אותנו בהעלאת כל מיני דברים ולא נתת מנוחה — אני מאחל לך מכל הלב, נוסף על זה התמסרת מאוד לנושא השואה הייתי לי יד ימין. עם סגן ראש הממשלה אני מאחל לך מכל הלב ומקווה שהמלצות אלה לא יזיקו לך.

שבח וייס (העבודה):

לא, לא. תודה רבה. דרך אגב, לא הייתי יד ימין, הייתי יד שמאל שלך. אדוני היושב-ראש, אני חושב שהייתי יד שמאל שלך. תודה רבה. אני מודה לך על הברכה.

היו"ר ד' שילנסקי:

פשרה. ימין ושמאל, יד ימין ויד שמאל.

שבח וייס (העבודה):

אני מודה לך מאוד.

אני מתקרב לסיום. אדוני סגן ראש הממשלה, לדאבון לב, לאזור שלנו אין כאן קבוצת לחץ. הליכוד לא מצליח להכניס לכאן נבחרים חיפנים; המפלגה שלי — מעט. בשיטת הבחירות החדשה אולי יהיו מעט יותר. השאלה כמובן — גם את מי. זאת לא שאלה בלתי חשובה; הכול פתוח, ולעתים גם פרוץ. המפלגות האחרות, הקטנות, לא מצליחות למקם את חיפה במפת העיסוק שלהן. חוץ מהמתקדמת ומחד"ש — אני מעריך מאוד את העובדה שהם מחשיבים את חיפה — אין לנו כאן קבוצת לחץ.

אני מעלה על דעתי מה היה קורה אילו רצו להוציא מלב תל-אביב מפעל כמו "אתא", 40 — 50 תל-אביבים שמשרשים בכית הזה היו מאפשרים זאת?

על כן אנחנו צריכים לרכז את המאמץ לכיוון של ראייה לאומית, אדוני סגן ראש הממשלה. חבר הכנסת יאיר צבן, כמי שהיה שותף פעיל מאוד לרוח המאבקים שלנו באזור חיפה, אתה יודע שנוקקנו תמיד לכם, וטיב שבאתם לעזרתנו. אני זוכר את הלילות שישבנו יחד עם פועלי "אתא", אתה זוכר, במרפאה. זה לא עזר הרבה אבל לפחות הענקנו את התחושה שהם לא לבד.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
ב"הספנות ישראל" זה עזר.

שבח וייס (העבודה):

נכון. לפעמים זה עוזר. אנחנו מגייסים חברים, גייסנו שרים, גייסנו את גד יעקבי ואחרים לפרשת מפעל "אתא".

אדוני סגן ראש הממשלה, משפט סיכום. האינטרס של פיתוח כלכלי של חיפה והאזור הוא אינטרס לאומי, וזאת לא פראזה. בהעדר קבוצת לחץ כאן, אתם, ממשלת ישראל, צריכים להיות קבוצת הלחץ שתזרים לשם את כל המרץ ואת כל הלב, לשם פיתוח האזור. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, רק על מנת למנוע אייבהנה אני רוצה לומר, כשאמרת שאתה עייפת אותנו, לא התכוונתי לשלילה. להיפך, התכוונתי במקרה זה דווקא לחיוב, כי אני מעריך חבר כנסת פעיל שמעריך אותנו על פני חבר כנסת שלא רואים אותו.

חיים קורפו (הליכוד):

אנחנו גם מקווים שזה יעזור לך.

שבח וייס (העבודה):

אפשר להוסיף משפט?

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני סגן ראש הממשלה, מכיוון שאתה עומד להשיב לי, אודה לך אם תאמר משהו גם על פיתוח תחנת כוח, תחנת

כמדיניות נמצאות בידי מרכז ההשקעות, בשלבי בדיקה שונים — אני מקווה קרובים — תוכניות בהיקף השקעה של 74 מיליון דולר עם תוספת של 1,020 מקומות תעסוקה ישירים. ואני יכול לומר, שבמהלך החודש האחרון כבר אושרו חמש תוכניות מהן, שייצרו 200 מקומות תעסוקה ישירים חדשים.

כל זה בלי לציין — ואין לי כאן נתון מדויק — עסקים קטנים שאושרו ועומדים על סף אישור בעיר חיפה ובסביבה, ובלי לציין, ובלי לתת נתון של אותו תמריץ שאנחנו החלטנו עליו בממשלה ובכנסת, תמריץ לקבלת עובדים חדשים נוספים, דבר שיכול להוסיף בחיפה ובסביבה מאות רבות של עובדים; לפי דעתי במהלך של שנה, לא רק מאות, אלא אפילו במושגים גדולים יותר.

עלי להוסיף, שבמסגרת תקציבי המדען הראשי, המיועדים למחקר ולפיתוח, מפעלים שנמצאים בחיפה ובסביבה קיבלו בשנתיים האחרונות סיוע כספי שמתקרב ל-60 מיליון דולר למחקר ולפיתוח. מדובר על כ-200 פרויקטים, כשהיעד הוא להגיע ליצירה של מוצרים חדשים אשר יעברו אחר-כך לשלב של ייצור ושיווק, וכמובן יספקו בטווח רחוק יותר תעסוקה עוד אלפיים עובדים בעיר חיפה ובסביבה.

אני רוצה לציין את העובדה, שהטכניון נמצא בעיר חיפה, ויש שיתוף פעולה נרחב בין משרד התעשייה והמסחר לבין הטכניון באותו עניין של פיתוח מוצרים חדשים, ולפי דעתי, נושא זה הוא מאבני היסוד של עתיד המשק הישראלי, התעשייה הישראלית והיצוא של מדינת ישראל.

אנחנו מברכים על קריית המדע, או קריית התעשיות עתירות המדע, שקיימת בחיפה. שם המפעלים והיצרים של הפיתוח הולכים ומתרחבים. אני רוצה להזכיר את הקמת השלב החדש של חברת "אינטל", שכולו לשם מחקר ופיתוח, כדי לשרת את חברת "אינטל" לא רק בישראל, בחיפה ובירושלים, אלא כחברה רב-לאומית. בשלב ההקמה, ואחר-כך בשלב הביצוע וההפעלה של מפעל "אינטל" החדש, שאישרנו אותו לפני כמה חודשים בהשקעה של 30 מיליון דולר, הוא יעסיק בין 150 ל-200 עובדים, שרובם הגדול מדענים, אנשי מקצוע מובהקים.

אני רוצה לציין דבר נוסף, והוא שאנחנו מפעילים במשרד התעשייה והמסחר קרן שיווק שגדלה ב-1,000%, ואנחנו מפעילים אותה קצת יותר מחצי שנה. אני יכול לומר, שהקרן הזו השתתפה בחמיכה במסגרות שיווק של מפעלים בעיר חיפה ובצפון בהיקף של 28 מיליון דולר, עזרה פי-שלושה מאשר כל התקציב הכולל, שהיה שנה קודם לכן, לכל נושא השיווק של מדינת ישראל, פי-שלושה לאזור חיפה והצפון מאשר היה כלל התקציב של מדינת ישראל שנה אחת קודם לכן.

אני רוצה לפרט בפני הכנסת את כל התוכניות שאנחנו מפעילים לשם צמיחת המשק וקידום הנושא החשוב. שאין חשוב ממנו — הגברת התעסוקה. אבל עלי לומר, אדוני היושב-ראש ואדוני מגיש ההצעה לסדרהיום: משרד התעשייה והמסחר ניצב היום בפני גל גואה, אדיר, של תוכניות השקעות, בממדים שמדינת ישראל לא ידעה מעולם, בפרופורציות שלא ידענו מעולם. אנחנו כבר אישרנו במהלך של שנה וחודשיים מעל 900 תוכניות בהשקעה כוללת שמתקרבת ל-2.5 מיליארדי דולרים. ועומדות בפנינו לאישור עוד כ-800 תוכניות בהשקעה כוללת של 4 מיליארדי דולרים, כאשר כלל התעסוקה הישירה הצפויה ממפעלים אלה מתקרב ל-64,000 עובדים, הכול לטווח בינוני וארוך. יש גל של תוכניות השקעות.

חשמל חדרה בחיפה, כי זה חלק מרכזי של הפיתוח שם. הייתי מבקש מאוד שתתייחס גם לעניין הזה. אנחנו מצפים מאוד למפעל הגדול הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, אדוני סגן ראש הממשלה ושר התעשייה והמסחר.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה לברך את חבר הכנסת שבח וייס על ההתמדה, הנמרצות וכוח הרחיפה שהוא משקיע בכל מה שקשור לפיתוחן של חיפה והסביבה, כשר התעשייה והמסחר, וקודם בתפקידים אחרים, אני יודע להוקיר ולהעריך את המאמץ הגדול שהוא משקיע בנושא הזה כשליח העיר חיפה והאזור, ואני יודע כמה הוא תרם כדי שאזור חיפה יקבל המרצה כלכלית. אין ספק שהוא ראוי על כך לברכה.

לעצם העניין אני רוצה לומר, בכל הכבוד, שעל-פי הנתונים של שירות התעסוקה — ואני מדבר על נתונים לחודש ינואר 1992 — שיעור האבטלה בעיר חיפה, מכוח העבודה האזרחי, עמד על 5.6%, שיעור האבטלה באזור חיפה, למעט העיר חיפה, עמד על 6.3% מכוח העבודה האזרחי. נמצאו למדים שאזור חיפה, או חיפה והסביבה אינם מן האזורים המוכים ביותר באבטלה. יש אזורים אחרים שבהם האבטלה היא בשיעור גבוה הרבה יותר.

כמובן, ככל שאנחנו מדברים על נושא התעסוקה, יותר נכון האבטלה, אנחנו לא יכולים להתנחם, אלא עד אשר כל אדם — כל אדם — תהיה לו אפשרות ויהיה לו סיכוי להשיג עבודה.

אנחנו יכולים לראות לנגד עינינו את שיעורי האבטלה המקובלים והשכיחים בעולם. יש מדינות רבות באזור, שבהן שיעור האבטלה הוא של 25%, לפעמים יותר. במדינות אירופיות, אפילו מפותחות, יש שיעור אבטלה של 15%, 18%, 12%. אבל אנחנו לעולם, ככל מה שקשור לנושא תעסוקה, לא נעשה השוואה, אסור לעשות השוואה, כי לישראל יש בעיות מיוחדות — מדינה מוקפת אויבים, צעירים משוחררי צה"ל, עולים חדשים. עלינו לעשות כל אשר דרוש וכל אשר ניתן כדי לספק תעסוקה בשיעור המקסימלי, ולעולם לא נעשה השוואה עם מדינה אחרת כלשהי.

לכן, הגם ששיעור האבטלה בחיפה ובאזור הוא שיעור נמוך לעומת אזורי ארץ אחרים, אף-על-פי-כן, אנחנו חייבים לשקוד על נושא התעסוקה גם בעיר חיפה וגם בסביבתה.

אני רוצה לומר, שמאז אישור התוכנית, שהכנסת מכירה אותה, התוכנית להגברת התעסוקה שמשרד התעשייה והמסחר הגיש לממשלה, שאושרה בכנסת, חל מפנה רב-משמעות בכל מה שקשור להשקעות הון בישראל, הן על-ידי השקעות מקומיות והן על-ידי השקעות מחוץ-לארץ. ואני יכול לומר, שבמהלך השנתיים האחרונות אושרו במרכז ההשקעות, בכל מה שקשור לעיר חיפה והסביבה, תוכניות השקעה בשיעור של 131.5 מיליון דולר ותוספת התעסוקה הצפויה מכוח התוכניות הללו היא של 1,228 מקומות עבודה ישירים. ואני רוצה להדגיש: כשאני מדבר על מקומות עבודה ישירים, הרי מספר מקומות העבודה העקיפים הנוצרים מכוח התעסוקה הישירה, לפעמים הוא אפילו פי-שלושה, או פי-ארבעה. למשל, בענפי הכימיקלים זה פי-ארבעה. לכן המספרים שאני מציין הם בקשר לתעסוקה ישירה.

אנחנו במשרד מקפידים, אדוני היושב-ראש, שלא לכוון תעשיות לאזור מסוים, או לעיר פלונית, משום שבכך אנחנו יוצרים אפליה.

היו"ר ש' וייס:

מה עם מדיניות פיזור האוכלוסייה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

מייד אגע בנושא זה.

קודם כול היום בא עם תוכנית, כאשר הוא גם קבע את המקום, ואם הוא לא קבע את המקום, אנחנו מותירים לו את המקום לשם קביעה חופשית שלו, כרצונו, לפי שיקוליו הכלכליים ושיקולים אחרים שעומדים לנגד עיניו. לעולם איננו אומרים לו: תלך למקום פלוני. לו עשינו זאת, היינו נוהגים בחוסר אחריות. על כל פנים, זה מנהג של אפליה, שאיננו מוכן לתת לו יד.

ישבתי לא מזמן, לפני חודשים ספורים, עם ראשי ערי הפיתוח, שם מצב התעסוקה איננו משופר יותר, פחות טוב מבחינה וסביבתה. אמרתי להם: רבותי, אנחנו לא יכולים לכוון למקום פלוני, כי כל ראש עיר פונה ומבקש שנכוון אליו. אמרתי שאני מוכן לקבל מראשי הערים כללים שהם יקבעו אותם בהסכמה, והמשרד שלנו יפעל בהתאם לכללים אלה. אף אחד לא הסכים לכך, כי כל אחד רוצה את עירו. ואם אנחנו נאמר — להפנות למגדל-העמק ולא לעפולה, או לעפולה ולא לנצרת וכו' — כאלה ערים ואזורים, אנחנו נפעל שלא בהגינות. קשה לומר שאנחנו יכולים להורות ליוזמים או להנחותם: לכו למקום פלוני. היוזמים בוחרים להם את המקום. אבל במידה שאנחנו יכולים לכוון, אנחנו לא עושים זאת, כדי שלא ליצור אפליה משוערת.

אדוני היושב-ראש, לכן אני רוצה לומר, שלעיר עצמה, להנהגתה צריכה להיות יוזמה, צריכה להיות תמיד מחלקה, יחידה, שמתעניינת, שרואה את כיווני ההשקעות ועושה מאמץ להביא אליה מפעלים.

אלי דיין (העבודה):

מה עם סדרי העדיפויות הלאומיים?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מדבר כעת על אזור חיפה.

סאלח טריף (העבודה):

גם הדרוזים הם אזור פיתוח א', והיית צריך להשקיע ולא השקעת.

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן ראש הממשלה, חברי הכנסת, אני כאן במצוקה כי התשובה היא אלי, ולא יהיה הוגן אם לא אאפשר לכם לדאוג לאזורים שלכם. בכל זאת — זאת הצעה קונקרטית.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אסור לנו — — —

דן תיכון (הליכוד):

מה עם הבעיות האקולוגיות באזור אזור?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

סליחה, חבר הכנסת דן תיכון, אני לא יכול לערב כעת את הבעיה האקולוגית עם הבעיה הכלכלית.

דן תיכון (הליכוד):

זה קשור באזור שלך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

סגן יושב-ראש הכנסת דן תיכון, זה גם נושא חדש. זה קשור לכולנו.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

רבותי, נושא פיזור האוכלוסייה מקבל ביטוי טוב, מניח את הדעת, מפני ש-70%, על כל פנים מעל שני-שלישים של כל תוכניות ההשקעה בישראל, מעל שני-שלישים מופנים לאזורי הפיתוח.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

כמה מהם מעבר ל"קו הירוק"?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צבן, אנחנו מתקרבים לסיום הנושא.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

חלק קטן מאוד.

אלי דיין (העבודה):

למה יש בתקציב 117 מיליון שקל — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי דיין, בשבוע הבא — פיתוח הדרום.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

למעלה משני-שלישים מופנים לאזורי פיתוח, משום שלשם אותו עניין לאומי, חשוב ביותר, של פיזור האוכלוסייה, אנחנו נותנים לאזורי הפיתוח יתרונות כלכליים שאין להם אח ורע בעולם.

לכן, אני יכול לומר מתוך הרגשת סיפוק, שהנושא הזה של פיזור האוכלוסייה מקבל תשובה נאותה פחות או יותר, אבל הרבה תלוי — אני חוזר ואומר — בכל עיר, בכל יישוב, במידת המאמצים שהיישוב עושה כדי לקרב ולהביא יוזמים למקום. אני יודע על מקומות שיש בהם יחידה נמרצת המצליחה להשיג יוזמות ומביאה את היוזמות למקום. כל עיר שאין לה יכולת לרכז מאמץ, או שאינה עושה זאת מסיבות השמורות עמה, איננה יכולה לצאת נשכרת. אני לא אומר זאת כביקורת על עיר פלונית, אבל אני חושב שבלי זה הם יכולים להיות מן הצועקים וזענים באופן חלקי בלבד.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שאנחנו, במישורן על-ידי הכוונה מפורשת לטובת עיר פלונית — איננו יכולים לעשות, מפני שאני יכול להציג עכשיו מצב תעסוקה בערים במרכז-הארץ שהוא טוב פחות מבטיר חיפה. ואז אנחנו יכולים לקלוט ביקורת מוצדקת מצד אותן ערים — — —

אלי דיין (העבודה):

תנוחמה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

— — — מדוע מפנים לעיר חיפה ולא, למשל, לעיר חדרה.

היו"ר ש' וייס:

את זה אתה לא תעשה לי היום.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

לא, לא אעשה, חלילה.

אני אומר שוב, אני מוקיר את המאמצים שלך. עכשיו אני אומר, אדוני, חבר הכנסת שבח וייס, בכל מה שקשור להאצת פתרון לעיר חיפה, אין לי ספק שבמהלך השנים הללו שאתה פועל בעניין הזה עשית גדולות למען המטרה הזאת. אין ספק שאתה ראוי להוקרה ולברכה על המעשים הטובים האלה, אבל

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אולי רק מלה אחת: אתה שאלת לגבי תחנת החשמל, תחנת הכוח בחיפה. אני לא יכול לתת תשובה מחייבת בסוגיה הזאת, מפני שהיא קשורה למשרד האנרגיה והתשתית ולא למשרדי. צר לי שאין לי תשובה ראויה על העניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת גד יעקבי, הצעה אחרת, במסגרת דקה, מן המקום, בבקשה.

גד יעקבי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מטעמים טכניים אני רוצה להציע להסיר את הצעתו של עמיתו וחברי חבר הכנסת שבח וייס, שאני מזדהה עם כל מה שהוא אמר כה, וגם עם הצעותיו שונכללו בדבריו. והסיבה פשוטה.

דן תיכון (הליכוד):

לא יעזור לך, אתה נגד חיפה.

גד יעקבי (העבודה):

הסיבה פשוטה. אינני מאמין שהממשלה הזאת, במדיניותה זאת, יכולה להתמודד עם הבעיות שהוצגו עליידי חבר הכנסת וייס, שהן בעיות חשובות מאוד, חריפות מאוד ודחופות מאוד. אזור חיפה הוא אזור מוכה אבטלה. 140,000 עובדים נקלטו מקרב העולים החדשים בלבד עד כה, ורק 20,000 בתעשייה, בכל רחבי הארץ. האבטלה מגיעה היום לרבע מיליון.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

לא-נכון.

גד יעקבי (העבודה):

היצוא נמצא בירידה, גם ב-1991 וגם בחודשיים האחרונים, ובסופו של דבר הפתרון של בעיות האבטלה הוא עליידי יצוא, עליידי פיתוח, עליידי העברת משאבים מהשטחים אל תוך ישראל. כל זה מנוגד לעמדת ממשלת ישראל הנוכחית. לכן, רק לאחר שתקום ממשלה חדשה ניתן יהיה להתמודד עם הבעיות האלה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מבקש רשות לתשובה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, זה מסתכן, אבל שר ראשי תמיד לענות. רציתי לעבור לנושא אחר, אבל שר ראשי תמיד לענות. אדוני סגן ראש הממשלה, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, אני הצעתי להעביר את ההצעה הזאת לוועדה משום הכבוד הראוי לנושא ולמגיש ההצעה. אבל אם מתחילים בוויכוח שהוא מסוג אחר לגמרי, עלי לומר דברים. אני למשל יודע מי היה שר האוצר בשנת 1989. הוא איננו נמצא כאן ברגע זה. אני יודע, עוד לפני העלייה, איזו אבטלה היתה ב-1989, לפני שראינו את העולה הראשון.

גד יעקבי (העבודה):

איזו אבטלה היתה?

אלי דיין (העבודה):

איזו אבטלה? איזה אחוז?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני שתקתי. אבל אם רוצים ויכוח כזה, תקבלו אותו.

אני לא יכול היום לומר שאנחנו נפנה מחר בבוקר לעיר חיפה כך וכך מפעלים.

אלי דיין (העבודה):
אין בשורה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

תרשה לי, הואיל ואתה מתמודד במקום אחר, עוד מעט יהיו השאליות שלך, ואז אני אתן לך את התשובות.

אלי דיין (העבודה):

— — —

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

כן, אני יודע את המטרה של השאלות. תסלחו לי על הביטוי — — —

חיים רמון (העבודה):

— — —

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

עוד מעט אני אשיב גם לחבר הכנסת רמון ולחבר הכנסת אלי דיין.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון הוא רב-תכליתי.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני אשיב על מרכזי-הארץ ואני אשיב — — —

חיים רמון (העבודה):

בתור נציג ארצי אני רוצה לדעת את כל התמונה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני יודע שאתה ארצי.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

תסמכו על השר נסים, הוא מבין בנושא.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אתם יכולים להיות רגועים, יש לי חיבה מיוחדת אליכם. תבינו שאינני רוצה להזיק.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו הפלגנו קצת למרחבים אחרים, כבר עברנו את הזמן פעמיים. חבר הכנסת חיים רמון יקבל תשובה על האזור כולו כי הוא בין-לאומי. אנחנו מסיימים את הפרק הזה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, אינני מתנגד להעברת ההצעה לוועדת הכספים של הכנסת, ושם נלבן אותה ביתר פירוט. אני אומר עוד הפעם, מצפים לעיר חיפה אישורים של עוד עשרות מפעלים שיביאו עוד אלפי עובדים — חיפה והסביבה — בתוכניות קיימות שאינן בגדר חלום בהקיץ אלא תוכניות של ממש. אני מקווה שאלה יביאו ברכה לעיר חיפה ויקטינו את בעיית התעסוקה במקום. אף-על-פי-כן, אני מציע להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת וייס לוועדת הכספים של הכנסת כדי ללבנה. אנחנו נבוא עם עוד פרטים על-מנת שהנושא יקבל את הטיפול הראוי.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לך על דבריך. הצעה אחרת לחבר הכנסת גד יעקבי. בבקשה.

לכן, אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת, באותו רגע שהיא קמה, הגשנו לבית תוכנית שהניבה עד היום פירות חסרי תקדים.

אלי דיין (העבודה):
איפה?

חיים רמון (העבודה):
למה לא הוספת שקל אחד לתקציב הביטחון?

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת דיין ורמון, אי אפשר כך, איננו יכולים להמשיך עוד כעניין הזה. תראו מה אתם עושים. אתם שואלים, לסגן ראש הממשלה יש זכות להשיב, וכך נקיים כאן עד השעה 14:00 דיון שאינני בטוח שמבחינתכם, בהקשר של הסידור הזה, הוא נוח.

חיים רמון (העבודה):
גם לנו יש זכות להשיב?

היו"ר ש' וייס:
לא. כשתהיו שרים תהיה לכם זכות להשיב.

חיים רמון (העבודה):
עכשיו הבנתי למה כדאי להיות שר.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
מי יודע? נראה, נראה.

היו"ר ש' וייס:
לכן בואו נסיים את הפרק הזה, שראשיתו בחיפה וסופו מי ישרונ.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אדוני היושב-ראש, אני מכיר את הנתונים של השקעות הון בישראל. באותה שנה, 1990, היה מינוס השקעות בישראל. היתה ירידה. ואני יכול לומר, שמאז אישור התוכנית שלנו על-ידי הכנסת, והתחלנו להפעיל אותה בדצמבר 1990, לפני שנה-ורבע, אפילו פחות מזה, יש לנו למעלה מ-1,700 תוכניות השקעה. בהשקעה כוללת של קרוב ל-6.5 מיליארדי דולרים, עם תעסוקה צפויה ישירה של 63,000 עובדים; ויותר מזה: עם התרחבות בכל ענפי התעשייה והמסחר, באמצעות עסקים קטנים, באמצעות קרנות שיווק, באמצעות כלים רבים נוספים שיוצרים תהליך חיובי במשק. מעולם לא היה כדבר הזה בישראל. אני יכול לומר לחברי הבית, שבמשך פחות מחודש ימים אישר משרד התעשייה והמסחר 177 תוכניות השקעה. מספר השווה למה שהיה בשמונה חודשים בכל שנה קודמת. ועוד היד נטויה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אם חבר הכנסת גד יעקבי ביקש לומר שהממשלה הזאת אינה מסוגלת, לא היתה ברירה אלא לומר דברים שלא התכוונתי להעלות היום, כי חשבתי היום לסייע לחברים טובים של הבית להצליח. אבל אם כבר מטים את הדיון לכיוון אחר, היה עלי לומר את הדברים האלה. ואני רוצה לומר שהממשלה הזאת מתמודדת, והיא תתמודד בהצלחה — — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אין בכלל ממשלה.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, אל תפרעו. עד מתי נמשיך את הדיון הזה?

דן תיכון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון, אני מבקש מכם. יש פה איזו אי-נעימות, ואני מבקש לומר משהו.

גד יעקבי (העבודה):

איזו אי-נעימות? יש ויכוח נוקב.

היו"ר ש' וייס:

הכול הוא גלגולה של ההצעה שלי, ובמקרה אני מנהל את הישיבה עכשיו. זה כמעט לא קרה לנו שכתוצאה מהצעה אחרת התפתחו דברים כך. אבל מכיוון שנאמר דברים בהצעה אחרת, על-פי התקנון ועל-פי כל סידור אחר זכאי סגן ראש הממשלה לענות. אל תפרעו לו, כדי שהוא יוכל להשיב, ונמשיך בנושא הבא.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

את זה תשמעו עוד כמה פעמים בהמשך, היום ובימים הבאים. אני יודע מי היה שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

מי היה? תגיד את השם. אני לא זוכר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מקריית-חיים, אל תפרע. אנחנו רוצים לסיים את הדיון החיפני.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אתה יודע שהוא לא היה מהליכוד. אינני יכול להגיד יותר מאשר שהוא היה שר אוצר ממפלגה גדולה שיושבת היום באופוזיציה, מפלגה שהפילה את ממשלת האחדות הלאומית. יותר מזה אינני רשאי לומר, על כל פנים לפי סגנוני. אינני רוצה לנקוב בשם.

ובכן, באותה שנה עוד לא ראינו את העולה הראשון ממדינות רוסיה — אין היום ברית-המועצות — והאבטלה היתה 9%, אחרי פיתוחים רבים שנעשו באותה שנה; 9.1% אבטלה, אדוני חבר הכנסת גד יעקבי, והיצוא ירד באותה שנה, בלי לראות עולה חדש אחד. היפוכו של דבר, הירידה היתה גדולה מהעלייה.

אני רוצה לומר עוד דבר: אותו שר אוצר, אחרי שידענו שעומדים להגיע בין 100,000 ל-150,000 עולים בשנת 1990, הגיש לממשלה הצעת תקציב הנוגעת ל-30,000 עולים.

גד יעקבי (העבודה):

לא יתכן.

עובדיה עלי (הליכוד):

40,000.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מדייק. תקציב של 10,000 עולים היה בכל שנה. אני מדבר על תוספת של 30,000 עולים. במקום 100,000 עד 150,000. ובסופו של דבר הגיעו באותה שנה 200,000 עולים. חברי הממשלה אמרו לו: איך אתה מגיש הצעת תקציב כזאת, כשאנחנו יודעים על 100,000 עולים לפחות, וצריך להכין להם קורת-גג, וצריך להכין תעסוקה, וצריך להכין את הקליטה הראשונית? עד שפוטרו אותו שר, וחלפו חודשים, והגשנו, אנחנו, לכנסת הצעה לתקן התקציב. הצעת התקציב שהגיש אותו שר-האוצר גרמה לעיכוב של שנה לפחות ביצירת קורת-גג וביצירת תעסוקה, אף-על-פי שחברי הממשלה אמרו לו ובכנסת אמרו שצריך להחזיר את התקציב ולהגיש תקציב ריאלי, מציאותי.

דן תיכון (הליכוד):
לוועדת הכלכלה.

הי"ר ש' וייס:

ועדת הכנסת — עוד מעט נעלה לכאן את היושב-ראש שלה — תחליט לאיזו ועדה להעביר את הנושא.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. בעד — פירוש העברה לוועדה; איזו ועדה אנחנו עוד לא יודעים. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 22

בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מודיע שכרוב של 22 חברי כנסת, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הועברה ההצעה בנושא: פיתוח תעשיית-כלכלי של חיפה ואזור המפרץ ושאלת האבטלה במרחב זה, של חבר הכנסת שבח וייס, לוועדת הכנסת, כדי שתעביר אותה לוועדה המתאימה.

ד. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הי"ר ש' וייס:

בהתאם להוראת סעיף 18 ב לתקנון הכנסת, מובאת בזאת החלטה זו לידיעתה של הכנסת.

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני מבקשת לומר מלה לפרוטוקול.

הי"ר ש' וייס:

חברת הכנסת שולמית אלוני, זה לא מקובל, אבל משום שזה אירוע לא-שגורתי, תיגשי למיקרופון: רק בקיצור נמרץ.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אפשר להתנגד לזה?

הי"ר ש' וייס:

תיכף נברר את זה תקנונית אצל יושב-ראש ועדת הכנסת.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):
זה רק לידיעת הכנסת.

אברהם פרוז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

הי"ר ש' וייס:

לא להפריע. פרוז, אתה מפריע למנהיגה החדשה של המפלגה שלך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

הי"ר ש' וייס:

חברי אלי בן-מנחם, אנא.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

הממשלה הזאת מתמודדת, והיא תתמודד בהצלחה בכל הנושאים הלאומיים המוטלים על כתפיה. תודה, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ש' וייס:

תודה לשר התעשייה והמסחר. הרי אי-אפשר לקיים את הדיון הזה עד סוף היום.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, תהיה לך הודמנות היום ומחר לדבר על זה עוד.

דן תיכון (הליכוד):
מה מחר?

הי"ר ש' וייס:

בשכוב הבא. מחר — לא כאן. במקום אחר.

חברי הכנסת, יש כאן שתי הצעות: האחת, של שר התעשייה והמסחר — להעביר את ההצעה לסדר-היום לוועדת הכספים; השנייה, של חבר הכנסת גר יעקבי — להסיר.

גר יעקבי (העבודה):

אני מצטרף להצעה להעביר לוועדה.

הי"ר ש' וייס:

אתה מצטרף להצעה להעביר את זה לוועדת הכספים.

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את יושב-ראש ועדת הכנסת להביא לפנינו את הודעתו. בבקשה, חבר הכנסת קורפו. אחר-כך — השאלות של סגן ראש הממשלה ושר המסחר והתעשייה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת, בישיבתה ביום ד' באדר ב' התשנ"ב, 9 במרס 1992, דנה בפנייתן של סיעות ר"צ, מפ"ם ושינוי להתמזג לסיעה אחת בכנסת השחית-עשרה ולבטל את קיומה העצמאי של כל אחת מסיעות אלה.

כן ביקשו נציגי הסיעות הנ"ל להועיד לסיעתם החדשה את השם: מרץ — ר"צ, מפ"ם, שינוי — ישראל הדמוקרטית.

ועדת הכנסת החליטה: 1. בהתאם להוראת סעיף 18א(1) לתקנון הכנסת, לאשר את בקשת המזיג: 2. בהתאם להוראת סעיף 18א(2) לתקנון הכנסת, לאשר לסיעה החדשה את השם: מרץ — ר"צ, מפ"ם, שינוי — ישראל הדמוקרטית; 3. בהתאם להוראת סעיף 18א(3) לתקנון הכנסת, לאשר את ההרכב הסיעתי של סיעת מרץ — ר"צ, מפ"ם, שינוי — ישראל הדמוקרטית, שתמנה 10 חברים, והם חברי הכנסת שולמית אלוני, מרדכי וירשובסקי, רן כהן, דוד צוקר, יוסי שריד, חיים אורון, חסין פארס, יאיר צבן, אברהם פרוז ואמנון רובינשטיין.

מיום קבלת החלטה זו חדלות סיעות ר"צ — התנועה לזכויות האזרח ולשלום, מפ"ם, ושינוי — מפלגת המרכז, להתקיים.

— הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת: חילופי גברי בוועדות הכנסת; הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת: שאלות ותשובות —

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני רוצה להודות ליושב-ראש ועדת הכנסת. אני מבקשת שבפרוטוקול יירשם, שמרץ — אלה האותיות מ"ס, ר"ש, צד"י לא-סופית, כי יש בזה צורך לאותיות הסימון בקלפי, ולכן חשוב שזה יירשם בפרוטוקול נכון.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שואל סגן השר רביץ, אדוני, האם מותר לו להתנגד.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

התקנון קובע שזה מחייב רק הודעה לכנסת. הומן להתנגדות היה בוועדת הכנסת.

זן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

ההערה של חברת הכנסת שולמית אלוני צריכה להיות מופנית לוועדת הבחירות המרכזית, כי היא הנותנת את האותיות; ואנחנו מסיימים את מרץ בצד"י סופית. את זה אפשר להפנות לוועדת הבחירות המרכזית.

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
תודה.

ה. חילופי גברי בוועדות הכנסת

זן חיון (הליכוד):

למה הוציאו אותה לפני שבוע?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מה קורה פה היום? אלה הודעות די-שגרתיות, שבדרך כלל מתקבלות ברוח טובה.

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי מטעם סיעת העבודה בוועדת הכספים: במקום חבר הכנסת מיכה חריש, תבוא חברת הכנסת עדנה סולודר.

היו"ר ש' וייס:

למה זה חילופי גברי? אשה באה במקום גבר.

ו. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

חיים קורפו (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת הכנסת, בשיבתה כיום ה' באדר ב' התשנ"ב, 10 במרס 1992, החליטה כי ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון בהצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ב—1992, של חברי הכנסת חנן פורת ומרדכי גור.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

אכן, אדוני חבר הכנסת רביץ, לפי סעיף 18, שינויים

מעין אלה טעונים אישורה של ועדת הכנסת — הרכבה הסיעת של הכנסת, שמה של סיעה, מספר חבריה של הסיעה. לפיכך אי-אפשר להתנגד, כפי שאכן אמר יושב-ראש ועדת הכנסת, תודה רבה.

חברי הכנסת, אני חושב שבשמיכם אני יכול לאחל לסיעה החדשה דרך צלחה. זה בכל זאת מאורע פוליטי בחיים הפרלמנטריים, סיעה של עשרה חברי כנסת, סיפור חדש, פרק חדש בתולדות הפוליטיקה הישראלית.

ז. שאלות ותשובות

1. האם הדברים ידועים למשרדך?

2. האם יעודד המשרד הקמת אזור התעשייה על-ידי הענקת מעמד אזור פיתוח?

3. מדוע לא יועבר אזור התעשייה לאתר אחר — קרוב לאתר המוצע?

4. מה ייעשה למניעת נזק בלתי הפיך למאגר מ"התהום?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן, תכנון האזור הנ"ל נעשה בתיאום מלא של משרד התעשייה והמסחר ושאר משרדי הממשלה האמונים על תכנון וביצוע אזורי תעשייה כארץ — פנים, בריאות, איכות הסביבה, שיכון — במסגרת הוועדה המחזית לתכנון ולבניה.

משרד התעשייה והמסחר הוא משרד יוזם ומבצע, בעוד יתר המשרדים אמורים לחוות את דעתם המקצועית בנושא.

האזור נמצא בטיפול תכנוני זה כשבע שנים ועדיין ללא אישור סופי.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו. אדוני סגן ראש הממשלה ושר המסחר והתעשייה, אנא התייצב כאן לתשובות על שאלות.

חיים רמון (העבודה):

עוד הפעם השר על הדוכן?

היו"ר ש' וייס:

אם תרגיזו אותו, הוא יקבל עוד פעם אחת.

4703. פגיעה במאגר מ"התהום

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר התעשייה והמסחר כיום ט' כשבט התשנ"ב (14 בינואר, 1992):

המועצה האזורית מטה-אשר בשיתוף עם חברת "מבני תעשייה" מקדמת הקמת אזור תעשייה בגליל המערבי (תוכנית ג/2560). נודע לי, כי מיקום האזור מהווה איום על מאגר מ"התהום (מימי אקוויפר), המספק כ-17 מיליון מ"ק מים בשנה.

ברצוני לשאול:

למשלה בענין זה. התוכנית אושרה כ"ג באוגוסט 1990, כללה מגוון רחב ביותר של כלים לעידוד הסקטור העסקי בכלל וישובי הארץ, כמובן גם בדימונה. הכנסת אישרה את עיקרי התוכנית.

בין הכלים שהופעלו: הרחבת מסלולי הענקת מעמד מפעל מאושר (תיקון מס' 39), הכפלת התמיכה במחקר ובפיתוח, הגדלת התמיכה בקרנות השיווק פייעשרה מבעבר, תמריץ לקבלת עובדים חדשים לעבודה במגזר העסקי, פיתוח תשתיות תעשייתיות וכיוצא באלה.

מאז תיקון מס' 39 בחוק לעידוד השקעות הון גדל מספר הבקשות המופנות למרכז ההשקעות עד ליותר מפיישלושה לעומת מספרן בשנים עברו; בממוצע, כ-100 בקשות בחודש, לעומת 32 בעבר.

היו"ר ש' וייס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב ראש, כבוד השר, שמענו כאן באמת תשובה מפורטת. כבוד השר אמר שאושרו 13 תוכניות השקעה. השאלה היא, מה בוצע מתוך התוכניות האלה?

אני יודע מכיקור שערתי בדימונה לאחרונה, שיש מאות מוכטלים גם בקרב חיילים משוחררים, גם בקרב צעירים וצעירות המסתובבים כמרכז היפה של דימונה, גם בקרב עולים הנמצאים שם כבר למעלה משנה. מצב האבטלה בדימונה חמור מאוד. ואני יודע שגם ראש הרשות יש לו ביקורת על המצב הזה והוא איננו מרוצה. לכן השאלה היא, מה בוצע כדי לשפר באמת את המצב ולצמצם את ממדי האבטלה הגדולים הקיימים בדימונה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב ראש, בכל הכבוד, אינני מקבל את הקביעות של חבר הכנסת אלי דיין. אין להן שחר. אני ביקרתי לא מכבר בדימונה. סיירתי עם ראש העיר ועם אבות העיר וגם עם אנשי מועצת הפועלים ואנשים נוספים המנהיגים את העיר. הם הביעו שביעות רצון מוחלטת, אגב ביקור במפעלים, ונאמר לי שמעולם לא היה המצב בדימונה טוב כפי שהוא עכשיו — ואני מצטט את ראש העיר.

אברהם כ"ץ (העבודה):

חבר הכנסת דיין, מה אתה רוצה? המצב טוב.

אלי דיין (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אלה שאלות ולא הצעות לסדר-היום.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מצטט את ראש העיר, ואני אחראי לכל מלה. מעולם לא היה המצב טוב כמו עכשיו. חלק מהתוכניות כבר בוצעו, חלק בתהליך של ביצוע, ומפעל "וישי", שיקום, יעסיק 500 עובדים, ובמשך הזמן גם יותר מזה. יביא למצב של תעסוקה כמעט מלאה בדימונה. הלוואי שהיינו זוכים למצב כזה בשאר ערי הפיתוח.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

אזור תעשייה זה יהווה אזור תעשייה בין-עירוני עבור כל יישובי משור החוף שבין חיפה לראש-הנקרה.

2. אם יאושר האזור על-ידי הרשויות המוסמכות לכך, הפעולות שהינה על בסיס המעמד של האזור כמזעז האישור. נכון להיום, גיאוגרפית מוגדר האזור כאזור פיתוח א'.

3. נבחרו חלופות מספר, וזאת בתיאום, ועל-פי בקשת משרדי המשלה המטפלים בנושא. אולם התעוררו כמה קשיים. כגון: מעבדי קרקעות, קרקעות בבעלות בני מיעוטים וטופוגרפיה קשה, המונעים פתרון אחר.

4. אם תאושר התוכנית של משרד התעשייה והמסחר בוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, הרי שדרכי הטיפול במניעת זיהום מ-התהום יישמו כמתחייב מדרשת כל הגורמים המופקדים על כך, ואף יובאו לאישור הוועדה לתכנון בתקנון מיוחד.

4839. השקעות לצמצום האבטלה בדימונה

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות נתונים מדויגים על החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים בדימונה?

2. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה?

3. האם יש למשרד תוכניות לעודד תעסוקה בעיר על-ידי השקעות ברכים נוספות?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

במהלך השנתיים האחרונות אושרו ויאשרו במרכז ההשקעות 13 מפעלים. או 13 תוכניות השקעה אשר יוסיפו לדימונה כ-700 מקומות עבודה חדשים ישרים, ואני כולל בעניין זה את המפעל החדש של "וישי", שעומד לקום בדימונה. כמו כן הושקעו במשך שנה-שנתיים בלבד כ-2.5 מיליוני שקל בפיתוח תשתיות תעשייתיות, ועוד הוד נטויה. הוקמה חממה טכנולוגית אשר הצלחתה כבר מוכחת. עובדים בה כ-40 מדענים, רובם הגדול עולים מברית-המועצות. הושקעו סכומים גדולים מאוד במחקר ובפיתוח. שבעה מפעלים בדימונה זכו לחונכות משמרת התעשייה והמסחר מפעיל אותה, והמפעלים הללו שזכו לחונכות מקצועית נחלצו מסכנת סגירה. משרדנו החליט גם על הקמת חממה עסקית בדימונה, אשר לפי התוכנית תאכלס 10 — 15 מפעלים קטנים ובינוניים חדשים. לפי דעתי נעשו בדימונה מאמצים גדולים, ואני סבור שהמצב בדימונה היום משביע רצון מאוד. אני יודע שגם אבות העיר, ובראשם ידידי ראש העיר גבי ללוש, שבעי רצון ממצב התעסוקה וממה שעתידי להתפתח בעיר דימונה. הלוואי שכל עיר ועיר בישראל נגיע לאותו מצב בקרוב. השיבוטי עד כה על שאלות מס' 1 ומס' 4.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים בדימונה הלוואות בהיקף של 112,000 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 150,000 דולר.

3. תוכניות משרד התעשייה והמסחר לצמיחה ולפיתוח מואץ של מקומות תעסוקה מבוססות על התוכנית שהגשתי

4840. השקעות לצמצום האבטלה באשקלון

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות נתונים מדויגים על החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים באשקלון?

2. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה?

3. האם למשרד תוכניות לעודד תעסוקה בעיר על-ידי השקעות בדרכים נוספות?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. בתקופה שבין החודשים ינואר ודצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות שמונה תוכניות השקעה כהיקף של למעלה מ-17 מיליון דולר, אשר יוסיפו 237 מקומות עבודה.

אני יכול לומר, שבינתיים אושר עוד מפעל אחד במשך החודש האחרון, ובוודאי ייתוספו עליו מקומות עבודה נוספים.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה הלוואות כהיקף של 444,000 דולר, שיאפשרו מימון תוכניות השקעה כהיקף של 590,000 דולר.

3. ראה תשובתי על שאלתא מס' 4839.

היו"ר ש' וייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין: אבל, ברשותך, כאמת שאלה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, שוב אנו שומעים על תוכניות ועל תוכניות שאושרו. כפועל אנו עדים לגידול ממדי האבטלה, לרבות בעיר אשקלון.

אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם לא ראוי לשנות את המדיניות האומרת: תשתיות — 177 מיליון ש"ח בתקציב בשטחים, לרבות ברצועת-עזה, ועידוד מיוחד לשטחים הקרובים למרכז-הארץ. שאינם מאפשרים לא לדימונה, לא לירוחם, לא לאשקלון ולא לקריית-שמונה לשכנע משקיעים?

היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, תשובתך.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, נאמרה כאן הערה שהיא כבר שחוקה מרוב ימים, דברים הגובלים מצד אחד בהסתה ומצד שני באי-הבנה: אינני רוצה להגיד כוונה, כי זו אולי מלה לא מספיק פרלמנטרית. כל הדיבורים על השקעות בהתנחלויות, כאילו הן מונעות השקעות והגדלת הצמיחה של המשק —

אברהם בורג (העבודה):

לא יעלה על הדעת דבר כזה. אנחנו נדהמים על שמישהו חושב מחשבה כזאת בכלל.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אתם לא רוצים תשובה? בשאלות אין קריאות ביניים, חבר הכנסת בורג.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אם אתם רוצים, אני יכול להפוך את זה לדין ממושך. האמינו לי, זמני פנוי — — —

היו"ר ש' וייס:

זה מה שהם רוצים.

חיים רמון (העבודה):

אדוני השר, שמנו לב שזמן פנוי.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני יכול להשמיע דברים שעם מצלמות וכלי מצלמות לא ינעמו לכם וגם לא יוסיפו לכם קולות כבוא היום, ב-23 ביוני. יש לנו מה לומר, רבותי. אז היו מתונים בדין.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, אני מצטרף להערה הזאת. תראו מה אתם עושים עם קריאות הביניים שלכם. אין זה תפקידי להתערב בכסיס ההחלטות שלכם, אבל תראו מה אתם עושים עם קריאות הביניים. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אין שום הפרעה לתהליך צמיחת המשק וליצירת מקומות תעסוקה אם כוונים בתים ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה. אין מלכות אחת נוגעת בחברתה, אין הפרעה. כל הדיבורים על העברה מהתנחלויות לתעסוקה הם דברי הבל שאין להם שחר, שאין להם בסיס בשום מציאות, אלא ניסיון להסית את הציבור. אין לזה שחר.

אילו קיבלנו את הרעיון של חבר הכנסת אלי דיין, להשקיע ולחת, למשל, מענקים במרכז-הארץ, כמו שניתנים באזורי הפיתוח, קודם כול היינו מעוותים את המשימה הלאומית, אולי אפילו מסכנים את המשימה הלאומית של פיזור האוכלוסייה. אז היינו מרכזים בתל-אביב, כפתח-תקווה, כנתניה, כגוש-דן את התעשייה של מדינת ישראל, והאבטלה באזורי הפיתוח היתה מגיעה לממדים בלתי נסבלים.

אלי דיין (העבודה):

כמו היום.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אתם הייתם יוצרים בשיטה שלכם 30% אבטלה בכל ערי הפיתוח, לא כמו היום, שהיא בסביבות 10% — 11%, ויש אפילו פחות.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

מה? איזה מספרים אלה? שמענו על 30% אבטלה — — —

סאלח טריף (העבודה):

איזה הנחות יש לו? — — —

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מדויק.

היו"ר ש' וייס:

רק שנייה, אדוני. חברי הכנסת, מספיק. חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת סאלח טריף, בשאלות אין קריאות ביניים. זה הצד הפורמלי. עכשיו יש גם צד הגיוני. תראו מה אתם עושים: אתם קוראים קריאות ביניים, לסגן ראש הממשלה יש כאן כמה — — —

סאלח טריף (העבודה):

אין אפשר לשותק נוכח הדברים האלה, אדוני היושב-ראש?

אני רוצה לומר, שהעיר חדרה איננה מבוססת אך ורק על תעשייה — פה אנחנו מדברים על תעשייה — ומקורות התעסוקה שאפשר ליצור שם ונוצרים שם הם כענפים רחבים ומגוונים הרבה יותר. אני לא צריך להגיד מה יש בעיר חדרה.

חיים רמון (העבודה):
מה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
3. ראה תשובתי על שאלתא מס' 4839.

היו"ר ש' רייס:
תודה רבה. יש לך שאלה נוספת, חבר הכנסת חיים רמון? בבקשה. עכשיו הוא יוכל לענות לך — מה יש בחדרה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
אל תשאל מה יש בחדרה, זאת לא שאלה נוספת.

חיים רמון (העבודה):
אדוני השר, אתה עצמך אמרת, שבכל תוכנית משרדך הוספת 12 מקומות עבודה למקום שיש בו למעלה מ-1,000 מובטלים. אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שבממשלה הודעת, שבחקציב 1992 לא הוספתם שקל אחד נוסף לתקציב התעסוקה — אני מצטט את דברך — ולכן הצבעת נגד התקציב שהוגש לכנסת. אתה עצמך, אדוני השר, מודה שתקציב ממשלת ישראל ל-1992 הוא כישלון מוחלט בנושא התעסוקה, ואתה, אדוני, היית עד לכישלון הזה.

היו"ר ש' רייס:
מה השאלה?

חיים רמון (העבודה):
אם מה שאמרתי עכשיו נכון — ואתה לא מכחיש — שאלתי היא, כיצד אתה בא אלינו ואומר שאנחנו נמצאים בגן-עדן תעסוקתי?

היו"ר ש' רייס:
נא לסיים.

חיים רמון (העבודה):
וזאת כאשר אתה מוסיף בכל חדרה 12 מקומות עבודה.

היו"ר ש' רייס:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אדוני היושב-ראש, קודם כול, לא אמרתי שנמצאים בגן-עדן תעסוקתי. אני רוצה לומר שאין מדינה בעולם — לא היה ולא נברא ולא ייברא גם דבר הזה — שקולטת מספר כזה של עולים ומגדילה את האוכלוסייה שלה ועומדת בממדים כאלה של אבטלה. אם אני רוצה לעשות השוואה, הרי זה בדיוק כמו שארצות-הברית תקלוט במהלך חמש שנים את גרמניה המאוחדת, מערב-גרמניה ומזרח-גרמניה — 250 מיליון תושבים הקולטים 80 מיליון תושבים במהלך חמש שנים.

חיים רמון (העבודה):
אדוני השר — — —

היו"ר ש' רייס:
לא, חברי הכנסת, אלה שאלות, זה לא סימפוזיון חופשי.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
אלה ממדי הבעיה של מדינת ישראל בפרופורציות מדויקות ונכונות. ואני רוצה לומר, שבשנת 1991 נוספו מעל 100,000 מקומות עבודה חדשים, כאשר בכל שנה אחרת

היו"ר ש' רייס:

אפשר לשחק על-פי התקנון ועל-פי התכונה. אם התכונה לא עובדת כאן, התקנון יעבוד. תראו מה אתם עושים כאן.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

כל המפעל הלאומי האדיר הזה של ערי הפיתוח היה קורס ונופל, הארץ היתה שוקעת באבטלה, ערי הפיתוח היו שוקעות באבטלה כלתי נסבלת.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
והארץ היתה תהוה ובהוה.

היו"ר ש' רייס:
חברי הכנסת, אלה שאלות. אני אפסיק את השאלות אם זה ימשך כך.

מיכאל בריזהר (העבודה):
באמת תפסיק אותן.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

להעביר מבניית בתים למתן מענקים במרכז-הארץ — כל ערי הפיתוח היו נהרסות מבחינת התעסוקה. לכן, רעיונות נפל כאלה, אדוני היושב-ראש, לא נקבל.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
הליכודניקים הם שבנו את ערי הפיתוח.

היו"ר ש' רייס:

חברי הכנסת, הרי אלה שאלות, ואתם באמת חושבים שיוצא מזה משהו טוב עבור אלה שקוראים קריאות ביניים. חבר הכנסת רמון, יש פה סימביוזה מרתקת, שאני, כמחרשם מן הצד, חושב שהפעם היא פועלת לטובת השר.

4841. השקעות לצמצום האבטלה בחדרה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות נתונים מדויגים על החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים בחדרה?

2. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה?

3. האם יש למשרדך תוכניות לעודד תעסוקה בעיר על-ידי השקעות בדרכים נוספות?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. בתקופה שבין ינואר לבין דצמבר 1991 אושרה במרכז ההשקעות תוכנית אחת, בהיקף של 2.3 מיליוני דולר, אשר תוסיף 12 מקומות עבודה. אני מדבר על — — —

חיים רמון (העבודה):
? 12

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
כן, 12.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה הלוואות בהיקף של 396,000 דולר, שיאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 509,000 דולר.

חיים רמון (העבודה):

חבל שהשר לא עונה, כי אין לו תשובה.

היו"ר ש' רייס:

סלח לי, מי שמרחיב את היריעה מקבל תשובה מורחבת. אינני יכול לפעול נגד זה. שאל עוד שאלתא — — —

חיים רמון (העבודה):

אבל תשובה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

כדי להניח את דעתו של חבר הכנסת חיים רמון — — —

היו"ר ש' רייס:

לא, לא, רגע אחד, כיוון שיש לחבר הכנסת רמון עוד שאלתא, אני סומך עליו שהוא יסחט ממך את התשובה.

חיים רמון (העבודה):

עד שהשר מגיע לתשובה אחת אומר לו לא לענות?

4842. השקעות לצמצום האבטלה בנתניה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות נתונים מדויגים על החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים בנתניה?
2. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה?
3. האם יש למשרד תוכניות לעודד תעסוקה בעיר על-ידי השקעות בדרכים נוספות?
4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. 4. בתקופה שבין ינואר לרצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות שבע תוכניות בהיקף של כ-12 מיליון דולר, אשר יוסיפו 195 מקומות עבודה חדשים. אני יכול להוסיף, שבמהלך החודש האחרון אושרו — ואני מניח שבמהלך החודשים הבאים יאושרו עוד הרבה תוכניות — עוד שתי תוכניות שכתוצאה מהן יועסקו בכבודה ישירה עוד 50 עובדים.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה הלוואות בהיקף של 946,000 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של כ-1.3 מיליון דולר.

3. ראה תשובתי על שאלתא מס' 4839.

היו"ר ש' רייס:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רמון. בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב ראש, אני מצטער שהשר לא ענה על השאלה הקודמת, ואני מזכיר אותה: מדוע ממשלת ישראל לא הוסיפה שקל אחד לתקציב המדינה ל-1992 לתעסוקה? ציטטה מדויקת מדברי השר, אני מבקש להזכיר שוב — — —

היו"ר ש' רייס:

ועכשיו, שאלה לעניין.

חיים רמון (העבודה):

עכשיו יש לי פה שאלה, אדוני השר, בלי שום התייחסות למה שקרוי "שטחים" ולשאלה הפוליטית, האם אתה חושב,

נוספים בין 30,000 ל-40,000 מקומות עבודה חדשים. אני לא מכיר מדינה אחת בעולם, שהיתה מסוגלת לעשות מה שאנחנו עשינו, ואני עצמי יש לי ביקורת על מה שנעשה, ואני מודה שאני מבקר, ואני אומר שאין גבול למה שצריך לעשות, ויש עוד הרבה מה לעשות. אבל אני יכול לומר באחריות, כי מי שאומר לכלל האוכלוסייה בישראל, ובכלל זה לעולים, שאפשר ליצור גן-עדן בן-יום, בשיטת "זבנג וגמרנו", ולמנוע מצב של אבטלה — הוא משלה את העולים וגורם נזק לעלייה. צריך לדעת שהנושא הזה של תעסוקה הוא לא מסוג הדברים שבהם אתה אומר מלה והנה המן יורד מהשמים. זה עניין של תהליך, זה עניין של חודשים, זה אפילו עניין של שנים, עד שמפעל תעשייתי אחד קם על רגליו ומופעל כפי שהיינו רוצים.

ואני ממליץ מאוד לידידי ממפלגת העבודה, אם הם רוצים לבנות משהו, להשיג הישגים על בסיס הטענות הללו, קודם כול תזכרו שאתם לא עושים מעשה טוב למען העלייה, ושנית, תרצו שאנחנו היום עושים, אף שניתן וצריך לעשות עוד, הרבה הרבה יותר ממה שאתם הייתם מסוגלים — — —

חיים רמון (העבודה):

זה לא עונה לי על השאלה שלי.

היו"ר ש' רייס:

לא, בלי קריאות ביניים.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

— — — הרבה הרבה יותר ממה שאתם הייתם מסוגלים להעלות על דעתכם.

חיים רמון (העבודה):

שאלתי, אדוני היושב ראש, למה לא הוסיף שקל לנושא התעסוקה? שיענה לי.

היו"ר ש' רייס:

חבר הכנסת רמון, מה שמתרחש כאן היום בשאלות הוא באמת דבר חוץ-תקנוני. יש כללים. כרגע שאתם מרחיבים את היריעה בשאלה נוספת — — —

חיים רמון (העבודה):

שאלתי, למה לא הוסיף שקל לתעסוקה, והשר לא ענה.

היו"ר ש' רייס:

סלח לי, הרי אני מאזין, ואנחנו מאותה סיעה, אבל לא כאן, כשאני יושב על הדוכן. אני יכול למנוע מהשר המשיב לנהוג בהתאם, מי שיצטמצם ויתמקד בשאלה השנייה יקבל תשובה ממוקדת. זה עניין של הגינות אלמנטרית.

חיים רמון (העבודה):

שאלתי את השר והוא לא ענה על השאלה.

היו"ר ש' רייס:

סלח לי, ראשית, הוא לא חייב. שנית, אתה העירות הערות — — —

חיים רמון (העבודה):

אתה יכול להעיר לשר שהוא יכול לענות.

היו"ר ש' רייס:

אני מעיר לכולכם — — —

חיים רמון (העבודה):

אתה מעיר לנו, לשר לא.

היו"ר ש' רייס:

אני מעיר לחבר הכנסת רמון, לשר ולכולם, לפי הסדר הזה שאמרתי.

על מה שהיה לפני קבלת תיקון מס' 39. משום שאני יצרתי את המסלול של ערבות מדינה, וכיום למעלה מ-50% מתוכניות ההשקעה מוגשות על בסיס של מסלול ערבות המדינה; על כל פנים, כ-50% מתוכניות ההשקעה. לכן אין צורך בתקציבים נוספים למטרה זו.

חיים אורון (מרץ) — ישראל הדמוקרטית):
כאשר אנחנו אמרנו שזה יקרה, אמרו לנו שאלה דברי הבל.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני רוצה להוסיף, וזאת תהיה תשובה גם על דבריך, חבר הכנסת רמון. שמסלול ערבות המדינה ניתן זו הפעם הראשונה גם למרכז-הארץ. משום שגם במרכז-הארץ צריך תעסוקה, ויש כזה שימוש נרחב.

עובדה היא שיש תמריצים מצוינים ומועילים גם למרכז-הארץ, ועובדה היא, ש-30% עד 32% מהמפעלים המאושרים קמים במרכז-הארץ.

אני אומר, ובזאת אני מסיים — — —

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, יש לך עוד שאלות.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אבל השואלים לא נמצאים, אז זה טוב.

היו"ר ש' וייס:

יש לך עוד שאלות של חבר הכנסת רמון. זה בכלל סיפור בהמשכים.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

עוד מלה אחת, אדוני היושב-ראש, כדי שלא להישאר חייב תשובה לחבר הכנסת חיים רמון. אני מדבר על נושא הקרבה למרכז-הארץ. עניין הקרבה לא נוגע רק לחדרה, לנתניה, לברקן או לאריאל. זה קיים לגבי הרבה אזורים בארץ, כמו למשל בין קריית-אטא לעכו. מה המרחק? — חמש דקות נסיעה. ועכּו היא אזור פיתוח, וקריית-אטא איננה אזור פיתוח, גם קריית-ביאליק לא, גם קריית-מוצקין לא.

היו"ר ש' וייס:

למה לא? אנחנו — — —

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

רגע, אדוני היושב-ראש. זה כבר עניתי בתשובה על ההצעה לסדר-היום.

גם כאן אפשר לומר שיש קרבה. אבל מי יבוא להשקיע בקריות? עכו, נהרייה, זה אזור פיתוח. באותה מידה אפשר להביא לדוגמה, חבר הכנסת אלי דיין, את אשקלון. חלק מאשקלון זה אזור פיתוח ב', וחלק מאשקלון זה מרכז-הארץ. נו, אז קרבה — — —

חיים אורון (מרץ) — ישראל הדמוקרטית):

— — —

אלי דיין (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

רבותי, זה לא סימפוזיון.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

על הטענה הזאת לא תהיה תפארתכם. ודע מה שתשיב. תאמינו לי, הדברים האלה מוכרים לנו.

אדוני, שיש סיכוי שמשקיעים יגיעו לחדרה ולנתניה, שהן כידוע לא אזור פיתוח א' ולא אזור פיתוח ב', כאשר באותו מרחק מתל-אביב — ובהשוואה לחדרה המרחק קטן עוד יותר — נמצא אזור ברקן שהוא כולו אזור פיתוח א', ולשם הולכים כל המשקיעים, כל ההשקעות, בשעה שלמקומות, לא רק במרחקים גדולים ממרכז-הארץ, אלא גם במרכז-הארץ, אינם הולכים; האם אתה חושב שיש סיכוי כלשהו לכך שיגיעו, ואני רוצה שתסביר לנו מדוע יש אפליה בין חדרה ונתניה לברקן, כשהם נמצאים כולם פחות או יותר באותו מרחק מתל-אביב?

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני השר.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם השאלה הזאת נובעת מהשאלתא בעניין העיר נתניה — — —

חיים רמון (העבודה):

גם חדרה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

או חדרה, זה היינו הך.

היו"ר ש' וייס:

הוא הולך לפי המחזות של מפלגת העבודה. זה מחזו אחד של הפריימריס.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני רוצה לומר, שעלי להשיב, כי זו שאלה נובעת, ואז אשיב כדרכי בשאלות האחרונות, בעקבות דבריו של חבר הכנסת גר יעקבי.

חיים רמון (העבודה):

ושוב אתה לא עומד לענות לי, אדוני השר.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

נכון שהצבעתי בממשלה נגד התקציב. אני חושב שצריך היה להקצות בו יותר כסף לנושא התעסוקה. הנה אני אומר זאת היום, ערב בחירות לכנסת, בצורה בהירה וחדה.

בינתיים תוקנו כמה דברים, ולפני חודש או חודשיים העברתי בממשלה את התוכנית המכונה "תמרון קבלת עובדים נוספים", והתוכנית הזו אומרת, שכל מי שמעסיק למעלה מחמישה עובדים בסקטור העסקי כולו, על כל ענפי, אגפיו ומגזריו, אשר יעסיק עובד נוסף חדש, יקבל במשך שנה שלמה מתקציב המדינה שליש מהשכר שלו, ובמשך השנה השנייה — רבע מן השכר הכולל, עד תקרת שכר צמודה של 3,000 שקל, והיום זה כבר עומד על 3,200 שקל או סכום דומה. זו החלטתה שעליה עמדתי ובה רציתי. אני חושב שיצירת סיכוי בשביל רכבות עובדים, ובוודאי אלפים, להיקלט בעבודה על בסיס זה — זה דבר חיוני ביותר. מאימתי איזו ממשלה בעולם נותנת שליש או רבע מן השכר במשך תקופה של שנתיים כדי שייקלטו עובדים חדשים, כדי לפתור בעיות תעסוקה? איפה נשמע כזאת בעולם? אנחנו עושים את זה משום שאנחנו יודעים מה המשמעות שיש לתעסוקה לגבי העלייה. ובכן, באו דברים לידי תיקון לפני חודשיים או יותר, אינני זוכר את התאריך המדויק.

אני רוצה להגיד דבר נוסף, ואתה, חבר הכנסת חיים רמון, יודע זאת. אתה יודע שהתוכנית שלי לקידום השקעות בישראל היתה בנויה על כך, שאין צורך להוסיף שקל אחד לתקציב המדינה. היפוכו של דבר, אחרי שנה וחודשיים של הפעלה אני יכול לומר, שהתקציב הנדרש לעידוד השקעות הון אינו עולה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא לקרוא קריאות ביניים בזמן השאלות.

אלי דיין (העבודה):

צריך להחליף את הממשלה. לא יעזור. אין ברירה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אתה יודע שזה לא יקרה.

אלי דיין (העבודה):

אל יתהלל חוגר כמפתח.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי דיין, חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת צבן, מספיק. חבר הכנסת אלי דיין, כאשר אני לא יושב עלייך, אתה ממש שובב. אי אפשר כך.

4843. השקעות לצמצום האבטלה ברמת-גן ובגבעתיים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בערים רמת-גן וגבעתיים במרכז ההשקעות?

2. מה הוא היקף ההשקעות מטעם קרנות לעסקים קטנים ביישובים אלה?

3. האם יש למשרד תוכניות נוספות להרחבת ההשקעות ביישובים אלו?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלו?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקופה שבין ינואר ודצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות 10 תוכניות בהיקף של כ-6.4 מיליון דולר, אשר יוסיפו 208 מקומות עבודה.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישובים אלה הלוואות בהיקף של 1.657 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 2.160 מיליון דולר.

3. תוכניות משרד התעשייה והמסחר לצמיחה ולפיתוח מאוץ של מקומות תעסוקה מבוססות על התוכנית אשר הגשתי לממשלה כעניין זה. התוכנית שאושרה ביום 23 באוגוסט 1990 כללה מגוון רחב ביותר של כלים לעידוד הסקטור העסקי בכלל ויישובי הארץ, ובכלל זה ברמת-גן ובגבעתיים. בין הכלים שהופעלו: הרחבת מסלולי הענקת מעמד מפעל מאושר — תיקון מס' 39, הכפלת התמיכה במחקר ופיתוח, הגדלת התמיכה בקרנות השיווק — עד פי-עשרה מבעבר, תמריץ קבלת עובדים חדשים לעבודה במגזר העסקי, פיתוח תשתיות תעשייתיות וכדומה. מאז קבלת תיקון מס' 39 בחוק לעידוד השקעות הון, גדל מספר הבקשות המופנות למרכז ההשקעות עד ליותר מפי-שלושה לעומת מספרן בשנים עברו — בממוצע 100 בקשות בחודש, לעומת 32 בקשות בממוצע בעבר.

4844. השקעות לצמצום האבטלה בחולון ובבתים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בערים חולון ובתים במרכז ההשקעות?

2. מה הוא היקף ההשקעות מטעם קרנות לעסקים קטנים ביישובים אלה?

3. האם יש למשרד תוכניות נוספות להרחבת ההשקעות ביישובים אלה?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקופה שבין ינואר ודצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות 10 תוכניות בהיקף של כ-7.6 מיליון דולר, אשר יוסיפו 584 מקומות עבודה.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישובים אלה הלוואות בהיקף של 1.237 מיליון דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 1.598 מיליון דולר.

3. תוכניות משרד התעשייה והמסחר לצמיחה ולפיתוח מאוץ של מקומות תעסוקה מבוססות על התוכנית אשר הגשתי לממשלה כעניין זה. התוכנית שאושרה ביום 23 באוגוסט 1990 כללה מגוון רחב ביותר של כלים לעידוד הסקטור העסקי בכלל ויישובי הארץ, ובכלל זה בחולון ובבתים. בין הכלים שהופעלו: הרחבת מסלולי הענקת מעמד מפעל מאושר — תיקון מס' 39, הכפלת התמיכה במחקר ופיתוח, הגדלת התמיכה בקרנות השיווק — עד פי-עשרה מבעבר, תמריץ קבלת עובדים חדשים לעבודה במגזר העסקי, פיתוח תשתיות תעשייתיות וכדומה. מאז קבלת תיקון מס' 39 בחוק לעידוד השקעות הון, גדל מספר הבקשות המופנות למרכז ההשקעות עד ליותר מפי-שלושה לעומת מספרן בשנים עברו, בממוצע 100 בקשות בחודש, לעומת 32 בקשות בממוצע בעבר.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו ישיב אדוני השר על שאלתא של חבר הכנסת רמון.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

זהו, עכשיו, חבר הכנסת רמון, תכין שאלה נוספת, עוד לפני שאתה שומע מה אני משיב.

היו"ר ש' וייס:

על זה הייתי אומר רמון בהמשכים, כמו רמון בהמשכים.

4845. השקעות לצמצום האבטלה בהרצליה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות נתונים מדויקים על החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים בהרצליה?

2. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה?

3. האם יש למשרד תוכניות לעודד תעסוקה בעיר עלי-די השקעות בדרכים נוספות?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלה?

היום שלל רב. מצאתי היום שאלות שהציבור לא זכה לשמוע תשובות עליהן זה זמן רב, מפני שהצניעו אותן. אתם יודעים מה אני? לא שאני מצניע במתכוון — —

חיים רמון (העבודה):

יש לכם סיבות טובות להצניע לכת.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

— — אלא אין דרכי לתקוע בשופרות, ואין דרכי לתקוע בחצוצרות על מעשים. היום נתתם לי הזדמנות להציג בפני הבית ולפני העם מעשים גדולים ונפלאים שהוכנו, כדי ליצור תעסוקה במדינת ישראל לתקופה הקרובה ורכבות רבות רכבות של מקומות עבודה, שבשום תקופה במדינת ישראל לא ידענו אפשרות אפס קצה שלהם. היום הזה, כרוך השם — —

חסיין פארס (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פארס, חבר הכנסת רן כהן, שקט שיהיה כאן עכשיו. חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר. אתה לא היית כאן, יש כאן שאלות.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני יושב בשקט. לא זזתי מהמליאה.

היו"ר ש' וייס:

אני מתנצל. עכשיו שקט שיהיה כאן.

חסיין פארס (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פארס, אתה לא שומע מה שאני אומר לך? אל תגיב. אין שאלות נוספות. תראו מה אתם עושים כאן. יש כאן פרק של שאלות רגילות. אתם מספקים לשר, המשיך כל הזמן על שאלות רחבות ורטוריות, מספקים לו כמה ממדרגה ראשונה; זה נגד התקנון ונגד השכל שלכם. מספיק עכשיו, זהו. עכשיו רק תשובות. נגמר, חבר הכנסת יאיר לוי. על התכונה אני לא ממונה כאן, אלא על התקנון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת ויינשטיין, אל תעיר לי. אני לא יכול למנוע מהשר להשיב על שאלות שאתם שואלים. הוא עושה גם לך שירות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

יש להתחשב בעובדה שיש בחירות וצריך לאפשר לו.

היו"ר ש' וייס:

זה הדבר שהייתי צריך לשמוע. הוא לא ידע את זה בלעדיו. הוא כאמת צריך את הסיעה שלך. זה מה שהוא עושה כבר שעה וחצי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה כל הזמן עם סיפורים.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מכבד את הבית הזה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

1. 4. בתקופה שבין ינואר ודצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות תשע תוכניות בהיקף של 12.4 מיליון דולר, אשר יוסיפו 559 מקומות עבודה בחודש האחרון בלבד. אני מדבר רק על החודש האחרון. אני מאמין שיש יותר. לגבי הרצלייה אושרו עוד חמש תוכניות, אשר יוסיפו תעסוקה ישירה של 180 מקומות עבודה. אני אומר שיש יותר, אלא שאין כרגע בידי הנתונים.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים בהרצלייה הלוואות בהיקף של 394,000 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 514,000 דולר.

3. ראה תשובה על שאלה מס' 3 בשאלתא מס' 4839.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, אתה בטוח שיש לך שאלה נוספות.

חיים רמון (העבודה):

כן, יש לי תשובה נוספת.

היו"ר ש' וייס:

נו, טוב, אדוני ישאל אחר כך את השאלה. בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה שאדוני ישכיל אותי: היכן ובאיזה מקום יש פער, כאשר שני מקומות סמוכים זה לזה ואזור אחד הוא אזור פיתוח א' מובנה ואילו האזור השני הוא אזור פיתוח ג', כלומר — איננו אזור פיתוח, כאשר את כל המשאבים, גם מהצפון וגם מהדרום אתה מעביר למקום אחד שנקרא לו ברקן, קוראים לו אריאל.

אני רוצה להתייחס עוד במלה לכל התשובות שלך. כאשר אנחנו מתקבלים — — —

היו"ר ש' וייס:

לא, לא.

חיים רמון (העבודה):

יש לי שאלה: מדוע, אדוני, ככל שאנחנו מתקבלים ללב-לבה של המטרופולין תל-אביב, אז יש לך פתאום תשובות. כאשר עסקנו בחזרה, היו לך בקושי 12 מקומות עבודה ערבים, ואילו בהרצלייה יש לך כבר 600 מקומות עבודה. אילו היינו עוברים לדימונה, היינו נוכחים שכל שמתרחקים ממרכז-הארץ, הכישלון שלכם הולך ובוטל. מדוע, אדוני השר?

היו"ר ש' וייס:

אדוני סגן ראש הממשלה, הנה קיבלת עוד הזדמנות לשאת נאום טוב. סיעת המערך דואגת לך היום דאגה נמרצת ביותר; אפילו ראש הסיעה.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, יכולתי להשיב כפי שהיו נוהגים להשיב על שאלות כאלה בימי של המנוח יוסף שפרינצק, ולומר: יואיל השואל להעלות את שאלתו בכתב, ואני אשיב עליה.

חיים רמון (העבודה):

זה רעיון טוב.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אבל אני מקבל את השאלות האלה כמוצא שלל רב. אני לא מוכן שיעלו אותן בכתב ואני אשיב עליהן. אני מצאתי בהן

3. תוכניות משרד התעשייה והמסחר לצמיחה ולפיתוח מואץ של מקומות תעסוקה מבוססות על התוכנית אשר הגשתי לממשלה בעניין זה. התוכנית, שאושרה ביום 23 באוגוסט 1990, כללה מגוון רחב ביותר של כלים לעידוד הסקטור העסקי בכלל ויישובי הארץ, ובכלל זה באילת. בין הכלים שהופעלו: הרחבת מסלולי הענקת מעמד מפעל מאושר — תיקון מס' 39, הכפלת התמיכה במחקר ובפיתוח, הגדלת התמיכה בקרנות השיווק — עד פי-עשרה מבעבר, תמריץ קבלת עובדים חדשים לעבודה במגזר העסקי, פיתוח תשתיות תעשייתיות וכדומה.

מאז קבלת תיקון מס' 39 בחוק לעידוד השקעות הון, גדל מספר הבקשות המופנות למרכז ההשקעות עד ליותר מפי-שלושה לעומת מספרן בשנים עברו — בממוצע 100 בקשות בחודש. לעומת 32 בקשות בממוצע בעבר.

4848. השקעות לצמצום האבטלה בקריית-מלאכי
חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות לקריית-מלאכי?

2. מה הוא היקף ההשקעות בקריית-מלאכי מטעם קרנות לעסקים קטנים?

3. האם יש למשרד תוכניות נוספות להרחבת ההשקעות ביישוב זה?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלו?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקופה שבין ינואר ודצמבר 1991 אושרה במרכז ההשקעות תוכנית אחת בהיקף של 648,000 דולר, אשר תוסף 11 מקומות עבודה.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה הלוואות בהיקף של 134,000 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 168,000 דולר.

3. תוכניות משרד התעשייה והמסחר לצמיחה ולפיתוח מואץ של מקומות תעסוקה מבוססות על התוכנית אשר הגשתי לממשלה בעניין זה. התוכנית שאושרה ביום 23 באוגוסט 1990 כללה מגוון רחב ביותר של כלים לעידוד הסקטור העסקי בכלל ויישובי הארץ, ובכלל זה בקריית-מלאכי. בין הכלים שהופעלו: הרחבת מסלולי הענקת מעמד מפעל מאושר — תיקון מס' 39, הכפלת התמיכה במחקר ובפיתוח, הגדלת התמיכה בקרנות השיווק — עד פי-עשרה מבעבר, תמריץ קבלת עובדים חדשים לעבודה במגזר העסקי, פיתוח תשתיות תעשייתיות וכדומה.

מאז קבלת תיקון מס' 39 בחוק לעידוד השקעות הון, גדל מספר הבקשות המופנות למרכז ההשקעות עד ליותר מפי-שלושה לעומת מספרן בשנים עברו — בממוצע 100 בקשות בחודש. לעומת 32 בקשות בממוצע בעבר.

היו"ר ש' וייס:
אני מודה לסגן ראש הממשלה ושר התעשייה והמסחר על תשובותיו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
תן להם להתבטא.

היו"ר ש' וייס:

אדוני, יש לי בקשה אליך. אתה מווחיקי הבית.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מאשר זאת, אני הווחיך שכבית הזה; יחד עם שר האוצר לשעבר וחבר הכנסת הרב פרוש.

היו"ר ש' וייס:

למרות הפיתוי להשיב על השאלות, אני מבין את זה, תעזור לי הפעם. הכנת את הרמז.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

ברצון.

היו"ר ש' וייס:

כי אני במקומך גם הייתי משיב פה שעה על שאלות. תעזור לי.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אני מסתפק כמה שאמתי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מתי הוא דיבר עם שר האוצר בפעם האחרונה?

היו"ר ש' וייס:

יופי. אתה רוצה שהוא יתן לך עוד תשובה של שעה. חבר הכנסת רמון, תשפיע על חבר הכנסת בן-מנחם שלא לעזור לשר התעשייה והמסחר, יהיה כאן עוד נאום של שעה. בבקשה, אדוני, אתה מסיים.

4847. השקעות לצמצום האבטלה באילת

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר התעשייה והמסחר ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בעקבות החמרת מצב האבטלה ברחבי הארץ, ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף ההשקעות שאושרו במרכז ההשקעות למפעלים באילת?

2. מה הוא היקף ההשקעות באילת מטעם קרנות לעסקים קטנים?

3. האם יש למשרד תוכניות נוספות להרחבת ההשקעות ביישוב זה?

4. כמה עובדים ייתוספו בגין השקעות אלו?

תשובת שר התעשייה והמסחר מ' נסים:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקופה שבין ינואר ודצמבר 1991 אושרו במרכז ההשקעות 17 תוכניות בהיקף של למעלה מ-87 מיליון דולר, אשר יוסיפו 942 מקומות עבודה. תוכניות אלה, יחד עם תוכניות ההשקעה התלויות ועומדות — ביחד 31 תוכניות — יניבו 1,696 עובדים ישירים. כמרוכז, הושקעו משנת 1990 ועד 1992 כ-4.5 מיליוני ש"ח בפיתוח תשתיות.

2. בתקופה שבין ינואר 1991 לסוף ינואר 1992 אושרו בקרנות לעידוד עסקים קטנים ביישוב זה הלוואות בהיקף של 450,000 דולר, אשר יאפשרו מימון תוכניות השקעה בהיקף של 592,000 דולר.

ח. הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988*

(הצעת חבר הכנסת " צבן)

הכנסת, רגלים, כאשר יש מלחמה, להתגייס ולא להשתמש ולהשיב מלחמה שעה.

חברי הכנסת, הצעד הראשון לשחרור בני ישיבות נעשה ב-9 במרס 1948. תרשו לי הערה אישית. אני הייתי אז בירושלים הנצורה ערב הגיוס לפלמ"ח, ובירושלים הנצורה ובארץ כולה נעצר הדופק של עם שלם ושל אומה שלמה, כאשר הגיעה הידיעה המרה על נפילתם של הל"ה בדרך לגוש-עציון.

באותו יום נתקבלה החלטה, החלטה קשה מאוד, על-ידי בן-גוריון, אבל זו היתה החלטה על 400 איש, החלטה מוגבלת. זאת היתה החלטה שכאה מייד לאחר השואה, לאחר שכל עולם הישיבות באמת נחרב ורצו לגלות איוזו התחשבות והכנה. להגיע למה שהגענו היום? הרי אילו היה נותר ההיקף הזה, בהתחשב בגידול האוכלוסייה היינו עומדים היום על פטורים ל-2,800 בחורי ישיבה, זאת הפרופורציה, כי העם גדל פי-שבעה בערך. מישור היה מעורר כאן בעיה בהיקף כזה של 2,800 בחורי ישיבה, כדוגמת ההיתר שנתן בן-גוריון שעליו מסתמכים? אבל ההיקף הוא — שמעו, חברי הכנסת — 22,000 —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

כן ירכו.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— פיי-55, לא פיי-שבעה. ב-1976, רק לפני 16 שנים, היה היקף השחרורים 2.6% מהמחזור; היום, למעלה מ-6%. אומרים, דחיית שירות; לא-אמת לגבי הרוב הגדול. מיעוט קטן משתלב אחר כך בשירות, והרוב של המיעוט הקטן הזה אינו בשירות סדיר, לא בשירות ממשי, אלא בשירות פיקטיבי.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

מה זה שירות פיקטיבי? אתה קובע מה זה שירות פיקטיבי, או הרמטכ"ל? מי קובע?

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש שתבין מה חשים בני ישראל, מה חשים הסטודנטים שעוזבים ערב הבחינות את הלימודים שלהם, מה חש עובד שיוצא לשירות המילואים שלו, מה חש העצמאי הקטן שצריך לסגור את העסק הקטן שלו לפעמים לחודש-חודש וחצי כשהוא יודע ש-22,000 משחרורים, משתמטים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא כל מי שמשחרר הוא משתמט.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

תראו מה קרה לנו, תראו מה קורה בימים אלה בגבול הצפון, תהגו כנפשכם, פרושת הטרוריה הנוראה בגלעד. שני עולים, תראו בני כמה הם.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
למעלה מ-30.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

למעלה מ-30. זה עתה באו לארץ, כבר כרתו ברית דמים, עזבו משפחה. אתם חושבים שאפשר לשאת את זה? לא, לא

היור"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת יאיר צבן. הצעת חוק ה', הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988. בבקשה. עשר דקות לבעל ההצעה. תהיה תשובה אחת על כל שמונה ההצעות.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפתח דברי אני מבקש להביע ניומנים על מותו של מנחם בגין, ויכורנו לברכה, למשפחתו, לתנועתו ולכל אבלי ישראל. בימי אבל אלה נעלה את זכויותיו כלוחם לעצמאות ישראל, כאחד מחשובי הפרלמנטרים הישראלים, ובמיוחד כאחד מעושי השלום עם מצרים. את המאזן המלא נותר לימים אחרים.

חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש לכנסת לקריאה טרומית הצעת חוק פרטית, שאותה הנחתי על שולחן הכנסת ביום הראשון לכהונת הכנסת השתיים-עשרה, וסימנה ה': חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות).

הצעת החוק היא מצומצמת, חלקית וזעירה ביותר, וזאת מטעמים מובנים.

לשונה של הצעת החוק פשוטה ומובנת. דחייה על-פי הסעיף הידוע בנושא של שחרור בני ישיבות מהצבא לא תעלה על ארבע שנים, ולא תוענק למבקש אלא אם כן עבר תהליכי גיוס והתחייב לעבור אימוני טירונות בתוך שנתיים מיום קבלת הדחייה.

חברי הכנסת, לא בלב קל אני עומד לשאת את הדברים שאשא בהקשר זה. אין לי יצר למלחמות האלה עם עמיתי מהמפלגות החרדיות. לא נגד הציבור הדתי מכוונים הדברים הללו. לא נגד שומרי אמונה ומקיימי מצוות מכוונים דברי. הם מכוונים אפילו לא נגד כל הציבור החרדי באשר הוא. הם מכוונים נגד אותן מפלגות חרדיות, ובמיוחד נגד אגודת ישראל, שהפכו בשנה-וחצי האחרונה את הנושא של החקיקה של כפייה דתית במדינה לדגל מרכזי בפעילות הפרלמנטרית שלהן. ואף שהזהרנו אותם, הם חזרו שוב ושוב על המאמצים התחקיתיים שלהם, ולא הותירו לנו ברירה.

אני מדבר נגד אלה שרוצים לכפות עלינו את השקפת עולמם בענייני דת, את אורח חייהם.

אנחנו גורסים הפרדת דת מהפוליטיקה. אנחנו מאמינים, כי איש באמונתו יחיה. אנחנו יודעים שהתהליך של ההפרדה הזאת הוא ארוך, הוא צריך להיות סבלני, הוא ממושך, הוא נפתל. אני מאמין, שיבוא יום ובמדינת ישראל יהיו אנשים דתיים, אורתודוקסים, רפורמים, קונסרבטיבים ואנשים חילונים כמגוון חיים יחד חיים של יצירה משותפת, שבה זרם אחד מפרה את הזרם השני בנהר הגדול ששמו יהדות.

אבל, כאשר אני חש את עצמי לאחרונה, יחד עם חברי, עומד במערכה נגד הסתערות חוזרת ונשנית של שינויים בחקיקה, של דרישות מינהליות שמשנות סדרים, שכופות על אנשים אורחות חיים המנוגדים להשקפת עולמם ולתרבותם — אין מנוס. ואז אנחנו נאלצים להשיב מלחמה. ואנחנו, חברי

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין שאלות בדברים כאלה. אין פרוצדורה כזאת. אני מאפשר רק שאלה אחת לחבר הכנסת שלמה דיין. גם כן לפני שירות הדין. בהמשך, אולי פה ושם אפשר עוד שאלה אחת. חבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת צבן, אני חושב שנעשה כאן אי-צדק למאות ואלפי בחורי ישיבה שכן מתגייסים לצה"ל, ואף לאלה שנפלו במערכות ישראל. אני רוצה להזכיר לך, שיש במפלגות הדתיות-החרדיות כ-300,000 בוחרים, הרי אתה מסכים אתי, שאין 300,000 בוחרים שלא מתגייסים לצה"ל. מתוכם יש 280,000 שכן מתגייסים ועושים את השירות, והם חרדים ודתיים לכל דבר. לעומתם יש 20,000 בחורי ישיבה שתורתם אומנותם, ואחר-כך רובם כן משתלבים בשירות כצה"ל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. זאת הערה, אתה לא חייב להשיב עליה. אני נוהן לך חצי דקה.

יאי צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת שלמה דיין, ידידי ומכובדי, אני מבקש את אוזן הקשבת, כי אנחנו בדרך כלל מטים אוזן קשבת איש לרעהו. הנתון שאתה אמרת לא מביא בחשבון שבין ה-22,000 נכללים רק אלה שהם עדיין בגיל הגיוס. כל מי שהוא היום מעבר לגיל הגיוס, זה רוב המחנה החרדי, המצביע כפי שאמרת, לא נכלל.

דבר שני, יש כאן גם השאלה של העיקרון. אני מכבד מאוד את החרדים. יש כאלה שמתגייסים לצה"ל. אינני חושב שהם אינם יהודים טובים ואינם יהודים כשרים. אני מבקש שבני הישיבות ילכו בעקבותיהם.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

נישאת את זה. וכל זה בשם המורשת היהודית? זאת המורשת של יהודה המכבי? זאת המורשת של אלה שיצאו לחרף נפשם במערכות ישראל לאורך כל הדורות? זה המושג היהודי של ישראל ערכים זה לזה, של אחריות משותפת?

חברי הכנסת, למה אנחנו מעלים זאת עכשיו?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

בגלל הבחירות, אין שום עניין אחר. פתאום שיטפון כזה.

יאי צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

נכון, בגלל הבחירות, ואני אסביר למה בגלל הבחירות.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, ואני רוצה להזכיר לעמיתי חבר הכנסת פרוש, שבדצמבר 1990, כאשר היה גיל של החקיקה, הזהרנו, התחנונו, כשהיינו הדברים הקשים של הרב שך, הזהרנו ואמרנו: אל תגררו אותנו למלחמת תרבות, כי אם תגררו אותנו, נשיב מלחמה שערה בשתי החזיתות הכואבות ביותר שלכם — בגיוס בני ישיבות ובעניין הכספים הייחודיים.

אנחנו מגישים את הצעת החוק, כולנו יחד, כדי לומר לעם ישראל — בהחלט, כן, לקראת הבחירות — תיתנו את קולכם רק לאותן מפלגות שתחתייבנה באופן מפורש במצע שלהן, שהן תתמוכנה בחקיקה המחייבת בצורה זהירה, שקולה, סבולנית, את השילוב ההדרגתי של תלמידי ישיבות במערכות ישראל.

חברי הכנסת, אני מצפה לך שיבוא יום ונצליח להשיג את המטרה הזאת. ואז, בכור ההיתוך המשותף הזה, בנינו ייפגשו עם הכנים שלכם. נכדינו עם הנכדים שלכם, ויבנו יחד את הזהות היהודית, הישראלית החדשה, המשותפת לארץ הזאת, יבנו יחד את התרבות המשותפת שלנו על בסיס של כיבוד ההבדלים, אבל מיצוי המשותף.

ט. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988*

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988, הצעה שסימנה כ"ט. בבקשה.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר עמיתי, חבר הכנסת צבן, הזכיר את 22,000 תלמידי הישיבות — כמשוחררים אעמוד גם על הביטוי תלמידי ישיבות — כמשוחררים דה-פקטו משירות צבאי, אמר חבר הכנסת ורדיגר: כן ירכו. אני חושב שהביטוי הזה — כן ירכו — מאפיין את הוויכוח הנוקב שיש לנו עם המפלגות החרדיות. מפני שמי שאומר "כן ירכו" על משוחררים מצה"ל אומר: כן ירכו ימי השירות, ימי המילואים והקורבנות של אלה שכן משרתים בצה"ל. מה פירוש "כן ירכו"? עד מתי ירכו? יהיו לך חצי מיליון משתמטים? מי יישא בנטל של הגנת ישראל?

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא אמר, כן ירכו לומדי תורה.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
כן ירכו לומדי תורה — זה סיפור אחר. זה לא עומד על סדר-היום כאן. הרי אנחנו טוענים שאין כל סתירה בין לימוד תורה לבין קיום המצווה העליונה שמדינה דורשת את קיומה מכל אורח — לבטל את חירויותיו, להתגייס לצבא, לשרת חודש וחודשיים במילואים ולהיות מוכן לתת את הקורבן הגדול ביותר שדורשת מדינה מאוחדת. זה סותר לימוד תורה? יש כאן סתירה מהותית?

רבותי חברי הכנסת, אתם מכירים את עמדותי. אני לא נגד הדת ולא נגד דתים ולא נגד שומרי מצוות, וגם הצבעתי כאן בעד חוקים שהגנו על ציבור שומרי מצוות, משום שהשקפתי אומרת: חופש וכבוד לכל אדם, כל אדם כאמנותו יחיה.

אבל לא זו השאלה כאן. השאלה כאן נוגעת ליסוד היסודות של קיומנו הלאומי, לקיום חובה, למניעת אפליה.

רבותי, אנחנו מורידים עולים ממטוסים, הם לא יודעים עברית, מלמדים אותם כמה מלים, עדיין אין להם פרנסה, בקושי יש קורת-גג לראשם, שתיים-שלוש משפחות מתגוררות

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, חבר הכנסת ביטון, חבר הכנסת, יש עוד שש-שבע הצעות באותו נושא. זה דיון חשוב בנושא מרכזי. אם לא נפרע, נשמע זה את זה בכבוד הראוי לנושא הזה. אני מבקש מאוד שלא להפריע.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
רבותי, אמר נשיא בית-המשפט העליון, השופט שמגר, בפסק-דין ארוך, נוקב, כואב ומכאיב, שאם כי בית-המשפט העליון בשלב זה אינו יכול להתערב, מנימוקים שונים, שאני לא מציע להיכנס אליהם, בשערווייה הזאת של הפטור הסיטוני הזה, הוא מודע לכך — — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
הוא לא מדבר על פטור. אל תסלף את דבריו. הוא אמר שזה על-פי החוק.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
כן, ודאי שזה על-פי החוק.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ורדיגר, אנא, חבר הכנסת ורדיגר.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
ודאי שזה על-פי החוק — על מה אנחנו קובלים? ודאי שזה על-פי החוק. בית-המשפט העליון, מפיו של השופט שמגר, הזהיר, כי אם השערווייה הזאת תימשך ויגדל היקפה, בית-המשפט העליון ידון מחדש בעמדתו כלפי הנושא הזה. לא הייתי רוצה שנושא כזה יוכרע בערכאה משפטית, אלא כאן בכנסת.

רבותי חברי הכנסת, אילו היה מדובר בפטור, ואני אומר במפורש פטור — — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
לא נכון.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני אומר במפורש: פטור של תלמידי ישיבות במספר מוגבל, כפי שהיה מוסכם בין דוד בן-גוריון לראשי הישיבות בשנים הראשונות להקמת המדינה. אילו הגדלנו את המספר הזה בשיעור הגידול של האוכלוסייה — אני לא הייתי מעלה את ההצעה הזאת.

לא הייתי רוצה לבוא כנגד הסדר שבא לשמר את מסורת הישיבות שנחרבו ונהרסו כשואה. לא הייתי עושה זאת. אבל הרי כל הצרה היא זו — — —

משה גפני (דגל התורה):
זה מה שאתם עושים. זה מה שאתם עושים במלים יפות.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, חבר הכנסת גפני.

משה גפני (דגל התורה):
אתם רוצים להרוס את זה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, אתה שומע אותי?

משה גפני (דגל התורה):
אתם רוצים לשרש את זה.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת גפני, אני לא אוציא אותך מן האולם. חבר הכנסת גפני, אתה סגן שר, אני לא אוציא אותך מן המליאה.

בתנאים מחיריים, ואנחנו אומרים לבניהם: דבר ראשון, יהודי בישראל הולך לשירות ביטחון. כך אנחנו מחנכים אותם גם להיות אזרחים. והלב כואב על כך שכל כך הרבה מקרב עולי ברית-המועצות כבר נפלו קורבן להתקפות טרור רצחניות וגם להתקפה השפלה והמחרידה בגלעד.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
תספר גם על ההתאבדות של עולים חדשים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה זה שייך? אל תרגיז אותנו.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חבר הכנסת ורדיגר — — —

קריאות:

— — —

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חבר הכנסת ורדיגר, אני רוצה לומר לך, ההערה הזאת שלך, עם כל הכבוד, לא מתאימה לך. אנחנו כואבים גם את כאב ההתאבדות. לו היה הדבר תלוי בי, הטיפול בעולי ברית-המועצות, ולא רק בעולי ברית-המועצות, היה מקבל תפנית שונה לחלוטין.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אתה כואב את כל הכאבים האלה באמת? אתה איש כואב מהלך על שתיים. אתה לא כואב שום דבר.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת לוי, זה מפריע. זה דיון מאוד רציני, אתה יודע, בנושא מאוד רציני.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הבאתי את הדוגמה של עולי ברית-המועצות. יכולתי להביא דוגמה אחרת, לא את עולי ברית-המועצות. יכולתי להביא לדוגמה את בני העדה הדרוזית ואת בני העדה הצ'רקסית, שגם בתוכם יש ויכוח לגבי חובת השירות בצה"ל. הייתי יכול לומר, שיש בינינו מי שחושבים שצריך להרחיב את חובת השירות בצה"ל, ויש מחשבות ורעיונות לגבי גיוס בני קבוצות אחרות לצה"ל, כמו הבדואים, שחלקם כבר מתגייס בהתנדבות. אני כשלעצמי מקווה, שיום אחד תהיה גם חובת שירות כללי בצה"ל, לכשישכון שלום ויהיה שוויון מוחלט של חובות וחכיות בישראל.

אבל כאן, כשאנחנו מדברים על כל הדוגמאות האלה, מייד מזדקרת לעין התופעה המדהימה הזאת, שמסתתרת תחת השם התמים "דחיית שירות של תלמידי ישיבות".

רבותי, יש כאן עוון על פשע. לא מדובר לא בדחיית שירות ולא רק בבני ישיבות. מדובר כאן ברוב המקרים בפטור משירות.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
זה לא נכון.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
מדובר ברוב המקרים בפטור דה-פקטו משירות. לא מדובר רק בתלמידי ישיבות, מכיוון שעובדה היא, עובדה היא — — —

קריאה:
זו עלילת דם, מה שאתה אומר.

משה גפני (דגל התורה):
שיגור את האמת.

היו"ר ש' וייס:

כל אחד אומר את האמת שלו.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אזיה מין חוצפה זו? תלמידי ישיבות ההסדר לא לומדים תורה? אי אפשר ללמוד תורה במסגרת תלמידי ישיבות ההסדר? אנחנו השמענו מלה נגד תלמידי ישיבות ההסדר? אנחנו התנגדנו לכך שהם קיבלו את פרס ישראל? על מה אתם מדברים בכלל?

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת. חבר הכנסת גפני. אדוני השר פנחס.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

עוד מעט גם מי שמשרת לא יוכל לדבר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אתה בא אחרי חבר הכנסת רובינשטיין. אני מבקש. חבר הכנסת ביטון. חבר הכנסת רבין.

אברהם רבין (דגל התורה):

הוא רוצה לסתום פיות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רבין, אדוני סגן השר, אני אשאיר כאן את חבר הכנסת רובינשטיין חצי שעה, ואפילו שעה. אי אפשר לנהל כך את הישיבה.

שר התקשורת ר' פנחס:

— — — הצבעה.

היו"ר ש' וייס:

לא כתוב רק הצבעה. היתה טעות של המזכירות, והיא תוקנה. לכל אחד מהמציעים יש עשר דקות. בקריאות הביניים שלכם אתם גורמים לכך, שלכל אחד מהם יהיו 25 דקות. בבקשה, חבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

רבותי חברי הכנסת מהסיעות החרדיות, אתם יודעים שאני לא רוצה לפגוע לא באמונתכם ולא בלימוד תורה. ולא בהמשך קיום מסורת הישיבות. אני רוצה לבוא — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רבין, אני אאפשר לך אחר כך. חבר הכנסת פרוש, זה יימשך עד אין סוף.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני רוצה לומר לכם, ותשמעו היטב, אילו דובר כאותו מספר מוכפל במספר האוכלוסין, שהיה קיים כאן מימים ימימה, ב-20 השנים הראשונות להקמת המדינה, אני — איני יודע על חברי — אני לא הייתי בא דברים עמכם. הייתי אומר: כן, צריך שיהיה גרעין כזה, אם זה רצונם של ראשי הציבור החרדי — אני מקבל זאת.

אבל, רבותי, אני רוצה לומר דבר אחד. אני הצעתי כאן הצעת חוק צנועה מאוד — חשבתי שהיא היתה מקובלת גם על

חלק מהחברים מהסיעות החרדיות — שתלמיד ישיבה שמקבל דחייה, יביא תצהיר שהוא תלמיד כישיבה. גם לזה התנגדתם. תודה.

היו"ר ש' וייס:

סגן השר רבין, רצית משהו? חבר הכנסת רובינשטיין, רגע, לפי המסורת של קודם. חבר הכנסת רן כהן, הרי גם אתה אוהב לשאול שאלות ומאפשרים לך. שלא תהיה לך צרות עין כלפי אחרים. אתה שואל כל כך הרבה.

סגן השר חבר הכנסת רבין, בקיצור נמרץ.

אברהם רבין (דגל התורה):

אדוני היושב ראש, אני מקווה שתראה לי כמה משפטים.

היו"ר ש' וייס:

אני מרשה לך.

אברהם רבין (דגל התורה):

אדוני היושב ראש, אני בטוח שהשאלה הנדונה כאן היום איננה מספרית, אלא עקרונית, והיא שאלה מהותית מאוד. אבל מכיוון שחבר הכנסת רובינשטיין אמר, שהוא העלה את הצעתו בגלל המספר, אני רוצה להעיר את חשומת לבי: בשנה הראשונה שבה קיבלו את השחרור, עם קום המדינה, הרי לא היתה הצטברות. זו היתה השנה הראשונה.

עוד נקודה אחת בלבד — אני אבקש ממך וגם מכל הבאים אחרים: נא לא להכתיב לנו מהי אמונתנו. אמונתנו היא, שלא לימוד תורה, ללא אנשים שמקדישים את עצמם ללימוד תורה — אין קיום לעם ישראל ולא לבית הזה.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

מה זה "אין קיום"?

אברהם רבין (דגל התורה):

אין קיום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה, חצי דקה.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת הרב רבין, אתה יודע — — —

חיים רמון (העבודה):

מה זה "אין קיום"?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון.

משה גפני (דגל התורה):

אין קיום לעם היהודי בלי לימוד תורה.

חיים רמון (העבודה):

כמה צריכים ללמוד תורה?

אברהם רבין (דגל התורה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רבין.

חיים רמון (העבודה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רמון, אני אוציא אותך מן האולם.

חוברת כ"ג, ישיבה שצ"ו

— הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — רחיית שירות):

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות) —

אברהם רביץ (דגל התורה):

היו"ר ש' וייס:

אתה תשב עכשיו. נכנסת לאולם ועוררת מהומה.

חיים רמון (העבודה):

חיים רמון (העבודה):

אני כל הזמן באולם, אדוני היושב-ראש.

כל זמן שלא תשרתו בצבא, אתם תהיו גטו.

היו"ר ש' וייס:

היו"ר ש' וייס:

לא, לא.

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

חיים רמון (העבודה):

— — — אתה לא מבין.

כן.

היו"ר ש' וייס:

היו"ר ש' וייס:

אל תענה לי. קראתי אותך פעמיים לסדר. גם אתה, חבר הכנסת רביץ.

חבר הכנסת רביץ, אני קורא אותך לסדר. עכשיו אני רוצה להעיר משהו לשניכם.

גאולה כהן (התחיה):

חברי הכנסת, זה דיון קשה בנושא קשה; או שנקיים אותו, או שאני אפסיק את הישיבה. אני לא אאפשר עוד להפוך את הנושא הזה לשוק פרוץ. זה לא לכבוד הבית הזה, זה לא לכבוד הנושא. מספיק. הבנו את השיטה, להיכנס לאולם, להקים צעקות, להתגרות, להחזיר. תפסנו את הפרינציפ, חברים. עכשיו יהיה דיון, או שלא יהיה ולא כלום. תודה רבה.

חברת הכנסת גאולה כהן.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת בן-אליעזר, הגעת להסכמה עם חבר הכנסת רן כהן?

היו"ר ש' וייס:

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

לא.

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אברהם בורג (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

טוב, זה לא בידי. חשבתי שתסתיידו, כי הוא צריך לנסוע לאזכרה.

אתם מבזבזים כספי המדינה. איך אתה לא מתבייש?

משה גפני (דגל התורה):

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, תאפשר לי — — —

אתה צריך להתבייש.

היו"ר ש' וייס:

היו"ר ש' וייס:

לא, אני לא אאפשר, ואתה יודע מדוע. תעזור לי, חבר הכנסת רובינשטיין, אתה פרופסור למשפטים.

חברי הכנסת, אני מפסיק את הישיבה לשלוש דקות. הישיבה מופסקת לשלוש דקות. חברי הכנסת, הפסקתי את הישיבה לשלוש דקות של התרגעות.

(הישיבה נפסקה בשעה 13:42 ונתחדשה בשעה 13:45).

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ש' וייס:

היו"ר ש' וייס:

אל תתערב יותר, חבר הכנסת אלי דיין. מספיק, חברי הכנסת, אם זה יימשך כך, אני מודיע עכשיו בשם סגן שר הביטחון, אם זה יימשך כך, הוא ישיב בנפרד על כל הצעת חוק. עד מחר בבוקר נשב כאן. הוא הלך לקראתנו, הסכים לענות באופן מרוכז. אם אנחנו לא נקיים כאן סדר מינימלי, נפעל לפי התקנון — כל עשר דקות, תשובת סגן השר במשך עשר דקות והצבעה. זה מה שיהיה כאן. מספיק כבר.

חברי הכנסת, אני פותח את הישיבה ואסגור אותה עד השבעה הבאה, אם זה לא ייפסק.

חבר הכנסת רמון, אני לא אאפשר לך לעשות כאן עוד מהומה.

חיים רמון (העבודה):

אני מבקש הערה.

י. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התשמ"ט — 1988*

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

היו"ר ש' וייס:

מנחם בגין, זיכרונו לברכה, אני רוצה לנצל את ההזדמנות להשתתף בצער המשפחה ותנועת הליכוד ועם ישראל כולו.

חבר הכנסת רן כהן יביא את הצעת החוק שלו, שמספרה ע"ה.

אני מבקש לומר, שבעבורי ראש הממשלה מנחם בגין, זיכרונו לברכה, היה יהודי גדול. בירכתי אותו ברכה עזה כאשר כרת את הסכם השלום עם מצרים ועשה דברים חיוביים, ואני מודה בחטאי — אולי לא חטאי — על שביקרתי, אולי גם

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מאחר שזה הנאום הראשון שאני נושא לאחר פטירתו של ראש הממשלה לשעבר

מהגמרא, ששם נאמר: מה ראית שדמך שלך אדום יותר, שמא דמו של האיש ההוא אדום יותר.

אני מבקש שנקשיב זה לזה בסבלנות, בעיקר כשהסדר הפרלמנטרי גם מאפשר לכם לעלות לאחר מכן לדוכן ולבקש להסיר את הצעות החוק, להציע מה שאתם רוצים, להצביע על הסרתן. אבל אין סיבה שלא תהיו אמיצי לב להתמודד כאן כיושר, בהגינות, עם נתונים ועם עובדות, ואל תברחו מן העניין.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ש' וייס:
לא, לא עכשיו, השאלות גורמות למהומה.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני היושב-ראש, ראש הממשלה יצחק שמיר אמר, לאחר ההפגנה שארגנו ב־1989, את המשפט הבא: אין דבר — אמר יצחק שמיר — המפלג יותר את העם מהתופעה, שבה חלק מהעם מסרב לשרת בצה"ל. מסרב — זאת מלתו של יצחק שמיר ולא שלי. אני רק יכול להיות דאב על כך, שאותו ראש ממשלה דאג במהלך כהונתו כראש ממשלה בקדנציה האחרונה לכך, שישוחררו עוד כמה אלפים מהשירות בצה"ל.

אבל מה שיותר קשה, אני כן רוצה לטעון, חברי חבר הכנסת ורדיגר, שלא מדובר כאן בדחיית שירות. מדובר כאן בפטור ממש. נכון, חלק מהאנשים, תלמידי ישיבות חרדיות, כן משרת בצה"ל. חלק מהם נפל במערכות ישראל. גם קרובים של חלק מחברי הכנסת שיושבים כאן מהמפלגות החרדיות נפלו במערכות ישראל. אבל דווקא כאן, רבותי, לכמות יש איכות.

זאת עובדה שב־1950 שוחררו רק 400. ב־1975 כבר שוחררו מדי שנה 800 והיתוספו על אותו מספר של אלה שאינם משרתים. ב־1987 כבר שוחררו מדי שנה 1,974 והיתוספו על האלפים שכבר אינם משרתים. ב־1992 משוחררים למעלה מ־2,000 מדי שנה ומצטרפים לאלה שאינם משרתים. הכמות הזאת לא עושה איכות חדשה ומכריחה ומבצעת? איך אפשר לטעון זאת?

אני רוצה לשאול שאלה. לפי החישובים האלמנטריים מתברר שיש באוכלוסייה החרדית כ־58,000 גברים בגיל גיוס. איך זה ייתכן שיש רק 20,000 משוחררים? הלא אנחנו משרתים בצבא הזה. אנחנו נמצאים בעם הזה. אנחנו רואים את היחידות הללו. איפה אותם 40,000 שכן משרתים? מי רואה אותם? מאוחר יותר אגיד לכם איפה הם נמצאים.

רבותי, המספרים של אלה שאינם משרתים בצה"ל גבוהים בהרבה, אולי כפולים, מן הדרישה. לכן כאשר מגיעים לכך שאוכלוסייה יהודית במדינת ישראל רובה ככולה לא משרתת, לא בסדיר ולא במילואים — זה יוצר איכות חדשה של חריגה וריצאה אל מחוץ לעם. ולא אנחנו עושים זאת. אתם ומי שמשתף אתכם פעולה עושים זאת. אני נשבע לכם, זה לרעתכם ולרעתנו כאחד, כעם, כמדינה, כמי שרוצים לבנות עתיד יהודי — כן, יהודי, חבר הכנסת הרב גפני — בארץ הזאת. כי בלי שותפות כזאת, שותפות של דם, גם השותפות היהודית נחלשת. צריך להבין את העניין הזה.

הדבר השני שמדאיג אותי, רבותי, הלא בכל זאת נוצרת בעיה. אגב, להראות לכם איך הדבר הזה הופך להיות גורף. הנה אני מראה לכם כאן טופס חתום עליידי הרב משה טננבאום, נדמה לי שהוא מנכ"ל ועד הישיבות. שחותם על השתחררים או

גידפתי, כאשר שלח אותי ללבנון. אבל אין כל ספק, שהאיש היה אחד היהודים הגדולים בדורנו. ואני משתתף בצער כל מי שמתאבל עליו.

אני מבקש בראשית הדיון הזה לפנות לחבריי-עמיתי כאן מהמפלגות החרדיות ולומר באמת שני דברים מהלב: יש כאן ויכוח קשה. הוויכוח הזה הוא ויכוח נוקב מאוד, משום שכפי שאמר חבר הכנסת הרב רביץ, הוא נוגע באמונתו הבסיסית העמוקה של כל אחד מאתנו, אבל של כל אחד מאתנו, לא רק שלכם, גם שלנו.

והדבר השני שאני מבקש לומר לכם: הלא אני מכיר ביניכם חברים מהמפלגות החרדיות, שיושבים כאן, ששירתו בצה"ל. ואני לא שמתי לב, שיש הבדל בין חבר הכנסת הרב רביץ וחבר הכנסת יאיר לוי, ששירתו בצה"ל, לבין חבר הכנסת אחר מהמפלגות החרדיות שלא שירת בצה"ל מבחינת האמונה. אתם לא באים לומר לנו, שחבר הכנסת רביץ קטן באמונתו או קטן כשיעור קומתו משום שהוא שירת בצבא. וכל מה שאנחנו באים לומר לכם פה מתמקד בעצם בשני דברים שאותם אני אנסה לפרט כדי לחזק את קריאתי, כפי שבאה לידי ביטוי בהצעת החוק שלי — להעמיד את מספר תלמידי הישיבות משוחררים מצה"ל על המספר המקורי — 400. זו הצעת החוק שלי. והלא כאשר אנו באים לומר את זה, חבר הכנסת רביץ — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כאשר היו 400 תלמידי ישיבה משוחררים מצה"ל מנתה אוכלוסיית מדינת ישראל 600,000 איש.

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת פרוש.

חיים רמון (העבודה):
— — —

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת רן כהן, אל תענה להם.

חיים רמון (העבודה):
— — —

היו"ר ש' וייס:
חבר הכנסת חיים רמון, אני לא אאפשר לך להרוס את הישיבה הזאת.

חיים רמון (העבודה):
מי הורס? אני עונה לו.

היו"ר ש' וייס:
אני מבקש לא לענות. אתה לא יכול להשתולל פה, לא אצלי. תפסיקו לספק לו סיבות לדבר הזה.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
למי?

היו"ר ש' וייס:
במקרה זה — לחבר הכנסת חיים רמון, ראש הסיעה שלי.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני מודה על האמת, שאני אגלה את מידת האיפוק וכיבוש היצר המקסימלי שאני יכול, ואני מבקש שאיש לא יפרש זאת לא-נכון. אני אומר לכם את האמת שכלבי. המעשה הזה בעיני הוא מעשה של הבדלה בין דם לדם. והיא לא נלקחה — ההבדלה בין דם לדם — מהתרבות החילונית. היא נלקחה

לא־נכונים. נאמרים כאן דברים הרבה יותר קשים, ואני לא צנוור. מה כן? מכיוון שיש לכם אפשרות להציע להסיר את הצעות החוק, תסתדרו בדרך כלשהי ביניכם, כל אחד מכם יוכל להגיע בהצעה אחרת — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

היור"ר ש' וייס:

לא עכשיו, בסוף הדיון בנושא זה, כי זה הסדר, ואז תגידו את כל מה שכלבכם. גם על דבריכם אלה תהיה חסינות. אין לי דרך אחרת. חבר הכנסת רן כהן, נא לסכם.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, אתה רוצה שוב מהומה?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

היור"ר ש' וייס:

אדוני, הפרוצדורה היא: אם השר לא יחליט להסיר — אתם תוכלו להסיר. אם הוא יחליט להסיר — אני סומך עליו שהוא ייתן תשובה כדרכונות.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

סגן שר לא יכול — — —

היור"ר ש' וייס:

עכשיו אל תפרע לי. גם אתה סגן שר ואתה יודע מה הם הכללים. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

רבותי, אני מתחייב מעל הכמה הזאת להראות לכם בעליל כיצד אני מתאפק. אני מחזיק בידי מכתב, שבכוונה, בגלל האווירה הזאת ובגלל כיבוש היצר שאני נשבעתי לעמוד בו, החלטתי שלא לקרוא בו. אבל אני מתחייב, חבר הכנסת הרב רביץ, להעבירו לידיך או לידי חבר הכנסת הרב פרוש, או למי שרוצה, כדי שתראו, בכתב ידו של תלמיד ישיבה בישיבה הרדית, מה הוא מספר על מה שקורה שם — באיזו מידה יש שם שימוש לרעה בעניין של שחרור מצה"ל, באיזו מידה יש התלמידים שם כן עובדים וכן מרוויחים לפרנסתם בניגוד לטופס.

אברהם רביץ (דגל התורה):

היור"ר ש' וייס:

אל תפריעו, אנחנו כבר צריכים לסיים את הנושא הזה.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אנא, חבר הכנסת הרב רביץ, אני מבקש, תכבדו את העובדה הזאת שאני כן מתאפק ואני רוצה שלא להגיע לעימות.

היור"ר ש' וייס:

משפט סיום קצר ותמציתי.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני מסיים בנקודת סיום. רבותי, אי־אפשר לברוח גם מדבר נוסף. יושבים כאן בכנסת — בדין, בצדק, דבר שאני אגן עליו ואלחם עליו — 13 נציגי מפלגות חרדיות שנכחו כדת וכדין לכנסת ישראל. אבל, רבותי, יש דבר אחר שאי־אפשר להתעלם ממנו. אתם יושבים היום בקואליציה שגם מחליטה

על הבקשות לשחרורים או לדחיית שירות. הטופס ריק. אין בו שם, יש בו חתימת יד, יש בו חותמת, יש בו הכול — זה בית־חרושת לשחרורים.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

— — — לא מתאים לך בכלל.

משה גפני (דגל התורה):

— — — אין דבר כזה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

גם כשאני מראה עובדות הדבר הזה — — —

משה גפני (דגל התורה):

הרב טננבאום מעולם לא חתם — — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני לא יודע מה זה הסתה. יש טופס — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

— — — לך למשטרה.

חיים בר־לב (העבודה):

זו לא עבירה פלילית, אלא סתם רמאות.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת הרב רביץ, זה לא עניין של עבירה מבחינת המשטרה. חבר הכנסת הרב רביץ, תאמין לי, אני מחזיק בידי מכתב — תרשה לי, כאמת, אני מדבר אתך באדיבות הרבה ביותר שאני יכול — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אי־אפשר להאשים אדם שלא נמצא כאן בעבירה פלילית.

חיים בר־לב (העבודה):

זו לא עבירה פלילית. לשקר — זו לא עבירה פלילית.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אני חייב להתערב, אני אאפשר לך

להשיב בנחת.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת הרב רביץ, אתה יודע מה? אני אעביר לך את הטופס לאחר הנאום.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אני אאפשר לך להשיב, אתה מבין שאי־אפשר להמשיך כך. חברי הכנסת, היו כאן עשר דקות — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב־ראש, תגן על האזרח טננבאום שלא נמצא פה.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, אני אשיב לך. מכיוון שאני ותיק ממך בכנסת בשתי קדנציות, אני רוצה להזכיר לכבודו, שכל הדברים שנאמרים כאן במליאה נהנים מחסינות מלאה גם אם הם

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — הגבלות דחיית שירות תלמידי ישיבות;
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, שב במקומך בבקשה. אדוני סגן השר עוזר, אתה ידוע כאיש מאוד מתון. אני מבין מה מתרחש בלככם, האמן לי. זה לא הדיון הקשה הראשון בבית הזה. מה לעשות?

יוסף עוזר (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש להעיר משהו.

הי"ר ש' וייס:

אני מבקש ממך להקשיב לי. פתחתי באופן סובלני ואפשרתי שאלות. הדבר עורר כאן מהומה קשה ביותר. אשר על כן אני מתנצל שאני חוזר אל התקנון, ובתקנון אין שאלות. לכן לא תהינה שאלות, מכיוון שהשאלות מעוררות תשובות, והתשובות מעוררות כאן טירוף מערכות פרלמנטרי שלם. אני מבקש להוריד את היד, חבר הכנסת יאיר לוי, אין עוד שאלות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
האם אדוני חוזר בו מההכבחה שלו?

הי"ר ש' וייס:

אני חוזר כי בתוקף הנסיבות הפראיות שהתרחשו כאן.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה אתה מעניש אותי?

הי"ר ש' וייס:

אני מעניש אותך ענישה סביבתית על חטאים של אחרים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני בכל זאת מבקש שאדוני ייתן לי לשאול.

הי"ר ש' וייס:

יבוא במקומי יושב־ראש חדש, הוא בוודאי יהיה מתון יותר.

אם לצאת למלחמה או לא, אם לשלוח בחורים להרוג ולהרג או לא, אם לקיים מבצעים צבאיים שבהם נהרגים והורגים, כן או לא. והלוא בעניין הזה אתם עומדים בתוך מערכת בלתי ניתנת להסבר, לא־מוסרית ולא־שלטונית, משום שאם כאותו זמן שיושבים בממשלה כדי לשחרר את תלמידי הישיבות משירות בצה"ל לוקחים חלק באחריות ליציאה למלחמות שבהן בני כן יוצאים למלחמה וכן נופלים בה — זאת סתירה שלא ניתנת לפתרון, ואי־אפשר לחיות אתה בשלמות לאורך ימים.

לכן אני מבקש, אדוני היושב־ראש, לקבל את הצעת החוק שלי, שרק 400 או 250 תלמידי ישיבות ישוחררו. אני אומר שזה לפנים משורת הדין, כי אינני בא לבקש על גדולי המומחים, הגאונים בתחום המדע, בתחום האמנות, בתחום ההוראה, ההגות, גם ההגות היהודית, שהם ישוחררו משירות בצה"ל. אל אלה אני בא לאוניברסיטאות ואומר שיצאו לשרת. אבל תעמידו את זה על המספר המקורי של 400. ואתם תחליטו, הרב רביץ, מי יהיו ה־400 האלה, ולגבי האחרים לא תקיימו את מה שנקרא תורת־אומנותם. בשביל זה לא צריך 20,000 או 28,000 עריקים מהשירות הצבאי.

יוסף עוזר (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש לומר משהו.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת סגן השר עוזר, אני מבין מה קורה לכם —

יוסף עוזר (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

יא. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות, התשנ"א — 1990*

(הצעת חבר הכנסת ב' בן־אליעזר)

הי"ר ש' וייס:

אנו עוברים להצעת החוק של חבר הכנסת בנימין בן־אליעזר, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות, התשנ"א — 1990, שסימנה תתפ"ו. בבקשה, חבר הכנסת בן־אליעזר.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פרוש, מניין לך מה הוא רוצה להגיד? אולי הוא רוצה להגיד דברים אחרים? חברי הכנסת, יש לי בקשה מיוחדת. יש היום אזכרה בגינוסר, וחבר הכנסת בן־אליעזר צריך להגיע לשם, בנסיבות מאוד מיוחדות, חבריות. אני מבקש לאפשר לו לומר את דבריו בקיצור ובשקט.

בנימין בן־אליעזר (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, שירתתי בצה"ל 27 שנים. אין פתיח יותר הולם מאשר לומר, שבשמי של אפי

*נספחות.

בנים דתיים, בחורי ישיבות ההסדר ששירתתי לידם, לחמתי אתם, אני עומד כאן על כמה זו. אלה אנשים שידעו לשלב את הספרא והסייפא, אנשים שבין ירייה לירייה, בין הפגזה להפגזה, ידעו לשמור את המצוות, להתפלל, להילחם, ואף ליפול.

צר לי על הערתו של הרב פרוש, שיש לי כלפיו הרבה הערכה. אבל אולי נזכיר קצת נשכחות. כאשר מפלגתי ניהלה אתכם משא־ומתן, חבר הכנסת פרוש, בנובמבר 1988 — אני מקווה שהמועד זכור לך — עמדתי אני בכיכר מלכ־ישראל, והיו שם 30,000 אנשים שבאו והפגינו למען גיוס בחורי ישיבה. מאחורי היתה סוללה של מרבית רמטכ"לי צה"ל ואלופי פיקודים. אבל אולי את המסר העיקרי, האמיתי, אמר לוחם אחד אשר יושב כאן אתנו, ביצע. זהו מעוזיה סגל, אשר איבד שתי רגליו, יד ועין. הוא עמד על הבמה ונאם. עיקר דבריו בפשטות היה: אני ללא שתי רגליו, ללא יד וללא עין, ואני תובע את זכותי כל שנה לשרת במילואים בצה"ל חודש ימים. והוא משרת כל שנה, הרב פרוש, כל שנה הוא עושה חודש מילואים בצה"ל. לידו נמצאים שני חברים, נכי צה"ל שנפצעו במלחמות ישראל, שלום לוי וצבי גור. שניהם

חוברת כ"ג, ישיבה שצ"ו

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — שירותם של תלמידי ישיבות):
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות)

ודרש להתקבל. והוא היה ללוחם בין 900 לוחמים, מרביתם קיבוצניקים, ובעיקר "שמוצניקים", אנשי "השומר הצעיר". הלוחם הזה גמר בהצטיינות. הלוחם הזה מצא את עצמו נלחם את כל המלחמות, עד מלחמת יום-הכיפורים, עד 14 כדורים פגעו בגופו. עד היום הוא נכה. לכו ושאלו את דעתו, לכו ודברו אתו ותשמעו את אשר הוא אומר. הוא לא פחות חרדי. להיפך, עד היום הזה הוא כישיבות חרדיות.

אין עוול יותר גדול מהנעשה היום, אין עוול יותר גדול, וכל פעם שאני מגיע לאיזה מפגש עם חיילים, השאלות האלה עולות וצפות. איפה אתם? זו השאלה שנשמעת. אתה שומע את זה בלבנון וברמת-הגולן, בבקעה ובשטחים. מדוע אנחנו כן והם לא?

על כן אני חושב, שכנסת ישראל חייבת לתת את דעתה. מי שהעלה את הנושא הזה בפעם הראשונה בעת הפגנה ב־1988, כשמפלגתי קיימה אתכם משא-ומתן — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
היא הבטיחה — — —

בנימין בן-אליעזר (העבודה):
— — — הוא בוודאי לא מדבר על לחימה בעשירות. לא מזה ניבנה, הרב פרוש; לא מזה, תאמין לי, לא מזה.

אני מקווה שההצעה הזאת תעבור היום, וכל אשר אני רוצה הוא דבר אחד בלבד: אותו מודל של בחורי ישיבות ההסדר. הם לא פחות טובים אף לא מכחור אחד שלכם, מאחד. זה המודל שאני מאמץ. זה המודל שאני מביא אותו כאן לכנסת ישראל, וזה המודל שאני מקווה שיאושר היום בכנסת ישראל. אני מודה לך, אדוני.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה.

יב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התש"ן — 1989*
(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא, חבר הכנסת גפני.

אלי דיין (העבודה):
— — — שאותם תלמידי ישיבה שתורחם ואומנותם, אותם מצוינים — — —

משה גפני (דגל התורה):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גפני, כאן לא יהיה ויכוח.

משה גפני (דגל התורה):
למה הוא לא מביא את הרמב"ם שפוסק הלכה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גפני, אני מדבר אליך, אני מבקש ממך שלא לשאול שאלות.

משה גפני (דגל התורה):
לא לשאול שאלות, רק להעיר. היות שהוא הביא את הרמב"ם, שיביא גם מה הרמב"ם פוסק — — —

משותקים. הנה הם יושבים פה, כיציע. הם שילמו בגופם למען המדינה הזאת. הם יודעים לספר את סיפורם של הבחורים הדתיים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
30% מהמשפחות בישראל איבדו את ילדיהן.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):
הם יודעים לספר את סיפורם של בחורי הישיבות יותר מאשר כל עד אחר. ואתם עושים עוול, עוול גדול.

אתה יודע, אדוני חבר הכנסת פרוש, שאני הייתי חבר בוועדה בראשותו של הרב מנחם הכהן; ישבנו במשך ארבע שנים. גדולי תורה, רבנים, ראשי ישיבות, לא רק שלא סגרו על המצב המצב הקיים, אלא אף תבעו למען אלה שהם מייצגים, שיגויסו בחורי הישיבות.

הוצגו לפנינו מספרים. ואולי כדי לגרום לקצת שקט באולם הזה, לא אומר את פרטי הפרטים של אותם דיונים. אבל מי כמוך יודע מה הם המספרים המדויקים, בכמה עשרות אלפים מדובר. היום יש 23,000 מחויבי גיוס מלא. ולך תספור לאחור כמה כבר יצאו מתחום הגיוס. מי כמוך יודע את המספרים.

הרי אתה יודע שהוצגו לפנינו מספרים ועובדות, של כמה אלפים שעלו "טרמפ", אין לי מלה אחרת, על העגלה הזאת שלכם, ולא מקיימים את מה שלשמו עזרתי להם לצאת, ומבחינה זו הם משתמטים מצה"ל. מדוע? למה? למה להבדיל בין דם לדם? למה להבדיל בין חייל ללוחם? מדוע?

בשנת 1967, כאשר הייתי מג"ד יחידת סיור, הצטרף אלי בחור ישיבה שדרש את צירופו. אתה מכיר אותו, ישועה בן-שושן. הוא חרדי לא-פחות מכל בחור ישיבה חרדי אחר מכין אלה שאני מכיר. לא רציתי לקבל אותו. הוא עמד על שלו

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא לחבר הכנסת אלי דיין, בבקשה, להביא את הצעת החוק שלו, מס' תע"ג, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התש"ן — 1989.

אלי דיין (העבודה):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנני מתכבד להגיש בפניכם הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות).

רבותי חברי הכנסת, אני עושה זאת מתוך אהבה וחיבה לתלמידי חכמים שתורחם ואומנותם, וכדי למנוע פגיעה במסורת היהודית המפוארת, המחייבת וקובעת שהשירות בצה"ל, השירות בצבא העם, הוא ערך יהודי. וכבר פסק הרמב"ם, רבנו הגדול, שעזרת ישראל מיד צד היא מלחמת מצווה שהיא חובה, ואין יסור לפטור ממנה תלמידי חכמים לגמרי.

רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק באה לקבוע — — —

משה גפני (דגל התורה):
חבר הכנסת דיין, למה אתה לא מביא — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
הערת, בסדר.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להשיב לחברי חבר הכנסת גפני, סגן השר.

משה גפני (דגל התורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אם נהפוך פה את הדיון לוויכוח תיאולוגי, אני אפסיק את הישיבה. שאלת.

משה גפני (דגל התורה):

לא שאלתי, אמרתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אמרת, עוד יותר טוב. גמרנו — אמרת, נרשם. ההיסטוריה של עם ישראל תכלול את האמירה שלך.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

בין כך ובין כך לא שומעים אותך באולם.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה להשיב לחברי חבר הכנסת גפני, שהוא בוודאי יודע, שאומנם נכון — וגם בן-גוריון בזמנו קבע זאת — שאותם תלמידים מצוינים שתורתם אומנותם כן יקבלו את דחיית השירות, וזה מה שבאה לקבע הצעת החוק.

אבל היום, רבותי חברי הכנסת, מאז 1977, עם עליית הליכוד לשלטון, נאמר בהסכם הקואליציוני שנחתם בין הליכוד לאגודת ישראל בזו הלשון, וכותב שר הביטחון דאז: "לא תהיינה הגבלות למספר הישיבות ולמספר התלמידים".

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת דיין, מי היה אז שר הביטחון?

אלי דיין (העבודה):

ומה שקרה, רבותי חברי הכנסת — — —

שמאל הפרט (אגודת ישראל):

זה היה הסכם עם המערך.

אלי דיין (העבודה):

— — — שמא אותו הסכם קואליציוני — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

מי היה שר הביטחון, חבר הכנסת דיין?

אלי דיין (העבודה):

— — — נוצר מצב שפוגע — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

שמאל הפרט (אגודת ישראל):

אתה לא תקרא רק מה שאתה רוצה.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת הפרט, המצב הזה פוגע בדמותה של היהדות הדתית, שיש הרבה אנשים — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

חבר הכנסת הפרט, אפשר לראות — — — במדים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אל תעזור לחבר הכנסת אלי

דיין.

יעקב שמאי (הליכוד):

איך קראו לו, לשר הביטחון?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני אפסיק את הישיבה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני רוצה לדעת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת שמאי, אתה רוצה שאני אהיה אליך מבית-הלל או מבית-שמאי?

יעקב שמאי (הליכוד):

מבית-הלל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מבית-הלל, בסדר, אז אני מבקש ממך שתשב בשקט. אני לא אתן שיתפרעו פה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדעת, מי היה אז שר הביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, השאלה נקלטה, אם אלי דיין ירצה, הוא יענה לך. אני מבקש: ללא הפרעות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא אתן שיפריעו.

אלי דיין (העבודה):

רבותי חברי הכנסת, מאז נוצרה התופעה החמורה ביותר — ואני חושב שחברי מהמפלגות החרדיות לא צריכים להסכים לה בשום פנים ואופן — שהרבה תלמידים שלא תורתם אומנותם — זאת זה מאשרים גם ראשי הישיבות — באים בצל הכוללים והישיבות להשתמש מצה"ל, וזה חמור ביותר, ולכן הגענו למספרים האדירים האלה של 25,000 של 30,000. את זה אתם צריכים למנוע.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת דיין, אני מודיע לך, ואני מקווה שזה גם בשם חברי, שאם יש בחורים כאלה שאין תורתם אומנותם, צריך לגייס אותם לצה"ל בלי חוכמות.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

כל הכבוד.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לצערי הרב, האינטליגנציה שלך לא מאפשרת לך דבר כזה. אתה יותר מדי פיקח מלהגיד דברים כאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי.

אלי דיין (העבודה):

לכן הנני מציע לחזור לסדר, ואני קובע בסעיף 37 להצעה, שזה לא יהיה פטור אוטומטי סיווגי, כפי שצוין היום, אלא רק תלמידים שתורתם אומנותם, במכסה שתיקבע בפיקוח פרלמנטרי של ועדת החוק והביטחון, ושגם יהיה אישור של הרבנות והרשות שתיקבע על-פי החוק. אז המספרים יצטמצמו לאותם אנשים מוכשרים, וגם אז הדחייה שלהם תיבדק אחרי חמש שנים.

שירתו רק שנתיים וחודשיים, לאחר מכן — שנתיים וחצי, ואחר-כך שלוש שנים.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבל שאתה לא בקיא. יש עכשיו עודף מתגייסים.

אלי דיין (העבודה):
נוכל לצמצם גם את ימי שירות המילואים.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבל שאתה לא בקיא.

אלי דיין (העבודה):
אבל יותר מכך, חבר הכנסת יאייר לוי, זה יביא לאחדות עם ישראל ויוריד את השנאה — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בינתיים אתה עומד ומסית נגד אחדות עם ישראל.

אלי דיין (העבודה):
חס ושלום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אל תתווכח אתה.

אלי דיין (העבודה):
לכן הנני קורא לכם — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כשאחרים דיברו לא הגבתי, אבל דווקא כשאתה מדבר, ומפני שאני מייחס לדברייך חשיבות, אני אומר שאתה צריך להפסיק, לרדת מהדוכן ולהגיד: אני מתנצל על מה שאמרתי.

אלי דיין (העבודה):
אני קורא לך, חבר הכנסת לוי — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אל תקראו זה לזה, אלא תדברו לפי הסדר. חבר הכנסת דיין, אני מבקש ממך לסיים.

אלי דיין (העבודה):
אני קורא לך, חבר הכנסת לוי, כמי ששירת בצה"ל — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תגיד שאתה מתנצל ותוכיח שאתה שונה מהם — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאייר לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אולי תקרא אותי לסדר כבר בפעם השנייה? הרי אצלך זה שגרתי לקרוא אותי לסדר בפעם הראשונה ומיד גם בפעם השנייה. אין ישיבה שאתה לא קורא אותי לסדר. חבל מאוד שנשיאות הכנסת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאייר לוי, אני לא אשפיל את עצמי להתווכח אתך בצורה כזאת, אבל אני מבקש ממך — — —

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל אתה עושה את זה כל הזמן. תקרא את הפרוטוקולים. חבל מאוד שהשקפותיך מעורבות בניהול ישיבותיך.

רבתי, הדבר הזה יביא לאהבה, לאחווה, לרעות, ולא מה שקורה היום, שכאילו יש מי שמשרת ויש מי שמשתמט ואפילו לא לומד, וזה חבל. הרי גם אתם לא רוצים את הדבר הזה. אני בטוח בכך שזה פוגע בראש ובראשונה בנו, כיהודים דתיים, שעל-פי המסורת היהודית, על-פי ההלכה היהודית, מחויבים אנו לשרת את העם בצבא מאז תורת משה, לא דווקא מאז קום המדינה. הרי אתם יודעים זאת.

ולכן אני ניגש לנושא הזה בדחילו ורחימו, מתוך אהבה ויראה לתלמידי חכמים. ואתם יודעים שהמצב היום הוא בלתי נסבל. מדוע לא למנוע את התופעה החמורה הזאת של ההשתמטות ההמונית? מדוע לא לקחת דווקא אותם תלמידים שאינם לומדים ולשלוח אותם לשירות דוגמת תלמידי ההסדר ואחרים, דוגמת הרבה תלמידים חרדים שגם הם מתגייסים?

לכן אני קורא לכם, שלא לראות בעניין ההצעות האלה איזה נושא קנטרני, חס ושלום. הרי כולנו יודעים: ההצעות האלה באו יותר כדי לכוון אותנו למדיניות, למדיניות אחרת.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
איך אתם לא מתביישים? זו שנה — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתה לא סומך על חבר הכנסת אלי דיין שהוא יגיד את דברו כהלכה? אני מתפלא עליך.

אלי דיין (העבודה):
הרב פלדמן, כבר פסק הרב זווין, וזיכרוננו לברכה, בשאלת גיוסם של בני הישיבות, שאין למעשה כל בסיס הלכתי לפטור תלמידי ישיבה משירות צבאי.

משה גפני (דגל התורה):
מי אמר את זה?

אלי דיין (העבודה):
הרב זווין, תלמד, תכיר רבנים, גדולי הפוסקים ביהדות, שיודעים את הערך של המדינה ואת הערך של אחווה, אהבה ורעות ושל ישראל ערבים זה לזה.

הרב גפני, אל תיתן ידך לדברים כאלה. אתה יודע שגם באופקים ובמקומות אחרים יושבים תלמידים שאינם לומדים, רק משתמטים. אל תיתן יד לדבר הזה. זה פוגע בראש ובראשונה בנו, כיהודים דתיים.

משה גפני (דגל התורה):

אלי דיין (העבודה):
לכן, רבתי חברי הכנסת, על כולנו להיות מאוחדים בעניין של שירות בצה"ל כערך יהודי, כערך מסורתי, לשרת את העם והמדינה שמעניקה לנו את העצמאות ואת החירות ומגינה עלינו ועל עמנו.

אני מציע שכולנו נהיה מאוחדים ונחזור לאותן המלצות שנחקלו בוועדה מיוחדת של הכנסת, שיגבילו את הפטור, שתהיה בדיקה, שיצומצם המספר ויהיה פיקוח פרלמנטרי.

רבתי חברי הכנסת, אני בטוח שאם נעשה זאת, נוכל כימים אלה גם לקצר את תקופת השירות לשנתיים וחצי. מומחים שדיברתי אתם אומרים, שאם נעשה את המאמץ הזה, יצטרכו לשרת 30 חודש, וגם זאת תקופה ארוכה מאוד. בעבר

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — הגבלת רחיית שירות לתלמידי ישיבות);
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות) —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אם אתה תעיר שוב הערה כזאת, אני כאמת אוציא אותך, ואז יהיה שקט, ואז יהיה אפשר לקיים דיון מכובד. אבל אני לא רוצה לעשות את זה, כדי שתוכל לפחות להקשיב.

אל תעשה כך עם היר, אתה כאן, בכנסת ישראל, ויש יושב־ראש שקורא אותך לסדר מפני שאתה צועק, אם אתה תצעק עוד הפעם, אתה לא תהיה באולם. חבר הכנסת דיין, חסיים בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה לסיים — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אלי דיין, אתה ציטטת את שר הביטחון. אני מבקש שתדענן את זיכרוני ותאמר לאיזה שר ביטחון התכוונת.

אלי דיין (העבודה):

אתה מכיר אותו — זה היה השר עזר ויצמן.

יעקב שמאי (הליכוד):

אהה, חבר מפלגת העבודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, עכשיו יהיה שקט, חבר הכנסת שמאי, כבר יודעים שזה היה עזר ויצמן.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

הוא היה שר הביטחון כממשלה שלכם.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש בשקט ובדרך־ארץ, לומר משפט אחד לחבר הכנסת אלי דיין.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב, אבל כשהוא יסיים, ואני רוצה שהוא כבר יסיים, כי הוא עבר את הזמן שלו.

אלי דיין (העבודה):

אני רוצה לסיים ולומר לחברי מכל חלקי הבית, שהתופעה היום, הנזק שביסודה הוא מוסרי בעיקרו, ואולי גם ביטחוני. לכן יש לקבוע מגבלות בחוק מתוך התחשבות בצרכים של היהדות החרדית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. סגן השר עזרן, אתה רוצה לשאול? בבקשה.

יג. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות, התשנ"א — 1990*

(הצעת חבר הכנסת א' בורג)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אברהם בורג יביא את הצעת החוק שלו. תתפ"ה: הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות, התשנ"א — 1990. בבקשה.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב־ראש, נכנס נכבדה, זכיתי בשנים האחרונות לרכוז את קבוצת חברי הכנסת שהביאה ליום הזה, שבו נדון לפחות בקדנציה הזאת כפעם הראשונה והיחידה באופן מרוכז, על שולחן הכנסת ובפומבי, הנושא המכועס והמרגיז ביותר

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת אלי דיין, אתה היית ראש עיר פיתוח ועשית כמיטב יכולתך לעזור, אני יודע זאת. גם חבר הכנסת אלי בן־מנחם הוא אחד המומחים הגדולים בנושא השכונות והפעילים למענן, אבל ברצוני לשאול: האם יש לכם מספרים, כמה, לא משתמטים אלא "משתמטים" יש שם? ואתה יודע למה? כי הם משתייכים לנוער השוליים שאינו יכול להתגייס.

חיים אורון (מרץ) — ישראל הדמוקרטית):

למה אתה עושה את זה? מה זה שייך? — — —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

הם לא משרתים, לא מפני שהם לא רוצים להתגייס אלא

— — —

אברהם בורג (העבודה):

איוו דמגוגיה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש. אפשרתי לסגן השר שאלה. חבר הכנסת אלי בן־מנחם, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. הואיל וחבר הכנסת עזרן שאל במתינות ובנועם והביע בקשה, אפשרתי לו, אבל לא אתן לעשות מזה ויכוח.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, סגן השר עזרן, שאותו אני מכבד גם כרכ בראשון־לציון, יודע שגם באשקלון וגם בראשון־לציון אנחנו עושים מאמץ, ונאבקים; שאותו נוער חלש, נוער מנותק, עומד על זכותו להתגייס, ולפעמים יש לנו ויכוח עם שר הביטחון מדוע לא מגייסים אותם.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

נכון בהחלט.

אלי דיין (העבודה):

לכן אנו מבקשים שגם הם יגייסו וגם כחורי הישיבה יגייסו.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן־מנחם, אתה לא מאפשר לי לנהל את הישיבה, ואני רוצה שהישיבה תתנהל באופן מסודר.

במדינת ישראל — נושא גיוסם או השתמטותם של כחורי ישיבות מלשרת כצבא־הגנה לישראל.

לא מדובר כאן רק בנתונים, לא מדובר כאן רק במספרים, לא מדובר כאן רק בעובדות פוליטיות. מדובר כאן בראש ובראשונה במאבק אידיאולוגי, וברקע העקרוני ובתשובה על השאלה, למה לא משרתים בצה"ל.

היום הזה הוא יום זעקתם של רבבות הורים, שרואים את ילדיהם הולכים לצבא ואת לילי האחרים שאינם הולכים לצבא. זהו יום זעקתם של המגויסים, שידועים שיש כאלה הממיתים

אברהם בורג (העבודה):
היום הזה הוא יום בכיים של רכבות יהודים במדינת
ישראל, שיוצאים שעמדתכם הפוליטית בנושאי כספים, בנושאי
השתמטות — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זו דמגוגיה זולה. אני מצביע כבר רבע שעה ולא מאפשרים
לי לדבר. מה אתה מדבר על כספים? הרי פה בכנסת ישראל
במשך החודשים האחרונים החליטו על הוצאה של מיליארדים
של שקלים ולא פציתם פה — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אם זה ממצה את כל ההערות שלך
לנאום של חבר הכנסת בורג, אני אסתפק בזה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבקש מאדוני שייתן לי לשאול שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, אני לא אתן לך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל למה לקרוא אותי לסדר אם אני אומר דברים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, תירשם אחר כך להצעה להסיר את
הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם בורג. אם השר יציע
להעביר את הצעת החוק לוועדה, תוכלו לדבר, ואם לא — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אפשר לשאול שאלה בצורה מסודרת?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אאפשר לך שאלה בסוף הדיון; לא בסוף הנאום של
חבר הכנסת אברהם בורג, אלא בסוף הדיון. בבקשה, חבר
הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):
והיום הזה — תצרחו כמה שתצרחו ותזעקו כמה שתזעקו
— הוא בכיים של כל אלה שבעיניכם — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
ואתה תנכח כמה שתנכח כמו כלב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
סליחה, מה הוא אמר, "כלב"?

אלי דיין (העבודה):
תחזור בך. זה לא מכובד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

את עצמם באוהלה של תורה, ויוצאים גם שאין מצבה אחת
בבית-קברות צבאי שמתחתה טמן אדם שהמית עצמו באוהלה
של תורה.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה הקשר — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אחיו של חבר הכנסת מזרחי נהרג במלחמת
יום-הכיפורים. הוא היה בן ישיבה. איך אתה מעז לשקר בצורה
כזאת לכנסת ישראל? איזה מין שקרים אלה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת הלפרט, אני מבקש
מאוד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
הבן של הרב לוריא, מראשי אגודת ישראל, נהרג במלחמת
יום-הכיפורים. שליש מחברי הנהלת אגודת ישראל איבדו את
ילדיהם, לצערנו — — —

מיכאל בריזר (העבודה):

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אתה שקרן, חבר הכנסת בורג — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מיכאל בריזר (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הלפרט, אני פונה אליך. שכ בבקשה. אני
רוצה לבקש ממך משהו, חבר הכנסת בריזר. הנושא טעון
ורגיש, וכולנו מתוודים כתוצאה מכך.

מיכאל בריזר (העבודה):
הוא מאשים אותנו שאנחנו רוצים שהם יהיו הורים
שכולים? הם טוענים דברים כאלה, שאי-אפשר — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת בריזר, קודם כול אני מבקש ממך לשבת.
שנית, עוד מעט אתה תדבר ותוכל להגיד את כל דבריך, ואני
אגן עליך כדי שתוכל להגיד כל מה שתצפה. אבל אל תפריע לי
עכשיו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אתם טוענים שאתם משרתים — אז תתמכו בהצעת החוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אלי בן-מנחם, האם התפקיד שלך להיות ההר
של כל נואם?

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אני המצליף.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה מפריע גם לחברים ממפלגתך. אני מבקש ממך,
הנושא רגיש ומסובך, הוא לא קל, והוא מרגיז את כולנו. אבל
אי-אפשר לנהל כך ויכוח; או שאני אנעל את הישיבה ולא יהיה
ויכוח כלל. בבקשה.

אנחנו מחדשים את הדיון בהצעת החוק של חבר הכנסת אברהם כורג, אשר מקבל את מלוא הזמן בגלל ההפרעות שהיו קודם. בבקשה.

אברהם כורג (העבודה):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, נשוב ונדון בנושא למרות הבושה שנלוותה להחלטה הקודמת של אנשים שהם מכינים גדולים בחיות אבל מכינים קטנים מאוד בכני אדם וברגשותיהם של בני אדם.

אלה אשר מחרימים עתה את ישיבת הכנסת ויוצאים החוצה הם אותם אלה אשר באופן אידיאולוגי אינם מכירים במדינת ישראל. כאשר אנחנו שואלים, למה הם לא משרתים

משה גפני (דגל התורה):

לא מחרימים את ישיבת הכנסת, אלא רק את הדברים שלך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אברהם כורג (העבודה):

כאשר אנחנו שואלים את עצמנו כראש וכראשונה, מדוע אנשים אלה מטיפים לאידיאולוגיה של אי-שירות כצבא, התשובה החד-משמעית היא, משום שהאידיאולוגיה הקיומית שלהם היא אנטי מדינת ישראל, והם אינם שותפים במכשירי המדינה. בעבורם מדינת ישראל היא רע הכרחי; מדינת ישראל שלהם אין בינה לבין טורקיה, או בינה לבין צרפת, או בינה לבין פולין ולא כלום. זו מדינה שנועדה, במקרה הטוב, לספק להם משאבים, ותו לא.

לכן לא ראתם מן העולם החרדי-האגודאי מעולם, כמעט, ואני מדגיש את הכמעט, להוציא יוצא דופן אחד, שר בממשלת ישראל. סגני שרים — בשפע; משרות, כיבודים וכסף — לאין ערוך ולאין שיעור. שר — לא. משום ששר משמעו הכרה במדינת ישראל, ובמדינה שלנו אינם מכירים.

יתר על כן, האנשים האלה מקדשים את הגולה, מנסים לייבא הנה ולהפנים בתוך מדינת ישראל את המנטליות הגלותית במעורומיה, מנטליות — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה משחק לידיים של הרמשים האלה — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, חבר הכנסת ביטון. חבר הכנסת ביטון, אני מבקש ממך.

אברהם כורג (העבודה):

— — — מנטליות שקידשה את הפסיכיות, מנטליות שלא מוכנה לקחת אחריות בידיים; מנטליות שתלויה בחסדי זרים; מנטליות של שנור בכסף ומנטליות של שנור בחיי אדם. זאת מערכת שאינה יצרנית, מערכת שאינה פרודוקטיבית; זאת מערכת שאינה תומכת בעצמה, וכל שהיא יודעת זה לחיות חיי טפילות בחסדיהם של אחרים.

המנטליות הגלותית הזאת מולידה במדינת ישראל קהילה גטואית שלמה שבורחת מפני אחריות, בורחת מן ההקרכה העצמית, בורחת מפני שותפות הגורל, הגורל הכל-כך קשה שהוא מנת חלקנו כאן בארץ. והם עוד אומרים לנו, שאותם משתמטים — ואני לא מדבר על התלמידים האמיתיים, אלא על המשתמטים, על המתחזים, על המשימים עצמם כמשוגעים, על מזילי רוק ומורידי פרופילים. הם עוד אומרים לנו, שאלה הם השומרים האמיתיים על ביטחונה של ישראל, אלה הם החיילים האמיתיים של מדינת ישראל.

משה גפני (דגל התורה):

מה זה "תצרחו כמה שתצרחו"?

אלי דיין (העבודה):

— — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לא, אני לא אחזור ב.

אלי דיין (העבודה):

תחזור בך מדברך.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרוש, כולם מדברים על אהבת ישראל, דבר שאני לא מצא במליאה הזאת. בוודאי לא היום. אני מציע לך לשקול לקחת בחזרה את המלה הזאת. אם לא, היא תישאר לדיראון עולם נגדך.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הוא נוטף ארס.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

תמשך, חבר הכנסת כורג. המלה נשארת. חבר הכנסת פרוש התבקש לקחת בחזרה את המלה הלא-פרלמנטרית הזאת, הוא לא עשה את זה. הדברים נרשמו.

קריאת:

— — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אוי למפלגת העבודה שזה מייצג אותה בכית הזה, אחרי בן-גוריון, אשכול — — —

אברהם כורג (העבודה):

מי זה שם, חותם החתימות, מאחז העיניים? מי זה שם, השולטן ורדיגר?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

תתבייש לך — — —

אברהם כורג (העבודה):

מי זה שם, האיש שאיחז עיני אומה שלמה? אתה מעז לדבר על אנשים שאינם דוכרי אמת? אדם שהוא בושה למוסד הרבנות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חברי הכנסת, אני מודיע על הפסקה כשיחבה. ההתנהגות הזאת מצדכם איננה מאפשרת לקיים דיון נאות בנושא הזה. אני מכריז על הפסקה של רבע שעה. הישיבה נעולה לרבע שעה.

(הישיבה נפסקה בשעה 14:34 ונתחדשה בשעה 14:45.)

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מתכבד לחדש את הישיבה. אני מקווה שעשר הדקות או רבע השעה גרמו להרגעת הרוחות. אם לא, אני מודיע בצורה חד-משמעית: כל מי שמפרע ומתפרע יוצא מן האולם ללא היסוס וללא התחשבות. לא ארשה ששיבות מליאת הכנסת, בייחוד המצולמות לעיני כל מדינת ישראל, יהפכו לחלק הכי מכוער של מגרש כדורגל. כאן צריך להתקיים דיון מכובד, גם אם נשמעים דברים קיצוניים ולא נעימים לצד זה או לצד אחר.

אני מקווה שמן הכנסת הזאת ואילך, מן היום הזה ואילך, עד אשר ישונה המצב בחקיקה, בהסכם קואליציוני, בלחץ ציבורי, או אולי סוף-סוף בהתפכחות ובהכרה שלכם, עד אז תקבע הכנסת יום קבוע, יום שיוקדש לגיוסם של בחורי ישיבות, יום לזכרה של האוגדה הלא-מגויסת. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת בורג. אני קורא לחבר הכנסת ברוזהר.

משה גפני (דגל התורה):

על-פי ההלכה צריך לעשות קריעה על הדברים שלך שגובלים באנטישמיות.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אתה שומע מה הוא אומר? הוא אמר שצריך לשבת עליו שבעה.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני היושב-ראש, תראה איזו מליאה יש כאן. למה אתה לא שירתת בצבא?

משה גפני (דגל התורה):

אתה, אל תטיף מוסר.

אברהם בורג (העבודה):

אתה בן 45, ועוד לא היית יום אחד במדים.

משה גפני (דגל התורה):

אין לך זכות להטיף מוסר.

אברהם בורג (העבודה):

איך אתה מעז להחציף פנים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג — — —

משה גפני (דגל התורה):

אין לך זכות להטיף לי.

אברהם בורג (העבודה):

אני לא מטיף לך מוסר. אני מבקש ממך: היה שותף לשוויון חובות, לפני שאתה תובע זכויות. החיים קודמים לכסף.

משה גפני (דגל התורה):

אני מתבייש לשמוע את דבריך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אברהם בורג (העבודה):

אחד כפה, ואחד בכיס — זה מה שאתה. אחד כפה ואחד בכיס — זו המדיניות שלך. זאת יהדות הכלימה שאתה מייצג — אחד כפה ואחד בכיס.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג, תודה.

משה גפני (דגל התורה):

ואת מי אתה מייצג?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג, תודה. חבר הכנסת גפני, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה, ותיכף אקרא לך בפעם השלישית, ואז תוכל לצעוק כמה שאתה רוצה בחוץ.

חיים רמון (העבודה):

שמעת מה הוא אמר.

הם טוענים שהם מייצגים את האותנטיות. ואני אומר, חברי הכנסת, האנשים האלה ויתרו על עם ישראל. אין להם מושג של כלל ישראל. אין להם מושג של אחדות ישראל. המושג היחיד שיש להם — זאת הקהילה הקטנה והאינטרסים שלה, ותו-לא.

וכאשר אתה שואל את עצמך, האם — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שלמה, אני מתחנן בפניך — — —

אברהם בורג (העבודה):

אל תתחנן בפניו. סוף-סוף יש משהו שכן נשא בעול, יש משהו שאיננו כתם על החיים האלה.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת של המערך, אל תקשו עלי גם אתם.

אברהם בורג (העבודה):

כאשר אתה שואל את עצמך, האם האנשים האלה מייצגים משהו של אמת, התשובה היא — לא ולא. 95% מן האזרחים והאזרחיות במדינת ישראל, כך נלמד מסקר שהוא נכון לימים אלו ולשבוע האחרון, לא רוצים להמשיך ולראות את המצב כך, לא רוצים לראות את בחורי הישיבה כעלה התאנה לחילול השם הגדול ביותר שנתקיים במדינת ישראל, משום שיש אלטרנטיבות. וכי ישיבת ההסדר איננה אלטרנטיבה? וכי אי-אפשר ללמוד תורה ולהיות מפקד טנק בריזמנית? האם אי-אפשר להיות צנחן ותלמיד ישיבה? מי אמר?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אפשר.

אברהם בורג (העבודה):

ודאי שאפשר; ודאי שאפשר. אלא שהתעשייה הסיטונית של פטור והשתמטות, של 97% מרחויי השירות המוצאים את עצמם בסופו של דבר פטורים מן השירות, הם אלה — — — אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

הפעם אלה החברים שלך שמפריעים. האם אני יכול לבקש מכם שלא להפריע?

אברהם בורג (העבודה):

— — — הם אלה המטילים את הכתם הגדול על יהדות שלמה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דיין, אתה רצית מאוד שלא יעזרו לך כאשר אתה דיברת.

אברהם בורג (העבודה):

מטילים כתם גדול על יהדות שלמה שרוצה להיות חלק מן המדינה, שגאה לשרת בצבא ורוצה לשמור את דתה ואת מצוותיה ואת ערך תלמוד התורה.

אדוני היושב-ראש, שני דברים. הדבר האחד — הצעת החוק המונחת לפניכם היום היא הצעת חוק שלא באה לבטל כליל את אי-גיוס בחורי הישיבה לצה"ל, אלא לנפות את הטפל מן העיקר. מי שהוא תלמיד מצוין, מי שאכן תורתו אומנותו, מי שאינו עוסק בעיסוק נוסף יכול לקבל פטור; 100 תלמידים בשנה, 200 תלמידים בשנה, אבל לא 25,000 איש, לא אוגדה של משתמטים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

מרב צעקות כאן לא שמעתי.

חיים רמון (העבודה):

הוא אמר שצריך לשבת שבעה; הוא אמר שהוא אנטישמי.

קריאות:

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע לכם, אני לא אסגור פעם נוספת את הישיבה כי אני רוצה לסיים את הדיון. אני לא רוצה לתת לבריונות ולהפרעה למנוע דיון מסודר בכנסת. לכן אני לא אסגור, אבל אני אוציא.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

למה אתה אומר על בורג שהוא בריון?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חסלח לי, שמעתי את ההערות ואת הצעקות. חבר הכנסת ורדיגר, אם דווקא אתה, עם עברך, לא רואה בקריאה "אנטישמי" ליהודי, באיטונציה כפי שהיא, בריונות מילולית — אני מתפלל. אני אומר את זה כיושב־ראש, כאדם שהאשימו אותו באנטישמיות.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

כאשר הנאום הזה יגיע לגרמניה למפלגות הנאציות, הם יאמצו אותו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ורדיגר, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חיים רמון (העבודה):

אני מבקש להוציא אותו החוצה. אתה לא מתבייש?

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

שב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ורדיגר, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני.

משה גפני (דגל התורה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. נא להוציא את חבר הכנסת גפני.

(חבר הכנסת מ' גפני יוצא מאולם המליאה.)

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אנטישמי שכמותו.

אברהם בורג (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני הוצאתי עכשיו את חבר הכנסת גפני, והוא יהיה רק הראשון ברשימה אם הדבר הזה יימשך. חבר הכנסת ורדיגר, הזהרתי אותך בפעם הראשונה. אני לא רוצה להגיע למצב שאני אוציא אותך מהמליאה, אבל אני אעשה זאת ללא היסוס אם זה יימשך.

אשר לדברים שנאמרו פה על אנטישמיות, אני אעביר אותם ליושב־ראש הכנסת, להיוועץ בו כיצד לטפל בנושא הזה.

חיים רמון (העבודה):

נאמר כאן "נאצי", ואתה לא מגיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רמון, אתה רוצה לשבת רגע? אני מבקש ממך שתשב. חבר הכנסת רמון, שב. אני רוצה לומר לך משהו.

חיים רמון (העבודה):

הוא מכנה חבר כנסת "נאצי", ואתה עובר לסדר־היום.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, תודה רבה. חבר הכנסת רמון, הואיל ואני הייתי קורבן לזה שהאשימו אותי בנאציות ובאנטישמיות בכנסת הזאת, במליאה, אני יודע איך מרגיש אדם אחר שזה קורה לו. אני אפנה עכשיו ליושב־ראש ואני אבקש ממנו שהוא יקבע נוהל כיצד להתמודד עם הבעיה הזאת, כי היא חמורה מאוד. אני רואה את ההתחממות הזאת הולכת וגוברת. אני ער לחומרה של הבעיה, כי על בשרי חזיתי אותה. אתה לא צריך לדחוף בכיוון הזה. אני רוצה לעשות את זה באופן פרלמנטרי ומסודר.

חיים רמון (העבודה):

תעשה משהו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, עוד במשך הדיון הזה.

יד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות, התשנ"א — 1990*
(הצעת חבר הכנסת מ' בריזהר)

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני היושב־ראש, משהו זר שהיה מזדמן לאולם הזה ושומע את הצעקות ואת הביטויים "נאצי", "אנטישמי", "שונא ישראל", היה חושב שעומדת פה חבורה שרוצה להעביר אתכם על דתכם; היה חושב שבאו כאן אנשים שרוצים לנצל אתכם, שרוצים להכריח אתכם לאכול חזיר, שרוצים לפגוע בדברים הקדושים ביותר שלכם. איש לא היה מאמין שמה שמבקשים מכם זה לשרת את המולדת שלכם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת בריזהר.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני, הצעה לסדר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אחרי הנאום של חבר הכנסת בריזהר, חבר הכנסת יאיר לוי, שב.

אנשים "אנטישמים", "שונאי ישראל"? לאן הגענו? יושבת כאן אוגדה שלמה, שאילו הוציאה את האנרגיה על הגנת המולדת, היינו מגיעים להישגים הרבה יותר טובים. למה לכם? למה להגיע למצב כזה, שכל העם רואה איך קבוצה שלמה של חברי כנסת צועקת, זועמת, מפריעה, מעליבה ופוגעת — על מה? על זה שאנחנו רוצים שתהיו כמונו?

כשאנחנו מביטים בתנ"ך, אנחנו ההדיוטות קוראים בתנ"ך, קוראים בכתבי הקודש שלנו, קוראים בעברנו ושומעים את כל הסיפורים על כל הגיבורים ועל כל אלה שהיו מעורבים בדרך זו או אחרת בשמירה על עם ישראל, במאבק ובמלחמה על עם ישראל. איך אתם תעמדו בפני הזיכרון הזה?

אני גם חושב על חלק מכם, כשהוא עומד מול עצמו, מה כל אחד מכם חושב כשמתרחשת עלינו מלחמה גדולה וצרה גדולה. איך אתם מרגישים? איך הרגשתם במלחמת השחרור, במלחמת ששת-הימים, במלחמת יום-הכיפורים, כאשר אנחנו נלחמנו וחברים שלכם, קרובים שלכם ואחים שלכם נפלו בקרב? איך אתם הרגשתם עם עצמכם? האם באיזה מקום בלב שלכם לא התגנבה המחשבה והאמירה: "למה אני לא אחם, למה גם אני לא מגן על המולדת שלי? מה חשבתם באותו רגע?"

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
התפללנו לבורא עולם.

מיכאל בריזהר (העבודה):
אל תתפלל לי. גם אני התפללתי.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
אתה, כאיש חינוך, זה מסר טוב לילדי ישראל.

אברהם בורג (העבודה):
אתם לא ראויים לביאת המשיח.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת בורג, חבר הכנסת מזרחי, כבר היו כמה דקות של שקט. אני מבקש שזה יימשך.

מיכאל בריזהר (העבודה):
אני, כאיש חינוך ולא רק כאיש חינוך, התפללתי באותם לילות לבורא עולם, התפללתי ש"קטיושה" ששלחו אלי מעבר לתעלה לא תפגע בי.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
יש מכה משותף בינינו. זה טוב מאוד.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת בן-מנחם, שב.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
אני התפללתי — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):
כולם התפללו, לא רק אתה התפללת.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אליעזר מזרחי, אני קורא אותך לסדר כפעם הראשונה.

לכל הרוחות, מה קורה פה? יושבת חבורה וצורחת ומתפרעת ומשתלחת — על מה? על זה שאנחנו רוצים שתהיו שווים לנו, לכולנו, שתהיו כמו כולנו. על זה צורחים, על זה מתווכחים, על זה מכנים "נאצי" ו"אנטישמי" — על כך שמבקשים מכם להיות כמונו? שאנחנו רוצים להיות כמוכם? תחשבו קצת, תחבישו קצת בדברים הללו, בהשתוללות הזאת — על מה? על כך שמבקשים מכם לבצע את החובה הבסיסית במדינת ישראל.

אני עמדתי כאן באולם הזה ואמרתי לכם שאני אלחם בשבילכם בנושא החינוך, שתקבלו לחינוך בדיוק כמו אחרים, נכון או לא? אמרתי לכם: כל ילדי ישראל, לא חשוב מאיזה זרם הם באים, כולם יקבלו אותן זכויות.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):
— — —

מיכאל בריזהר (העבודה):
הנה, עכשיו הם מתחילים מחדש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אתה הוזהרת כבר פעמיים.

מיכאל בריזהר (העבודה):
אמרנו לכם: ניאבק על כך שתקבלו את כל הזכויות. ומה מבקשים מכם? את החובה הבסיסית. ויש כתובכם כאלה ששירתו בצה"ל, שהולכים למילואים, ואני מכבד אותם בדיוק כמו את כל שאר חברי. ויש כאלה, כמו שאמר הרב פרוש, שבניהם נפלו במערכות ישראל, ואני מכבד אותם כמו כל נופל אחר. אבל מדוע צועקים על האחרים? אם כאלה בניהם נפלו במערכות ישראל והם חברי מרכז אגודת ישראל, והם חברי המפלגות החרדיות — במה הם נבדלים מאחרים? מדוע בניהם לא שירתו במלחמות ישראל? מדוע לא ישרתו כמו כולנו?

מדוע שאנחנו ניהרג ולא אתם? מדוע שאנחנו נילחם ולא אתם? מדוע שאנחנו נגן על המדינה הזאת, הדבר הכי יקר לנו, ולא אתם? אילו נהגו כולם כמותכם והצטרפו ליישובת כמו שאתם רוצים, מי היה מגן עלינו?

אני מכיר את מורי ורבי דוד בן-גוריון. הוא סיפר לי איך כל העניין התחיל. באו אליו לפני 40 שנה ואמרו לו: אנחנו אחרי שואה, אחרי שנכרת שליש מהעם היהודי, אנחנו רוצים לשמור על הגחלת: יש כמה מאות בחורי ישיבה שחייבים להמשיך וללמוד, להמשיך לשבת ולרכון על ספרי תורה כדי שנצא ישראל יישאר, כדי שאותה שלהבת שכבר כמעט דעכה תמשיך לבעור. וקיבלו את זה. בן-גוריון קיבל את זה כאהבה, באהבה רבה, לגבי אותם 300–400 בחורי ישיבות. הוא לא העלה על דעתו, שמי-400 אלה יקום צבא שלם של סרבנים, של אנשים שאינם משרתים בצה"ל.

כשאני מסתכל עליכם, על חלק מכם, שכל כך אוהבים את המדינה הזו — הרי אם תרצו ואם לא תרצו, חל בכם שינוי גדול. חלק מכם, שהם גם היום במפלגות לא-ציוניות, הם היום ציונים בלבם, והמדינה הזו כל כך יקרה להם. האם לכולנו לא צריך להיות חלק בהגנה עליה? בשמירה עליה? הרי זו המולדת שלי ושלכם, שלי ושל חבר הכנסת הפורט, שלי ושל חבר הכנסת גמליאל. מה זה כל כך גורא שמבקשים מכם?

אני חושב, שאין דור אחר בתולדות העם שלנו שזכה לכל כך הרבה, לזכות לחיות במדינה עברית ריבונית, לזכות לשרת בצבא עברי ריבוני, חלום שאיש לא האמין בהתגשמותו אי-פעם. ומה קורה כאן? אני שומע במשך שעות צרחות ועלבונות מפני שמבקשים לתת לכם לא את החובה, אלא את הזכות הנפלאה הזאת לשרת בצבא הישראלי. על כך מכנים

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — שירותם של תלמידי ישיבות;
— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

— — — כשאנחנו באים היום ואומרים: אנחנו עם אחד — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה זה "למענכם"? למען כולנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הו, חבר הכנסת ריבלין.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

מה לחמת למעני, אולי לחמת למענך?

רן כהן (מרץ) — ישראל הדמוקרטית):

מיכאל בריזר (העבודה):

אני לא מבין את ההתרגשות של חלק מהקבוצה הזאת. על מה אתם מתרגשים? חבר הכנסת ורדיגר, הרי אמרתי קודם, כל אחד מכם ששירת בצה"ל תבוא עליו הברכה. אנחנו מכבדים אותו ומוקירים אותו. כל אחד מכם שבניו שירתו או משרתים בצה"ל, תבוא עליו הברכה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא מדובשך ולא מעוקצך. אל תשכח אותנו.

מיכאל בריזר (העבודה):

אני לא יודע אם הדיון הזה הביא למשהו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזר, אני מציע שתסיים ואל תתווכח עם חבר הכנסת יאיר לוי.

מיכאל בריזר (העבודה):

אני לא אתווכח. אינני חושב שיש טעם להתווכח. רק חשבו נא, חברי, רק חשבו על מה קמתם היום ונודעתם בצרחות, בעלבונות, בשיקצים שלא ראויים לאיש. על מה? על הכבוד לשרת בצבא־הגנה לישראל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

20,000 לומדים תורה. על מה נזעקתם?

טו. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות, התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת א' שוחט)

היו"ר מ' וירשובסקי:

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה צריך להוציא אותי? אני פונה אליו שהוא לא יטיל ארס.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה אל תפנה אליו, אתה תשכ ותקשיב.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש ממך, חבר הכנסת רמון, אל תעשה מה שעשו חבריך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת אלי בן־מנחם, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זו כבר פעם שנייה — — —

אליהו בן־מנחם (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן־מנחם, בעוד רגע תהיה על סף הוצאה מן האולם.

רן כהן (מרץ) — ישראל הדמוקרטית):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אל נא תקשה גם אתה עלי. חבר הכנסת בריזר, אני מוסיף לך שתי דקות בגלל ההמולה שהיתה כאן, שגם חבריך קצת אשמים בה.

מיכאל בריזר (העבודה):

אני רוצה לומר, שבאותם לילות וימים של אש ושל דם מעבר לחעלת־סואץ, כאשר לא פסקו לירות עלינו וכאשר נשאנו את גופות חברינו על אלונקות, אנחנו התפללנו כולנו שהכדור הבא והפגז הבא לא יפגעו בנו, אלא יפגעו באויב. התפללנו כולנו שיהיו בנו העוצמה הנפשית ואומץ הלב והכוח לעמוד מול האויב. שמענו גם על מה שקרה בגולן באותה שעה, כשאותה רוח ואותו אומץ של חבר כנסת שיושב פה מולי, חבר הכנסת רפאל איתן, עם חבריו עמדו כחומה דקיקה, חומה אחרונה בפני השמדה. אז התפללנו לכורא עולם, שייתן לנו את הכוח לנצח במלחמה, לא שייתן את הכוח לאחרים, לא שיפגע באחרים, שייתן לנו את הכוח, והיינו מוכנים למות למען זה, למענכם, ורבים מאתנו מתו למענכם ונפלו למענכם.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא לחבר הכנסת חיים רמון להביא הצעת חוק תת"ל"א, הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון) — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות, התשנ"א — 1991.

עד שהוא מגיע, קיבלתי כאן הודעה מחבר הכנסת ורדיגר, שהוא מבקש למחוק את הביטוי: היו מאמצים הנאצים. הוא חוזר בו, והביטוי הזה יימחק מהפרוטוקול. חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת רמון, לפני שאתה מתחיל לדבר — אל תזרוק ארס כמו חבריך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת יאיר לוי, עוד דקה, עוד שנייה, ואני מוציא אותך מהמליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש להוציא את חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני יוצא לבד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב. חבר הכנסת רמון, בבקשה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדרך הטבע, זה דיון —

— אליהו בן-מנחם (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני קרוב מאוד לעשות את זה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדרך הטבע, זה דיון סוער. זה דיון שמבחינת האמונה שלנו, חברי הכנסת החרדים, הוא הכואב ביותר, הוא המרגיז ביותר, הוא הנושא שמפריד בינינו לביניכם יותר מכל נושא אחר.

מי שאין לו חלק בתרומת אדם להגנת המדינה, אין לו חלק במדינה. מכיוון שאחם אינכם משתתפים כאידיאולוגיה במאבק הזה, אנחנו כועסים, ואנחנו כועסים מאוד. על זה אנחנו לא סולחים, על זה ניאבק בכם ונשתדל.

נכון, מדי פעם צריכים אתכם לקואליציה, ואתם מאמינים שתמיד יצטרכו אתכם. לכן אינכם באים עמנו להסדר על הגבלת המספר הנורא הזה, של אוגדת המשתמטים, ולהחזיר אותו למספר שבו נקבתם אז, כשבתם וביקשתם ואמרתם: אפסו לומדי תורה מהארץ בגלל הנאצים, יימח שמם — הנאצים האמיתיים, לא כפי שקראתם פה לחבר הכנסת בורג — והושמדו ולא נותרו בכל העולם כחורי ישיבה.

אלה שהחליטו על כך באו ואמרו: 400, 500, כדי שיהיה גרעין. אתם לקחתם את ההבנה הזאת, את ההתחשבות הזאת, שהיתה קשה כבר אז במדינה שרק קמה, במדינה שלא היו בה חיילים במספר מספיק לאחר ששילמנו מחיר דמים נורא במלחמת השחרור, לקחתם את המספר הזה, והפכתם את המחווה — וזו היתה מחווה ולא יותר ממחווה — לדרך חיים של השתמטות, התרחקות, הסתגרות בגטו, ולא אכפת לכם. לא אכפת לכם מכיוון שאחם אינכם חלק מההווה הזאת. אתם עושים הכול — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה לא מבין את עומק העניין.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת גמליאל, אני לא אבין, אני לא רוצה להבין. אני אבין את זה אחרי שאתה — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה לא רוצה להבין.

חיים רמון (העבודה):

כי אתה לא רוצה להבין אותנו. זאת אחת הבעיות שלכם, אתם דורשים כל הזמן מאתנו שנבין אתכם. אתה יודע מה, בהרכב מאוד מקרים צריך להבין אתכם, אבל יש מקרה אחד שבו אתם חייבים להבין אותנו.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
להיות פתוח, להבין הכול.

חיים רמון (העבודה):

סליחה, חבר הכנסת גמליאל, יש מקרה אחד, חבר הכנסת גמליאל, שבו אתם צריכים להבין אותנו.

לא יכול להיות שתהיה מלחמה, ורק האמהות שלנו ורק האבות שלנו יחרדו שעה-שעה לגורל בניהם; לא יכול להיות. זה ההבדל הגדול. זה לא ייתכן. אם זה יימשך, לעולם לא תהיו חלק מהמדינה הזאת, לעולם לא תהיו חלק מהעם הזה.

אבל הנורא מכול בעניין הזה הוא, שאחם אינכם רוצים בכך. זו כל הטרגרדיה. אתם אינכם רוצים חלק ונחלה אתנו.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה מוכן לשמוע שאלה?

חיים רמון (העבודה):

כי יש תרבות גם בין דתיים. יש עוד דתיים במדינת ישראל. יש הרבה דתיים במדינת ישראל, והם מקיימים את הדת היהודית, והם מקיימים תרי"ג מצוות בלי להשתמש מהצבא. כלומר, אפשר להיות יהודי — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

מה זה משתמט? אתה חוזר על זה עשרים פעם. אתה מקבל דחייה לפי החוק. מה הדבר הזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הלפרט, שאלת שאלה — הוא יתייחס לזה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
דחייה לכל החיים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקש.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת הלפרט, מי שאינו משרת שלוש שנים כצבא כאשר הוא בריא ויכול לעשות זאת, בעיני הוא משתמט.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הוא מקבל דחייה לפי החוק. הוא משתמט?

חיים רמון (העבודה):

הרי אתם עושים את זה לפי חוק.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

הוא משתמט?

ראובן ריבלין (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, ה־500 של בן-גוריון שלכם, הם היו משתמטים?

חיים רמון (העבודה):

כן. אמרתי. אני אסביר. היתה מחווה שעשה הציבור.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הם היו משתמטים?

חיים רמון (העבודה):

כן.

בנסיבות של אחרי השואה, אחרי שהיה שמד נורא, שמד פסי, באו אז אנשים, מתוך מגמה להיות חלק מהציבור הציוני, באו ואמרו: אנחנו רוצים להיות אתכם, אנחנו רוצים להילחם אתכם, אבל יש לנו בעיה מסוימת: אין עוד עולם ישיבות, הוא

השלמה מעל הכול", ואתה נותן להם את זה. אנחנו אומרים "מדינה יהודית" — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

ברוסיה הסוציאליסטית לא גויסו בני ישיבות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הלפרט, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, אנחנו אומרים: מדינה יהודית ושלום חשובים יותר — והם סותרים גם אתכם וגם אותנו, והיום המספר הוא 22,000.

אני הוזהרתי אותם תמיד. אם לא תבינו שיום אחד זה ייגמר, ותאמינו לי שזה ייגמר מהר יותר מכפי שהם מעלים על דעתם — הרבה יותר מהר — התגובה של הציבור שלנו, וכמקרה הזה זה גם הציבור שלכם, תהיה חזקה יותר. היא תהיה קשה, היא תהיה חקיפה, והיא תהיה, חס וחלילה, גם נקמנית על כל השנים שהם לא שירתו, על כל השנים שהם השתמטו, על כל השנים שנהר של דם הפריד בינינו לביןם, בגלל סחטנות קואליציונית. יום אחד זה ייגמר. כשזה ייגמר, זה ייגמר בצורה הכי קשה עבורם.

לכן אני מציע לכם גם היום: כואו נידבר. אנחנו מבינים אתכם. תבינו אותנו.

אני מציע שאנחנו נמצא פתרון לבעיה. אי-אפשר ואסור שתהיה אגודה של משתמטים בחסות סחטנות קואליציונית. זה כל הוויכוח שקיים, ולא, חס וחלילה, לבוא ולקבור את כל ההסדר.

לכן, אני מציע גם לכם וגם לנו כעניין הזה — שאין רגיש ממנו לציבור שלנו, אין רגיש ממנו למשרתים, אין רגיש ממנו בכלל. לא מדובר בדמים. דמים — יסחטו 100 מיליון יותר, 100 מיליון פחות — שיהיה להם לבריאות. על דמים אפשר לסלוח. על הדם — לעולם לא נסלח.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שלמה דיין, אתה רצית לשאול את חבר הכנסת רמון. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת רמון, אתה דיברת הרבה על ברייתם, ודם. אני רוצה לומר לך, משפחות עדות המזרח — אני רוצה להתמקד באוכלוסייה הזאת — רובן ככולן הן משפחות מרוכות ילדים שבהן שמונה — עשרה ילדים. 99% מהילדים האלה, דהיינו תשעה ילדים מתוך עשרה הולכים לצבא, מתגייסים לצה"ל. אחד מהם הולך לישיבה, ותורתו אומנותו. זה לעומת משפחות אחרות, שבקושי מגדלות ילד אחד או שניים, ושניים משרתים כצה"ל. זה לעומת אותה משפחה שאני מדבר עליה, שתשעה מילדיה משרתים בצבא. האם אתה חושב שבקרב המשפחות האלה אין משפחות שכולות, אין יתומים, אין אלמנות? על מה אתה מדבר, דם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, אני אאפשר לך להשיב במשך דקה.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דיין, הלוואי — הלוואי, חבר הכנסת דיין, ואתה יודע זאת טוב ממני — הלוואי שבתוך 22,000

נהרס, הוא לא קיים עוד. תנו לנו 500 בחורים, תעשו את זה על-מנת שהם יהיו חלק. איש לא העלה על דעתו שזה יהפוך לשיטה.

בכל תולדות העם היהודי, חבר הכנסת ריבלין — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

תורתם אומנותם, זה היה — — —

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, קראת את קריאת הביניים שלך. בסדר. חבר הכנסת פרוש, תנו לו לשאת את דבריו. אתם יכולים להסכים אתו או לא להסכים אתו. תנו לו לשאת את הדברים שלו. חבר הכנסת ריבלין.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, ודאי שהכמות עשתה את זה. אתה מעלה על דעתך, שאם היה מספר המשתמטים, או מספר בני הישיבות שתורתם באמת אומנותם, 1,000 — 1,500, היה מתקיים דיון כזה כאן? האם היה דיון כזה מתקיים? האם זה היה משגע את הציבור שלנו? זה היה הופך אותנו לאנשים פגועים וכועסים?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

זו בעיה של בני ישיבות?

קריאות:

— — —

חיים רמון (העבודה):

אני לא מדבר אתכם עכשיו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הלפרט, אני מבקש ממך. זה לא איזה מחזה יווני שיש נואם ומקהלה שחוזרת על הדברים. הוא נואם, הוא מביע את דעתו.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רוצה לשאול שאלה והיושב-ראש לא מאפשר לי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אאפשר לך בסוף לשאול שאלה. הבטחתי לך.

חיים רמון (העבודה):

גם היום, כל הצעות החוק שהוצעו לא באות לחסל את העניין לחלוטין; בפירוש לא. כולן באות ואומרות — להגביל אותו לממדים סבירים, לממדים שמגלים התחשבות, שמגלים הבנה.

מעולם, חבר הכנסת ריבלין, מזמן שעם ישראל קיים לא היה מספר כה גדול של בחורי ישיבות שתורתם אומנותם. בעבר, כשביל להיות בחור ישיבה שתורתו אומנותו היית צריך להיות עילוי. עם כל הכבוד לכל הציבור החרדי, אין 22,000 עליונים; אין. יש חכמים, יש פיקחים, אין עליונים. הישיבות הפכו להיות בתי-מחסה למשתמטים.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שקר.

חיים רמון (העבודה):

בחסות החוק, בחסות סחטנות קואליציונית, גם מכם וגם מאתנו — הם סותרים את זה. אתה אומר "ארץ-ישראל

ס

נדחה באותה שנה נקבע בהסכמים קואליציוניים ומעוגן בסטטוס-קוו. ההסדר קיים, כאמור, מאז קום המדינה. אני סבור גם כיום, כי אין לסטות מההסכמים הקואליציוניים ומהסטטוס-קוו הקיים בנושא זה.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת חיים רמון ולכל חברי הכנסת שעמדו כאן ודיברו גבוהה גבוהה: אם אתם תצטרכו, חלילה, אחרי 24 ביוני להרכיב ממשלה — —

חיים רמון (העבודה):

אני אמרתי את זה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

— — אני משוכנע, שהנושא הזה ירד מסדר-יומנו הציבורי.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

הוא לא ירד, אפילו לא תהיה קואליציה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני סגן השר, היו פה הצעות חוק, אתה צריך להגיד מה אתה מציע, להעביר אותן לוועדה, להסיר אותן?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני אמרתי, אני מציע להסיר את כולן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סגן השר הוריע, שהוא מבקש להסיר את כל הצעות החוק.

חברי הכנסת, לפי התקנון יש לכל מציע הזכות, לאור העובדה שהשר מבקש להסיר את הצעות החוק — להשיב. האם חבר הכנסת צבן רוצה להתייחס?

אלי דיין (העבודה):

אני מבקש להשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה. כל מי שמבקש להשיב — — —

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מבקש שיבקשו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מצא, אני לא מבקש.

יהושע מצא (הליכוד):

כך היה לי הרושם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם קיבלת את הרושם הזה, זה רושם מוטעה. זה לא היה דיון קל. תאמין לי שהייתי רוצה לסיים אותו.

יהושע מצא (הליכוד):

אפשר לתאם את הדברים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מצא, אתה יודע מה? בשלב זה אל תלמד אותי איך לנהל ישיבות. בבקשה, חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד סגן שר הביטחון לא התייחס לתוכן ההצעות, אלא השתמש בנימוק פורמלי בלבד, של הסכמים קואליציוניים וכיוצא בזה. הוא לא התייחס לתופעה החמורה של ההשתמטות, לא של אלה שתורתם אומנותם, אלא של אלה שבכלל לא נכללים בקטגוריה

המשתמטים היו 1,000 מהסוג שאתה דיברת עליו; אולי, אולי יש בתוכם 1,000 כאלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

חיים רמון (העבודה):

ואילו באו — אני אומר את זה עוד הפעם — והיו אומרים: כך אנחנו נוהגים.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת גמליאל, עם כל הכבוד, שמעתי שיש גם כמה אנכונים משתמטים.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן?

חיים רמון (העבודה):

כן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פרוש, אני אפשרתי דקה אחת לחבר הכנסת רמון כדי להשיב על שאלה של חבר הכנסת שלמה דיין. אל תפריעו לו.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת דיין, אני רוצה לומר לך, העיקרון הוא שיקבע, ואם באה משפחה וכך היא רוצה, אפשר לזון בכך, אפשר לעשות הסדר על כך. על הכול אפשר להידבר. מה שאנחנו לא מסכימים לו הוא, שתהיה אוטומטיות, שלא חשוב מאין אתה ומה אתה ומי אתה, יש לך אופציה להשתמט, ונגד אופציית ההשתמטות אנחנו קובלים. אנחנו את האופציה הזאת לא רוצים לחת לאיש. אחרי שנסגור את האופציה הזאת, ולא יהיה אפשר להשתמט, אפשר יהיה לזון בכל מקרה לגופו, בכל ההצעות, לגלות את כל ההתחשבות בכל המקרים שאתה מדבר עליהם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. תמו ההצעות. אני קורא לסגן שר הביטחון להשיב.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אתה יונה צחורה, מאמין בשלום, אל תתמוך — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה היה אינטרמצו עד שעלה סגן שר הביטחון אל הדוכן. עכשיו אני אבקש להקשיב לו קשב רב. יש לו להשיב על סדרה של הצעות חוק, בבקשה, סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר עם כינונה של מדינת ישראל עמד ראש הממשלה הראשון, דוד בן-גוריון, על החשיבות של דחיית השירות לבני הישיבות, ומאז קיום נוהג זה על-ידי כל ממשלות ישראל, תלמיד ישיבה ממשיך ברציפות את קיום הערך של לימוד תורה, כאשר בניגוד למוסדות להשכלה גבוהה אחרים, אין לישיבות תוכנית לימודים המוגבלת בזמן, מי שתורתו אומנותו מקדיש את כל חייו ללימוד תורה, ללא הגבלת זמן וגיל.

זאת ועוד, מספרם של תלמידי הישיבות ששירותם הצבאי

כ-22,000 — פי 55. אמור לי, חבר הכנסת עזרן, ויאמרו לי עמיתי מהמחנה החרדי, כימיו — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה תוקע בשופר ואני לא יכול להשיב. זה לא פייר, זה לא הוגן.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חשבתי שתקיעה בשופר זאת מצווה, ועכשיו אתה אומר לי שזה לא פייר. אני ידעתי שזאת מצווה חשובה שמתכבדים בה.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
בראש השנה — — —

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

הי"ר מ' וירשובסקי:
לא, אל תחדשו עכשיו את הוויכוח ביניכם.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חבר הכנסת עזרן, אתה חושב שבימיו של בן-גוריון לא היו יותר מ-400 תלמידי ישיבות שהם עצמם רצו ורבניהם רצו כי יקבלו שחרור מהצבא? — היו, ובכל זאת הרעיון היה של שני צדדים למטבע. מצד אחד שרי להם, תן להם מכסה מסוימת של בני ישיבות שתורתם תהיה אומנותם; מצד שני, לא קבע כלל שזה חל על כל מי שמכרזו תורתו אומנותו. זה לא היה ההסדר.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מסכים אתך. הם משתמטים. מה אני יכול לעשות?

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
עכשיו שואל אותנו — — —

חיים קורפו (הליכוד):
האם בן-גוריון קבע מכסה?

הי"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת קורפו, לא אתך, אני לא מסכים.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני חושב שההסדר היה — — —

חיים קורפו (הליכוד):
אתה חושב לא-טוב. הוא לא קבע מכסה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני לא חושב לא-טוב?

הי"ר מ' וירשובסקי:
אני מבקש שלא לעשות פה עכשיו דיון בנושא הזה — אם היתה מכסה, לא היתה מכסה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
עכשיו, לעמיתי חבר הכנסת שלמה דיין — תיארת משפחות, ויש משפחות כאלה, שיש בהן שמונה ילדים, תשעה, עשרה, רוב הילדים — אתה אומר — הולכים לשירות בצבא כדת וכדין; אחד, לפעמים שניים הולכים לישיבה. יש משפחות כאלה. אינני משווה אותן למשפחות שפטרו את עצמן לחלוטין מנטל הגיוס.

אבל אני בכל זאת שואל אותך, חבר הכנסת שלמה דיין, גם ביישוב היהודי ואפילו ביישוב הדרוזי יש משפחות עם חמישה, שישה או שבעה ילדים, שכולם הולכים לצבא. יותר מכך, יש

הזו והם, בחסות החוק, דוחים את שירותם. לדעתי, זה בלתי חוקי.

סגן שר הביטחון לא התייחס לעמדת בג"ץ, שלפיה הנושא הזה טעון הסדר.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
איזה הסדר?

אלי דיין (העבודה):
רבותי, הצעות החוק שהובאו בפניכם הן מצומצמות, הן באו לבקר את הנגע של ההשתמטות ולהשאיר את העניין של אלה שתורתם אומנותם.

יהושע מצא (הליכוד):
מה קבע בן-גוריון?

אלי דיין (העבודה):
ושיהיה פיקוח פרלמנטרי.

מה שקבע בן-גוריון נכון, וזה מה שכוללות הצעות החוק. אז היו 400 תלמידי ישיבה. גם פוסקי הלכה גדולים אמרו שיש לצמצם את המספר הקיים היום רק לטובים, למצוינים ולמוכשרים, וצריך לבדוק את זה ולהגדיר את זה, ושיהיה על כך פיקוח פרלמנטרי, כפי שאנחנו מבקשים כאן.

היה פה ויכוח שחרג, לדעתי, מעל ומעבר, ונשמעו כאן ביטויים חמורים ביותר. אני מציע לחברי הכנסת שהשתמשו בביטויים "אנטישמי", "נאצי", "שונאי ישראל", "כלב נובח", לסלק את הביטויים האלה.

המטרה של הצעות החוק הללו היא לעשות איזה סדר בנושא הזה כדי להסיר את המחלוקת, את השנאה, ושהרבר הזה ייעשה מתוך אהבה ואחדות עם ישראל, ומתוך הערכה אלה שתורתם אומנותם. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי חבר הכנסת הרב יוסף עזרן, ראייתך קודם נוגש מאוד, מתרים ושואל אותנו בזעם, ובמקרה כוונה שאלתך אל חבר הכנסת רן כהן: האם אומנם אנו סבורים, שאותו מספר שהיה יפה לשנת 1948 של 400 תלמידי ישיבה, שתורתם אומנותם, יפה גם להיות? אמרתי כדברי, חבר הכנסת יוסף עזרן: מאז 1948 גדלה אוכלוסיית העם שלנו פי שבעה לערך. אילו גדלה אוכלוסיית תלמידי הישיבות שבהם מדובר — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
האוכלוסייה החרדית גדלה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חבר הכנסת הלפרט, אנא, בניחוחא. אשיב לך.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
והגיעה עליה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
חבר הכנסת עזרן, אילו על-פי כך היינו צריכים לשפוט, על-פי גידול האוכלוסייה הכללית, היה מדובר בתלמידי ישיבות שמספרם כ-2,800. אפילו אם תביא בחשבון את גידול האוכלוסייה החרדית, ואכן היא גדולה יותר בתקופה הזאת — תגיע למספר ששיעורו 4,000 בערך. אבל אנחנו מדברים

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לא הייתי בשנת 1977 בממשלה. לא ישבתי בממשלה
בשנת 1977.

חיים קורפו (הליכוד):

— — —

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

— — —

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לא הייתי שותף בממשלתו של מר בנין ב' 1977. אתה יודע
מה? אם אני אשכנע אותך בזה, אני מוכן להסכים אתך: הייתי
בממשלה ב' 1977. אני מדבר על דבר רציני יותר. שאל אותי
חבר הכנסת רביץ — — —

יהושע מצא (הליכוד):

העיקר הוא העיקרון...

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

העיקרון הוא. מה נכון להיום, מה צריך לעשות היום
כאשר יש לך כל-כך הרבה משתמטים.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני רוצה להסביר בחשובה על שאלתו של חבר הכנסת
רביץ, שזה בהחלט עניין של מספר וכמות, וגם הדגשתי
וציטתי לצורך זה את דבריו של נשיא בית-המשפט העליון,
השופט שמגר. נניח, חבר הכנסת רביץ, שהקצב הזה של גידול,
לא רק אבסולוטי אלא גם בשיעור מקבלי הדחייה שהופכת
לפטור, הולך וגדל כל שנה. אתה מאמין שכאן אפשר יהיה
להמשיך בהסדר הזה? הרי יש כאן חומר נפץ ממדרגה ראשונה.
הרי כאשר אתה אומר: אני מותיר מספר מסוים של ישיבות ובני
ישיבות, כדי שישמרו את המסורת של הישיבות שנהרסו
ונחרבו ותלמידיהן נספו בשואה, זה דבר אחד.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רובינשטיין — — —

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, רוב הזמן שלי היו כאן הפרעות. אני
מצטער, רוב הזמן לא דיברתי כלל. אתה יודע שאני ממושמע
בדברים האלה.

הי"ר ד' שילנסקי:

אני לא שמעת, אני רק עכשיו התחלפתי. אם אני אוסיף לך
שתי דקות, זה בסדר?

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

כן, בהחלט בסדר.

אני חוזר ומדגיש: זה לא רק עניין עקרוני של חופש
ומגיעת אפליה, שזה דבר בעל חשיבות אדירה. הבאתי את
הדוגמה הזאת של משפחות עולי רוסיה, רוסים לא-צעירים,
יורדים מהאוגינה, לא יודעים את השפה, בעיות פרנסה ושיכון
— והולכים לצה"ל כחלק מתהליך השילוב בחברה
הישראלית.

אבל זו לא רק בעיה כזאת. זו לא רק בעיה של אפליה
חמורה ביותר, זו גם בעיה של חומר נפץ, שהציבור המשרת
בצה"ל, הוא ובניו לא יכולים לעמוד בו. לו היית מתייחס באופן
פרופורציוני למה שהיה ב' 15 השנים הראשונות להקמת
המדינה, ב' 20 השנים הראשונות, לו זה נשמר פרופורציונית,
ולא היה גדול פי אני לא יודע כמה, בעצם פייחמישה או

משפחות שכבר שכלו, לא עלינו, בן אחד מילדיהן, או לפעמים
שניים, ועדיין ילדיהן הולכים לצבא. זאת השאלה שמציקה.
אני רוצה לומר שני משפטים על סגנון הוויכוח.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — נפלו שלושה וארבעה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

משפט אחד. אבקשך לסיים.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

רבתי, הוויכוח הזה הוא ויכוח חריף. אני אומר לחברים
במחנה שלי, כי אנחנו צריכים לנהל את הוויכוח בתוקף, אבל
לראות לנגד עינינו יهودים ישרים שומרי מצוות ויראי שמים
שלפעמים הם חושבים כמונו בעניין הזה, וחם וחלילה —
שהם לא ייפגעו. אני אומר לכם, עמיתי במחנה החרדי, אל
תנקטו בפולמוס עזות לשון שתצטערו עליה צער רב. תודה
רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מכין שהצעות החוק האלה צריכות
לעבור — אם יעברו — לוועדת החוק והביטחון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אני מבקש להשיב. חבר הכנסת רובינשטיין לפני.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אתה רוצה להשיב, בבקשה. חשבתי שוויתרתי. זכותכם.
חבר הכנסת רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מצטער על סגנון
הוויכוח, גם אני מצטער על כמה מהדברים שנאמרו כאן עלי-ידי
נציגי המחנה החרדי, מה גם שאני הדגשתי ואני חוזר ומדגיש,
למרות הדברים שאמר סגן השר, שלא מדובר באותה מכסה
שהיתה מקובלת בשנים הראשונות להקמת המדינה.

אמר לי עמיתי, חבר הכנסת הרב רביץ, שיש כאן טעות
בחישוב לגבי השנה הראשונה להקמת המדינה, שאז גויסו רק
בני 18. אני מוכן שנעשה חישוב לגבי חמש השנים הראשונות.
אני רוצה להשיב לחבר הכנסת הרב רביץ — — —

חיים קורפו (הליכוד):

למה לא משנת 1977? למה שנת 1978?

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

חבר הכנסת הרב רביץ הפנה אלי שאלה, ובגלל המהומה
כאולם לא יכולתי לענות עליה. הוא אמר — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

רבתי, קודם היו צעקות, עכשיו יש דיון. איש לא מקשיב.
חברי הכנסת, הרי כבר נרגעו קצת הרוחות, אולי אפשר להפסיק
את הדיבורים ביניכם ולגמור את הדיון?

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת רובינשטיין, מה היה החשבון בשנת 1977,
כאשר אתם הייתם בממשלה? אני חוזר על השאלה של חבר
הכנסת קורפו, שאתה לא הקשבת לה ולא השבת עליה.

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

יש לי חדשות בשבילך, בשנת 1977 לא הייתי בממשלה.
אבל זה לא האירדיק היחיד.

יהושע מצא (הליכוד):

חסלה לי. תנועתך היתה.

פירשישה, זה היה סיפור אחר לגמרי. זה לא עניין עקרוני. הרי אנחנו מכירים בכך שיש פטורים מותרים משירות צבאי.

אנחנו אומרים כאן שיש שלושה פגמים רציניים מאוד: ראשית, פתיחת השער למספרים מדהימים — 22,000 בני ישיבות; שנית, אין בקרה וביקורת, ואפילו חובת התצהיר לא נתקבלה על-ידיכם; שלישית — — —

קריאה:

אמנון רובינשטיין (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אם יש ביקורת, למה התנגדתם לדבר הפשוט הזה שאני ביקשתי. שיהיה תצהיר שהוא לומד בישיבה, כמו לבת דתית? למה התנגדתם לזה?

והדבר השלישי החמור כאן הוא, שלא מדובר בעניין כספי ולא מדובר בתוספת כסף או בהנאה, אלא מדובר בעניין שהוא בנפשה של האומה, שהוא הקורבן הגדול ביותר שמדינה תובעת מאזרחיה. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה, חמש דקות.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני היושב-ראש, גבירתי ורבותי, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה לומר רק שלושה דברים.

העניין הראשון — אני מוכרח לפנות לחברים החרדים בבית הזה ולבקש בכל זאת מעט דרך-ארץ בדיון הזה. ככלות הכול, לא מדובר כאן באשמה שלנו. מדובר כאן באופן מפורש באשמה של בחורי ישיבות שלכם, שאנחנו מבקשים שהם יתנהגו כמו חלק מכם ששירתו. ואני מוכרח להגיד, שאתם מגלים חוסר ביטחון עצמי אדיר — דווקא בשל הגידופים, הזעם והזעקות. הלא אם תורתכם אמונתכם, מה הבעיה שלכם? תהיו בטוחים, שקטים ורגועים שיש לכם תורה ויש לכם אמונה, ומה שאתם עושים, אתם עושים בצדק ובדין, לשיטתכם, אבל אז תפגינו בבקשה גם דרך-ארץ אלמנטרית.

הדבר השני שאני מוכרח לומר לכל באי הבית — אנחנו חייבים לקבל היום את הצעות החוק הללו ולהעביר אותן לדיון

שר התקשורת ר' פנחס:

מה זה ייתן? זה יעבור קריאה ראשונה. מה זה יעזור?

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
— קודם כולו בעקבות הדברים של ראש הממשלה יצחק שמיר, שקראתי קודם לכן.

היום, ברגע זה, אני רוצה לקרוא משפט אחד מדברי מבקרת המדינה בוועדה לענייני ביקורת המדינה — לא בוועדה, אלא לאחר הוועדה — "ב-1989 הפטור מגיוס בני ישיבות שהונהג לגבי 400 איש והתרחב לכדי 20,000 מחייב בחינה מתודשת של העיקרון, תוך העמדתו כנגד עקרונות אחרים החשובים לא פחות מלימוד תורה, כמו חובת ההשתתפות בהגנה על המדינה". מי שרוצה לקיים את המשפט האלמנטרי הזה צריך להביא את הצעות החוק לבחינה בוועדה.

והדבר האחרון — אדוני היושב-ראש, אמר כאן סגן השר עובדיה עלי, שגם בקואליציה שלנו יהיה אותו דבר. אני אומר לך, שלשטיט ולשטיט סיעתי, לא יהיה אותו דבר, בשום פנים ואופן לא יהיה אותו דבר, ואומר לך למה.

שר התקשורת ר' פנחס:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):
לא תהיה קואליציה שלכם.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לא, תהיה קואליציה, אתם עוד תבואו לבקש להיות בקואליציה, לכם אין קיום בלי להיות בקואליציה.

שר התקשורת ר' פנחס:

— — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אבל ההבדל בין קואליציה שלנו לבין קואליציה של הליכוד הוא בדבר אחד, חשוב מאוד: קואליציה של הליכוד צריכה את כל החרדים והדתיים, ולכן כל מפלגה קטנה שלכם יכולה להעמיד את הקואליציה הזאת בסימן שאלה. לנו לא תהיה בעיה כזאת. מפלגה אחת שלכם חספיק במקרה הרע. במקרה הטוב נוכל להקים קואליציה גם בלעדית. ולכן לא תהיה כניעה כזאת לחביצה הדתית.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מדבר כאילו אתה רוב — — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
עכשיו מאוד לא נוח לכם.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מיעוט בטל בשישים.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני, אנחנו מיעוט בטל בשישים, אבל לכם אין קואליציה בלי כל הדתיים; בלי השותפות הזאת, אין לכם חיים, אין לכם שלטון, אין לכם תקציב, אין לכם כל החברות הממשלתיות שבזמן אתם מושחתים. על מה אתה מדבר?

יהושע מצא (הליכוד):

בשם מי אתה מדבר?

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אין לכם שביעיות בלי זה. אז אתם מדברים?

יהושע מצא (הליכוד):

התחלקתם ביניכם בשלושת המקומות הראשונים. בושא וחרפה.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אוי, כבר שמענו. חבר הכנסת מצא, כבר נבחרת, או די.

יהושע מצא (הליכוד):

בשלושת המקומות הראשונים התחלקתם ביניכם.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

איזה שטרות אלה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

— — —

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש שיהיה ברור, שגם בניסיון האחרון שלנו להקים ממשלה, לפני שנתיים, כאשר אני הייתי ראש ועדת המשא-ומתן מהתנועה שלנו וישבתי עם חלק מנציגי החרדים, דובר לפחות על דבר אחד מוסכם, שאלה המנצלים את ההסדר לרעה לא ינצלו אותו עוד לרעה. אבל תחת השלטון שלכם, גם אלה המשתחררים על-פי התקן שלכם וגם

ויושבים בשקט עכשיו. הפעם אולי החוק הזה לא יעבור, אבל הוא יעבור. מטוב שהוא יעבור אתכם מאשר נגדכם, ואסור להוסיף עוד קרע על הקרעים שכבר סדקו בנו ופגעו בנו וגרמו לנו למכאוב גדול כל כך.

אנא מכם, כדאי שגם אתם תשקלו את מעשיכם ומחשבותיכם, ואני אומר את זה בעיקר לאותם חברים ששירתו בצבא, שיודעים מהי אחוות לוחמים ויודעים מהי אהבת מולדת ומה עושים למען מולדת ולמען העם שלכם — פעם ראשונה אחרי כל כך הרבה שנים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת בורג, בבקשה.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי, אדוני היושב-ראש, על כי לא היית באולם עת נשמעו בו מלות שטנה, שספק אם נשמעו בצורה מפורשת, ישירה, גלויה, אישית כזאת, כנגד חבר הכנסת, לפחות לא בשנים האחרונות.

היו"ר ד' שילנסקי:

עברתי על הפרוטוקול, ראיתי שנאמרו דברי שטנה מכל הצדדים, וחבל לכולם, לכל אלה שאמרו. זו סערה בכוס מים, טוב שהיא כבר נרגעה כאן היום.

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

זו כוס מים? — — —

חיים רמון (העבודה):

אני אבקש לדבר אחר-כך.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא נתווכח על על ביטויים ועל כוונות דם. אתה יכול להמשיך, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב-ראש, איני רוצה להיכנס אתך לוויכוח, כי זה איננו הוויכוח העיקרי. בסופו של דבר יודעים כל היושבים כאן בבית, החרדים ושאינם חרדים, שהקהל החרידי או שליחי הציבור החרדי מקיימים את המאבק הזה עם להט יצירים של יצר רע, עם שנאה, עם שטנה, עם פחד עצום, משום שהם יודעים שהמאבק הוא מאבק היסטורי בין החרדיות, שהתנגדה מעולם להקמת מדינת ישראל, כאירופה שלפני השואה, במהלכה ואפילו לאחריה, ובין הציונות. זה המאבק האמיתי. המאבק הוא לא על מספרים, המאבק הוא לא על נתונים, המאבק הוא לא על פוליטיקה. המאבק הוא על מדינת ישראל, שאתם מתנגדיה הראשיים בתוך העם היהודי; על זה המאבק.

אני מוכרח לומר, שבאופן אישי כאב לי מאוד לספוג — גם מפי מי שהדברים באו וגם בדרך שבה באו הדברים — את קיתונות השופכין שניבעו כאן מפיהם של אחדים מחברי הכנסת, ששמירת הלשון כנראה אינה מחייבת אותם. ובכל זאת אני מבין אותם, אני גם מבין למה הדברים יצאו נגדי יותר משיצאו נגד כל אחד אחר. הרי אתם מפחדים פחד מוות, שמא קול אחד יחדור מבעד לחומה וייכנס לאחונם של אנשיכם. חדש אסור מן התורה, צבא אסור מן התורה, מדינה אסורה מן התורה, וחלילה שמישהו בקהילה ישמע את הדברים האלה. פחד אוחז אתכם לדעת שיש אלטרנטיבה אחרת, שיכולה להיות גם ציונית, גם יהודית, גם מאירת פנים, גם דרכי נועם, גם מקיימת מצוות וגם משתתפת בחוכות מדינת ישראל ואיננה משתמטת מנטל הדמים של המדינה הזאת.

אלה המנצלים את זה לרעה הלכו והתרכו באלפי משתמטים. את זה אנחנו לא ניתן. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אחרון, חבר הכנסת מיכאל בר-זהר.

אברהם בורג (העבודה):

גם אני פה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אומנם אתה לא ביקשת קודם, אבל אתה מבקש, ולא נחמיר.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי החרדים, קטונתי מלבוא אליכם בתביעות וללמד אתכם לקח, אבל אני חייב לומר לכם דבר אחד, כחבר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, הגב שלך מרשים מאוד, אבל אם אתה תשכ, זה יהיה עוד יותר מרשים. הנה חברך לסיעה מזמין אותך לשבת איתו. בבקשה, חבר הכנסת בר-זהר.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

חברי, אני לתומי חשבתי, שיעדכם בחיים הוא לקרב את עם ישראל לאהבת התורה, לאהבת הדת. היינו יחד כנסת שלמה, היינו כנסת שלמה ביחד. ששאלו את עצמכם: האם במשך שלוש השנים וחצי האחרונות אומנם קירבתם את כולנו לדת, לתורה, לכל מה שקדוש לעם ישראל?

אני זכיתי לכך, שמעל במה זו יעמוד חבר הכנסת ויכנה אותי ואת חברי "שותי דם קופים"; זכיתי לכך שרוב גדול בתורה, אביהן הרוחני של מפלגה אחת כאן ושל מפלגה אחרת כאן, כינה את חברי בני הקיבוצים "אוכלי שפנים" — אלה העומדים כל יום בגבולות ונלחמים את מלחמות ישראל; זכיתי לכך שפעם אחר פעם שמעתי כאן את הביטויים "נאצים", "אנטישמים"; זכיתי לראות שכיום הזיכרון לחללי צה"ל חברים שלכם סירבו לעמוד דום, סירבו לכבד דגל, סירבו לכבד המנון; זכיתי — או אולי חטאתי בכך — לראות שדברים, המקודשים כל כך לי ולאנשים רבים במדינה הזאת, נדחקים מפניכם, מתבטלים בפניכם, הם לא חשובים לכם כלל; זכיתי לשמוע על איסור מצדכם, שתמונה אמנותית של גדול הציירים היהודים בהיסטוריה תיתלה בפומבי, בחוצות, ואם אעז לחלות אותה על גוויטרת ביתי, אתם חטילו אותי לכית-האסורים.

מה יצא לנו מכל העניין הזה? מה קרה מכל העניין הזה? איפה אנחנו אחרי שלוש שנים וחצי — יותר קרובים, יותר יהודים, או יותר מפולגים בתוכנו?

לו היה לכם מה שחסר היום לעולם החרדי, מנהיג גדול בתורה, שסמכותו מקובלת על כולם, אולי הוא אומר לכם דברים אחרים: לא זו הדרך להפצין את תורת ישראל, לא ביצירת קרע, לא ביצירת עימות, אלא דווקא בקירוב לכבות, דווקא בקירוב אנשים אליכם.

למה זכינו? מה יצא לנו מכל העניין הזה? אנחנו עוזבים את הכנסת הזאת מפולגים ומפוצלים. אנחנו מעלים עכשיו חוק שאתם נלחמים בו בשצף-קצף, כאילו זה החוק הנורא ביותר, כאילו הוא מעביר אתכם לשמד. החוק הזה, חברי, יעבור כסופו של דבר; אולי לא ככנסת הזאת, אולי באמת, כפי שאני רואה, בספלים האלה יצביעו אתכם, ישלמו את מס השפתיים, אף-על-פי שכולכם יודעים מה חושב הליכוד באמת על גיוס בני הישיבות. כולכם יודעים את זה, גם הם יודעים את זה

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — — וגם חרבונוה זכור לטוב.

אברהם בורג (העבודה):
נכון. באמת שכחתי להזכיר אותך. אני מצטער.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה המדליק פה. אתה משחק את התפקיד של המלהיב, ואתה נוטף ארס.

אברהם בורג (העבודה):
חבר הכנסת עזרן, יהיה לי קשה מאוד להתחרות עם שמן הזית הון שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן השר עזרן, האולם רגוע עכשיו, אל נחמם אותו מחדש.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה מטיף מוסר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
הרב עזרן, אל נחמם את האווירה מחדש.

אברהם בורג (העבודה):
זהו?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת בורג, אתה יכול להמשיך.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תתבייש לך.

אלי דיין (העבודה):
הרב עזרן, תבקש מהרב פרוש לחזור בו מדבריו.

אברהם בורג (העבודה):
ימשיכו לקלל — — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה נופת צופים. תראה מה שאתה אומר.

אברהם בורג (העבודה):
אדוני היושב־ראש, אני מבקש ממך.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני חוזר ומבקש, חברי הכנסת.

אלי דיין (העבודה):
אני מבקש מאדוני היושב־ראש להתערב בעניין הזה. היו ביטויים קשים ביותר.

היו"ר ד' שילנסקי:
היושב־ראש התערב וכיקש מכולם להיות שקטים.

אלי דיין (העבודה):
האם הוכחו לידיעת היושב־ראש הביטויים שנאמרו כאן?

מיכאל איתן (הליכוד):
עוזב את זה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, אני עברתי על הפרוטוקול, על חלק ממנו, ואמרת שמכל הצדדים נאמרו מלים שמוטב שלא היו נאמרות, ואין צורך לחמם את האווירה מחדש.

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
יש מלים ויש מלים. זה לא מתאים לך, אדוני היושב־ראש. אתמול ביקשת שלא ישתמשו כלל במלה "שואה" — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

שמעתי שחבר הכנסת שהמלה נפלטת מפיו ביקש מיוזמתו להוציא אותה מהפרוטוקול. הלוואי שכולם היו מבקשים לבטל מלים שנאמרו ושאינן צריכות להיאמר.

בבקשה, חבר הכנסת בורג, אני מוסיף לך שתי דקות.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אברהם בורג (העבודה):

אדוני היושב־ראש, שימשיכו לקלל, שימשיכו להשמיץ, שימשיכו להטיף שואה וארס, ואנחנו לא נפסיק — — —

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אתה מדבר על ארס?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הפכת את זה לשיטה, לדרך חיים.

אברהם בורג (העבודה):
ואנחנו לא נפסיק, אנחנו לא. נפסיק להיות לפה לרובות הורים ולמאות אלפי תלמידים וחיללים, שנמאס להם מן הצדקנות המגלגלת עיניים. אנחנו ציונים, אנחנו משרתים בצבא, אנחנו אוהבים את מדינת ישראל, ואת המאבק הזה לא נפסיק עד שישונה המצב. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
צריך לאהוב גם את עם ישראל, לא רק את מדינת ישראל. מי שלא אוהב את עם ישראל, זה הכי גרוע.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת לוי, אתה אומנם ביקשת דקה, אבל הודעת לך שאינני יכול לתת. הנה כבר אמרת את זה בקריאת ביניים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני, יש לי שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, אינני יכול לאפשר לך שאלה כי זה נוגד את הפרוצדורה, ואז אצטרך לתת לכמה אנשים נוספים לשאול שאלות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
היושב־ראש הקודם הכטיח לי ולא עמד בהבטחתו.

היו"ר ד' שילנסקי:

היושב־ראש הקודם — אני מכיר אותו היטב — הוא אדם הגון ויושב־ראש טוב, וכנראה, היתה פה אי־הבנה. אני בטוח שהיושב־ראש הקודם שומר את המלה שלו ואת העמדה שלו.

בבקשה, סגן שר הביטחון, חבר הכנסת עובדיה עלי. אבל לפני זה אני אודה לכולם אם ישבו.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אני מבקש שגם חבר הכנסת ברוזהר ישמע את דברי.

היו"ר ד' שילנסקי:
זכית לבקשה מיוחדת.

מיכאל ברוזהר (העבודה):

סגן שר הביטחון ע' עלי:

לא, תשמע, אני לא רציתי להרבות פולמוס כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חסיין פארס, כפי שאמרתי כבר קודם לחברך, אני אומר לך שהגב שלך הוא באמת מקסים, אבל לראות אותך בחזית — זה יותר יפה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדברי תשובתי הקצרים על הצעת החוק לא רציתי להרבות פולמוס דווקא בשל העובדה שהדיון כאן היה דיון סוער, ואני מבין שזה דיון קשה ומרגש מאוד. אבל הואיל וגם חברי הכנסת ניצלו פעם שנייה את זכותם לפי התקנון ועלו לדוכן ועוד התווכחו אתי על הדברים שאמרתי — אתה יודע, חבר הכנסת בריזהר, מי ניסח את התשובה שנתתי כאן? מישוה עשה את מלאכתי קלה. לקחתי את נוסח התשובה של יושב-ראש מפלגת העבודה דהיום, חבר הכנסת יצחק רבין, עוד בהיותו שר הביטחון, והתשובה שקראתי כאן בעצם לקוחה מלה במלה מהתשובה שהוא הכין רק לפני שנתיים והשמיע אותה כאן מעל הכמה הזאת. לכן, אנא מכם, הפסיקו להרבות — — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

אז מה זה אומר?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מבקש ממך, תרשה לי.

מיכאל בריזהר (העבודה):

הוא אמר כך, ואנחנו אמרנו אחרת. מה זה אומר?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מבקש ממך, אני לא הפרעתי לך.

יהושע מצא (הליכוד):

הוא יושב-ראש המפלגה שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

— — —

יהושע מצא (הליכוד):

קצת כבוד ליושב-ראש המפלגה שלך.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אבקש שוב מכולם להירגע.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

חבר הכנסת בריזהר, אני מצפה ממפלגה רצינית, שבעוד חודשים אחדים תעמוד ותבקש את אמון הבוחר, שלפחות תציג עמדה ברורה ולא עמדות אחדות. כשראש המפלגה שלך מציג את העמדה שאמרתי כאן, ואתה כל-כך התפלמסת אתה, אתה בא ואומר שהיא לא מייצגת את דעתך, ואתה יכול לבוא כאן ולומר דברים אחרים. אז ישפטו הבוחרים אם באמת אתם ראויים לאמון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

גם את זה אתה מצטט מהיושב-ראש של המפלגה שלי או שזה כבר חיבור שלך?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

קעת לגופו של עניין, אשר לנושא שהעלה כאן חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. נכון שהיו ארבעה בג"צים, והאחרון שבהם

היה בג"ץ של רסלר נגד שר הביטחון. המדיניות של שר הביטחון נבחנה בפני בג"ץ, ובג"ץ מצא שאין פסול בשיקול הדעת של שר הביטחון בנושא דחיית שירותם של אלה שתורתם אומנותם, וכל הדברים שנאמרו כאן לא נאמרו כבג"ץ. נכון שבשולי פסק-הדין הנחה בג"ץ את מערכת הביטחון לבחון תקופתית את הסדר דחיית השירות והשלכותיו, ומערכת הביטחון אכן פועלת בהתאם לכך.

אשר למספרים שהוצגו כאן עלי-ידי חבר הכנסת צבן ואחרים, קודם כול אני מבקש להבהיר, שהמספר שנקבתם, 21,900, הוא המספר המצטבר. ולכן כל הכפולות שדיברתם עליהן אינן הכפולות שבעצם מעידות על המספרים, וזה לא פי 55. נאמר כאן שבאותה שנה שדוד בן-גוריון החל בה את ההסדר הזה דובר על 300-400 בחורי ישיבות. הרי אם ננסה לראות את הפרופורציות בין האוכלוסייה היהודית שהיתה במדינת ישראל באותה עת לבין האוכלוסייה היהודית היום, הפרופורציות לא השתנו בצורה דרמטית.

חיים רמון (העבודה):

דרמטית. אדוני סגן השר, דרמטית.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אחוז המקבלים דחיית שירות נע בתקופה מסוימת סביב 4.2%. לאחרונה זה הגיע ל-5.6% או ל-5.8%, אבל לא מעבר לזה. וזה לא פי 55 ולא פי 50, כפי שנאמר כאן. חבר הכנסת אלי דיין, כשמדברים מעל הדוכן הזה אתה נוהג לשוחח עם חבריך, ואינך מקשיב למה שנאמר כאן.

אמרתי את הדברים בצורה חד-משמעית, והשבתי על כל מה שנאמר, והסברתי למה בלתי אפשרי לצמצם את התקופה ולמה בלתי אפשרי לנהוג עם בחורי הישיבות כפי שנוהגים — — —

אלי דיין (העבודה):

אולי סגן השר יסכים לדיון בוועדה?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אילו היית בדיון בוועדה — היושר האינטלקטואלי מחייב שלא תבוא כאן ותעזיר הערות על דברים שלא שמעת. אמרתי שאי-אפשר לנהוג אתם כפי שנוהגים עם תלמידי האוניברסיטאות, כי פה מדובר בסוגיה שונה לחלוטין.

מכל מקום, מי שתורתם אומנותם, פועלים לגביהם בהתאם לחוק, ובצדק, אלה שמשמטים ואינם מקיימים את החוק, איש אינו מתכוון להגן עליהם, גם לא הציבור החרדי שיושב כאן. ואמרו זאת חד-משמעית, כפירוש, גם היום, במליאת הכנסת.

חבר הכנסת רן כהן, לפחות תאמר "כלי נדר". יושב-ראש המפלגה שלך, רי"צ, ומי שמיועדת להיות יושב-ראש "מרץ", כבר אמרה, רי"צ לי עם הרכבת הממשלה הזאת ב-1988. שבשביל השלום היא מוכנה לחבוש שטריימל.

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

לא. עזר ויצמן הציע לי. אני לא קיבלתי את זה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

עכשיו לכל הפחות נרשום לפנינו כאן את ההודעה שלכם, שאתם בשום תנאי לא תסכימו להיכנס לקואליציה עם המפלגות הדתיות — — —

שולמית אלוני (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אנחנו מעולם לא אמרנו את זה. המפלגות החרדיות הן מפלגות לגיטימיות במדינת ישראל. אנחנו מעולם לא החרמנו

— הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות): הודעה על החלטת ועדת החוקה, חוק ומשפט לחדש את דיוניה בחוק העונשין (תיקון מס' 37), התשנ"ב — 1992 —

שום מפלגה שאיננה גזענית. במדינה דמוקרטית יש מערכות של שלטון החוק ושוויון בפני החוק.

קריאות:
כן.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

היו"ר ד' שילנסקי:
יש הסכמה כללית, ולפיכך תהיה הצבעה אחת. אנחנו ניגשים להצבעה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אם הצעות החוק יתקבלו, אבקש שהן תועברנה לוועדת החוק והביטחון.

היו"ר ד' שילנסקי:
ההצבעה היא על הצעות החוק של חברי הכנסת יאיר צבן, אמנון רובינשטיין, רן כהן, אלי דיין, אברהם בורג, בנימין בן-אליעזר, מיכאל בר-זוהר, והצעת החוק של חבר הכנסת אברהם שוחט שהביא אותה חבר הכנסת חיים רמון. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעות
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 21
בעד ההצעה להסיר את
הצעות החוק מסדר-היום — 23
נמנעים — אין

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעות החוק:
שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות),
התשמ"ט — 1988: שירות ביטחון (תיקון —
דחיית שירות), התשמ"ט — 1988: שירות
ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות
לתלמידי ישיבות), התשמ"ט — 1988: שירות
ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות
לתלמידי ישיבות), התש"ן — 1989: שירות
ביטחון (תיקון — שירותם של תלמידי
ישיבות), התשנ"א — 1990: שירות ביטחון
(תיקון — שירותם של תלמידי ישיבות),
התשנ"א — 1990: שירות ביטחון (תיקון —
שירותם של תלמידי ישיבות),
התשנ"א — 1990: שירות ביטחון (תיקון —
הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות),
התשנ"א — 1991, נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:
21 בעד העברה לוועדה, 23 נגד, אין נמנעים. אני מודיע
שכל הצעות החוק האלו הוסרו מסדר-היום.

חיים רמון (העבודה):
אבל זה דבר שלילי, אדוני סגן השר, ואסור להם להשתמש
בנושא כזה לסחטנות קואליציונית. תשלם את המשפט.
ציטטת רק חצי. תביא את כל הדברים, ותציע להם גם אתה שלא
לנהוג כך לגביך.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
חבר הכנסת רמון, אמרת את הדברים יפה כל-כך, אז למה
לקלקל את הדברים שאתה אמרת? אמרת את הדברים בצורה
משכנעת, טובה, רצינית. אני חושב שמבחינה זו כל המוסיף
גורע.

מכל מקום, רבותי חברי הכנסת, כפי שאמרתי, אינני רוצה
להרכות בפולמוס בנושא מהסוג הזה. יש הסכמים
קואליציוניים, יש סטטוס-קוו שקיים מאז כינונה של הממשלה
הראשונה במדינת ישראל. אבי הרעיון היה דוד בן-גוריון. אינני
רואה כל סיבה היום לשנות את הסטטוס-קוו הזה. לכן אני
נשאר בדעתי ומציע להסיר את ההצעות האלה מסדר-היום של
הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. לפני שניגש להצבעה, אני רוצה לומר משהו
לגבי דבר שנאמר כאן לגבי סגן יושב-ראש הכנסת וירשובסקי
שמילא את מקומו. אמר חבר הכנסת יאיר לוי, שהיושב-ראש
הקודם הבטיח. אני רוצה להגן על כבודו ושמו הטוב של מי
שמילא את מקומו, חבר הכנסת וירשובסקי. הוא אומנם הבטיח
לך, אבל לאחר מכן הוצאת מהאולם. לכן אתה יכול רק
להצביע, לא לדבר. לכן הוא לא יכול היה לקיים ואני אינני יכול
לקיים. אתה כנראה קצת הפרעת, ולכל דבר יש מחיר.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. לפני כן יש לי
שאלה. מאחר שזו אותה סוגיה, האם יש הסכמה שתהיה
הצבעה אחת על כל הצעות החוק?

טז. הודעה על החלטת ועדת החוקה, חוק ומשפט לחדש את דיוניה בחוק העונשין (תיקון מס' 37),

התשנ"ב — 1992

על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית ביום 9 במרס 1992.
על-פי סעיף 124 לתקנון הכנסת, מבקשת ועדת החוקה, חוק
ומשפט לחדש את דיוניה בחוק. אבקש להודיע על כך מעל
במת הכנסת. אני הודעתי על כך. תחום: אוריאל לין. ובוזה
יורד החוק מסדר-היום.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני חייב לקרוא את המכתב של יושב-ראש
ועדת החוקה, חוק ומשפט, אוריאל לין: "לכבוד מר דב
שילנסקי, יושב-ראש הכנסת. מכובדי, הנודן: הצעת חוק
העונשין (תיקון מס' 37), התשנ"ב — 1992. החוק שבנדון הונח

יז. הצעת חוק ההתיישנות (תיקון — התיישנות בנויקין), התש"ן—1990*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני סוטה קצת מהנושא ואני אאפשר, אני חושב בהסכמת כולם, לחבר הכנסת יאיר צבן, שצריך

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, שאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין שאלות. אתה לא באולם.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כבר גמרתי את העונש.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, עד תום הישיבה. אתה לא באולם, איך אתה יכול לשאול? איך יכול לשאול אדם שאיננו?

מאחר שחבר הכנסת יאיר צבן צריך ללכת לשני מקומות לניחום אבלים ויש לו הצעה מהמקום, שאין שר שמישיב עליה, אנחנו נאפשר לו להעלות אותה: הצעת חוק תקנ"ט, בבקשה.

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש הצעת חוק ההתיישנות (תיקון — התיישנות בנויקין). עניינה של הצעת חוק זו: הארכת תקופת ההתיישנות בנויקין לגבי תובענות על עוולות בנויקין, כשמדובר על מחלות מקצוע.

כידוע, קיימות כיום מחלות מקצוע קשות, כמו למשל אלה הנגרמות מחשיפה לאסבסט, המתגלות בדרך כלל לאחר 15 ואף 20 שנה. הצעת החוק באה להאריך את תקופת ההתיישנות במקרים אלה. לאחר בירור עם ועדת השרים לענייני חקיקה הוסכם, ואני מחויב להסכמה זאת, כי הצעת החוק תגביל במקרים אלה את תקופת ההתיישנות לשלוש שנים מיום גילוי הנזק או ל-25 שנים מיום אירוע המעשה או המחדל שגרמו לנזק.

היום המצב המשפטי בהקשר זה הוא מעורפל. שופטי ישראל שופטים בדרך כלל לקולא בעניינים אלה ומחפשים דרך ללכת לקראתם של הנפגעים, אולם ראוי לקיים בירור שיבטיח מעגן בחוק לגישה נכונה לסוגיה זו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

לפיכך אתה מציע שאנחנו נאשר את זה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. חוק ההתיישנות (תיקון — התיישנות בנויקין), התש"ן—1990, הצעה של חבר הכנסת יאיר צבן. לאיוו ועדה, חבר הכנסת יאיר צבן?

יאיר צבן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצביעים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אפשר לצרף גם אותנו?

היו"ר ש' וייס:

נעשה מאמץ עליון. אני מבקש לצרף גם את חברי הכנסת אלי בן-מנחם וסאלח טריף. זו הצבעה מס' 4.

ה צ ב כ ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 6

נגד — אין

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק ההתיישנות

(תיקון — התיישנות בנויקין), התש"ן —

1990, לדיון מוקדם בוועדת החוקה,

חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ישיבה בעד, אין מתנגדים, שני נמנעים. אני קובע שהצעת חוק ההתיישנות (תיקון — התיישנות בנויקין), התש"ן—1990, של חבר הכנסת יאיר צבן, עברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם הכנה לקריאה ראשונה.

יח. הצעה לסדר-היום

רצח החייל ברוך בן-שמעון בעזה — ההכרח בפתרון דחוף ברצועה

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו, הצעה לסדר-היום מס' 6792, מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, בנושא: רצח החייל ברוך בן-שמעון בעזה — ההכרח בפתרון דחוף ברצועה. בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

יחד עם כל עם ישראל, אדוני היושב-ראש, בוודאי חברי הכנסת, אנחנו מצטערים ומתאבלים על מותו בלא עת של ברוך בן-שמעון ברצועת-עזה.

אני רוצה להתחיל את דברי ולומד שניים-שלושה

היו"ר ש' וייס:

נכון שזה בעמוד 428?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

והוא ממשיך לאחר מכן: "ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה. ויעלו אליה סרני פלשתים ויאמרו לה פתי

אותו וראי במה כמו גדול וכמה נוכל לו ואסרונו לענות ואנחנו נתן לך איש אלף ומאה כסף."

מה שיש לעם ישראל להגיד לגבי רצועת-עזה, נדמה לי, אומר ספר שופטים יותר טוב מכל אחד אחר. מה שיש למדינת ישראל היום עם רצועת-עזה איננו בא אלא לאשר את מה שנאמר בספר שופטים ואת יחסו של עם ישראל בתקופות ההיסטוריות שלנו בארץ-ישראל לרצועת-עזה. לא תמצאו בשום מקום אחר כמקרא שרצועת-עזה היא ארץ-ישראל. תמצאו אותה תמיד כארץ פלישתים, תמיד כארץ פלישתים, וכנאץ פלישתים תמיד ידמה לזונה זאת שבספר שופטים — תמיד עם אתנן, תמיד עם הרג, תמיד "מאחורי הגב". אפילו משה דיין, בנאומו ההיסטורי על קברו של רועי רוטנברג, ב-1956 אמר: כבדו שערי עזה מכתפיו. והיה זה שמשון, זה שעליו דיברתי לפני רגע, אשר נשא את השערים בטרם הגיע חזרה אל דלילה ואל סוני פלישתים שם. וסופו היה, כפי שאנחנו יודעים כולנו, שחזרה אליו גבורתו, אבל עם-כל גבורתו ועוצמתו לא יכול היה אלא להפיל את האולם, להפיל את הארמון עליו ועל אלפי הפלישתים שהיו באותו מקום.

רצועת-עזה, רבותי, 350 קילומטרים רבועים, 700,000 אויבים של מדינת ישראל, ובעוד 14 שנה, לפי קצב גידול האוכלוסייה בעזה, יהיו מיליון ו-400,000 אויבים; אני חוזר עוד הפעם: בעוד 14 שנה, ומי שעושה את החשבון ההיסטורי ומסתכל על ספר הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — לפני 14 שנה היו ברצועת-עזה 325,000 פליטים; פליטים, עוזים מקומיים, ובסך הכול אויבים פלישתים למדינת ישראל. זה קצב הגידול. רצועת-עזה מכפילה את עצמה אחת 14—15 שנה; מכפילה את עצמה. רמת השכלה גבוהה, חוסר אמצעים כלכליים, חוסר מים, חקלאות מידלדלת, שנאה גוברת, העדר אזהרות לאנשים, העדר דרכונים לאנשים, הרבה מאוד איבה. מאז תקופת השופטים ועד היום לא נפסקה האיבה. למרות אותו בית-כנסת, שהוקם שם במאה ה-12, לא נפסקה האיבה; אני אומר לכם זאת כאדם שיושב שם משנת 1953, 800 מטר מרצועת-עזה — לרגע אחד היא לא נפסקה.

הפתרון היחיד כשביל מדינת ישראל היהודית שרוצה לשמור על עצמה, מבחינת הביטחון ומבחינת החברה והכלכלה, הוא להסתלק משם, וככל שיקדם הדבר כן ייטב. שכן היום השקעות מערכת הביטחון ברצועת-עזה זו גדולות פי-25 מההשקעות באזורים אחרים של הארץ הגדולים ממנה בשטחם, שלא לדבר על האבדות ועל החללים.

רצועת-עזה זו היא היום המקור לסמים ולפשעה בחלק גדול מאוד מאזור הנגב והדרום. רצועת-עזה זו היא המקור ליירית השכר של הפועלים בנגב ובדרום. רצועת-עזה זו היא המקום שבו "שוחטים" — בשפתם — את רוב רובם של כלי הרכב הנגנבים במדינת ישראל. רצועת-עזה זו היתה והיא היום ארץ פלישתים ואיננה מקום ליהודים.

כל אותה פרשה של התיישבות של יהודים במרכז רצועת-עזה, במרכז הדרך בין ח'אן-ינס לרפיח, אזור חבל-קטיף, אשר עיקר אדמתו ועיקר המים שלו נמצאים בתוך הנגב — כל זה איננו אלא דיבור של סרק, בניגוד להיסטוריה שלנו. אזור זה איננו יכול להגן על שום אזור במדינת ישראל, איננו ממש שום זכות אבות, שכן אין לנו זכות אבות ברצועת-עזה, איננו מהווה אלא נטל על ביטחון מדינת ישראל, ללא שום צורך.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היור' ש' וייס:
כן, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, על הדוכן הזה עמד לפני ארבע שנים שר הביטחון דאז יצחק רבין והשיב על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים רמון, והוא סתר את כל מה שאתה אומר. מה דעתך על נאומו של רבין בנושא הזה?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

כבודו של יצחק רבין במקומו מונח, ואין לי להעריך את דבריו אלא לקבוע מהי דעתי שלי. דעתי שלי מתבססת על הניסיון שיש לי. אני לא יודע אם רבין ישב ברצועת-עזה וכמה זמן.

דן תיכון (הליכוד):

הוא היה שר הביטחון. בחיך.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני יושב עם משפחתי מול רצועת-עזה משנת 1953. איברתי שם חברים, אני יושב שם עד היום ואני אמשיך לשבת שם כל ימי חיי. לכן אני אומר בפסקנות ובקביעה חדר-משמעת משל עצמי — איננו מבטא את דעתו של יצחק רבין, איננו יודע מה דעתו, יכול להיות שכך אומר ויכול להיות שלא, אני לא הייתי כאן כשהוא נאם אותו נאום.

דן תיכון (הליכוד):

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני מביע את דעתי, והיא איננה משתנה גם אם דעתו של מישהו אחר, גדול ונישא, איננה כדעתי.

היור' ש' וייס:

זהו, אין אצלנו קולקטיביות רעיונית, ותפסיקו להביך את סיעת המערך עם רבין.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

חברי הכנסת, אני יודע שמחברים את רצועת-עזה ליהודה ולשומרון. אני יודע שיש אנשים שחושבים, שמה אפשר יהיה בעזרת רצועת-עזה, עם הסדרים כאלה ואחרים עם ירדן, לתת את רצועת-עזה כמשכון או כפיצוי על חלקים אחרים של מדינת ישראל, ארץ אבות שאומנם היתה ארץ אבות. מי שמדמה את אזור שכם או את אזור חברון או את אזור בית-לחם לארצם של סוני הפלישתים עושה חטא לחברון, לבית-לחם ולשכם. מי שמדמה את רצועת-עזה ותושביה לאזורים אחרים של ארץ האבות עושה חטא לעם ישראל ולהיסטוריה שלנו.

ואני, את עלבוני ואת עלבונה של ארץ-ישראל ההיסטורית, וגם בארץ-ישראל זאת, על אף הזכויות הרבות שיש לנו, ואין לנו כאלה ברצועת-עזה — אני חושב שצריך להגיע להסדר, אבל לא בנשימה אחת. רצועת-עזה היא נשימה מורעלת. רצועת-עזה איננה בריון על ארץ אבות. רצועת-עזה איננה כמו הוויכוח על הממלכות האחרים, כאלה ואחרים עם ירדן. העם הזה כולו, עם הוויכוח הפוליטי. לא כך רצועת-עזה; רצועת-עזה איננה אלא סרטן בגופה של מדינת ישראל. כך היתה בעבר בתקופת השופטים, כך היתה לאחר מכן בזמן הממלכות, כך היתה לאחר מכן בתקופת הורדוס והחשמונאים. בכל ההיסטוריה של עם ישראל רצועת-עזה איננה חלק ממדינת ישראל.

דן תיכון (הליכוד):

האם כך חשבת גם בין השנים 1953 ל-1956?

אמן? כדאי שפעם אחת ולתמיד תברור את הסוגיות האלה, ואז הדברים יהיו גם הרכבה יותר ברורים וחדים.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
אני אעביר לו את הצעתך.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אני מציע לכם עצה חיונה.

היור' ש' רייס:
זה מאוד חברי.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אני חושב שזה חברי, שזה הוגן.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
אם העניין כבר עלה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, וברשותך, אדוני סגן השר, בוועידת מפלגת העבודה הקודמת, לפני שש שנים, אני עבדך הצעתי הצעה שנתקבלה בוועידה, ומפלגת העבודה הסירה את אזור ההתיישבות ברצועת-עזה מרשימת אזורי הביטחון וההתיישבות שמפלגת העבודה רואה אותם ככאלה. זה היה, כאמור, על-פי הצעתי. בוועידת המפלגה האחרונה הוכנס סעיף שמפלגת העבודה קיבלה אותו, וזה היה כבר אחרי נאומי של יצחק רבין כאן בכנסת — סעיף האומר, שיש מקום להפריד את הפתרון לרצועת-עזה מהפתרון הכולל ביהודה ובשומרון. יעיד על כך היושב-ראש, שגם הוא חבר מפלגת העבודה.

היור' ש' רייס:
העובדה הובהרה. בבקשה, אדוני.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אני אחיחש לעניין הזה. אבל ראשית דבר אני מבקש לשלוח מכאן את תחומי למשפחת כ"ץ-שמעון על נפילת בנם הגיבור, סמל ברוך כ"ץ-שמעון, לוחם יחידת המסתערים, שכפי שכולנו יודעים פועלת כיעילות ובהצלחה רבה ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה ורשמה הישגים בלתי רגילים לצמצום הטרור האש"פסטי באזורים אלה.

היור' ש' רייס:
ברשותכם, אני חושב שכל הבית מצטרף לדברים אלה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
בראשית השבוע ביקרתי את המשפחה היושבת שבעה עם העוזר הצבאי שלי, סגן-אלוף משעל, היושב כאן. באתי לנחם משפחה ונמצאתי מנוחם. באתי לעודד אותם ונמצאנו שנינו מעודדים. באנו לחזק אותם ויצאנו משם מחוזקים. זו משפחה גאה, שכל בניה נושאים בגאווה בעול הביטחון. הבקשה היחידה שלהם היתה: נא שמרו על חבל ארץ זה שעליו נפל בננו.

כפי שאתם יודעים, צה"ל עושה מאמצים גדולים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה להיאבק בטרור. שר הביטחון הורה לצה"ל והנחה את הרמטכ"ל להציב בראש סדר קדימותיהם את נושא אבטחת היישובים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אבטחת המתיישבים באזורים אלה, אבטחת צירי התנועה. ואומנם כך פועל צה"ל.

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני מבקש לתקן נתונים שמסרת כאן. בשנה האחרונה פחתו, לשמחתנו, פעולות הטרור והפעילות החבלנית ברצועת-עזה בצורה דרמטית. נרשמה שם ירידה של כ-50% בהיקף הפעילות החבלנית, לרבות שימוש בנשק חם. מדי פעם בפעם, במקביל לתהליך השלום, יש

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני, בין השנים 1953 ל-1956, לאחר שישבתי שם כמה שנים, חשבתי אותו דבר. חזרתי ואמרתי את זה כאשר נכנסתי לכנסת ב-1978. הוצאתי על זה חוברת שחולקה לכל חברי הכנסת, כתביעה חד-משמעית לצאת מרצועת-עזה. חשבתי שמנחם בגין, כאשר עשה את הסכם השלום, טעה בזה שלא נתן את רצועת-עזה בכוח למצרים. היום אין אף אחד שרוצה אותה. אין היום איש שרוצה לקחת את רצועת-עזה.

אבל, האם בגלל זה שאין איש שרוצה את רצועת-עזה, אנחנו צריכים, מה שנקרא בעברית צחה, לחטוף אותה?

יהושע שגיא (הליכוד):
אבל בגללך יצאו שם לשתי מלחמות.

דן תיכון (הליכוד):
— — —

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):

אני אומר במפורש, לפי מיטב הערכתי ולפי מיטב שיקולי וניסיוני, טוב העשה מדינת ישראל אם לראשונה תפריד בין רצועת-עזה לאזורים האחרים ותכריז על כך; דבר שני, תקבע לעצמה מסלול שבו מדינת ישראל יוצאת מהמחוקקה הביטחונית של האזור הזה ואיננה נשארת שם בעתיד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יודע שאין מקום לדיונים רבים ונוספים במליאת הכנסת בתקופת הכנסת הנוכחית. על כן, הצעתי הפורמלית היא כמוכן לדון בנושא במליאה. אבל אם יוצע להעביר את הנושא לוועדה ולדון בו, אני אסכים.

היור' ש' רייס:

תודה רבה לחבר הכנסת כ"ץ-עוז. אני מזמין את סגן שר הביטחון חבר הכנסת עובדיה עלי להתייחס להצעה זו.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
אני אזכיר עכשיו שוב את רבין.

היור' ש' רייס:
אתם "התלכשתם" על רבין, אני רואה.

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
למה לא תזכיר את דיין?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני ישבתי כאן באולם הזה לפני שלוש שנים או ארבע שנים ושמעתי את יושב-ראש מפלגת העבודה דהיום, חבר הכנסת רבין, כשעה שכיין כשר הביטחון והשיב על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים רמון, שהיתה וזה בתוכנה לדברים שנשאת כאן, חבר הכנסת כ"ץ-עוז. הוא שלל את הדרך ואת ההצעה מכול וכול, ועיקר נימוקיו היו מעוגנים כמוכן בתחום הביטחון.

חזקה עליך, בוודאי עלי, ששר הביטחון יצחק רבין, שיש לו זכויות גדולות גם בתחום הצבאי, בוודאי יודע מה הוא סח. לא קיבלתי כאן את תשובתך על קריאת הביניים של חבר הכנסת דן תיכון, מהי עמדתך שלך בנושא הזה.

לא יכול להיות, וזו הפעם השנייה שהדבר קורה לי היום עם מפלגת העבודה, שתדברו בשתיים-שלוש שפות. הכוחר צריך לדעת בצורה ברורה מהי עמדתכם. ואם יושב-ראש המפלגה שלכם מציג דרך אחת ואתם מדברים בשפה אחרת, ריבוננו של עולם, איך הוא יחליט אם לתת אמן או שלא לתת

יחצו את הגבול שהוא רוצה להקים כרצועת-עזה, ויהפכו את חייו לגיהנום, כמו שקורה היום בגבול-הצפון.

אם כך נעשה, אז כמו בגבול-הצפון נחזור גם לרצועת-עזה על תקן רצועת ביטחון. ומה יהיה רוחבה? כמו רצועת-עזה בצפון, והוא רוחב כל הרצועה כולה. היום שומרים על חבר הכנסת כ"ץ-עוז מתוך הרצועה, וגם בשביל זה צה"ל נמצא שם. ועוד שומרים עליו מתוך הרצועה בזה שנותנים עבודה לערכים, שכלעדי העבודה הזאת היו הופכים, כמשל הערכי: חתול רעב — נמר.

עזה אינה צפופה. יש שם 360 קילומטרים רבועים, זה אזור ליל. גוש-דן יותר צפוף, גם מנהטן. יש לעקור מתוכה את אש"ף, להוציא ממנה כמה אלפים של מורדים, פורעים ורוצחים. עזה היא חלק ממולדתנו, יש להמשיך וליישבה ביהודים. זה הפתרון.

על כן אני מציע להסיר מסדר-היום את הצעתו, אני לא רוצה להגיד האנטי-לאומית, אלא הבלתי-לאומית, של חבר הכנסת כ"ץ-עוז. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אל תגיד את זה, באמת אל תגיד את זה. הוא בכל זאת יושב שם בגבול ובספר כל כך הרבה שנים — — —

אליקים העצני (התחיה):
הוא לא יושב בגבול.

היו"ר ש' וייס:

טוב שאמרת שאתה לא רוצה להגיד.

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

אברהם כ"ץ-עוז (העבודה):
כן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה. כעד — פירושו העברה לוועדה, כהצעת סגן השר; נגד — פירושו להסיר מסדר-היום, כהצעת חבר הכנסת אליקים העצני. נא להצביע. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדה — 6

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 4

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שישה תומכים בהעברה לוועדה, ארבעה מתנגדים. אין נמנעים. לפיכך ההצעה הזאת תעבור לוועדת החוץ והביטחון לדיון. לליכון ולהוצאת מסקנות.

גורמים החושבים שבדרך של טרור יוכלו אולי לסכל ולפגוע בתהליך השלום. אחרים חושבים שעל-ידי ליווי תהליך השלום בטרור הם יוכלו אולי להשיג הישגים, יוכלו להאיץ את התהליך. גם אלה וגם אלה טועים. בשום אופן לא נאפשר לאיש להסתתר תחת המטרייה של השלום.

לעומת זאת, אסור בשום אופן, חבר הכנסת כ"ץ-עוז, לאפשר למאן שהוא לחשוב לרגע, שאנחנו נשנה את עמדותינו המדיניות ונשנה את תפיסתנו לגבי אזור זה או אחר בישראל בשל לחץ של טרור. עצם הקריאה מכאן ועצם העלאת הרעיון, שהיות שיש טרור בעזה או באזורים אחרים, הם יצליחו לכופף אותנו, יצליחו להכניע אותנו ויגרמו לכך שנעזוב וננטוש את האזורים האלה — זה מסר שלילי לאוכלוסייה שם. לכן חשוב להבהיר מכאן, ששום טרור לא יכניע אותנו. אנחנו ננהג כהתאם לצרכינו שלנו, בהתאם למדיניות שלנו. אנחנו ננהג על-פי מה שחשוב למדינת ישראל, ובהתאם לכך נביע את עמדותינו בתהליך המדיני המתקיים בימים אלה עם ארצות ערב ועם משלחת פלשתינית-ירדנית משותפת.

בשיחות אלה עולים רעיונות כאלה ואחרים במסגרת שיחות השלום המתקיימות, ואני מתפלל שהשיחות האלה יצליחו ובעזרת השם נמצא פתרונות, מענים ותשובות גם על שאלות שמתעוררות ביחס לאזור רצועת-עזה ולאזורים אחרים. כפי שאתה יודע, אנחנו מבססים את עמדתנו בעניין זה על הסכם קמפ-דייוויד. על הסכם האוטונומיה, המעוגן בהסכם קמפ-דייוויד, ושם הדברים ברורים וחד-משמעיים. אבל הדברים האלה מתבהרים ומתבררים היום בשיחות הישירות שאנחנו מקיימים עם המשלחות, ואני מקווה שהדברים יעלו יפה.

אני חוזר ומבהיר כאן, שהעמדות שלנו לא ייגזרו מפעולות הטרור. איומים בפעילות חתרנית כזאת או אחרת לא ישפיעו עלינו ולא ישנו כהוא זה את המדיניות שלנו ואת העמדות שלנו. שבאות להבטיח בסופו של דבר את ביטחונה של מדינת ישראל, את ביטחון יישוביה ותושביה.

אני מציע שהנושא הזה יועבר לוועדת החוץ והביטחון. שם נקיים בו דיון, ואולי הדברים יתבהרו אחרי שיועלו שם נימוקים מפורטים יותר, שיסבירו מדוע איננו יכולים לקבל את הצעתו של חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך מאוד, אדוני סגן שר הביטחון. לחבר הכנסת אליקים העצני יש הצעה אחרת. נא לגשת למיקרופון. לרשותך דקה אחת. אתה תיתן לנו דוגמה של תמצות.

אליקים העצני (התחיה):

ניסחתי את הדברים כדי לנסות לעמוד בזמן.

היו"ר ש' וייס:

ננסה.

אליקים העצני (התחיה):

אדוני היושב-ראש, את רצועת-עזה אפשר להחזיר רק אם חבר הכנסת כ"ץ-עוז יפרק את הקיבוץ שלו ויחזיר אליו את הערכים שגרו במקום לפני כן. אם לא, הערכים הללו ואחרים

ט. שאלות ותשובות

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שאלות ותשובות. אנבקש מסגן שר הביטחון להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

4587. הודעה על פינוי מקרקעין

חבר הכנסת ח' פארס שאל את שר הביטחון ביום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר 1991):

בתאריך 10 בדצמבר 1991 קיבל תייסיר סייף המתגורר בבית-אכסא הודעה, שעליו לפנות את המקרקעין הנמצאים בעין-פטלים, בני"צ 13752 — 16570, בתוך 12 שעות מיום קבלת ההודעה.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הוחלט כי יש לפנות את המקרקעין הנ"ל?

2. מה הוא הייעוד של המקרקעין הנ"ל?

3. האם בהחלטה לפנות את המקרקעין הנ"ל נשקלו גם זכויותיו של מר סייף?

4. האם ישקול משרדך מחדש את החלטתו לאור האמור לעיל?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתחילת אוקטובר 1991 פלשו תושבים ערבים לאדמות טרשיות, סמוך לצומת בידו — נבי-סמואל, שלא היו מעובדות שנים רבות קודם לכן ונחשבו כאדמות מדינה. הפולשים החלו לבצע בהן עבודות עפר. מדובר בשטח שגודלו כ-470 דונם. הפולשים פונו מהשטח. צו ההתראה על חובת פינוי השטח ניתן מאחר שהנ"ל לא הציג מסמכים המוכיחים שהקרקע בבעלותו.

2. מדובר בקרקע שעל-פי התוכניות התקפות באזור מוגדרת כשטח חקלאי.

3 — 4. התשובה חיובית. בפני מר סייף עומדת האפשרות להגיש ערר לוועדת העררים ברמאללה ולהוכיח את זכויותיו בקרקע. מאחר שמדובר באדמות מדינה, ולא באדמות פרטיות, אין כל כוונה לאפשר עיבוד שטחים אלה, ששנים רבות קודם לכן לא עובדו, והם בעיקרם אדמות טרשים.

4647. עלות לינת שליחי מערכת הביטחון בניו-יורק

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר הביטחון ביום ב' בשבט התשנ"ב (7 בינואר 1992):

בכתבה שהופיעה בעיתון "חדשות" (24 בדצמבר 1991) נכתב, כי מדי יום לנים במלון "סאמיט" בניו-יורק כ-27 שליחי מערכת הביטחון הישראלית. וכי עלות לינת השליחים במלון היא מעל מיליון דולר לשנה, בעבור כ-10,000 לילות בשנה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועות אלה נכונות?

2. האם במצב של מצוקה תקציבית של משרד הביטחון לא ניתן למצוא לשליחי מערכת הביטחון מקום לינה במחיר סביר יותר?

3. דובר משרד הביטחון טוען בכתבה, שהמספר "נראה מגוגס". הייתכן שמתקציב משרד הביטחון מתוקצבים

"שליחים אחרים"? מי הם? מדוע הם זוכים לתקצוב בתקציב משרד הביטחון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשלום למלון מבוצע על-ידי כל שליח באופן פרטי. הכירור שנערך עם המלון העלה, שהמידע אינו מדויק, והיקף הלינה בחקופה האמורה עמד על כ-50% בלבד מן ההיקף שצוטט בכתבה.

2. המלון שהמשלחת עובדת עמו הוא ברמה בינונית — שלושה כוכבים. המחירים המשולמים הם ברמה דומה למחירי בתי-מלון במרכז מנהטן. לקרכת המלון למשלחת חשיבות רבה. למשלחת הסדרים מיוחדים עם המלון, המקנים יתרונות כגון כניסה מוקדמת ויציאה מאוחרת ללא תוספת מחיר ומחירים קבועים לאורך כל השנה.

3. מדובר בשליחי מערכת הביטחון בלבד.

הי"ר ש' וייס:

סגן השר ישיב על שאלתא מס' 4830, של חבר הכנסת האשם מחאמיד. הוא איננו.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מבקש לקרוא את התשובה על השאלתא של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

הי"ר ש' וייס:

על-פי התקנון יכול סגן השר להשיב על שאלתא של חבר הכנסת מחאמיד, גם אם הוא איננו כאן.

4830. החזרת תעודות זהות לאסירים משוחררים

חבר הכנסת ח' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

פנו אלי עשרות אנשים שהשתחררו מבתי-הכלא, חלקם לפני כמה שנים. הם מתלוננים על כך שאין הרשויות מחזירות להם את תעודות הזהות שלהם, וכמקום תעודות זהות הם מקבלים טפסים חתומים על-ידי המינהל האזרחי ומפקדת כוחות צה"ל. הדבר גורם להם להיתקל בכעיות קשות ומיותרות.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימים קריטריונים להחזרת תעודות זהות לאסירים משוחררים? אם כן — מה הם?

2. האם אין במעשה הנ"ל משום ענישה כפולה?

3. נוכח הפגיעה והסבל שנגרמו לאנשים אלה, האם מוכן כבוד השר להורות על החזרת תעודות הזהות לאסירים משוחררים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1. הקריטריונים הם: תושבי אזור יהודה ושומרון המשתחררים מן הכלא מופנים אל המינהל האזרחי, המנפיק להם תעודות זהות ירוקות, כמקום התעודות הרגילות. הדבר בא לאפשר איכית צו הנמסר להם, אשר מונע כניסתם לישראל. הנפקת התעודה הירוקה אינה אוטומטית, אלא נמסרת רק למי שעבר עבירות ביטחון. אלימות או רכוש, וכן למי ששהה במעצר מינהלי.

2. התשובה שלילית.

3. לעתים הנפקת התעודה הירוקה עלולה להתעכב מעט, ועד אז אכן מונפק אישור זמני.
אם יומצאו פרטיהם של האנשים שאין ברשותם תעודת זהות במשך פרק זמן בלתי סביר, יטופל העניין לאלתר.
מאחר שהנושא חשוב, ובעל חשיבות ציבורית, חשבתי שמן הראוי להשיב גם בהיעדרו של השואל.

כ. הצעה לסדר-היום

גיוס בני ישיבות לצבא

שיצרו את הרחייה הזאת בשנת 1953 — מפלגת העבודה, מפא"י — כדי להקים קואליציה וכדי לקבל תמיכה בקואליציה. עכשיו תראו אותם, אלה שדיברו בחום כה רב וגרמו פה למהומת אלוהים כמעט, סליחה על הביטוי. אפשר היה לחשוב, מי יודע על מה הולכים להתחיל כאן. היכן הם היו בהצבעה? נעלמו, מכיוון שב-24 ביוני יתחיל משא-ומתן להרכבת קואליציה. הסיבה לדחיית שירותם מאז 1953, כלומר תמיכה בממשלה, נשארה ללא שינוי.

שימו לב בבקשה, גם אתה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני שם לב כל הזמן.

רפאל איתן (צומת):

מה בפה ומה נשאר בלב? היכן ראשי מפלגת העבודה, שארבע מההצעות מתוכה באו? כלומר, עולם כמנהגו נוהג. מצד אחד מייללים וצורחים ומעוררים מהומות, מצד שני ידם היתה במעל ונשארה במעל, כי הם נעלמו כאן מההצבעה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר בנימין נתניהו, נא להתייחס לעניין הזה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):
אני מבקש להעיר הערה.

היו"ר ש' וייס:

אם תרצה להעיר הערה קצרה, חבר הכנסת אליעזר מזרחי, מייד אחרי תשובתו של סגן השר אתן לך, כי שאלות אין מה לשאול. בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אני יודע שהיה פה דיון נוקב מאוד לפני שדיבר חבר הכנסת רפאל איתן.

היו"ר ש' וייס:

בעיקר סוער.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

סוער, נוקב אם תרצו. ובכן, אינני רוצה להרחיב בנושא שדיבר עליו הרחיב בו ידידי חבר הכנסת סגן השר עובדיה עלי, ואני אשיב בקיצור נמרץ.

הממשלה קיבלה בשמנו את המלצת שר הביטחון והחליטה להתנגד לכל ההצעות לשנות את ההסדר הקיים של דחיית שירות לבני ישיבות שתורתם אומנותם.

מספרם של תלמידי ישיבות ששירותם הצבאי נדחה באותה שנה נקבע, כפי שידוע לך, בהסכמים קואליציוניים

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: גיוס בני ישיבות לצבא — הצעה לסדר-היום מס' 6800. אני מזמין את חבר הכנסת רפאל איתן. מומן לא עסקנו בנושא הזה. צריך להשיב סגן השר בנימין נתניהו. נא להזעיק אותו לאולם המליאה.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון שמזמן לא עסקנו בנושא הזה, הגיע הזמן להתחיל לעסוק בו.

השירות הלאומי, צבאי ואחר, מאפיין את מדינת ישראל מאז עצמאותה, ואף לפני כן. הסיבות לשירות חובה לא השתנו עד היום. לא ייתכן שאזרחי ישראל, בהקשר זה, יפוצלו למעמדות שונים, משרתים ושאינם משרתים; כאשר כולם יודעים שתלמידי ישיבות אחרות משרתים בצה"ל שירות יוצא מהכלל, בשלום ובמלחמה.

תחת פיקודי שירתו ב-1973 כפלוגות טנקים, והיוו פלוגות טנקים בימי לימודם, והטנקים היו אתם ליד הישיבה במחסן חירום שלהם. היו לומדים ואחרי זה מתרגלים על הטנקים ולהיפך.

אני מוכרח לספר לחברים החרדים שנמצאים כאן בכנסת על בחור ישיבה מיישיבה של חרדים בירושלים ששמו ולנשטיין; בחור יפה-תואר מאין כמוהו שהתנדב לשרת במוצב "טמפו" בתעלה, בהתשה. כאשר כולם היו בעמדות או בכונקרים או בטנקים הקבירים באדמה, ה"סטילנים" שהפגזו את פורט-סעיד, הוא היה מבשל ומחלק אוכל בין החיילים. הייתי אתו שם כקצין צנחנים ראשי. כיליתי שם הרבה זמן, ואני אומר לכם שוולנשטיין זה צריך לשמש לכם כדוגמה.

אני ממשיך ואומר, שאני לא מבין מדוע אתם מתעקשים שלא לשרת שירות לאומי. אני פונה אליכם ולמנהיגים ולמורי דרכם של תלמידי הישיבות האחרות, בלי לגרוע מתקופתם בישיבה, שישתתפו בנטל של הגנת הארץ. ככלל הנוער במדינה, כל זמן שקיים גיוס חובה במדינת ישראל.

אני מקווה שיבוא יום והכנסת השלוש-עשרה תתייחס אחרת לנושא הזה — תיחקר אנשי העבודה ישמעו את מה שיש לי לומר להם בעניין זה — ותתמוך בהצעת חוק של צומת. שלפיה מי שלא משרת שירות לאומי לא תהייה לו זכויות יסוד כגון הצבעה למוסדות השלטון והזכות להיבחר אליהם והזכות ליהנות מכספי הציבור.

השירות בצה"ל ממושך ולא-קל, ואתם חייבים להתחשב גם ברגשותיהם של אחרים, ובמאמציהם בתקופת שירותם, אם בשלום ואם במלחמה. מדוע לא תיחקרו חלק בעומס הזה?

בהקשר זה ומהסיבות האלה כדאי שלא נשכח מי התחיל עם הדחייה הזו, ועכשיו וכאן הם באים בטענות. הלוא הם

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת משה זאב פלדמן, אתה מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה, יש לך דקה לעניין פרוצדורלי זה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

כמוכן, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום. היום זה יום שחור לכנסת ישראל — — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

מה זה צריך להיות.

היו"ר ש' וייס:

מותר לו להגיד מה שהוא רוצה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אומנם אתם סבורים שהמטרה מקדשת את האמצעים, כל שכן מטרה חשובה כזאת של פריימריס ובחירות. אני אומר לך, בריזהר, ששום מטרה לא מקדשת את כל האמצעים. אמצעים כאלה הם בלתי מוסריים, שפלים. באמצעים של הטפת שנהא וארס ומלחמת אחים — אי לנו, יום כזה. אתם מתקיפים ומסיתים. אתם מנצלים את הרגישות של העם לרם הקדוש של קורבנותיו הקדושים חללי ישראל. במקום לנסות להבין מה המשמעות של לימוד תורה, מה חשיבותו, מה ערכו לעם ישראל, במקום כל זה באים רק להטיף ארס ושנהא. זה יום שחור.

אני מבקש להסיר את הנושא מסדר-היום.

מיכאל בריזהר (העבודה):

תקשיב לדבריו של חבר הכנסת אליעזר מזרחי.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להצבעה. אני שואל עכשיו את חבר הכנסת רפאל איתן, האם אתה מסכים להעביר את ההצעה לוועדה, כהצעת סגן השר ביבי נתניהו?

רפאל איתן (צומת):

אני מסכים.

היו"ר ש' וייס:

יש הצעה אחת של סגן השר להעביר את הנושא לוועדה; הצעה אחת של חבר הכנסת יאיר לוי להעביר את הנושא לוועדת הכספים; והצעה אחת של חבר הכנסת פלדמן להסיר מסדר-היום. ההצבעה החלה. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדה — 9

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 10

נמנעים — אין

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

תשעה תומכים, 10 מתנגדים, לפיכך הנושא לא יידון בוועדה.

ומעוגן בסטטוס-קוו, מאז ימיה הראשונים של המדינה, מאז ההסכמים הראשונים שכונן דוד בן-גוריון.

הממשלה סבורה גם כיום שאין לסטות מההסכמים הקואליציוניים הללו ומהסטטוס-קוו הקיים בנושא זה.

כידוע, נבחן הנושא בפני בג"ץ. אני מתכוון לבג"ץ של רסלר נגד שר הביטחון, והוא מצא שאין פסול בשיקול-דעת של שר הביטחון בנושא דחיית שירותם של אלו שתורתם אומנותם. כמו כן הנחה בג"ץ את מערכת הביטחון לבחון תקופתית את הסדר דחיית השירות והשלכותיו, ומערכת הביטחון אכן פועלת בהתאם.

הייתי רוצה לשאול את חבר הכנסת איתן: בהצעה שאני קראתי אתה התייחסת גם לשאלת בני המיעוטים. אתה הסרת את הנושא הזה? אני לא שמעתי. הגעתי אומנם באיחור של דקה, אבל לא שמעתי אותך מעלה את הנושא.

רפאל איתן (צומת):

זה יעבור לוועדה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

האם העלית את שאלת בני המיעוטים, שירות חובה לבני המיעוטים?

היו"ר ש' וייס:

היום לא. הוא התייחס רק לבני ישיבות הסדר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

בהצעה הכתובה שאני קיבלתי זה היה כלול.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. לפני ההצבעה, חבר הכנסת אליעזר מזרחי, ממש דקה אחת, ומייד אחרי זה חבר הכנסת פלדמן, להצעה אחרת.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כבוד היושב-ראש, אני מחפלא למשמע דברי חבר הכנסת רפאל איתן. אני קצת מתפלא שהוא הביא דוגמה מאיזה מתנרב. במלחמת יום-הכיפורים, אנחנו בכית, שמונה בנים מלבד עוד כמה אחיות. אנו, שישה מהאחים שירתנו במילואים במלחמת יום-הכיפורים והתפללנו גם על כלל עם ישראל. אחד מאחי גם נהרג במלחמת יום-הכיפורים ברמה והשאיר אשה עם שתי בנות. באותה תקופה אבי היה חבר הכנסת. 29 יום נחשב אחי כנעדר. ביום ה-29 אבי הגיע לרמה, הסתובב שם ימים מספר והגיע למחצבות כפר-גלעדי, שם מצא את הטנק שאחי היה נהג בו. אבי נכנס לתא הנהג, אסף את האפר ויצא עם האפר בשקית ניילון ואמר: ברוך השם שזכיתי להקריב קורבן לעם ישראל ולארץ-ישראל.

זה בית חרדי, זהו בית של בני ישיבות, וכך נראים כל בני הישיבות והבתים הדתיים והחרדיים בארץ. וכך אני מבקש שכל הבית יתייחס.

עוד הערה קטנה. אני לא בא לתקוף, חס ושלום, אני רק בא לבקש מחברי, חברי הכנסת החרדים, כואו נקדש שם שמים, נקרב את לבכות כל אחינו לאבינו שבשמים.

כא. הצעה לסדרהיום

"מדגם עם" בנושאים לאומיים, חברתיים וכלכליים

צה"ל על המשטרה, על בתי-המשפט, על הכנסת ועל התקשורת.

האמון הרב ביותר ניתן לצה"ל. 85.3% שמים את מבטחם בצה"ל. בבית-המשפט העליון: נותנים אמון 80.2%, ובמוסד מבקר המדינה נותנים אמון 80%. בבתי-המשפט האחרים, ואולי זה מאלף — רק 56.3%. אבל אולי הנתון המעניין ביותר, שצריך להטריד אותנו, הוא מעט האמון עד כדי חוסר אמון מוחלט בעיתונות הכתובה — 75.5% אינם נותנים בה אמון; בטלוויזיה הישראלית — 63.4% אינם נותנים אמון. ברשויות המקומיות של הנשאלים — 69.6% אינם נותנים אמון.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו: 25% נותנים אמון.

עדנה סולודר (העבודה):
בוודאי, אמרתי: זכו כמעט אמון. זה מה שצריך להדאיג אותנו.

היו"ר ש' וייס:
נותנים אמון במה?

עדנה סולודר (העבודה):
כמעט אמון או בחוסר אמון מוחלט — אני חוזרת — זכתה העיתונות הכתובה — 75.5% מהנשאלים הכיעו חוסר אמון; בטלוויזיה הישראלית — 63.4%.

היו"ר ש' וייס:
או מה?

עדנה סולודר (העבודה):
ברשות המקומית של הנשאלים הכיעו חוסר אמון 69.6%, ובכנסת ישראל — 69.1%.

אתה, אדוני, שואל "או מה". אני חושבת שאותנו זה צריך להטריד, אם 69.1% מתוך 80,000 שנשאלו אינם נותנים אמון בכנסת.

היו"ר ש' וייס:
ברשותך, לא על חשבונך, גם אין עכשיו טלוויזיה, ברוח טובה בינינו, מתוך הרבה חברות כלפיך — אני עוסק שנים בהוראה באוניברסיטה גם כפרופסור למדע המדינה והרבה מאוד שנים בסקרים וכן הלאה. אני רוצה לומר לך, מתוך אחריות מקצועית, שהסקרים האלה רובם מתעצמים ומטעים. לא חשוב כמה אלפים, אם אין דגימה, אין שום ערך לסקר. השאלה היא גם, אילו שאלות שואלים. כתבתי על כך גם בעיתונות, ואני מסוכסך עם רוב הסוקרים. זאת משיחית סקר, מתעצמת, שברוב המדינות בעולם מגבילים אותה על-פי חוק ולא מאפשרים לעשות דברים כאלה, אלא אם כן מכוון מקצועי מאוד ומורשה של אוניברסיטה ברמה גבוהה מאוד עושה אותו תחת השגחה מקצועית קפדנית מאוד. אני כאמת מתנצל. אין לי שום כוונה כלפיך.

עדנה סולודר (העבודה):
אדוני הישגבראש, מי אני שאתווכח עם פרופסור כמותך, שמשפיע עלינו בסוף כל מושב — —

היו"ר ש' וייס:
לכן שאלתי: אז מה. לו היתה הטלוויזיה לא הייתי עושה את זה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדרהיום, הצעה לסדרהיום מס' 6801, בנושא: "מדגם עם" בנושאים לאומיים, חברתיים וכלכליים. אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר, על ההצעה ישיב לאחר מכן חבר הכנסת, סגן השר בנימין נתניהו. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

אפשר לבקש מהחברים הנסערים להיות נסערים בחוץ?

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש מן הצד המנצח שלא להפריע בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני כשלושה חודשים פרסמה "נעמת", תנועת הנשים הגדולה בישראל, המאגדת כ-800,000 נשים — — — נו, כאמת, אי-אפשר כך.

היו"ר ש' וייס:

אני ביקשתי לא להפריע. חברי הכנסת ורדיגר ובר-זהר.

עדנה סולודר (העבודה):

זה שייך לנימוסים הטובים של הבית הזה, שתיכף נדבר עליהם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ורדיגר, תשלוט ברוחך. בתור פולני אתה מחויב בנימוסים, וחבר הכנסת בר-זהר בוודאי חייב בנימוסים.

מיכאל בר-זהר (העבודה):

בתור פולני כמוהו?

היו"ר ש' וייס:

בתור בולגרי כמוהו. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (העבודה):

ובכן, לפני שלושה חודשים פרסמה "נעמת" מדגם עם, לא סקר סטטיסטי שיש בו מגבלות, לא משאל עם, שעדיין לא נערך בישראל, אלא מדגם שהשמיע באופן ברור ומדויק את עמדותיהם של 80,766 אזרחי מדינת ישראל מ-446 יישובים במגוון רחב של נושאים מרכזיים במכלול חיינו.

המדגם ייצג בפרופורציה מדויקת את כל סוגי היישובים בארץ, את מרכיבי האוכלוסייה לפי גיל, דת, רקע דמוגרפי, מצב חברתי-כלכלי, סוג היישוב ואופיו. במדגם נכללו 75 יישובים שגודלם מעל 10,000 נפש, ומתגוררים בהם 82% מאוכלוסיית המדינה, וכן יישובים קטנים יותר שייצגו 18% מאוכלוסיית המדינה. לצד המדגם ולצורך אישושו נערך גם מגוון רחב של בדיקות פרטניות נוספות שהתייחסו לקבוצות אוכלוסייה שונות. המדגם הזה נערך כראיונות פנים-אל-פנים על-ידי 5,000 מתנדבות של "נעמת" ונוהל ניהול מדעי על-ידי פרופסור אבי דגני מאוניברסיטת תל-אביב.

חברי הכנסת, אנחנו חיים בתקופה גורלית לעם ישראל ולמדינת ישראל, וכדאי שכל מי שמעצב את מדיניותנו ומחליט החלטות הקובעות את גורלנו בתחומים המרכזיים של חיינו, יעניין במדגם הזה. אף שעולים ממנו נתונים מעניינים בנושאים מדיניים, כשאלות שלום וביטחון, אני רוצה להתייחס דווקא לממצאים המלמדים על יחסו ומידת אמונו של האזרח במוסדות השלטון במדינה וביכולתו להשפיע עליהם — על

עדנה סולודר (העבודה):

— סטטיסטיקות למכביר, ומה גם —

היור"ר ש' וייס:

אני לא עוסק בזה יותר.

עדנה סולודר (העבודה):

מה גם שאני ציינתי בדברי שזה לא היה סקר, אלא היה זה מדגם שנערך כולו בראיונות בעל-פה, בהשגחה של פרופסור מאוניברסיטת תל-אביב; אינני מכירה אותו, אבל הוא ככל זאת פרופסור מאוניברסיטת תל-אביב.

היור"ר ש' וייס:

יש הבדל בין סטטיסטיקה לסקר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני חושבת שמדגם עם — לא סקר ולא משאל עם — אלא ראיונות פנים-אל-פנים, ואלה הממצאים — נדמה לי, גם אם זה לא מדויק, שזה צריך להטריד אותנו, ואותי זה מטריד. יכול להיות שמכיוון שאינני בקיאה בסטטיסטיקות ובנושאים האלה, זה מטריד אותי. אני לא צריכה בשביל זה סקר, הרי אנחנו שומעים את זה ברחוב, אבל אני התבססתי על סקר. הרי אנחנו שומעים ברחוב את יחס הציבור אלינו; הרי עדים היינו בשנתיים האחרונות להפגנות, לאוהלי המחאה שישבו מול הכנסת; הרי אנחנו יודעים שהיחס של הציבור אלינו אומר דרשני, הוא מחייב איוז מידה של קשב, של קשר שלנו אל הציבור בחיי היומיום ולא רק עכשיו, בעידן הפריימריס והשביעיות, כשאנחנו מתרועעים על פני כל הארץ לקנות מחדש את אמונו של הבוחר.

אני חושבת שהקשר הזה, שבעיני הוא חיוני מאוד, תלוי במידת המעורבות שלנו וכמידת האחריות האישית והציבורית שלנו לנושאים שאנחנו עוסקים בהם ולאנשים שאנחנו באים אחם כמגע וכמשא-ומתן, ואולי גם לדוגמה שאנחנו, חברי הכנסת, נותנים בהתנהגותנו, ונדמה לי שהיום היו לנו דוגמאות למכביר.

בעיני, במדגם הזה יש ביטוי רגשי של מחאה, של כעס, של אי-אמון במוסדות השלטון — במוסד המחוקק ובנבחרי — ולדעתי, לא היינו די קשובים לשינויים שהעם תובע מאתנו לעשות.

אנחנו לא הגענו לגיבוש חוקה, לא הגענו לחוק המבטיח זכויות האדם, אף-על-פי שטיט חוק כזאת הונחה לפנינו בעת הדיון על משרד המשפטים, בתיק שהגיש לנו שר המשפטים בעת הדיון על משרדו. אנחנו יודעים מה גרם לכך שהחוק לבחירה ישירה, על אף העבודה העצומה שהושקעה בו, טרם עבר. אני מקווה שאולי כשבוע הבא הוא יגיע לקריאה שלישית.

אומנם הצלחנו לתקן נורמות קלוקלות של תופעות הכלנתרים. אומנם היה לנו האומץ לתקן קצת את אחוז החסימה, אבל לא היה האומץ לתקן אותו כך שתהיה לו משמעות. המפלגות כולן נתנו יד להפיכת הכנסת, שהיא מוסד מחוקק ומפקח, גם למוסד מבצע, המחוקק חוקים של ביצוע בנושאים שבעבר היו מגיעים אליהם בדרך של תכנון והסכמה.

כמקום לשמור בחקיקה ובמעשה על הפרדה בין הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת, הרי אנחנו כמו ידינו איחדנו כאן רשות מחוקקת ומבצעת ברגע שאפשרנו כפל תפקידים ואפשרנו שבכנסת ישבו אנשים הנושאים בתפקידים גם ברשויות השלטוניות בחיי היום-יום — ראשי רשויות — אנשים שמכהנים גם בתפקידים נוספים. לפי דעתי, יש כאן ניגוד אינטרסים.

בין החוקים הרבים והטובים שחוקקנו נתנו לעמים יד, מחוסר מוצא ותוך התלבטות, גם לחקיקה הרח-סכנות, וראינו זאת בשבועות האחרונים. נושאים שהדיון בהם חייב היה להיות ענייני ונקי משקולים פוליטיים-מפלגתיים קיבלו התייחסות מפלגתית ופוליטית צרה, שגרמה לתוצאה מעוותת.

לא אחת, אדוני היושב-ראש, הרמנו את היד בגלל לחץ ותחת השפעה של יציע מלא אורחים, שהיה להם עניין בהצבעה שלנו.

כבוד היושב-ראש, לא אחת שאלתי את עצמי, מהו המטען, מהי ההתנסות שמביא אתו אדם לכנסת. האם המסר שלו הוא הניסיון והאחריות הציבורית? הן אנחנו עוסקים בהחלטות קיומיות וגורליות. מה מריץ אדם לכנסת? הרגשת שליחות? רצון ויכולת לשרת את הציבור? או קריירה אישית ציבורית? או אולי גם שררה? והכול לגיטימי, כל הרצונות לגיטימיים.

מה מקומן של הנשים בכנסת? המדגם הזה מצביע על כך, ש-50% מהציבור חושבים, שאפשר לשנות את מספרן של חברות הכנסת, שאפשר להגיע לייצוג גדול יותר של נשים בכנסת וצריך להגיע למספר גדול יותר של נשים בכנסת. הן אנחנו פניו של הציבור שבחר ושלח אותנו לבית הזה.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו עומדים ערב בחירות. אנחנו עדים לירידת קרנה המתמשכת של הכנסת, של המוסד המחוקק, של הממשלה, של המשתרה. לפי דעתי, ואני לא אתווכח אתך, אתה בוודאי מבין יותר ממני בדברים האלה — — —

היור"ר ש' וייס:

לא, לא. אני יצאתי. אני לא מבין כלום. בסדר.

עדנה סולודר (העבודה):

אני חושבת, שאפשר להרגיש בכיקורת הציבורית כלפי המוסדות ובחוסר האמון בהם — ולפי דעתי, זה צריך "להדליק אור אדום" ולאותת לנו סימני אזהרה.

אני שואלת את עצמי, איך נבטיח את בחירת האנשים המתאימים לכנסת? בדרך של ועדות מסדרות? בדרך של שביעיות או עשירות בין חברי מרכז? או אולי בדרך של פריימריס, שאנחנו נבחר אותה בסוף החודש?

ולבסוף, כבוד היושב-ראש, תרשה לי לסיים בנימה אישית. זו הצעה אחרונה לסדר-היום שלי בכנסת, וחשבתי לנכון לעסוק בנושאים האלה. נכנסתי לבית הזה בכנסת העשירית, לפני עשר שנים ורבע, ואעזוב אותו בסוף חודש יוני, אחרי הבחירות. אני בעד רוטציה, אני חושבת שהיא חיונית לאדם ולתפקיד. עמדתו זין היתה, בין השאר — אחת הסיבות שהביאו להכרעתי לפרוש מהכנסת.

אני מודה, שגם אם כוחו והשפעתו של חבר כנסת יחיד מוגבלים, הרי הוא יכול לשנות. כשנים האלה הרגשתי אחריות כבדה על כתפי ולא עם כל החשבויות שנתנו הייתי שלמה.

אני מקווה ומאחלת לך, כבוד היושב-ראש, שתשכ כאן בכנסת השלוש-עשרה. אני מאחלת זאת גם לחבר הכנסת בריהר, שנכנס ברגע זה לאלום. אני יודעת שסגן השר נתניהו ישב בכנסת השלוש-עשרה. אני מאחלת לכם הצלחה. אני אומרת לכם, שאני אצפה ואעקוב אחרי הפעילות שלכם ועל הכנסת, באמצעות כלי התקשורת, כמו כל האזרחים. אני אצפה ואצפה שהביקורת שעולה מתוך מדגם העם, שעולה מתוך העם, תביא לזה שיצטמצם הפער בין השולחים לבין השליחים.

אני לא חושב שמישהו מאתנו נאיבי ככך שאנחנו לא מכירים את כללי הפוליטיקה, את הווכחנות, אפילו את האינטריגות, את התאיטרליות היתירה לפעמים. תחושת המידה צריכה להגביל את הדברים הנחוצים הללו, ההכרחיים הללו. והרושם שלי הוא, שבשנים האחרונות חלה פרימה מסוימת בסטנדרדים.

אני רשמתי לעצמי כמה בעיות שמעלות את השאלה, מעבר לשאלה הסגנונית, מה מביא לתגובה כזאת — כאשר אני שומע את הציבור. שוב, אני מתייחס לסקר שלי, אני לא רוצה להתייחס לסקר זה או אחר, אלא לתגובה האישית שכל אחד מאתנו קולט.

קודם כול, יש חוקים לא טובים, חוקים פופוליסטיים, את הזכרת זאת, והם לא טובים; כלומר, אנשים פה מעבירים חוקים שהם יודעים, במודע, שאינם טובים. ולעומת זאת, יש רתיעה מלחוקק את החוקים שחברי הכנסת הצהירו כפומבי שהם מאמינים בהם, שהם יודעים שהם נחוצים, שהם יודעים שהם נכונים. יש רתיעה, משום שיש סנקציה פוליטית כזאת או אחרת. אז מצד אחד מחוקקים חוקים כדי להשביע את הארי ומצד שני לא מוכנים להתייצב ולחוקק חוקים שיוודעים שצריך לעמוד עליהם והם נחוצים. אם כן, קודם כול החקיקה, הפעולה הראשונה. אני תמיד שופט גוף, כל גוף, או כל אדם, לפי התוצאות שהוא מביא בתפקיד שהוא ממלא. יש בעיה עם החוקים. זה דבר ראשון.

יש שאלה של סקטוראליות יתירה גם כן. הפרלמנט צריך להיות פרלמנט. הוא צריך לרכז ולאזן, מטבע הדברים, גופים שונים, גורמים שונים, חלקים שונים של האוכלוסייה. אבל הוא צריך, בסופו של דבר, להיות פרלמנט של כל העם. ואני חושב שיש העדפה, לפעמים מוגזמת, של אינטרסים סקטוראליים מכל הסקטורים.

היו"ר ש' וייס:
ברשותך, אחד מחשובי הפרלמנטרים, ד"ר יוחנן בדר, קרא לזה "אנגינה סקטורית".

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:
"אנגינה סקטורית". את כשרונו של חבר הכנסת בדר לטבוע את מטבע הלשון הנכון — — —

היו"ר ש' וייס:
רק אפשר לאמץ.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:
אִי-אפשר לאמץ, אִי-אפשר להתחרות בזה כלל. אבל האנגינה הזאת היא אנגינה אמיתית, זו מחלה, והיא מחלה מתפשטת.

ואני הייתי מוסיף עוד דבר אחד שאני רואה אותו, וזה הדבר שנגעתי בו בהתחלה — עודף וכחנות, עודף תיאטרליות, עודף התכתשות, כאשר בהחלט היינו יכולים לאמץ לעצמנו סגנון ענייני יותר בכמה וכמה דברים.

הבט. חבר הכנסת ברוזה, אתה יודע שלפעמים אנחנו מתכתשים בינינו, אבל בסופו של דבר אנחנו מגיעים, ולפעמים לא צריך אפילו להוציא את המצלמות, אפילו בנוכחות המצלמות. לדיון ענייני בדברים שהם באמת מענייני של הציבור ומענייני של הבית הזה. אפשר להגיע לזה. לא צריך לחכות שיצאו המצלמות.

אני אומר את הדברים מלב אל לב לחברת הכנסת סולודר, כי אני יודע שאת אמרת את הדברים מלב אל לב; וכאן אנחנו

בין הבוחרים לנבחרים, ושהכרעות הכנסת יהיו כאלה שיחזקו ויגבירו את סמכותה ואת אמינותה בציבור. כי עם כל הביקורת, אין תחליף לדמוקרטיה הישראלית; היא הדמוקרטיה הנאורה ביותר והיחידה במזרח התיכון והיא בין הנאורות בעולם כולו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר, ברשותך, לפני שאתה עולה על הבמה, אני מבקש לומר משפטים אחדים בתוקף הנסיבות המיוחדות. אילו ידעתי שזו הצעה אחרונה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר כאן בכנסת הזאת, לא הייתי מעיר לה. אני רוצה לומר לה כמה דברים מלב אל לב.

חברת הכנסת עדנה סולודר היתה בעיני תמיד סמל של מתן צבע נפלא לאפור. אני חושב שזה הצבע היפה ביותר. אינני יודע מדוע תמיד עולים בצבע הזה. זהו צבע שמסמל חריצות, עמל, דבקות, רתיעה מיח"צנות, רתיעה מהתייפפות. אני זוכר מה אמר עליה הרמטכ"ל של אותם ימים, חבר הכנסת לעתיד ושר לעתיד, חיים בר-לב, כאשר בתקופת ההתקשה מול הקיבוץ שלה — היא היתה תקופה מסוימת מזכירה של הקיבוץ המאוחד — היא גילתה גבורה ממדרגה ראשונה.

חברת הכנסת סולודר, אנחנו תמיד נראה כן לא רק חברה, אלא חברה כנסת למופת, ודווקא בתחומים שהרבה חברי כנסת לא עוסקים בהם מפאת העובדה שהם לא מעניקים דיבידנד מידי. אני מכבד אותך. יכול להיות שאחרי הפוגה קלה נראה אותך שוב בבניין הזה. כבר היו דברים מעולם.

עדנה סולודר (העבודה):

יש חיים בעשייה גם מתוך לכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לך. אני בטוח שכאשר הסטטיסטיקה של הכנסת תתפרסם, וזה לא סקר, זו סטטיסטיקה, יוכלו להבחין בתורמה העצומה שתורמת לעבודת הבית הזה בעשייה שלך. תודה רבה.

בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אני חייב להצטרף להערות שלך לגבי חברת הכנסת סולודר וגם להערה שלך, חברת הכנסת סולודר, אני בטוח שיש חיים אחרי הכנסת, אין לי ספק בזה: אפילו חיים טובים מאוד.

אף-על-פי שאני שותף להזירות שאתה ביטאת, אדוני היושב-ראש, לגבי אופן ביצועם של סקרים שונים, אני מוכרח להגיד, שמהסקר המתמשך שלי לאורך השנים אכן קיימת בעיה, היא ברורה.

היו"ר ש' וייס:

בשביל זה לא צריך סקר.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני זוכר את עצמי בתור נער, בתור ילד, ואת ההתייחסות שהיתה לי אל חברי הכנסת. אני חושב שאני יכול לשפוט במידה ידועה של אובייקטיביות את גישתם של צעירים היום לכנסת, והיחס הוא שונה. ייתכן שזה נובע מכך שהכנסת היתה שונה: ייתכן מאוד שהכנסת היתה שונה. בכל אופן, התגובה של הציבור היום היא תגובה שמצביעה על בעיה, ללא ספק, עם המדגם ובלי המדגם, המדגם האישי של כל אחד מאתנו מצביע על בעיה.

מרשה לעצמי לומר כמה דברים, ותסלחו לי על הרגשות היחירה אולי. אני זוכר את עדנה כשהיא באה בפעם הראשונה לכנסת, ביום הראשון שהגיעה לכנסת. היא נכנסה במהלך הקדנציה של הכנסת העשירית. נפגשנו בספרייה, והיא סיפרה לי שהיתה מורה לפסנתר. ויש הבדל אחד בין עדנה לבין כולנו. עדנה היתה צנועה, ענוותנית, שקטה, חרוצה למן היום הראשון להיכנסה לכנסת; ועדנה צנועה, ענוותנית, שקטה וחרוצה ביום האחרון להיותה בכנסת, או שתהיה בכנסת. לא דבק בה אותו נגיף שדבק בכולנו, או ברוכנו, של התנפחות כחשיכות עצמית, של אמונה אווילית שאנחנו טובים יותר, חכמים יותר, זריזים יותר. עדנה עבדה כל הזמן בהתמסרות בלתי רגילה.

אני חושב שעדנה היא מאלה שעושים את הכנסת. מפני שעדנה לא סלדה משום בקשה ומשום פנייה של חבר, ובחריצות ובמסירות בלתי רגילה עבדה עד הסוף.

ואני רוצה לומר לכם דבר אחד. כאשר כולנו למדנו את השיטה להופיע לפני מצלמות הטלוויזיה ולהוציא הודעה לעיתונות ולתפוס את הוויית הנכונה, עדנה נשארה ואמרה: אני לא יכולה להסתדר עם זה. אני זוכר שיחות בינינו. היא אמרה לי: אני לא יכולה להסתדר עם זה, אני לא סובלת את זה, אני לא רוצה את זה. ואני אינני יודע באמת, איך אפשר להתקיים כך, עדנה, 11 שנה בכנסת, ולהישאר כמו שאת; אני לא יודע מנין זה בא. ואתם יודעים כולכם, אולי אינכם יודעים, שאילו עשתה עדנה מאמץ לא גדול, יכולה היתה להמשיך ולשרת בכנסת. וחברים רבים מאוד אמרו לה את זה.

אני רוצה לומר לך, עדנה: אני לא יודע אם הכנסת תחסר לך, אני יודע שהכנסת בלעדייך לא תהיה אותה כנסת. ואני מרשה לעצמי, בשם כל החברים שאינם פה עכשיו, להביע לך הוקרה עמוקה, הערכה עמוקה, ואם תרשי לי גם — הרבה מאוד אהבה וחובה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת כר-זהר. אני מבין שאתה לא מציע שום דבר.

נעשה הצבעה ידנית, מי תומך כרעיון של העברת ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר לוועדה. חברי הכנסת, הצבעה ידנית.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

כולם, פה-אחד, הצביעו בעד העברת הנושא לוועדה. תודה רבה.

כב. הצעה לסדר-היום

צוותא צאצא של הביל"ויים

בראשונים, עולי המאה השבע-עשרה, המאה השמונה-עשרה, המאה התשע-עשרה, או הביל"ויים, בעלייה הראשונה, השנייה, השלישית, הרביעית והחמישית, כולם מכנה משותף אחד היה להם, שמשאת נפשם היתה לעלות לארץ-ישראל ולהתיישב בה, בעיקר כדי להקים את מדינת היהודים לאחר אלפיים שנה.

נכון שמאז הקמת מדינת ישראל ולאחר מלחמת העולם והשוואה הנוראה שפקדה את עמנו, עיקר העולים לארץ-ישראל

מדברים זה עם זה. אבל אלה, נדמה לי, פגמים שהם בשליטתנו. מדוע הם בשליטתנו? משום שבסופו של דבר הציבור, מכיוון שאנו מצויים בשוק פוליטי, והציבור הוא הצרכן הסופי, הציבור יכריח אותנו להשתנות, בין שנרצה ובין שלא נרצה. אני רק חושב שכדאי להקדים אותו, וגם כדאי אפילו מבחינה פוליטית, אם לא מסיבה אחרת.

לכן אני מקבל — גם אם לא את הסטטיסטיקה, זה לא חשוב — אני מקבל ביסודו של דבר את מה שהעלית פה. ואני חושב שחשוב שהעלית את זה וראוי שהעלית את זה כהצעה מסכמת של פעולתך. אני רק מקווה שמי שיחליף אותך יבוא עם הגישות שלך, עם האופי המיוחד שאת הבאת לבית הזה; ובאופן אישי אני תמיד נהניתי — — —

היו"ר ש' וייס:

לא, זה לא יהיה. אני מכיר את המועמדים.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

לא יהיה? מותר תמיד לקוות.

היו"ר ש' וייס:

דבר טוב כזה כבר לא יהיה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ב' נתניהו:

אם כך, אני מוכרח לחזור בסיכום על תקוותו של ידידי חבר הכנסת וייס, שאולי נראה אותך שוב בין כותלי הבית הזה. תודה רבה לך.

בכל אופן, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה המתאימה על-פי החלטת ועדת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

כבר לא נסיף, אבל מבחינת הסימבוליקה זה בסדר.

חבר הכנסת כר-זהר, בבקשה, הערתך. אני לא מגביל אותך בזמן. תגביל את עצמך.

מיכאל כר-זהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אינני יודע אם אני עוד מחברי נחזור לכנסת ואם אנחנו רשאים לכזו ולומר דברי פרידה לחברת הכנסת עדנה סולודר. ייתכן שכולנו נמצא את עצמנו באותה סירה, מה שבכלל לא כל כך נורא, כי להיות בחברתה של חברת הכנסת עדנה סולודר תמיד טוב.

היו"ר ש' וייס:

לא הרגש שנשאנו הספר עצמי פה?

מיכאל כר-זהר (העבודה):

יכול להיות.

תמיד טוב להיות בחברתה של עדנה סולודר, אבל אני

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. חבר הכנסת ריבלין יביא את הצעתו לסדר-היום, מס' 6784 — צוותא צאצא של הביל"ויים.

בבקשה, חבר הכנסת ראובן ריבלין. סתמת ולא פירשת.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גולת הכותרת של כל ציוני בכל הדורות היתה לעלות לארץ-ישראל. אם מדובר

שקרה לששת המיליונים. האם לא ידוע לנמושות האלה, שכל המדינות בעולם שונאים אותנו, ובכוא היום, איני יודעת מה יהיה בסופם. לי בייחוד כואב על ילידי הארץ, שחלק מהם הם דור רביעי או חמישי בארץ, והולכים לרעות בשדות וזרים. חלק גדול מהיורדים מתבוללים, וגם שוכחים את שפת האם שלהם. יש לי שנהא עמוקה לכל אלה חדלי האישים.

"לכן אני רוצה לפנות לילדי. איני יכולה לקרוא לזה צוואה, אבל בקשה, שאף אחד מכם לא יהיה יורד. פה תחיו ופה בארץ תגדלו לדיכם, כי ארץ זו היא מולדתכם, היא מדינת ישראל, היא קטנה אבל יפה ויקרה לנו מאוד. תחנכו את לדיכם לאהוב את הארץ ולהיות נאמנים לה, להחדיר בהם ציונות ואהבה למולדת. תחיו בה עם הטוב והרע שבה ותכנו אותה.

"אני מקווה שתמלאו את בקשתי ותבוא עליכם ברכתי. אמכם סבתכם יעל."

זאת מצאו בניה, נכדיה, נכדותיה, ניניה ונינותיה של יעל בת שמואל רופמן-זהבי מתחת לזר על ערש דווי, מיטת פטירתה. יהי זכרה ברוך.

רציתי לקרוא מכתב זה כדי לראות ולהראות עד כמה האנשים בארץ מתייחסים באהבה למולדתנו, מדינתנו ארץ-ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. טוב שמסמך כזה נכנס לפרוטוקול הכנסת. אני חושב שאתה תסתפק בזה. נכון, חבר הכנסת ריבלין? אמרתי שטוב שמסמך כזה נכנס לפרוטוקול ול"דברי הכנסת", ואתה מסתפק בזה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני מסתפק בזה.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו לא מקיימים הצבעה. אתה מסתפק בהודעת היושב-ראש. תודה רבה לך. רעיון מאוד מעניין.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו. נדמה לי שעלי להזמין עכשיו — אדוני סגן המזכיר, חסייע לי. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן. הנושא: יחסה של קרן-הקיימת לישראל כלפי המלצת ועדת-משנה בכנסת. איננו. מה אנחנו עושים? איננו. מצטערים. עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו.

כג. הצעה לסדר-היום

הטחת דברים בבית-המשפט המחוזי על פסק-דין שניתן

צווי חיפוש לכל דיכפין, נפלו שולל אחר חומר חסוי מפוקפק, הרי יש מקום לדאגה רבה לשלטון הצדק והרמוקרטיה במדינת ישראל.

כאשר היינו עדים להחלטות שופטים באשר לאנשים הקשורים לש"ס ולחקירותיה, היינו המומים מקלות-הדעת ומחומרת ההחלטות של השופטים. העונשים החמורים של בית-המשפט עושים צחוק מזכיות האדם.

מורי ורבותי, דברי הביקורת שאמרתי כאן הם חמורים ביותר ואסור לאומרם, שכן יש דברים שגם אם חושבים אותם, אסור לאומרם. בכל מהלך השנתיים האחרונות, כאשר ראינו בחוש החלטות שגויות של שופטים ומעצרי חפים מפשע, לא

היו אלה שנמצאו במקומות מצוקה ולא יכולים היו אלא לבוא לארץ כאל ארץ מקלט. לא עוד אותה משאת נפש, אותו ייעוד, אותה התנדבות, אותו רצון עז, ששום דבר לא עמד בפניו, להתגבר על מכשולים, לעזוב בית, ללכת לך מארץ וממולדתך ולשוב אל בית אבותיך, אל ארץ-ישראל.

גם כיום נמצאים כ-8 מיליונים מכני עמנו בתפוצות השונות. יש מיליון המבקשים לעלות מרוסיה, אבל העלייה הולכת ופוחתת. ואנחנו נמצאים במצב, שבו מבקשים המוני בית ישראל לעלות לארץ רק כאשר נשקפת סכנה לחייהם, או שנמצאים הם במצוקה במדינה שבה הם נולדו ובה הם חיו ואבותיהם חיו בה, כאותה גלות נוראית.

אבל המכה הגדולה ביותר שספגה הציונות היתה מכת הירידה, ולא בקשתי לבוא ולהתייחס לכך היום, ערב יציאתה של הכנסת לפגרת האחרונה, שבה היא תתחלף עם החדשה, עם הכנסת השלוש-עשרה, אילולא קרה מקרה לפני כחודש, כאשר הלכה לעולמה יעל בת שמואל רופמן. אביה היה רופא וצאצא של הבל"ירים. אמה של יעל רופמן-זהבי נולדה בירושלים. סבתה — ילדת העיר חברון. הסבא של הסבתא הגיע מפולין, מלודז, ממשפחת פונזנסקי, שהיתה ידועה כמשפחה עתירת נכסים, שוויתרה על הכול על מנת לעלות לארץ. והנה היא פגשה בזהבי, אתה התחתנה ויחד הם היו דור שני לבוני נס-ציונה.

ומה צוואה השאירה הגברת יעל וזהבי בת שמואל רופמן ליורשיה, בניה, נכדיה, ניניה — וניניה הם היום דור שביעי בארץ? כך אומרת הגברת יעל וזהבי ליורשיה, ואני מצטט, אדוני היושב-ראש:

"יום יום קוראים בעיתונות על הישראלים היורדים לאמריקה, לשאר חלקי העולם. אפשר רק להתייחס אליהם כשאת נפש, אנשים חדלי אישים ורודפי בצע.

"בנינו את מדינתנו. במשך דורות שאפו היהודים לציון ולירושלים עיר הקודש. כאן הנה יהודים מהתפוצות, כשהארץ היתה מדבר שממה. אבותינו סבלו רעב וחולו והסתפקו בפת לחם ובמים במשורה ואת הארץ לא עזבו, הכו בה שורשים. כיום ישראל חזרה אלינו אחרי אלפיים שנות גלות ורדיפות והרג. יש לנו מדינה שמחכה להרכבה יהודים שיגיעו ויכו שורשים בה. אבל לדאבון לבנו אנו קוראים על יהודים שקמים ועוזבים את הארץ. הם נקראים כפי כולם 'יורדים'. בעיני הם חדלי אישים, הרוצים את הכסף וסירי הבשר. הם שכחו מה

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת שלמה דיין. הנושא: הטחת דברים בבית-המשפט המחוזי על פסק-דין שניתן — הצעה מס' 6757. בבקשה, חברי, חבר הכנסת שלמה דיין. קח לך את הזמן הדרוש, כמה שתחפץ. אתה בדרך כלל יודע מה זה מעט המחזיק את המרובה. אין שום בעיה — תופשי.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אשתדל.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כאשר בוחנים את החלטות שופטי בית-המשפט, שאישרו מעצרים בסיטונות,

לא עוול בכפנו. למרות זאת, איש מאנשי ש"ס, ללא יוצא מן הכלל, לא יצא ולו ברמז נגד החלטות שופטי בית-המשפט, גם כאשר אישרו מעצרים, חיפוש ולקחת מסמכים והאזנות לטלפון בסיוטות.

"ידוע ידענו כי ניתן גם ניתן לבקר את המשטרה — החלטותיה ושיקול או אי-שיקול דעתה או אי-דעתה — את הפרקליטות, את הדרג הפוליטי, ואומנם כן, ביקרנו והתרענו, גם אם לא עלה בידינו למנוע המשך העוול — עם זאת תחמנו לעצמנו גבול לא לבקר את בית-המשפט, ויהי מה, כולל במקרים שנראו לנו כזועקים לשמים.

"גור-הדין על אלי צוברי, בעיקר שלושה חודשי מאסר בפועל, גם אם ירצם בעבודות שירות, הוא גור-דין מחמיר בעליל. איש, מאז קום המדינה, לא נענש במאסר בפועל על עבירה זו. חבר הכנסת לשעבר שלמה עמר, למשל, נקנס על עבירה דומה ב־250 ש"ח."

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כי הוא לא ספרדי, כי הוא לא איש ש"ס.

אלי דיין (העבודה):
חבר הכנסת שלמה עמר הוא ספרדי.

היו"ר ש' וייס:
הוא ספרדי דווקא.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כי הוא לא איש ש"ס.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מבקש מכם, אל תפריעו לי.

"בעיריית מגדל-העמק נתגלה מכשיר האזנה בבית סגן ראש העיר מש"ס. חוקר פרטי יהודה בעבירה, ונטען שנשלח על-ידי העירייה, והנושא טואטא. יכולנו להביא דוגמאות למכשיר, אם כי בשאלות שהגשנו לך סירבת לפרט מה העונשים שנגזרו עד כה על עבירות דומות ואני גם מבין את סיווכך...

"צוברי נענש 'למען יראו וייראו' ובגין לחץ התקשורת, כרם החרשו מפאת כבוד בית-המשפט, כפי שהחרשו בשנתיים האחרונות.

"לעומתנו, ישנם רבים שלא פצו פה כאשר בתי-המשפט החמירו עם אנשינו, ובוויכוחים הסבירו כי אין לרטון ולטעון נגד בית-המשפט. אבל השבוע נפרצו הכללים והגדרים, ואלו שלדעתם העונש קל מדי יוצאים בחמת זעם ובכיתויים קשים נגד בית-המשפט. דוגמה לדבר: מאמר ד"ר זאב סגל ב'ידיעות אחרונות', בדיווחו של יורם ירקוני, שם, מאתמול; מאמרו של משה נגבי ב'חדשות' אתמול; מאמרו של כרנע ב'ידיעות אחרונות' היום.

"כך היה גם בעקבות החלטת נשיא בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, אליהו יוניגרד, כעניינו של חבר הכנסת יאיר לוי — אשר הותקף בשל גישה מקילה, לדעתם, לגבי חבר הכנסת יאיר לוי, בעור אנו החרשו כשדימינו קודם לכן שמחמירים עמו.

"פונה אני אליך בבקשה, כי תשמיע קולך נגד ביזיון בית-המשפט. שאם לא כן נדע כי אכן דין אחד לציבור כולו ודין אחר לנו.

"מכתבי זה גם מהווה בקשה רשמית, כי יורו הפרקליטות והיועץ המשפטי לממשלה לחקור את הכותבים הנ"ל אם לא

פצינו פה. לא פעם אחת ולא פעמיים התברר למפרע, לעתים על-ידי החלטות בית-המשפט העליון, שצדקנו בתחושותינו, אבל גם אז החרשנו. אדוני היושב-ראש, ידענו שיש איזה קו אדום שאסור לעבור אותו — קריאת תיגר על בית-המשפט והחלטות שופטי.

דברי הביקורת והזלזול, מורי ורבותי, שהשמעתי בראשית דברי לא היו אלא ציטוט מדברים שאמרו אחרים, ואני הפכתי את הנוסח.

איש לא פצה פה כאשר נתקבלו החלטות חמורות נגד אנשי ש"ס. איש לא טען על פגיעה בחירות האדם, על שלילת זכויות וכיוצא בזה; כבוד בית-המשפט. מתי לפתע פתאום התעוררו המקטרגים והמבקרים ממעונם — כאשר נראה להם שבית-המשפט גזר עונש קל מדי לדעתם ולטעמם.

מדובר על עונש שניתן לאותם שחברו לבצע עבירה על האזנת סתר. הם הורשעו ונגזר על חלקם עונש מאסר בפועל של שלושה חודשים, אשר גם אם הם היו בעבודות שירות, מדובר בתקדים במדינת ישראל.

אם נזכור את מקרהו של חבר הכנסת לשעבר, הרי על עבירה דומה נגזר דינו בקנס של 250 שקלים. מקרה של האזנת סתר במשרדו של פעיל ש"ס במגדל-העמק טואטא לחלוטין. עד כה לא נגזר על איש עונש מאסר בפועל, וזו הפעם הראשונה מאז קום המדינה.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת לוי, תקבל רשות דיבור בודדת, למה במקלה? אני אאפשר לך לדבר.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת יאיר לוי, אני מבקש ממך, אני מודה לך על עזרתך הנדיבה.

אבל זה לא מצא חן בעיני כמה אנשים, והם השתלחו בבית-המשפט בלא דין-וחשבון.

כאשר בוחנים את השלכת גור-הדין הזה, יש מקום לדאגה — כותב נחום ברנע: חבל שבסלחנותו כלפי מי שצותחו לשיחות של עיתונאי קעקע השופט טלגם את האינטרס הציבורי הזה — כותב המשפט הוא משה נגבי. וקצין בכיר במשטרת מחוז תל-אביב מצוטט ב'ידיעות אחרונות' כמי שאומר: העונשים הקלים של האזנות הסתר עושים צחוק מעבודת המשטרה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנו תובעים נקיטת צעדים חמורים נגד מכזי בית-המשפט, אלו שפרצו גדר שאנו, הניזוקים, לא העזנו לפרוץ.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקרוא כאן מכתב ששיגר מזכיר סיעת ש"ס לשר המשפטים דן מרידור כדלהלן. ואני מצטט:

"אדוני השר, לפני שנה ומחצה נעצר מר אהרן ויינר, ובפקודת בית-המשפט הוארך מעצרו. הוא היה עצור ביום-הכיפורים, וככלות הכול שוחרר קודם מועד המעצר. שמואל דוד, חשב ש"ס, היה עצור בפקודת בית-המשפט, ובג"ץ פסק לשחררו לאלתר. משה ויינברג, שלום יעקבסון, יחזקאל אסחייק, אנוכי ונוספים היינו עצורים" — כך כותב מזכיר ש"ס — "כולנו בתחושה ובידיעה כי על

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
לוועדת הכספים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גמליאל, איזו ועדה אתה מציע? על-פי תוכן הדברים, זה מתאים לוועדת החוקה, חוק ומשפט, או לוועדת הפנים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני, ועדת הכספים היא הוועדה היחידה בכית הזה שבה נוכל להתבטא ויאלצו את המפכ"ל ואת כולם להגיע לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

יש הצעה אחרת?

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

ועדה מיוחדת של קורפו.

היו"ר ש' וייס:

נעביר את הנושא לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה הוא יידון.

חבר הכנסת שלמה דיין, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדה — 5

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חמישה תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שהנושא הזה שהעלה לפנינו חבר הכנסת שלמה דיין: הטחת דברים בבית-המשפט המחוזי על פסק-דין שניתן, יעבור לוועדת הכנסת, והיא תחליט באיזו ועדה הוא יידון.

אני מצרף את קולו של חבר הכנסת אליעזר מזרחי.

עברו על החוק, האוסר כזיון בית-המשפט, ובמידה שיתאמת כי אומנם כן — נא יוסקו המסקנות, ותיפתח חקירה רשמית. אני מצפה לתשובתך. בברכה רבה וכיקר, צבי יעקבזון. מזכיר סיעת ש"ס."

אדוני היושב-ראש, עד כאן תוכן המכתב רב-המשמעות. אני מבקש לסיים בזה, אדוני היושב-ראש, ורבותי חברי הכנסת, ונוסף על קבלת תשובה רשמית על המכתב, אני מבקש לקיים דיון בנושא זה במליאת הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר לוי, מכיוון שאין כאן שר, יש לך עכשיו זכות או להציע להעביר את הנושא לוועדה או להסירו מסדר-היום, ועל-ידי כך להתבטא. בבקשה, המיקרופון שלך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מודה לאדוני, אבל אינני רשאי — — —

היו"ר ש' וייס:

כן. אמרו לי שאתה הוצאת, ואני לא ידעתי. תודה רבה.

חבר הכנסת גמליאל, אותם כללים עוברים אליך. בבקשה, יש לך דקה כדי להציע להעביר את הנושא לוועדה או להציע להסיר אותו.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זו מחווה מיוחדת, אדוני היושב-ראש; תודה. ממש תודה.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא מתפלל כלל על העיתונאים שתקפו את השופט. הרי כל העניין התחיל בעיתונות, שהחליטה לחסל את תנועת ש"ס, והחליטה להעליל עלינו עלילות והחליטה לצאת במסע הכפשה נגדנו. כל העיתונאים, החברים של אותו עיתונאי, הם שהתחילו את כל המסע הזה, ואני לא מתפלל כלל. זו מערכת כזאת שהחליטה כולה "להתלבש" עלינו.

אני מודיע לכם: צוברי, שעשה את האזנות הסתר, מגיע לו פרס על כך שגילה את הרשעות, גילה את כל העוול ואת כל החרפה, את כל קשירת הקשר נגד תנועת ש"ס. לכן אני מציע לדרן בנושא בוועדה.

היו"ר ש' וייס:

לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא, חבר הכנסת גמליאל?

כר. הצעה לסדר-היום טיפול הפריית מבחנה

היו"ר ש' וייס:

בישראל נתקל בבעיות פוריות בבואו להוליד ילדים וברצונו לחנך משפחה — אחד מכל שמונה וזוגות. חלק מאותם וזוגות, חלק מאותן נשים המתקשות ללדת במקרה שבעיית הפוריות היא של האשה, נזקקות לטיפול מבחנה, הפריה חוץ-גופית, בלשון המדעית יותר IVF, או בלשון העממית: טיפולי מבחנה.

ברוב המוחלט של המקרים הדבר כרוך בזמן, בייסורים, בבעיות משפחתיות לא מעטות, במאמצים, במתח ובהמון כסף, בכסף גדול. בדרך כלל — תלוי בטיב בית-החולים וברמתו — זוג ממוצע נזקק לחמישה עד שמונה טיפולים עד

סגן השר, חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד צוקר להעלות לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 6705, בנושא: טיפולי הפריית מבחנה.

אני מזמין את חברי, חבר הכנסת שלמה דיין, סגן יושב-ראש הכנסת, לטול את המנהיגות, אם אפשר.

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחד מכל שמונה וזוגות

בביטויי. היא היתה רגע לפני החדרת העובר הקפוא. היא כנראה גם כבר לא היתה לבושה. ובאותו רגע אמרו לה: אה, סליחה. נזכרנו. יש עוד עניין של תרומה. אני רוצה לראות את האשה, שברגע הרגיש הזה תסרב לשלם את התרומה. היא פרצה בכי גדול כשהיא סיפרה את הסיפור, ואז היה אגומץ עוד לכמה נשים לבוא ולומר, שגם להן זה קרה. אני רוצה לראות את האשה, שברגע הזה תסרב ותאמר שהיא לא משלמת את התרומה. גם אילו דרשת ממנה פייחמישה, כל אחד מאתנו היה משלם או מתחייב לשלם.

אני דורש ממך, אדוני סגן השר, להודיע שהעניין הזה יחדל ויפסק. נכון, כבר יש לי מכתבים משתי קופות-חולים, שאומרות שהן וציאור הוראות לבתי-החולים, שלא יהיו עוד תרומות. הם מודים שזה היה קיים. אני רוצה לראות שזה מבוצע.

אני עובר לסוגיה הבאה. אם אתה משלם ביטוח כל ימי חיך, אתה ומשפחתך, היכן תמה אחריות הביטוח? מדוע היא תמה עם הילד הראשון? אני אצטט את שר הבריאות, שהבטיח לנו בפגישה עם אותה עמותת "טף" — הוא הבטיח את זה לי ולעמותה ולגברת וציאור הוראות מ"נעמת", שעוסקת בזה באופן מסור ביותר — ואמר לנו: אני הולך לעשות כל מאמץ כדי שגם הילד השני יכלל בביטוח. בשלב זה איננו דורשים יותר מזה. אבל משפחה עם ילד אחד איננה משפחה בריאה. איש מאתנו אינו מחליט מרצון על משפחה עם ילד אחד. מי שמשלם ביטוח, אדוני סגן השר, זכאי שהביטוח יכסה לו את הטיפולים גם בעבור הילד השני. אני רוצה לשמוע כאן מעל במת הכנסת את עמדת המשרד גם בנושא הזה.

יש נקודה נוספת, שגם בה אני מבקש את הגיבוי שלהם. אשה שעוברת טיפולי הפריית מבחנה, וכאמור מדובר באלפי נשים מדי שנה, מפסידה עשרות ימי עבודה בשנה. אין סיבה הפלות בינה לבין אשה אחת או גבר אחד שנעדרים מעבודתם במשך ימים בלול טיפולים רפואיים. מדובר כפגם פיסיוולוגי, ואין כל סיבה שלא להכיר בימי ההיעדרות שלה עקב הטיפול באותו פגם פיסיוולוגי. יש להכיר בהם לצורכי הביטוח הלאומי ולאפשר למקום העבודה לשלם לה את שכרה. גם זה חלק מן הייסורים שעוברים אותם וזוגות. אני מבקש מאוד, אדוני סגן השר, לשמוע את עמדתך גם בנושא הזה.

והנקודה האחרונה. אני חושש מאוד, שאם יופסקו התרומות, יפחת מספר הטיפולים המתבצעים היום בנשים. מדוע? הרי עניין התרומות איננו איזה רצון מרושע של מישור. התרומות הללו, שהולכות לקרן המחקר של בית-החולים, נועדו לממן את מה שהמדינה או קופת-החולים אינן מספקות לבית-החולים. חלק ממנהלי המחלקות העוסקות בכך בבתי-החולים, כולם אנשים מסורים מאין כמוהם, אנשים משובחים מבחינה מקצועית, אמרו לי: בסדר, אתה צודק, ונניח שייפסקו התרומות; אבל ממה נמנע עכשיו את הטיפול הזה? במה נמנע אותו?

אני מבקש מסגן שר הבריאות, שתיתן עכשיו מעל במת הכנסת הבטחה שלכם, שמספר טיפולי ההפריה לא יפחת בשום גיבוי-חולים מן השנה החולפת עקב הפסקת גביית התרומות, שאני מקווה שהיא אכן מתבצעת. משום שזאת חוכמה קטנה להורות על הפסקת גביית תרומות, אבל להוריד את מספר הטיפולים. גם כאן הייתי רוצה לשמוע את עמדתך.

בסיום, אני רוצה להודות לקבוצה גדולה של כמה מאות זוגות נשואים, שהתארגנו לעניין הזה, למרות הסטיגמה, למרות הקושי, היו מוכנים לצאת החוצה, להתייצב בפומבי,

אשר האשה נכנסת להיריון; חמישה עד שמונה טיפולים. עלות הדבר עלולה להגיע ל-20,000 עד 35,000 שקלים עד לכניסה להיריון — עד 35,000 שקלים עד לכניסה להיריון, וזה, כמובן, בלי שאנחנו מדברים — זה לא הנושא שלי — על הייסורים, על המתח, על הכעיות, מה קורה ליחסי המין בין בני הזוג.

והנה, זה שנים קופות-החולים עוסקות בנושא הזה, וכמעט אין הבדלים בין קופות-החולים ביחסן אל הזוגות, ומאז אוגוסט לפני שנה, כלומר לפני למעלה מחצי שנה, קופות-החולים הכריזו, שבטיפולים עד ללידת הילד הראשון תישא באחריות הקופה המבטחת — לילד הראשון, לא לילד השני.

ובכן, בואו נבדוק מה קורה לזוגות שנוקקים לטיפול עד שילדו את ילדם הראשון. נכון, הם לא משלמים, הביטוח מכסה, אבל הם משלמים רק כמה הוצאות צדדיות; למשל: באופן עקיף, שיטתי, לעתים תוך השפלה גדולה, שמיד אפרט אותה, זוגות חייבים אחרי כל טיפול, לפני כל הפריה, לשלם תרומה. תארו לכם את האשה, שרגעים ספורים לפני שמבצעים את ההשתלה בגופה, היא נדרשת לשלם תרומה, מרצון טוב כמובן. העובדה שזה סמוך כל כך למועד ביצוע ההשתלה של העובר הקפוא, זה עניין אחר. מדובר על 700, 900, 1,000 שקלים. ראיתי גם קבלות — מי שירצה יוכל לראות אותן — על תרומה של 1,200 שקלים. תכפילו את זה בחמישה, בשישה, בשבעה טיפולים, ותדעו מה זה "טיפול חיסם". עד כמה קופות-החולים מכסות את טיפולי הפריית המבחנה, אף שהן הודיעו כבר באוגוסט שעבר, שהנה הכול מכוסים, והביטוח מכסה.

אבל, בזה לא מסתיימת המסכת. טיפול רגיל דורש גיבוי תרופתי ניכר, לאורך חודש עד 40 יום, בעיקר לאשה. וכאן מדובר לעתים במאות שקלים שכל זוג נדרש לשלם, מעבר לביטוח שהוא משלם, כדי לקבל את התרופות במשך עשרות ימים לפני הטיפול, לפני ההפריה, בדרך כלל לפני הוצאת הביצית. אם כן, עוד מאות שקלים עבור כל טיפול. כאמור, הביטוח מכסה. כך הביטוח אמר.

אני עובר עכשיו למרכיב השלישי באותו טיפול חיסם. מי שיקבל את הפריית המבחנה לא באזור שבו יש בית-חולים שעושה הפריית מבחנה, אלא יצטרך לנדוד לאזור אחר, לבית-חולים אחר, יצטרך לשלם עבור כל הפריית מבחנה, לפחות בקופת-החולים הכללית, 600 שקלים. עוד 600 שקלים. כאמור, הכול טיפול חיסם.

אני פונה אליך, אדוני סגן השר, אם תוכל לחרוג מעבר לכתוב אצלך, ותובע ממך לומר, שמשרד הבריאות עומד על כך שהביטוח הרפואי יכסה את כל ההוצאות עבור טיפול מבחנה, כולל, ויפסיק את עניין התרומות; בוודאי יפסיק את עניין התרומות שאינן רצוניות. מי שרוצה לתרום אחרי מעשה, יתרום. אני פונה אליך לומר, שילד ראשון יכוסה כולו על-ידי הביטוח הרפואי. זו האחריות שלך כמדינה, אדוני סגן השר.

היור' ש' דיין:

אני רוצה להבין, חבר הכנסת צוקר, מה זה תרומות?

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אני יכול לתאר לך תמונה של אשה שישבה בכנס שארגנה עמותת "טף", עמותה שעוסקת עכשיו בהתארגנות של הורים בנושא הזה — וצריך להודות לה מאוד, ואני מודה לה כאן על מה שהיא עושה. ישבה מולי אשה ותיארה מצב. שבו עומדים להחזיר לגופה את העובר הקפוא אחרי שהביצית הופרתה בזרע. אנחנו נמצאים פה באולם הכנסת, לכן אהיה עדין

יש לציין כי בישראל, ביחס לגודל האוכלוסייה, קיימות פיי-שניים יותר יחידות מאשר בארצות-הברית, פיי-ארבעה יותר מאשר ביפן ופיי-שישה יותר מאשר באנגליה. אני סבור, כי פתרון הבעיה הקשה של המימון של טיפול יקר זה יימצא אך ורק במסגרת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, כפי שהוצג בכנסת.

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אתה יכול לומר פה שזה יכלל במסגרת הסל?

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
שני דברים אומר לך.

היו"ר ש' דיין:
איזה סל?

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
סל הבריאות.

היו"ר ש' דיין:
סל הקליטה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
אני בוודאי לא אעמוד נגד דעתו. בהרבה דברים אנחנו שותפים בדעה. גם בנושא זה אני חושב שיש בינינו הבנה. אנחנו נפעל בכיוון זה. ביום שני הבא יש לי פגישה, שכבר נקבעה, עם עמותת "טף", ואנחנו נשתדל לעזור לקדם את הנושא הזה.

יש עוד נקודה אחת, שאולי שכחת לומר אותה, כי יש רבים, לצערי, שכלולים בבעיה הזאת, והם גם שומרי תורה ומצוות, ובפניהם עומדת השאלה ההלכתית שעלו להיות בנושאים האלה. גם בנושא הזה אנחנו הולכים לקראתם ומקוים לפתור גם את הבעיה הזאת, פתרון שיהיה לטובת כל עם ישראל.

אני מקווה שתסתפק בדברי.

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לכל אזרחי ישראל.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
לכל אזרחי ישראל, בהחלט.

היו"ר ש' דיין:
אתה מסתפק בדברי השר?

דוד צוקר (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
כן, מסתפק.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

לומר: אנחנו תובעים את זכויותינו כמבוטחים וכבני אדם המצפים לגיבוי של המדינה בעניין הזה. אני רוצה להודות גם למי שמרכזת את הטיפול בעניין זה ב"עצמת", לגברת עדינה מרקס, שעושה, כמו קבוצה מקרב ההורים, לילות כימים, כדי לקדם את הנושא.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. סגן שר הבריאות, בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת ולהביע למשפחת בגין ולכל עם ישראל תנחומים בשמי ובשם סיעתי.

ההצעה שהעלה חברי חבר הכנסת דדי צוקר בנושא טיפולי הפריית מבחנה היא בעיה אמיתית, בעיה כואבת. על כך אין ויכוח בינינו. בנושא הזה שהעלית, חבר הכנסת צוקר, אין בינינו ויכוח. אינני רוצה להרחיב את הדיבור על חומרת הבעיה שהעלית. אתה נגעת בנקודות הנכונות, הכואבות, כפרט לאותן משפחות סובלות.

— אני אתייחס לנושא בקיצור, בכמה משפטים. קודם כול, אני רוצה לומר שאני שלם כמעט עם כל דבריו. בנושא התרומה כרום שהדבר פגום. משפחה חסרה, שסובלת, לא ייתכן להמשיך ולהכאיב לה. דיברת על עניין ההיעדרות מהעבודה במשך ימים רבים. היא משלמת די, לא צריך להטיל עליה עוד חשלושים.

ועכשיו אני רוצה להביא את עמדת משרד הבריאות. עד היום הוקמו באישור משרד הבריאות בכל רחבי הארץ 17 מרכזים, שבהם מבוצעות הפריית חוץ גופיות. משרד הבריאות דואג לבדיקת רמתן של היחידות השונות ומפקח עליהן מהבחינה המקצועית.

בהתאם לנתונים שבידינו, אחוז ההצלחה בטיפולים ביחידות השונות בארץ עומד בכל קריטריון בין-לאומי ידוע. נכון ל-1 בינואר 1990 — בישראל נולדו 1,918 תינוקות מהפריית מבחנה.

יש לציין, כי כתוצאה ישירה מהקמתן של יחידות במספר הנ"ל התבטלו כל התורים שהיו קיימים לטיפול בנושא זה בשנים שעברו.

בכל הקשור לכיסוי העלות של הטיפול ראה משרד הבריאות במשך כל השנים את המבטחים הרפואיים כאחראים למימון הנושא, זאת כאשר מדובר במחלה ככל שאר המחלות. לצערנו, לא כך רואים את הדבר המבטחים הרפואיים השונים, זאת נוכח מצבם הכספי הקשה.

כה. שאלות ותשובות

שמואל חיים המטופלים ממכירות עבודות יד שהכינו במסגרת תהליך השיקום שלהם לאגודה לבריאות הציבור, השייכת למשרד הבריאות.

ברצוני לשאול:

1. האם נפגעי הנפש מקבלים תמורה ממכירת עבודות היד שנעשות במסגרת שיקומם?
2. מה הוא חלקם של נפגעי הנפש בתמורה המתקבלת ממכירת עבודות היד שהם מייצרים?

היו"ר ש' דיין:
אדוני סגן השר, יש לך שאלות.

4729. מכירת עבודות יד של נפגעי נפש

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הבריאות ביום ט"ז בשבט התשנ"ב (21 בינואר 1992):

מכתבה בעיתון "חדשות" מיום 1 באוגוסט 1991 עולה, כי מנכ"ל משרד הבריאות, ד"ר משיח, הורה באחרונה ליחידה לשיקום נפגעי נפש בבית-החולים טירה להעביר את הכספים

ובשבידיה. שיעור תמות נשים הצפויה בארץ בשנת 2000 הוא מהנמוכים באירופה. לפי הגרף המצורף, שאתכדד למסור לך אחר כך, אפשר לראות שיש ירידה תלולה בישראל במספר מקרי המוות על פני השנים לעומת הממוצע האירופי, ששומר על קו ממוצע של 155 פטירות לשנה עם ירידה לא משמעותית בשנות ה-2000. התחזית בישראל לשנת 2000 היא בסביבות 120 פטירות לשנה ל-100,000 נפש.

היור'ר ש' דיין:

חשבתי שיש רק תחזיות מזג האוויר.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

אני שמח שאני אומר תמיד רק תחזית ולא נתון יותר בטוח.

מחלות לב איסכמיות: שיעור פטירות נשים בישראל היה ל-100,000 נפש בשנת 1987. באותה עת נרשם שיעור תמותה של 73 ל-100,000 נפש בארצות-הברית, וממוצע אירופי של 94 ל-100,000 נפש. שיעור תמותה נשים ממחלות לב איסכמיות בישראל נמצא בירידה תלולה משנת 1975. התחזית של שיעור תמותה מהמחלה הנ"ל לשנת 2000 מראה, שהממוצע האירופי במדינות מפותחות כמו גרמניה, אנגליה ושבידיה גבוה מזה של ישראל.

מחלות כלי דם במוח: שיעור פטירות נשים בישראל היה ל-100,000 נפש בשנת 1987. באותה עת נרשם שיעור תמותה של 94 ל-100,000 נפש בממוצע לאירופה. לפי התחזית, שיעורי תמותה נשים ממחלות כלי דם במוח הצפויים בישראל בשנת 2000 הם מהנמוכים באירופה. בשנת 1975 מספר מקרי המוות בישראל היה כ-180 ל-100,000 נפש, ומאז השיעור בירידה.

2. שאתות ממאירות: קבוצת הנשים הנמצאות בסיכון גבוה היא מגיל 45 ואילך. שיעורי הפטירות של נשים מהמחלה הנ"ל, לפי קבוצת גיל, הם בעלייה מתמדת מגיל אפס ואילך. לעומת שיעורי הפטירות של גברים העולים מגיל 25 ואילך, וכאן יש טבלה מצורפת, שתקבלי בהתאם.

מחלות לב איסכמיות: נשים הנמצאות בסיכון גבוה מהמחלה הנ"ל הן מקבוצת גיל 55 ואילך. שיעורי פטירות הנשים מהמחלה הנ"ל, לפי קבוצת גיל, הם בעלייה מגיל 35 ואילך. ושוב טבלה מצורפת.

3. לא ידוע לנו על גורמים סביבתיים המשפיעים על גידול התחלואה במחלות הנ"ל.

4. לא הספקנו לבדוק נושא זה לאשורו. ככל אופן השואלת מניחה מראש מצב נתון, שעדיין לא הוכח.

5. אכן נעשות פעולות בכיוון זה, בעיקרן תוך שיתוף עם האגודה למלחמה בסרטן. בעניין זה יש לציין במיוחד את התחנות לבדיקת השד, שקיימות זה שנים רבות, ובשנה האחרונה — פתיחתם של מכוני ממוגרפיה בכל רחבי הארץ לבדיקות סקר של נשים.

6. האמצעים המוגבלים של המדינה מחייבים פעולה נרחבת, ללא אפליה בין נשים לגברים, אף כי כבר כיום, בנושאים רבים, הפעילות המכוונת לנשים גדולה יותר באופן משמעותי.

היור'ר ש' דיין:

שאלה נוספת לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. את השאלה לא ראיתי, אבל התשובה כאורך הגלות.

3. באיזה אופן מועברת תמורה זו אליהם, ומה השימוש שנעשה בה?

4. על-פי איוז סמכות פעל ד"ר משיח כשהורה על העברת כספים אלה ל"אגודה לבריאות הציבור"?

5. האם מוכן השר להורות למנכ"ל משרדו לחזור בו מהחלטתו?

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נפגעי הנפש מקבלים תמורה ממכירת העבודות לפי תפוקתם האישית.

2. בידי משרד הבריאות אין כרגע נתונים מפורטים לגבי התמורה בעד עבודות היחידה השיקומית, מאחר שהיחידה לא מסרה דוחות כספיים בהתאם לנדרש.

3. משרד הבריאות עומד לערוך ביקורת לגבי השאלה באיזה אופן מועברת התמורה למשתתפים ומה השימוש שנעשה בה.

4. היחידה השיקומית היא יחידה שעובדיה הם עובדי "האגודה לבריאות הציבור", והיא הגורם החוקי המפעיל יחידה זו. העובדה שכספי התמורה הופנו לגורם אחר לא היתה תקינה.

5. מטרת המשרד היא הסדרת הניהול הכספי, והשפעתו ארגונית בלבד, ללא כל השלכה לגבי המטפלים.

4774. תמותה נשים בארץ ממחלות לב וסרטן

חברת הכנסת ת' גוז'נסקי שאלה את שר הבריאות ביום כ"ד בשבט התשנ"ב (28 בינואר 1992):

בריונים אקדמיים ואחרים נמסר, כי תמותה נשים ממחלות לב וסרטן גבוהה יותר בישראל מאשר במדינות אחרות בעולם.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא שיעור תמותה הנשים בארץ ממחלות לב וסרטן בהשוואה לידוע מחוץ-לארץ?

2. מי הן הקבוצות באוכלוסיית הנשים הנמצאות בסיכון גבוה, ומה הם הגורמים לכך?

3. אילו גורמים סביבתיים משפיעים על גידול התחלואה במחלות המסוכנות בקבוצה זו או אחרת?

4. האם נעשו בארץ מחקרים הבודקים סיבות לנטיית נשים לחלות במחלות מסוכנות ואת האחוז הגבוה של תמותתן?

5. האם מנהל המשרד מדיניות של גילוי מוקדם של מחלות מסוכנות בקרב נשים באופן מיוחד? ואם כן — מה היא?

6. נוכח הסטטיסטיקות הנ"ל, האם מוכן השר לשקול הקמת אגף מיוחד במשרד הבריאות ומוסדות למחקר ולטיפול בנושא מחלות הפוגעות בעיקר בנשים ובבריאות האשה, כפי שנעשה בחוץ-לארץ?

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

1. שאתות ממאירות: שיעור פטירות נשים בישראל היה בשנת 1987 148 ל-100,000 נפש. באותה עת נרשם שיעור תמותה של 193 ל-100,000 נפש נשים בארצות-הברית, וממוצע אירופי של 153 ל-100,000 נפש. בגרמניה, בבריטניה

4790. ביטול הקרן של מרוחקי אשפוז

חבר הכנסת י' גולדברג שאל את שר הבריאות ביום ל' כשבט התשנ"ב (4 בפברואר 1992):

החלטת משרד הבריאות מנובמבר 1991, על ביטול הקרן של מרוחקי אשפוז, עשויה לגרום להתמטטות של המערך הרפואי בצפון. האם ייחכן שתושב הגליל או הגולן ישלם 750 ש"ח עבור פינוי למרכז הרפואי הקרוב?

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על כך?

2. אם כן — האם יכול שכיר לשלם 750 ש"ח כדי להגיע לבית-החולים הקרוב?

3. האם זה המחיר שמשלם כל אזרח כדי להגיע לבית-החולים הקרוב למקום מגוריו?

4. אם לא — מה ייעשה כדי שמצב זה יתוקן מיד?

5. מה הוא לוח הזמנים להפעלת השירות?

תשובת סגן שר הבריאות א' מורחי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. אין ספק שלשכיר אין אפשרות לשלם סכומים כה גבוהים כאשר הוא נזקק להסעה באמבולנס, אך מחוסר תקציב נוצר גירעון בקרן, והיא אינה יכולה לממן את הסכסוד של ההסעה.

3 — 4. לא. עלות הנסיעה נקבעת על-פי מרחק הנסיעה, ומעבר למרחק של 22 קילומטרים משלם האזרח בעד כל קילומטר נוסף. בימים הקרובים תחקים פגישה עם נציג בכיר של משרד האוצר למציאת פתרון.

5. יש יסוד להאמין, שהעניין יוסדר בתוך 10 ימים.

4807. אשפוז ילדים בבתי-חולים פסיכיאטריים

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הבריאות ביום ו' באדר א' התשנ"ב (11 בפברואר 1992):

בעבר התפרסמו ידיעות בכלי התקשורת השונים על אשפוזם של ילדים רבים בבתי-חולים פסיכיאטריים בגין העדר מוסד מתאים להחזקתם, אף שלפי מצבם הנפשי, אין הם מתאימים למוסד פסיכיאטרי.

ברצוני לשאול:

1. האם עדיין יש כיום ילדים כמתואר לעיל, המאושפזים במוסד פסיכיאטרי?

2. אם כן — מה הוא מספרם?

3. האם פועל משרדך למציאת פתרון הולם לבעיה?

תשובת סגן שר הבריאות א' מורחי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. בכל הארץ קיימים כיום כמה מקרים גבוליים, כדלקמן: בבית-החולים "איתנים" יש שני ילדים בעלי פיגור שכלי שאינם חולי נפש, אך יש להם הפרעות קשות בהתנהגות. לא ניתן להעביר אותם למוסד באחריות משרד העבודה והרווחה, מכיוון שהם זקוקים למסגרת סגורה, ולמשרד הרווחה אין מסגרת כזאת. בית-החולים בבתי-ים: במחלקת האוטוסיסים יש שלושה נערים, שהיינו יכולים להעבירם אילו

סגן שר הבריאות א' מורחי:

וזה בקיצור.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני מודה על התשובה המפורטת, ואשמח מאוד לקבל אותה ככתב כדי לראות כל מה שנלווה. אני רק רוצה להעיר פה, שהתאכזבתי מכך שלא יכולתם לדווח, כלומר משרד הבריאות, על מחקרים שנעשו. כלומר, התשובה היתה: אין תשובה. נקודה שנייה שבה לא נתת תשובה מפורטת היא בקשר למכוני הממוגרפיה. אמרת: יפתחו, אבל מדוע עדיין לא נפתחו, כך שכל אשה תוכל לעבור את הבדיקה הזאת?

והדבר האחרון, שהיה בשבילי הכי עצוב: אף שברור שבתחומים מסוימים התחלואה בקרב נשים דורשת טיפול מיוחד ודורשת חקירה של נתונים סביבתיים, מה שלא נעשה עד כה, לא ראה המשרד לנכון להגיד שזה רעיון טוב ושהוא יסקול הקמת מחלקת מחקר מיוחדת לנושא הזה. אני מצטערת על כך, אני מקווה שאדוני אולי יאיר את עיני, אבל אני מצטערת על שהתשובה היתה כזאת.

סגן שר הבריאות א' מורחי:

התשובה הארוכה שמסרתי היא גם כן מקוצרת, ובפרט בנושאים מקצועיים מאוד. אשמח לקבל שאלות ככתב בנושא זה ואשמח לענות בכתב תשובה מפורטת יותר. מה שברור הוא דבר אחד: לנו ברור, שגורמים סביבתיים אין להם השפעה על התחלואה במחלות הנ"ל. יש באמת נכונות להרחיב את המחקר בנושא הזה ולפעול לצמצום המחלות.

4789. מימון תרופה לחולי גושה

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבריאות ביום ל' כשבט התשנ"ב (4 בפברואר 1992):

במסגרת תשובתך על הצעתה לסדר-היום של חברת הכנסת נאוה ארד, שניתנה מעל בימת הכנסת ביום 30 בדצמבר 1991, הודעת, שעל קופות-החולים לממן את מלוא עלות התרופה.

ממסמך שיצא כתאריך 17 בנובמבר 1991, החתום על-ידי ד"ר רמי דיציאן, ראש האגף הרפואי בקופות-חולים הכללית, למדת שקופות-החולים מתכוונות לממן רק 80% של עלות התרופה (לאחר סדרת בדיקות ובחינות של החולה).

ברצוני לשאול:

1. האם מסמך זה הוא על דעתך?

2. מי יממן את 20% עלות התרופה הנותרת?

3. האם אדם שביטח עצמו כל חייו בקופות-חולים לא זכאי לקבל את השירות שלו הוא נזקק ובעבורו הוא ביטח עצמו בקופות-חולים?

תשובת סגן שר הבריאות א' מורחי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. לפי הבנתנו — המבוטח.

3. יש להפנות שאלות אלו לקופות-חולים, באשר למשרדנו אין כל אפשרות להתערב או לכפות נושאים מעין אלו על הקופה.

אנו תקווה, כי עם יישומו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי המוגש עכשיו לכנסת, תיפתר גם בעיה זו.

4832. מקרים של סרטן עקב "חשיפה תעסוקתית"

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר הבריאות ביום י"ד באדר א' התשנ"ב (18 בפברואר 1992):

בידיעה ב"מעריב" (2 בפברואר 1992) נמסר מפי פרופסור הלל שובל מהאוניברסיטה העברית, כי בישראל מתגלים מדי שנה בין 400 ל-500 מקרים של סרטן שנגרמים כתוצאה מחשיפה במקום העבודה. לדברי פרופסור שובל: "הסרטן התעסוקתי אינו מדווח מספיק ואינו זוכה לטיפול המתאים".

ברצוני לשאול:

1. האם הנתונים מוכרים למשרד הבריאות?
2. מה עושה משרד הבריאות כדי להתמודד עם תופעה זו?

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

למען הדיוק יש להבהיר, כי המספר של 400 — 500 מקרי סרטן בישראל מתבסס על הערכות וחישובים מתמטיים ולא על מצאים או נתונים בדוקים בשטח.

בכל העולם קיים קושי בקביעת הקשר הסיבתי בין תחלואה בסרטן לבין חשיפות תעסוקתיות, בגלל משך הזמן הארוך, של 20 — 30 שנה, בין זמן החשיפה לבין הופעת המחלה; במלים אחרות: תקופה לטנטית ארוכה של סרטן לעומת מחלות מידבקות, שם התקופה הלטנטית או תקופת הדגירה היא בדרך כלל בין כמה ימים לכמה שבועות.

קושי נוסף באיסוף מידע מדויק לגבי תחלואה בסרטן נובע מהעדר חובת דיווח על-פי חוק על מחלות סרטן, שוב, בהשוואה לחובת הדיווח במחלות מידבקות עיקריות.

עם כל זאת, משרד הבריאות מודע לחשיבות הנושא. יתירה מזאת, עקב הצורך בטיפול נמרץ יותר בכל הקשור במניעת סיכונים בריאותיים לעובדים ממה שניתן עד כה על-ידי האחראים ישירות לנושא, מטעם משרד העבודה, הוקם שירות מיוחד במשרד הבריאות, השירות לבריאות העובד. מטרתו לפעול לאיתור מוקדם ולפעילות מונעת באוכלוסייה בגיל העבודה, ובכלל זה סרטן תעסוקתי וסיבתי.

כצעד ראשון לקבלת מידע מדויק מתארגן משרדנו לקבלת דיווח על חשיפות תעסוקתיות לפי מקצועות/עיסוקים שונים, ולקושרו לרישום המרכזי לסרטן שבו כבר נאסף וממין המידע על תחלואה ותמותה מסרטן על סוגיו השונים.

כמובן פועל השירות כגורם מדרבן לגופים כמו משרד העבודה וקופות-החולים כרשות מוסמכת, במטרה לשפר את הטיפול בסביבת העובד ואת הבדיקות הרפואיות לעובדים.

השירות גם מעורב בעידוד מחקר שימושי, המיועד להציע דרכים לצמצום הסיכון במקומות העבודה.

היור' ש' דיין:

אדוני סגן שר הבריאות, האם תסכים להשיב על שאלתא של חבר הכנסת האשם מחאמדי? בבקשה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 4729, ראה עמ' 3665).

היור' ש' דיין:

תודה, שאלה נוספת לחבר הכנסת האשם מחאמדי. בבקשה.

היה הוסטל. מכיוון שאין הוסטל והם לא יכולים להיות בבית, אנחנו נאלצים להמשיך את אשפוזם. בבית-החולים בנס-ציונה לא מאושפזים כיום ילדים ללא צורך ממשי.

3. לגבי הילדים המאושפזים ב"איתנים", משרדנו לא יכול לעשות יותר מאשר לחכות שמשרד הרווחה יפתוז מחלקה סגורה לילדים כאלה. לגבי בני הנוער האוטיסטים — כל מאמצינו לפתוח הוסטלים בעבורם לא נשאו עד כה פרי מסיבות תקציביות, אך אנו ממשיכים במאמצים.

4819. תנאי האשפוז בבית-החולים "סורוקה"

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הבריאות ביום ז' באדר א' התשנ"ב (11 בפברואר 1992):

פורסם ב"ידיעות אחרונות" מיום 31 בינואר 1992, כי תנאי האשפוז בבית-החולים "סורוקה" בבאר-שבע הם קשים ביותר עקב הצפיפות הרבה. חולים שוכבים במסדרונות ובחדרי אוכל ולילות מתרחשות מאחורי מחיצות מאולתרות. בשל העומס אירעו מקרי מוות רבים, שלטענת המשפחות ניתן היה למנוע אותם.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונות הידיעות?
2. מה יעשה כדי להקל את מצוקת האוכלוסייה הנזקקת לבית-חולים זה?

תשובת סגן שר הבריאות א' מזרחי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. א. על מנת להקל על האוכלוסייה, הוחלט לספק מתוך האגף לשעת-חירום במשרדנו ציוד מתאים לטיפול בחולים הזקוקים להנשמה ולניטור; ב. משרדנו ינחה את הנהלת קופת-החולים להקצות את כוח-האדם הדרוש כדי לענות על הגדלת התפוסה בבית-החולים, כאשר הכוונה היא להגדלה הנובעת מגידול האוכלוסייה, ולא להגדלת התפוסה מסיבות עונתיות. אישור להעסקת כוח אדם, כאשר ינתן לבית-החולים "סורוקה", יקל במידה רבה את עומס העבודה שבו נתון הצוות הקיים בבית-החולים. אנו מודעים לכך כי הצפיפות במחלקות אין לה פתרון בשלב המידי; ג. הוחלט להביא להשלמה דחופה ביותר של הבנייה בסמוך למחלקת יולדות, כאשר משרדנו ישתתף באחוז ניכר מעלות בנייה זו. בכך ייתוספו לבית-החולים 60 מיטות, אשר ייועדו בעיקרן למחלקה פנימית, ומיעוטן ליולדות; ד. משרדנו יביא לסיום הדיונים בכל הקשור להעברת משרדי בית-הספר לרפואה מתוך בניין בית-החולים לאתר אחר בקמפוס, או להתחלת בניית שתי קומות נוספות לאלתר, כדי להוסיף עוד כ-90 מיטות לבית-החולים; ה. במקביל ובנפרד מכל האמור לעיל יבחן משרדנו ויסכם את הצורך בתכנונו ובהקמתו של בית-חולים כללי נוסף בנגב, וזאת כמתחייב מגידול האוכלוסייה הקיים והצפוי בשנים הקרובות בנגב, לנוכח הודעתה של קופת-החולים, כי היא אינה רואה את בית-החולים "סורוקה" כבית-חולים אשר ניתן להרחיבו מעבר ל-200 מיטות לעומת הקיים כיום. כבר הטלנו על האגף לתכנון ובינוי של מוסדות רפואה במשרדנו לבחון את הנושא ולהביא הצעה מתאימה לאישור הנהלת המשרד ושר הבריאות.

אנו תקווה, כי כל הצעדים הללו גם יחד יהוו תשובה הולמת על צורכי האוכלוסייה ושירותי הבריאות בנגב.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תודה רבה, אדוני היושב־ראש; תודה רבה, אדוני סגן השר.

הצלחתי להבין מהתשובה, שאכן בעתיד יימנעו פעולות כאלה, זה לא ייתן בעתיד, זה לא ייעשה בעתיד. אבל חזרה לי מאוד על שאדוני סגן השר אמר שאין דוחות מפורטים לקביעת מצבם הכספי של מקומות אלה ואחרים. אני חושב שכל מקום מוסדר ותקין, שמשרד תקין מופקד עליו, חייב להיות עם דוחות ברורים ומוסדרים. תודה.

סגן שר הבריאות א' מזרחי:
אתה כבר אמרת את התשובה. ואני אמרתי בתשובתי על שאלה מס' 3, שאכן נאחנו עומדים לערוך ביקורת השאלה הזאת, ונשתדל שהדבר יהיה לרווחת אותם סובלים, שהיו בריאים.
האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תודה.
היו"ר ש' דיין:
תהיה לי בריא, אדוני סגן שר הבריאות.

כו. הצעה לסדרהיום

יחסה של קרן־הקיימת לישראל כלפי המלצת ועדת־משנה בכנסת

שחיתות, הפכו את הקק"ל מגוף ציוני לגוף ציני. המכתב הזה חתום על־ידי עובד לשעבר בקק"ל, גרשון זונטאג.

כפי שידוע, קרן־הקיימת לישראל אינה כפופה למערכת הנורמות והחוקים הקיימים במדינת ישראל. כך, למשל, כאשר במדינת ישראל קיים חוק הקובע שעובד מדינה אשר חושף מעשה שחיתות ו/או ליקויים ויש הוראה של הביקורת, של מבקר המדינה, להחזירו לעבודה, המדינה חייבת לקבלו חזרה לעבודה, קרן־הקיימת לישראל היא ממלכה אחרת לגמרי, ושם במקרה של עובד שחשף ליקויים ושחיתויות, דניאל שגיא, המבקר אתמרה וביקשה להחזירו לעבודה. אבל היתה התעלמות מוחלטת והאדם שעשה את מלאכתו כהלכה, וכל פעשו היה רק העובדה שהוא חשף שחיתויות, נשאר מחוץ למעגל העבודה, חרף ההודעה של המבקר ובקשתה, ללא סמכות חוקית אומנם, אבל עם סמכות מוסרית כבדה, להחזירו לעבודה.

מקרה שלישי שאני רוצה להצביע עליו כאן כשיטה של קרן־הקיימת לישראל הוא המקרה של הגברת צדיקה שובי, גם היא עובדת שהתריעה על ליקויים ומצאה את עצמה בהליך זה או אחר מחוץ למעגל העבודה.

הנושא הזה עלה כאן בכנסת גם כחלק מגישה של קרן־הקיימת לישראל. סוכם בוועדת־משנה של הכנסת, שיתקיים הליך בורות אובייקטיבי חיזוני, שיקבע האם היא צודקת, כן או לא, ללא שום מעורבות. בשלבים מסוימים קיבלה על עצמה קרן־הקיימת לישראל למלא את המלצת ועדת־המשנה. הם משכו וסחבו את העניין בניסוחים מניסוחים שונים, והנה, לפני כמה ימים הופיע היועץ המשפטי של הקרן־הקיימת בוועדת־המשנה של ועדת הפנים והציג עמדה, שמשמעותה המעשית היתה הסתלקות מכל הסכמה מוקדמת לבצע את תהליך הבורות.

אני מבקש מהכנסת להפנות, על־ידי הבקשה הזאת, קריאה נוספת לקרן־הקיימת לישראל, שתכבד את פנייתם של עשרות חברי כנסת מכל סיעות הבית שפנו אליה בכתב; שתכבד את החלטת ועדת־המשנה; שתכבד את החלטת מליאת הכנסת ותקיים בירוור הוגן באמצעות בורות, שתקף את מכלול הנושאים הקשורים באותה פרשה של הגברת הזועקת ונאבקת על מה שהיא רואה כצדק.

אני חוזר ומדגיש: אין שום כוונה לקבוע עובדות, אין שום כוונה להוציא משפט, אין שום כוונה לגרום לכך שתתקבל החלטה כזאת או אחרת. הדבר היחיד המוצע ומבוקש הוא הליך בורות בפני שופט עליון בדימוס, שכבר מוסכם על

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדרהיום, מס' 6815, בנושא: יחסה של קרן־הקיימת לישראל כלפי המלצת ועדת־משנה בכנסת — מאת חבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה.

חיים אורון (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
סליחה, אדוני היושב־ראש, ההצעה שלי צריכה לעלות עכשיו.

מיכאל איתן (הליכוד):
ההצעה שלי הופיעה קודם בסדרהיום.

חיים אורון (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
גם לי היתה בעיה, ונאמר לי שאני מופיע אחרי סגן השר.

היו"ר ש' דיין:
ידידי וחביבי, חבר הכנסת אורון, אני מקבל את הסדר שמעביר אלי יושב־ראש הכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מופיע קודם בסדרהיום, אבל אני מוכן לוותר, בבקשה, ממילא אין כאן מי ששייב על הצעתו.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אם אתה מוותר, אתה מוותר בכלל על ההצעה לסדרהיום שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):
לא, אני לא מוכן לוותר בכלל, אני מוכן רק לוותר על המקום. חבר הכנסת אורון, אין משיב, זה ייקח לכל היותר חמש דקות.

היו"ר ש' דיין:
אני מקווה שתעמוד בזה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני מבקש לקרוא קטע ממכתב שהגיע ליד, שאומר את הדברים הבאים:

"ברצוני להפנות את תשומת לבכם לליקויים ולאי־סדרים בקרן־הקיימת לישראל, הנוגעים לחשדות, למעשים פליליים, לזלזול בחוקת העבודה, לתפקודה של הביקורת הפנימית ולתפקודם של עובדים בכירים מסוימים, כולל יושב־ראש הדירקטוריון והמנכ"ל שלה, בכל הקשור למינהל תקין, הפועלים ומתנהגים כאילו קק"ל היא קניינם הפרטי. אנשים אלה מנהלים כשיתות מדיניות הרסנית של חיפוי על מעשי

לבקש דבר אחר. אם כן, אנחנו נקיים הצבעה על דיון במליאה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מבקש מידידי שציע דיון בוועדה, כי אני לא חושב שזה נושא למליאה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, מה אתה אומר?

אלי דיין (העבודה):

לוועדה.

היו"ר ש' דיין:

לאיזו ועדה?

אלי דיין (העבודה):

לוועדת הפנים.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו נצביע עכשיו. נא להצביע — מי בעד ההצעה להעביר את הנושא של חבר הכנסת איתן לוועדת הפנים של הכנסת? זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר

את הנושא לוועדה — 5

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

הצדדים, ושכפניו תחברו הפרשה על כל היבטיה. כך אותה גברת תוכל להעלות את כל טענותיה בפניו, הוא ישמע אותה, קרן-הקיימת לישראל תציג את עמדותיה, ואז נדע שאכן פסיקתו היא פסיקה שלפיה הצדק לא רק נעשה אלא גם נראה. לא ייתכן שיהיה מצב שלאחר התערבות כאלה של הכנסת, של ועדת-משנה של הכנסת, לאחר פניות של מבקרת קרן-הקיימת לישראל, יעמדו שם אנשים בראש הגוף הזה מחוסנים מכל ביקורת, מכל פיקוח.

אני, כחבר הכנסת, ואני מקווה שכל חברי הכנסת יתמכו בבקשתי — לא נרפה מהעניין עד אשר תבוא הבעיה על פתרונה. אם יהיה צורך בבדיקה של מכלול היחסים, כפי שמתבקש מהיחס המביש של קרן-הקיימת לישראל כלפי ועדות הכנסת, מהיחס המביש שמציגה קרן-הקיימת לישראל כלפי יושב-ראש ועדת-המשנה חבר הכנסת יהודה פרח וחברי הוועדה, חייבים לעשות זאת. אני רוצה להדגיש, שאני אינני נמנה עם חברי ועדת-המשנה ואין כאן עניין אישי שלי.

אם לא ייעשו הדברים המינימליים שאנחנו דורשים היום, נילצ' לנקוט שורה של הליכים, לרבות הליכי חקיקה, שיסדירו את מעמד הביקורת ואת הפיקוח על מה שנעשה בקרן-הקיימת לישראל ועל מכלול היחסים בין קרן-הקיימת לישראל לבין ממשלת ישראל ומדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

האם אתה מסתפק בדברייך, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, אני מבקש שהנושא הזה יועבר לוועדה — — —

היו"ר ש' דיין:

לא, לא. אתה יכול לבקש אך ורק דיון במליאה. אינך יכול

כז. הצעת חוק הסדרים במגזר נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב — 1992*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

שקרה עם אינפלציה של מאות אחוזים, אני יודע — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת דיין, הדברים כבר ברורים.

אלי דיין (העבודה):

אני מבקש מסגן שר האוצר להביא את הנושא הזה לדיון באוצר, כי הממשלה הרי תמשיך לתפקד, כדי למצוא איזה פתרון לבעיה. אני חושב שהעובדה שהכנסת תאשר היום את ההצעה הזאת תניע את האוצר למצוא את הפתרון גם לכודדים האלה שנפגעו. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. בבקשה, אדוני סגן השר. אולי תשיב ב"כן" או "לא".

סגן שר האוצר י' עזרן:

לצערי, הממשלה מתנגדת. אילו הסכים המציע להפוך את הצעת החוק להצעה לסדר-היום, הייתי מסכים להעביר זאת לוועדה. אינני יכול להסכים לזה כהצעת חוק. הממשלה מתנגדת.

היו"ר ש' דיין:

אז אנחנו נצביע. אתה מציע להסיר את זה מסדר-היום?

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק תתחלף, של חבר הכנסת אלי דיין, הצעת חוק הסדרים במגזר נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב — 1992.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, חברי הכנסת, אני מבקש שהכנסת — — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אפשר לדעת מה ההמשך של סדר-היום?

היו"ר ש' דיין:

אחרי חבר הכנסת אלי דיין — אתה, אדוני.

אלי דיין (העבודה):

מדובר כאן במגזר שנפגע קשה מאוד. כל מקבלי המשכנתאות בשנים 1980 עד 1990 נפגעו עקב המדדים הגבוהים והאינפלציה הגבוהה.

הכנסת הזאת הלכה לקראת כל המגזרים: המושבים, הקיבוצים, התעשייה וכו'. אני חושב שמן הדין ומן הצדק, שהאנשים שנפגעו על לא עוול בכפם כאשר לקחו משכנתה והסתכנו בחובות רבים עקב המדדים הגבוהים ובגלל מה

סגן שר האוצר י' עזרן:

כן. אבל הממשלה מתנגדת.

היו"ר ש' דיין:

טוב. אנחנו נצביע כעת על הצעת חוק הסדרים במגזר נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב — 1992. נא להצביע. זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

כעת ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 4

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 1

נמנעים

— 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים במגזר

נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב — 1992, לדיון

מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

כעת — ארבעה, נגד — אחד, נמנע אחד. הצעת החוק של

חבר הכנסת אלי דיין תועבר לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

רבותי, שכחתי לציין שההצעה לסדר-היום של חבר

הכנסת מיכאל איתן הועברה בחמישה קולות וללא מתנגדים לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת.

כח. הצעה לסדר-היום

מס רכוש שנגבה מחקלאים ערבים

היו"ר ש' דיין:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 6702, בנושא: מס רכוש שנגבה מחקלאים ערבים — של חבר הכנסת מוחמד נפאע, בבקשה, חבר הכנסת נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר מגן, הנושא שאני מעלה היום בא למעשה אחרי עשרות פגישות והתכתבויות עם חקלאים, במיוחד במגזר הערבי. יש שם הרגשה, שמס הרכוש הוא נטל כבד על שכמם של רבים. פה מדובר באדמה שחייבת כמס רכוש, והיא בתוכנית המתאר על-פי החלטת ועדות התכנון והבנייה, אבל היא צריכה עוד את אישורו של שר הפנים.

רוב האדמות האלה הן אדמות חקלאיות, אדמות עם עצי זית, פירות, ירקות או פלחה. רוב האדמות האלה עברו לבעליהן בירושה, כלומר, לא על-ידי עסקה של מכירה וקנייה. ההכנסה מהאדמות האלה היא מוערית ביותר, בגלל הטבע של האדמות האלה, כי מדובר באדמה הררית, באדמה סלעית, בלי השקיה. משום כך מתפרנסים בעלי האדמות האלה מעבודה אחרת. מקור הפרנסה שלהם הוא לא החקלאות, לא האדמות האלה, ולכן גם לא חלו עליהם ההקלות הניתנות למי שפרנסתו מהחקלאות היא 50% ומעלה.

החוק משנת 1961 מחייב, שהמס על-פי סעיף 3 יהיה 2.5%, ו-1.2% על קרקע שהיא מלאי עסקי לעניין מס ההכנסה. כפי שאמרתי, זה נטל כבד מאוד על החקלאים, וזה אחד הנושאים הרציניים והעיקריים המעסיקים היום את רוב האוכלוסייה בסקטור הערבי.

ידוע גם, שמי שמוכר או קונה חלקת אדמה משלם על זה מס רכישה, מס קנייה. ואם הוא כונה על האדמה הזאת, כי אז הוא משלם היטל השבחה. אם כן, למה לא להסתפק בשורת המסים האלה, ולפטור ממס רכוש את האדמה שנשארה?

נושא אחר הוא עניין הערכת המחיר. לפני שנה ולפני שנתיים שמענו פעמים מספר, שבגלל קליטת העלייה יש הקלה רצינית במחירי האדמה המיועדת לבנייה, אבל שם הולך דבר אחר לגמרי, וקביעת המחיר היא ממש בגדר תוהו ובוהו, ואין לה שום בסיס. אחד קונה חצי דונם, לדוגמה, ב-50,000 שקל, ופתאום המחיר הזה הופך להיות המחיר של אדמה בכל הכפר, בכל העיר, בכל האזור.

אם אני עושה השוואה בין מקומות מסוימים במדינה, אני רואה שמחיר האדמה קפץ בין השנים 1991 ל-1992 פי שלושה ופי-ארבעה. איך ייתכן דבר כזה בכלל? יש לי דוגמאות מכפרי-סיסוף, למשל, שממם קיבלתי מכתב מקבוצת חקלאים וגם מראש המועצה.

ועוד דבר, אותה אדמה מצאה פתאום את עצמה שווה מחיר זהב. היא לא נתנה יותר לבעליה, אלא היא פשוט נכללה בתוכנית המתאר. אבל הטבע שהיה לאותה אדמה נשאר כפי שהיה, ואת אשר נתנה קודם לכן היא נותנת גם היום. בעליה מחזיק בה, לא מוכר אותה כי הוא ירש אותה, ופתאום היא הפכה להיות נטל ועול כבד על שכמו, בלי שהיא תורמת דבר לפרנסתו. היא הפכה להיות, כפי שאמרתי, נטל כבד בגלל המס. וכפי שכבר אמרתי, כאשר הוא קונה או מוכר את האדמה, או כאשר הוא בונה עליה, הוא חייב לשלם שורה של מסים על-פי החוק.

אדוני השר, בפרק 9 בחוק מס רכוש וקניין פיצויים, התשכ"א — 1961, סעיף 45 רבתי נותן לשר סמכות לפטור ממס קרקע מסוימת, ובעניין הזה הפנייה אל כבוד השר. מה שדרוש זה לפטור את האדמה החקלאית ממס רכוש, אפילו אם בעליה איננו חקלאי, וכל עוד היא לא נוצלה לבנייה אלא נשארה באותו מצב כפי שהיתה.

המצב הקיים מטיל נטל כבד על הבעלים של הקרקע. הקרקע מכניסה לו למעשה גרושים, וכפי ששמעתי מאדם אחראי במדינה, ההכנסה לתקציב המדינה מהסעיף הזה לא חכנים סכום רציני, אבל על החקלאי זה עול כבד מאוד, ולאנשים אין כסף לשלם והם לא יכולים לעמוד בגובה המס. לפעמים דורשים מאדם אחד 20,000 שקל ו-30,000 שקל. למשל, בירכא דרשו מאדם 70,000 ו-100,000 שקל. מאין יביא אדם כזה, במצב כלכלי כזה, באבטלה, סכום כזה? לכן מוציאים צווי עיקול על האדמות.

אני פונה לכבוד השר לשקול ולהציע שיהיה דיון על הנושא הזה בוועדה, כדי לבדוק אפשרויות של הקלות מסוימות בנושא רציני זה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה. השר רוד מגן, בבקשה. אני מתנצל על האיחור, חלק היה בהסכמתך.

המבנה הוקם שלא על-ידי בעל המגרש. בכל מקרה של השגה לגבי הערכת השווי ניתן לפנות לוועדת ערר, אבל מס הכנסה לא יכול לוותר על גביית החוב.

אדוני היושב-ראש, לפני שההצעה הועלתה, לפני כעשר דקות, שאל אותי חבר הכנסת נפאע, אם יש לי התנגדות שהעניין ייבדק בוועדה מועדות הכנסת. אין לי התנגדות לכך שוועדת הפנים ואיכות הסביבה תבדוק את העניין. אני מציע להעביר זאת לוועדה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת נפאע, אתה מסכים להעביר לוועדה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן.

היו"ר ש' דיין:

אנחנו מצביעים כעת על הצעתו של כבוד השר. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 7

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

שבעה בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים — ההצעה של חבר הכנסת מוחמד נפאע תעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. תודה רבה.

כט. הודעת יושב-ראש הכנסת

הצעות חוק של הממשלה שעוד יונחו על שולחן הכנסת בראשית השבוע הבא.

יום רביעי נועד, בהתאם לתקנון, להצעות שיזמו חברי כנסת. בהתחשב בכך שיום רביעי הוא יום תענית-אסתר וערב פורים, ויש לאפשר לכל הרוצה בכך להגיע במועד לקריאת המגילה, יסתיימו הדיונים ביום זה כמקובל בשעה 14:00. בסופם יסכם היושב-ראש בקצרה את עבודת הכנסת.

נוכח גודש סדר-היום גם ביום רביעי, לא יתקבלו הצעות חוק נוספות שמקורן כיוזמת חברי הכנסת ונועדו ליום רביעי, נוסף על אלה שכבר כלולות בסדר-היום.

ל. הצעות לסדר-היום

התפלת מים בישראל

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ועדת הכספים בחרה ועדת משנה להתפלת מים, בהרכב — חברי הכנסת יגאל הורביץ, עדנה סולודר ואנוכי כיושב-ראש.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שמעלה חבר הכנסת נפאע מוכר וידוע לנו היטב. בדיקה מקיפה שערך יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, ד"ר אלכסנדר בליי, העלתה כי הנושא נמצא בטיפול רצוף אצל שלטונות מס רכוש. אלו נפגשו זה מקרוב עם אישי ציבור ערבים המטפלים בנושא.

מבחינת החוק, אין הבדל בין יהודים לערבים בכל הקשור למס רכוש, ולכן אין מניעה מלעמוד בתשלומים כמתחייב בחוק.

עם זאת, בגלל העובדה שרוב הקרקע שאינה בבעלות המדינה מוחזקת בבעלותה של אוכלוסייה ערבית, ובעיקר בגלל העובדה שבחוקניות מתאר לבנייה יש שימוש בקרקע חקלאית — נציגי מס רכוש הולכים לקראת החקלאים הערבים שפרנסתם מקרקע זו.

ביום 17 בפברואר 1992 נערכה פגישה בין ארבעה ראשי מועצות ערביות לבין נציגי מס רכוש הכפופים למשרד האוצר. הפגישה נערכה לבקשת ראשי המועצות. נציגי מס רכוש למדו את בקשותיהם. לדבריהם, קיימת בעיה של עמידה בתשלום שומות מס רכוש.

ארבעת ראשי המועצות פירטו שתי בעיות נוספות: 1. מאדמה חקלאית שייעודה שונה לקרקע לבנייה, אך המשמשת עדיין לחקלאות, נגבה מס רכוש כמקובל לגבי קרקע לבנייה, ששיעורו גבוה; 2. בעיה נוספת התעוררה לגבי אדמות, שחולקו בין בני משפחה, שלא באופן רשמי. על הקרקעות נבנו בתים ומשולמת ארנונה, ובכל זאת מוטל מס רכוש.

נציגי מס רכוש הבהירו, כי על קרקע המוכרזת ומיועדת לחקלאות ומעובדת — כלומר, אם אושר על-ידי פקיד השומה כי הקרקע משמשת בחקלאות ויש לבעליה הכנסה ממנה — או על קרקע חקלאית שאינה ראויה לעיבוד לא מוטל מס. כמרכזן הובהר, כי על מגרש שעליו בניין לא יוטל מס רכוש, גם אם

היו"ר ש' דיין:

אני רוצה לקרוא כאן הודעת יושב-ראש הכנסת:

בשבוע הבא יסתיים כנס החורף ותסתיים עבודת הכנסת השתיים-עשרה.

סדר-היום גדוש ומלא יחולק על שולחנות חברי הכנסת כמקובל.

הימים שני ושלישי בשבוע מוקדשים, בהתאם לתקנון, לנושאים שהממשלה מציעה. אם כי ההצעות הקיימות כבר ממלאות את סדר-היום, הרי במסגרת הזמן יתאפשר להוסיף

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אנו ניגשים עתה להצעות לסדר-היום מס' 6771 ו-6814. בנושא: התפלת מים בישראל. חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

מקווה שאומנם תהיה החלטה חיובית — וכן באזור חיפה. ששם הכביה חריפה ביותר. לאור ניסיונות שיעשו במקומות אלה, יידונו תוכניות התפלה נוספות לאורך החוף. אם תהיה החלטה חיובית של הממשלה היום, התחנה הראשונה תוכל לפעול רק בעוד שלוש שנים. דהיינו, תקופת ההקמה, המבחן וכל הדברים הדרושים אורכת בין שנתיים לשלוש שנים.

הוועדה לא נכנסה לפרטי ההתפלה ולשיטות השונות אשר קיימות ואשר חברות ישראליות מייצאות אותן בהצלחה לחוץ-לארץ. כי מדובר בשיטות רבות, לפחות ארבע-חמש שיטות הוצגו בפנינו על-ידי מומחים מהארץ ומחוץ-לארץ, וחשוב מאוד שצוות מומחים הוא שיקבע את שיטות ההתפלה, וכמובן לאורך גם את המחירים. לאחר החלטה עקרונית בנושא, יקבע צוות מומחים את שיטות ההתפלה הכדאיות ביותר.

ולאחרונה, הוועדה רואה בהתפתח מי ים פרויקט לאומי חשוב ביותר, העונה על בעיות יסוד של משק המדינה ויכול לשמש מקור תעסוקה למאות מאות מהנדסים, לרבות עולים חדשים.

אנחנו מרבירים על כסף פרטי, על ניסיון להביא משקיעים, כדי שהעומס לא ייפול על תקציב המדינה, ונראה לנו שזהו פרויקט כדאי, שמשקיעים רוצים לבוא, יכולים לבוא, ושלאפשר לבצע זאת.

אדוני השר, אני פונה אליך להביא את הדברים בחיוב לשיבת ממשלה, שתדון בדבר, ואומנם תקבל החלטה חיובית.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. עוד הצעה בנושא הזה, של חבר הכנסת יאיר שפרינצק — בבקשה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר מגן, בימים האחרונים של מושב זה אני חש צורך למסור מעל בימה זו סיכום קצר, מעין הספד, על כישלון מאמצי לתקן מחדל קשה. אחד המחדלים הגדולים בתולדות מדינת ישראל, הנופל אולי בחומרתו רק מהפשע של מסירת סיני למצרים. מדובר בהזנחת האפשרות לפתור את בעיית המחסור במים בישראל ובעולם. המפתח לפתרון הבעיה נמסר למדינת ישראל לפני כ-45 שנים, בדמות תהליך מהפכני להמתקת מי ים בשיטת ההקפאה, פרי חזונו של הממציא אלכסנדר זרחין.

סיפרתי את קורותיה של אמצאה זו במליאת הכנסת שלוש פעמים: פעם אחת בשעת הדיון על סקירת שר המדע והטכנולוגיה עזר ויצמן על פעולות משרדו, ופעמיים כהצעות לסדרהיום, שהשיבו עליהן שרי החקלאות לשעבר אברהם כ"ץ-עזר ורפאל איתן. תבעתי שיוקם מתקן-אב, הפעם סוף סוף לפי הטכנולוגיה המקורות שקבע הממציא, לאחר שבעבר נוסחה שיטתו תוך סטייה מהאורחיות. מתקן זה נועד לקבוע את ערכה הכלכלי של שיטת זרחין, ועלותו של המתקן הזה קטנה מאוד ביחס למידע החשוב שתספק הפעלתו.

אדוני היושב-ראש, באומי האחרון סיפרתי לחברי הכנסת ובאוזני שר החקלאות דאז, רפאל איתן, את פרשת הטיפול שזכתה לו הצעתי לאחר העברתה לוועדת הכלכלה של הכנסת. דומה שלא אגזים אם אומר, שדברי חשפו תמונה עגומה של יחס הגורמים הממונים על הבטחת מים למדינה — לרבות נציבות המים, חברת "מקורות" ושר החקלאות הממונה עליהם — למשימה של המתקן מי ים ושל אספקת מים ממקורות אחרים. המאפיין את יחסם הוא מתן הצהרות שאין להן כיסוי

הוועדה קיימה ישיבות קבועות, לרבות סיור במתקני התפלה. הופיעו בפני הוועדה הגופים הבאים: נציבות המים, משרד האוצר, משרד הפנים, משרד האנרגיה, המשרד לאיכות הסביבה, חברת החשמל, מרכז השלטון המקומי, משקיעים פוטנציאליים, הנדסת התפלה, מומחים להתפלת מים, מומחים לבעיות כלליות של מים. אם שכחתי משהו, אתו הסליחה.

הוועדה סיכמה את דיוניה, אבל עדיין לא פרסמה את החלטותיה במפורט. אני אביא כאן את העקרונות הכלליים שסוכמו בוועדה, והם עדיין לא נכתבו במפורט. זה ייעשה במשך הימים הקרובים. היות שהכנסת עומדת לפני סיום כהונתה, אני רוצה לקרוא את הדברים הבאים:

מאזן המים הרב-שנתי של מדינת ישראל, ככלל זה שנים גשומות, כמו שנה זו, ושנים שחונות, אינו יכול לספק את צרכיה של המדינה לטווח בינוני, בוודאי לא לטווח ארוך. גידול האוכלוסייה והעלאת רמתה מחייבים תוספת של כ-30 עד 50 מיליון קוב מים בשנה למגזר העירוני והתעשייתי בלבד. טיהור האקוויפרים לאורך החוף ממליחים יחייב החדרת מים שפירים ואיי-שאיבה ממקורות אלה לתקופה של עשר שנים.

הפתרונות של השבת מים, טיהור מי-ביוב, משק מים עירוני סגור, כפי שמציעה גם הצעת חוק של הממשלה, עצירת מי שיטפונות ואיגום עונים רק על חלק מן הצרכים בגבולות של 300 מיליון קוב. פתרונות אלה ידרשו השקעות מקרוב, אשר צריכות לבוא בעיקר ממקורות של כספי ציבור.

החקלאות הצטמצמה במידה ניכרת בשנים האחרונות, וכמות המים השפירים שסופקה לה הופחתה ב-400 מיליון קוב.

לפי הערכת הגורמים השונים, ובהם נציבות המים, דרושים לנו כ-250 מיליון קוב נוספים לשנים הבאות.

הוועדה סבורה, שהפתרון היעיל, הטוב והזול ביותר למלא את החוסר הצפוי במים הוא להתפיל מי ים ומים מליחים.

מתקני ההתפלה יוקמו לאורך חוף הים התיכון. מקום שבו יושבים שני-שלישים של האוכלוסייה בארץ, וישמשו את צרכיה. מחיר המים המותפלים בראש הצינור לא יעלה על 65 עד 70 סנט לקוב מים, אבל ניסיון ישראלי של התפלה ופיתוח מועט של ענף זה יכול בעתיד אף להוזיל את המחיר הנ"ל. יש סיכויים לכך, שאם יימצאו הכספים המתאימים למחקר ולפיתוח, ייתכן שהמחיר באמת יזול.

מומלץ להקים תחנות התפלה עצמאיות, ולא כחלק מתחנות כוח של חברת החשמל — זאת למדנו מפי נציגיה של חברת החשמל.

הוועדה שמה את הדגש ביוזמה פרטית ובאפשרויות של השקעה של יזמים שונים, אשר חלקם גם באו לפני הוועדה, וחלק מהצעותיהם נמצא בנציבות המים. יזמים אלה יקימו את תחנות ההתפלה וימכרו את המים בחוזים לטווח ארוך בערבותה של הממשלה לקניית המים. דהיינו, אותם יזמים יעמדו ישירות מול העיריות, ימכרו להן את המים לתקופה ארוכה, מפני שגם השקעה זו היא לתקופה ארוכה, וכמובן תהיה ערבות של הממשלה שיקנו את המים האלה בעתיד.

הוועדה ממליצה לעשות ניסיון ראשון של התפלה מעין זה ברצועת-עזה, מקום שבעיית המים מחריפה והולכת משנה לשנה — הדיונים מתנהלים כיום במשרד הביטחון, ואני

להלן עמדת משרד החקלאות ותיאור קצר של פעולותיו — תוספת מים שפירים והתפלה במדינת ישראל, 1992:

1. המצב האובייקטיבי של מקורות המים בישראל מול הצרכים במים של המדינה עושה את ההתפלה לנושא חיוני ודחוף מאוד, כפי ששני חברי הכנסת, גרשון שפט ויאיר שפרינצק, אכן הדגישו. יש הכרח לדאוג לכך, שהמים לא יהיו גורם מגביל לפיתוח, ושמקורות המים יישמרו גם לדורות הבאים.

2. על-מנת לספק את הצריכה הגדולה והולכת של מים, יש לפתח בעדיפות ראשונה מים שפירים ולהשיב קולחים מטהרים, שממירים מים שפירים בחקלאות. אולם, גם אם ננצל את אלה עד תום, אין די מים מעבר לטווח של שלוש-ארבע שנים. הערכה זו מחייבת לגשת באופן מיידי לתכנון ולביצוע של מתקני התפלה. מים אלו דרושים לנו כבר היום כדי לספק מים לעיר מודיעין, לכרמיאל ולכל העלייה החדשה. ישראל המערבית זקוקה ל-50 מיליון מטרים מעוקבים נוספים כל שנה.

3. בידי משרד החקלאות הצעות מסחריות להתפלת מים בעלות של 65 סנט למטר מעוקב, ולהתפלת מים מליחים — המתחילה ב-30 סנט למטר מעוקב. לכן כדאי, כדוגמה, להתפיל מי ים ולספקם לבאר-שבע, ולאחר. כל קוב כזה משחרר קוב מים בצפון הארץ בעלות שהיא ההפרש בין עלות ההתפלה לבין עלות האספקה הגדולה לבאר-שבע. הפרש זה קרוב לאפס.

4. אין כל ספק, כי כדאי מבחינה כלכלית להתפיל מים מליחים לכל אורך השפלה, כבר היום.

5. התפלת מים שהומלחו באזור החוף היא זולה ביותר, ויש לה חשיבות רבה ביותר גם בהצלת אקויופר החוף ובשיקומו. אקויופר החוף, אם יומלח, יגרום לאובדן היכולת שלנו לספק מים בצריכה אמינה לעיר וגם לחקלאות. ההתפלה תשמש מעין כלית לאקויופר החוף.

6. התפלה בקנה מידה גדול יכולה לשמש מפתח לשיתוף פעולה אזורי, גם בהתייחס לירדן, ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה.

7. איחור בהקמת מתקני התפלה פירושו שאיבת יתר. ניתוחי עלות הראו, שעלות הנזק כשאיבת יתר היא כ-75 סנט למטר מעוקב. כנגד זה, הנזק שבהתפלה טרם זמן הוא רק 15 — 20 סנט למטר מעוקב למירב. לכן, בניתוח, מחיר הטעות לא סימטרי. אם יש ויכוח מתי בדיוק צריך להתחיל בהתפלה, עדיף להקדים ולהתפיל מאשר לאתר.

8. קידום יכולתה הטכנולוגית של ישראל בנושא ההתפלה ישמש ללא ספק מקור הכנסה בעתיד ביצור ובייצוא.

9. לטכנולוגיה של התפלה שימושים בעלי חשיבות כלכלית רבה, בהם ריכוך מים לתעשייה והקטנת זיהום מקורות המים במלחים. מחזור מים וכימיקלים בתעשייה, הכנת תרכיזים ועוד.

10. הטכנולוגיות המועדפות המסתמנות להתפלת מים הן: א. תחנות כוח קטנות ייעודיות להתפלה, ללא קנייה או מכירה של חשמל, שילוב של אנרגיית שמש ושילוב טכנולוגיה של זיקוק וטכנולוגיה של אוסמון הפוכה; ב. שילוב במערכות אגירה שאובה; ג. שילוב בנפילת אנרגיה סולרית בשיטה של ארובות שרב.

11. מתקני ההתפלה כולם יוקמו במכרזים, תוך הישענות על מקורות בין-לאומיים והסכמים ארוכי טווח לאספקת מים

על תוכניות ביצוע והפחתת נתונים מוטעים על מחירי המים הצפויים. כל זה פירטתי באותו נאום.

חברי הכנסת, ציטטתי בדברי אז את קריאתו של שר החקלאות למעצמות הגדולות להקים בישראל מתקנים גדולים להמתקת מי ים, והם, כלשונם, "יביאו שלום יותר מכל הדיבורים והקשקושים שממלאים את החלל כהצעות לכינון השלום במזרח התיכון" — סוף ציטוט. והשר הציע להקים שלושה מתקנים בהשקעה של מיליארד דולר, שיוכלו לספק כל אחד 600 מיליון קוב מים בשנה. ולדברי השר דאז, מי שישקיע בהקמתם יוכל למכור את המים לישראל, לירדן, לסוריה ולמצרים. אז, אמר השר, יהיה המזרח התיכון שקט.

חלילה לי לכתוב את ההצהרות האלה קשקושים, גם הדגשתי בדברי, כי אינני בא לקצץ את כנפי חזונו של רפול, כי אם לבקש ממנו שיקציב, לא מיליארד ולא מאות מיליונים, כי אם 3 מיליוני דולרים להקמת אב-טיפוס. שיפיק מים בשיטת ההקפאה.

חברי הכנסת, כדי לנקוט עמדה בנושא שאני מעלה לפניכם, אדם אינו חייב להיות מדען או טכנולוג. עליו רק לטרוח ולוודא אם עובדות היסוד שצינתי בפניו אינן אליכם אכן נכונות.

עליכם לבדוק: א. מה אמרו רוב "המומחים" על רעיונותיו של זרחין לפני שהועמדו לבדיקה מעשית? ב. מה היו תוצאות הבדיקה המעשית? — בסוגריים אני אעיר, מתקן ההקפאה פעל באילת במשך שלוש שנים והפיק מים מעולים; ג. האם זרחין אכן התריע, עוד מתחילת הקמת המתקן באילת, כי השינויים בטכנולוגיה המקורית שלו יגרמו לייקור המים? ד. מה היו הסיבות להפסקה הזמנית של פיתוח תהליך ההקפאה? האם היתה הצדקה לכך שלא חידשו את הפיתוח?

דומה שכל כרדעת, לרבות שרים וחברי כנסת, שילמד את העובדות, לא יוכל שלא להגיע למסקנה, כי תביעתי לחידוש הפיתוח של תהליך ההקפאה צודקת.

למרב הצער, השרים שאתם היה לי משא-ומתן בנושא הנדון לא טרחו להקדיש לו זמן ומחשבה, ותחת זאת שאלו בעצתם של אנשים בעלי דעות קדומות, או של אנשים שנכשלו כשילת הצעותיו של זרחין בעבר.

חברי הכנסת, בחיפוש אחר אדם כרדעת פניתי בעת האחרונה לשר התעשייה והמסחר, ביודעי כי ברשות משרדו קרן לפיתוח פרויקטים חדשים. אני מקווה, שאם הוא יתפנה וילמד את הנושא, הוא יגיע למסקנות הנכונות. אם אודקק לעזרתכם, חברי הכנסת, אבקשכם לנקוט עמדה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. השר דוד מגן, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, ועדות מומחים מיוחדות, הכוללות נציגים של משרד האנרגיה והתשתית, של נציבות המים, של חברת "מקורות", של תה"ל — תכנון המים לישראל, של חברת החשמל ושל התעשייה הפרטית דנו בחודשים האחרונים באספקטים השונים של ההתפלה והגיעו למסקנות שיובאו להלן.

נציבות המים וכן משרד הביטחון נקטו יוזמות שונות בנושא ההתפלה. כמרכז נכנסו לעניין זה לאחרונה עיריית חיפה ועיריית הרצליה. קמה ועדת משנה לוועדת הכספים, לעניין ההתפלה, והיא עומדת להסיק את מסקנותיה שלה.

עם משק המים הישראלי, או עם תאגידים של הרשויות המקומיות וספקי מים פרטיים.

12. היקף ההשקעות המוערך בשנים הבאות לשטח ארץ־ישראל הוא 300–350 מיליון דולר בשנה. בשנים אלו כל פיתוח מים שפירים יהיה מיועד לשימוש עירוני ותעשייתי, ומחיר המים הנוספים יהיה כדולר למטר מעוקב. כל תוספת של מים לחקלאות תהיה אך ורק ממי ביוב מותפלים, במחיר שאינו עולה על 20 סנט למטר מעוקב.

13. הממשלה תעודד את התעשייה הישראלית במחקר ובפיתוח בהקמת מפעלי הדגמה ובחיוב של מרכיב ישראלי בהקמת מפעלי התפלה.

14. אילת מפעלי התפלה, הנמצאים בשלבים שונים של הכנה, הם כדלקמן: מים מליחים — כמכרז חומש, ובימים אלה יודיעו על הווכה; אילת (מי ים), ערבה (מים מליחים), רצועת־עזה כשילוב מבאר־שבע (מי ים ומים מליחים). תוכנית עקרונית הוגשה לממשלה, וככל הנראה תאושר בעתיד. הרהנגב (מים מליחים), נחל־תנינים (מים מליחים), הרצלייה, תל־אביב, מפרץ־חיפה (מים מליחים), חוף הכרמל, טבריה ובקעת־הירדן (מים מליחים), עמק־יזרעאל (מי ניקוז).

15. משרד החקלאות בוחן אפשרות להקמת מתקני הדגמה בהיקף גדול בבקעת־הירדן, בצפון ים־המלח, באילת, כשילוב אנרגיה סולרית ובכריכות ים־המלח. כמרכן כוחנים אפשרויות להתפלל בארות שהומלחו, כמו ברמת־גן ובבאר־טוביה.

16. יש פריצת דרך טכנולוגית בכמה תחומים בנושא ההתפלה, ויהיה צורך לתמוך בהם.

אדוני היושב־ראש, בעקבות ההצעות לסדר־היום של חברי הכנסת גרשון שפט ויאיר שפרינצק העליתי כאן כמה מחשבות ומעשים שנתגבשו במשרד החקלאות. אינני חושב שיש טעם להעביר עכשיו את הנושא לדיון בוועדה. לפני פיזור של הכנסת, אני מציע ומבקש מהמזעירים להסתפק בדברי תשובתי. אני אשמח להמשיך ולעדכן את המצעים, וכל גורם אחר שירצה בכך, בפעילות משרד החקלאות בתחומים האלה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה, אדוני השר. חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני השר, אני בוודאי אסתפק בהודעתך, כי הכנסת מתפזרת בשבוע הבא. אני מבקש ממך, שאתה תיקח על עצמך את נושא ההתפלה באופן אישי, מפני שזה נושא שדשו בו הרבה ועסקו בו הרבה אבל לא חלה בו כל התקדמות, כפי שצריך היה.

אם אתה אומר עכשיו לכנסת שאתה מוכן — ואתה לא נכנס לתחומי של משהו אחר, כי זה עניין משולב, זה גם משקיעים, גם חקלאות, גם תעשייה, גם איכות הסביבה, גם משרד הפנים, גם רשויות, זה הכול — אם אתה, כמי שעומד בראש משרד התכנון, תקבל על עצמך לקדם את הנושא, אני בוודאי ובוודאי אקבל את הודעתך זו בברכה ובשמחה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב־ראש, הכנסת מתפזרת, הממשלה — לא. ועדות הכנסת לא תעבדנה, ועדות השרים — כן.

היו"ר ש' דיין:

אני רוצה לחקן את דבריך, אדוני השר. הכנסת לא מתפזרת, חברי הכנסת מתפזרים.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני נענה לאתגר, ואדאג להביא את הדברים הללו לדיון בוועדת השרים לענייני תיאום ומינהל.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת שפרינצק, אתה מסתפק בדברי השר?

יאיר שפרינצק (מולדת):

אני מבקש להביע משאלה דומה לזו שהביע חבר הכנסת גרשון שפט. הרי אני מחפש להביא מידע. הייתי מכיר טובה לשר מגן אם הוא יתעניין בשיטה שאני מציע, כלומר, שהוא ילמד את העובדות וההיסטוריה של פרשת ההתפלה. לאחר שהוא יגיע למסקנה שיש להקים בהקדם מתקני התפלה — יבדוק את הכלכליות של שיטת ההתפלה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אשמח ללמוד את הנושא.

היו"ר ש' דיין:

אני רוצה לומר לך, אם כי השר ירד מן הבמה והוא כבר יושב ליד שולחן הממשלה, שלשר מגן יש תמיד אוזן קשבת לשמוע כל דבר, ללמוד, לייצג ולעזור. אני מקווה שהוא יעשה זאת. תודה רבה.

לא. הצעה לסדר־היום

מצבם של בעלי החיים בישראל

בקיצור. אני יכול גם לומר לך, שבסיום דברי לא אבקש העברת הנושא לדיון בוועדה. אני מוכן אפילו לשחרר אותך מהחובה להשיב לי. אני רוצה לומר לך, שאני גם יודע מה אתה משיב, כי שוחחתי עם מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות, שהוא הגורם שאני מניח שהכין את התשובה שלך.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

האם אתה מודע לכך, ששלשום אישרה הכנסת בקריאה ראשונה חוק מיוחד בנושא הווטרינרי?

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

כן. אני מאוד מקווה, אדוני השר, שבשבוע הבא תאשר הכנסת עוד חוק חשוב מאוד, שאני היזם שלו. חוק צער בעלי

היו"ר ש' דיין:
רבותי, אנחנו עוברים להצעה לסדר־היום מס' 6775: מצבם של בעלי החיים בישראל — מאת חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

עד שחבר הכנסת פורז מגיע לדוכן, אולי אפשר לבקש צער בעלי חיים לגבי אלה היושבים פה.

היו"ר ש' דיין:

אני בטוח שהוא ידבר בקצרה.

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, אני אדבר

ההזדמנות לשוב לברך אותך ולהעלות על נס את הפעילות המבורכת שלך.

ובכל זאת, אם כבר עליתי אל הדוכן, כמה מלים לדבריים שאמרת.

אברהם פורו (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני מאוד מודה לך, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני מקווה שבבחירות הפנימיות זה לא מחבל, לא מקליטים.

אברהם פורו (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לא אצלנו.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אתה יודע שאני אומר את הדברים האלה בכנות ומעומק הלב.

מצבן הכספי של אגודות צער בעלי חיים, בגלל העדר תמיכה ציבורית — הנושא הזה אינו מצוי דווקא ורק בתחום אחריותו של שר החקלאות. משרד החקלאות הודיע למוכיר הממשלה, ביום 23 בינואר 1992, על תמיכתו העקרונית בהצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת פורו לחיקון המחיר המרבי של אגרות רישוי לכלבים.

משרד החקלאות מציע לטפל בנושא על-ידי שינוי החקיקה המוניציפלית באופן שהאגרות בנושאים הנוגעים לאחזוקת כלבים תיקבענה על-ידי הרשויות המקומיות באישור שר החקלאות. נוסח זה אושר על-ידי ועדת השרים לחקיקה בישיבתה ביום 3 בפברואר 1992. הוועדה ביקשה מחבר הכנסת פורו לתקן את הצעתו בהתאם, וכך אומנם נעשה.

אם וכאשר יאושר החיקון בחוק, יאשר שר החקלאות אגרות בגובה אחיד ובמחיר סביר. יש לציין, כי הורדת המחיר מוצדקת גם לנוכח העלייה במספר החיסונים. בשנת 1991 הורשו וחוסנו כ-35% יותר כלבים מאשר בשנים הקודמות. ואם בשכוע הבא נצביע ונאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה, אני מניח שבגלל אפשר יהיה להחיל עליה בכנסת הבאה, בעזרת השם, את דין הרציפות, ונוכל, עוד לפני הסתייג, להגיע לפתרון הבעיה, בהתאם לחקיקה שיום חבר הכנסת פורו.

הטיפול בבעיית בעלי החיים המשוטטים מוטל על הרשויות המקומיות בתחומיהן ועל פקחי רשות שמורות הטבע בשטחים הפתוחים. במרבית הרשויות המקומיות מבוצעות הפעולות על-פי הנחיות השירותים הווטרינריים. הנחיות אלו מורות על לכידת כלבים משוטטים, העברתם למאורות עירוניים והמתתם, אם אין להם בעלים, על-ידי הזרקת חומרי הרדמה. עם זאת, קיימות רשויות מקומיות, בכלל זה ערים גדולות כחולון, ראשון-לציון, עכו ועוד, שבהן לא הוקמו מאורות עירוניים ואין צוותים ללכידת כלבים משוטטים, ולפיכך נאלצות המחלקות הווטרינריות לנקוט פעולות ירי הרעלה בשטח הבנוי, כדי למנוע את הפצת מחלת הכלבת. מנהל השירותים הווטרינריים העמיד את ראשי הערים הללו על חומרת הנושא. שיפור בנושא זה ייתכן גם על-ידי אישור הצעת החוק לחיקון פקודת הכלבת, הצעה שאושרה שלשום בקריאה ראשונה בכנסת. על-פי החיקון יוכל מנהל השירותים הווטרינריים, בין השאר, להורות על סימון קבע בכלבים. סימון כזה יתרום לשיפור הפיקוח על כלבים על-ידי איתור הבעלים והענשתם על הפקרת כלביהם.

חיים. חוק הדין בהגנה על בעלי חיים וחוק הדין בנושא של פיקוח על ניסויים בבעלי חיים.

מכיוון שהכנסת מתפזרת בקרוב — זאת אומרת, חברי הכנסת מתפזרים לעסוק בענייני בחירות וכיצד כאלה — אני רוצה לומר, למען הפרוטוקול ולמען ההיסטוריה, שבגלל רגישות מיוחדת אולי שיש לי לנושא של צער בעלי חיים — אני מטפל בעניין הזה בכנסת הזאת מאז נבחרתי אליה — אני שב ופונה אל חברי הכנסת, שאנחנו נמצא את הדרך לסייע לאותם ארגוני צער בעלי חיים. יש אגודות רבות מאוד הנעזרות בתקציב המדינה ובתקציבים ציבוריים אחרים. האגודות האלה לא מקבלות דבר, לדעתי, צריך לדעת, אדוני השר, שבנתקצב משרד החקלאות יהיה איזה סכום צנוע לעזרה לאגודות האלה. לדעתי, אנחנו צריכים לעשות זאת.

דבר נוסף שאנו צריכים לטפל בו הוא הנושא של ההרעלות. לפעמים קורה מצב טרגי, שבו צריך להשמיד בעלי חיים, וקורה שמשמידים אותם על-ידי הרעלה בסטריכנין, או כרעלים אחרים, הגורמים למוות בייסורים, שנמשכים לפעמים עשרות שעות. לדעתי, צריך להקפיד על ההנחיה של מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות, האוסרת את הפעולה הזאת.

אני גם רוצה לומר, שרשימה שהתפרסמה לא מזמן בעיתון "הארץ" אומרת, שאנשים שמחזיקים בעל חיים בביתם הם בסופו של דבר אנשים רגועים יותר, שבעיריזון יותר ולחוצים פחות. נוכחותה של החיה יש לה כנראה איזה יתרון, שנותן לנו, בני האדם, שקט נפשי.

אמרת את דברי על קצה המזלג, אדוני השר. אני לא מבקש לקיים בעניין הזה דיון לא במליאה ולא באחת הוועדות, ואני מוכן לשחרר אותך, אדוני השר, מחובת התשובה, אלא אם כן אתה עומד על כך ואז יהיה צער בעלי חיים של היציע. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:
בבקשה, אדוני השר דוד מגן.

אני רוצה לומר, רק בשביל הקוריוז, אני רואה שצדקת בלשוןך כאשר אמרת: הכנסת מתפזרת, וכולם אומרים: על-פי חוקי-יסוד של הכנסת. ופה מוזכר, למשל, החוק של התפוזות הכנסת. אבל, לדעתי, יש לתקן את זה תיקון לשוני. הכנסת מתפזרת.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הכנסת מתפזרת — — —

היו"ר ש' דיין:
זה כמו לגבי בית-הספר — "אין בית-הספר". מה זה "אין בית-הספר"? אין לימודים. זה בדיוק אותו דבר. בבקשה, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אדוני היושב-ראש, אני הייתי מוותר על זכות התשובה, אבל אני יכול להחמיץ את ההזדמנות, כנראה כתשובה האחרונה בכנסת הזאת, להשיב על הצעה של חבר הכנסת פורו. רצוני פשוט להביע את ההערכה הרבה שיש לי ויש לעמיתי בממשלה על הפעילות החקיקתית הענפה של חבר הכנסת פורו, אשר מרבה להעלות הצעות טובות, המגרות את הממשלה להתייחס בחיוב להצעות הללו. רק כשעליתי לדוכן שמעתי, שעוד הצעת חוק בעניין צער בעלי חיים עומדת להגיע להצבעה בשכוע הבא. בירכתי אותך, ולא יכולתי להחמיץ את

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אני מסתפק ואני מודה מאוד לשר.

היו"ר ש' דיין:
גם אני משבח אותך.

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
אילו היה לי זמן, הייתי משבח אותך, משום שהוא אחד
השרים הטובים והיעילים בממשלה הזאת, וחבל שלא הצליח
— — —

חמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השביעיות נגמרו.

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
לא נגמרו.

היו"ר ש' דיין:
מה דעתך להתחיל לשיר "דוד מלך ישראל"?

מניעת התרבות מיותרת של חיות הבית מותנית בתרומת
בעליהן לכך. השירותים הווטרינריים נתנו את ברכתם למבצע
עיקור כלבות-בית, שנעשה ביוזמת אגודת צער בעלי חיים.
כאשר יעורב שר החקלאות בקביעת גובה אגרות הרישוי
לכלבים, אנחנו מתכוונים להמליץ על קביעת אגרת רישוי יקרה
יותר לכלבות בלתי-מעוקרות.

נושא מניעת סבל בעלי-חיים — זכור, הנושא אינו
בתחום אחריותו של שר החקלאות. משרד החקלאות תומך
בחיקוק חוק צער בעלי חיים להסדרת הנושא מהיכסו
הכוללים.

וכך אני מאמין שנצליח די בקרוב לאשר את ההצעות הללו
בכנסת.

לעניין ההצעה לסדרהיום, אני מציע לחבר הכנסת פורז
להסתפק בדברי התשובה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת אברהם פורז, אתה מסתפק בדברי התשובה?

לב. הצעה לסדרהיום

מצוקת שירותי הרווחה במגזר הערבי

הרווחה סובלים בכלל ממצוקה, לאו דווקא באוכלוסייה
הערבית.

ניתן להניח, ללא שום צורך בנתונים שיאששו זאת,
שהנתונים שאנחנו יודעים אותם לגבי 1987 חמורים כיום
הרבה יותר.

נקודה שנייה שרצייתי להעלות היא, שאי-אפשר לדבר על
איזה תיקון ממשי של שירותי הרווחה כל עוד לא תיפתר הבעיה
של השוואת קצבאות הילדים, שבנוגע לה כבר התקבלו פה
בקריאה טרומית חוקים, שהכנסת הבאה תצטרך להמשיך
ולחוקק אותם.

חברי הכנסת, הפערים בשירותי הרווחה קיימים בכל
התחומים. אציג רק כמה תחומים לשם דוגמה והשוואה. הדבר
נוגע במיוחד לשתי קבוצות, לקבוצת הילדים ולקבוצת
הקשישים.

בקשר לילדים, כפי שציינתי קודם, ש-60% מהם חיים
מתחת לקו העוני, הנתונים מוכיחים ששירותי הרווחה בתוך
בתי-הספר היסודיים, שקיימים בערך בשני-שלישים
מבתי-הספר במגזר היהודי, כמעט שלא נמצאים במגזר הערבי.
אני מתכוונת לשירותי רווחה כמו עובד סוציאלי, אחות, רופא,
יועץ חינוכי ופסיכולוגי. השירותים האלה כמעט אינם קיימים.
פירוש הדבר, שאותם ילדים שסובלים יותר מילדים אחרים
במדינת ישראל — מעוני, ממצוקה חומרית, מצפיפות דיור,
מצפיפות בכיתות — אינם מקבלים אותם שירותים שנועדו
דווקא לאלה שסובלים מעוני, ממצוקה וכו'. אין להם אחות
בבית-הספר, אין להם רופא בבית-הספר, יש מעט מאוד קציני
ביקור סדר, כמעט אין ייעוץ פסיכולוגי. פירוש הדבר, שלא זו
בלבד שהמצוקה הכלכלית מאיימת עליהם, אלא גם החברה
הישראלית ומדינת ישראל כמדינה וממשלת ישראל אינן
נותנות לילדים האלה שמגיעים לבית-הספר את האפשרות
להיעזר באותם שירותים.

חמור במיוחד הוא הנושא של טיפול מונע למניעת נשירת
ילדים ממערכת החינוך וטיפול מונע למניעת התופעה

היו"ר ש' דיין:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדרהיום מס' 6783:
מצוקת שירותי הרווחה במגזר הערבי — של חברת הכנסת
חמר גז'נסקי, בבקשה.

חמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאחר שאנחנו בעידן
הברכות, אני רוצה לכתוב את עצמנו על חוקים טובים שקיבלנו
ולהצטרף על הרבה דברים רעים שנעשו ועל החלטות שגויות
שנתקבלו.

ואם כבר מכריזים, אני אברך גם את היושב-ראש, שהיה,
ללא ספק, מהיושבי-ראש הנעמים והנוחים, שהיה נעים מאוד
לעבוד אתם.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה.

חמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ואני מקווה שאלה שיהיו פה בכנסת הבאה יעשו ויפעלו
טוב יותר.

חברי הכנסת, נושא שירותי הרווחה בקרב האוכלוסייה
הערבית הוא נושא כאוב במיוחד. כשיחפשתי חומר לקראת
הדיון הזה מצאתי, שבעשור האחרון פרסם המוסד לביטוח
לאומי רק פעם אחת נתונים נאמנים על מצב העוני בקרב
האוכלוסייה הערבית. העובדה הזאת מעידה עד כמה הנושא
הוא שכוח, עד כמה מנסים לדחוק אותו ולטאטא אותו אל
מתחת לשטיח, ועלידי כך כעצם להסתיר את האמת המרה.

העובדה, חברי הכנסת, שבקרב האוכלוסייה הערבית
שיעור המשפחות החיות מתחת לקו העוני הוא 46%, לעומת
8% בקרב המשפחות היהודיות, ושיעור הילדים החיים מתחת
לקו העוני הוא 59%, לעומת 10% בקרב המשפחות היהודיות
— היא הנתון המהמם הזה, שנמצא באותו מחקר יחיד שנעשה
על בסיס נתוני 1987. אין שום סיבה לחשוב, שמאז 1987 ועד
היום — עברו חמש שנים — המצב השתפר, בהתחשב
באבטלה, בהתחשב במצוקה הגוברת, בהתחשב בכך ששירותי

את החיים ביישובים הערביים לגן עדן. גם האוכלוסייה היהודית סובלת ממצוקה גוברת ומשירותי רווחה מקוצצים. אבל, כמו שיש עניים ועניים יותר, מקופחים ומקופחים יותר, כך גם יש הבדל בין שירותים מצומצמים לבין שירותים אפסיים.

לכן, השוואת היקף שירותי הרווחה המצויים ביישובים הערביים לאלה המצויים ביישובים היהודיים, לא תוך 20, 30, 50 שנים אלא בתקופה קצרה ביותר, היא תביעה מינימלית וחיונית.

נכון שהאוכלוסייה הערבית אינה יושבת בחיבוק ידיים, היא עושה דברים גם כן, מקימה עמותות, מקימה ארגונים, משתדלת לסייע לעצמה. אבל שום דבר לא יכול לעמוד או לבוא במקום שירותים שחייבת מדינת ישראל לספק לאזרחיה הערבים.

ולכן, חברי הכנסת, מן הראוי שהכנסת תדון בנושא הזה. תודה.

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה לך. ישיב השר דוד מגן. בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעת האחרונה מסרתי כמה פעמים לכנסת דוח על נחיתות שירותי הרווחה במגזר הערבי. באותן סקירות דובר על שירותי רווחה לבדואים או על מצוקה של ילדים במגזר הערבי. הפעם הזאת מדובר בשאלה העוסקת במגזר הערבי על כל מרכיביו.

אחלק את תשובתי לשניים: א. המגזר הערבי במחוז הצפון; ב. הבדואים כנגב.

משרד העבודה והרווחה פועל ללא ליאות על-מנת לקדם את המגזר הערבי במדינת ישראל בתחומי הרווחה והעבודה, שירות התעסוקה והביטוח הלאומי. בשנים האחרונות חלה התקדמות רבה בתחומי הרווחה, תוספת תקנים, פיתוח שירותי רווחה, טיפול בקשישים, טיפול בנוער והרחבת מסגרות הכשרה מקצועית.

עלי לומר לחברי הבית, כי עדיין לא נסגרו כל הפערים, אולם משרדי הממשלה השונים, בתאום עם יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, עושים לילות כימים לצמצום הפער בין המגזר היהודי לבין המגזר הערבי.

במחוזות הצפון ובחיפה חיים למעלה מ-1.3 מיליון תושבים, מהם 541,000 לא-יהודים, המהווים כ-38% מכלל האוכלוסייה שם. שירותי הרווחה במגזר הערבי, במגזר הדרוזי ובמגזר הצירקסי במחוזות אלו ניתנים על-ידי המחלקות לשירותים חברתיים בדרכים שונות.

השירותים ניתנים בכל מגוון שירותי המשרד לקבוצות האוכלוסייה השונות, והדוגמאות רבות: נכות פיזית, בריאות הנפש, בעיות אישיות, יחסי עבודה מעורערים, משפחות חד-הוריות, בעיות ביחסי הורים-ילדים, משפחות אסירים ושיקומן, טיפול בקשישים, נערות במצוקה, בעיות בריאות, ותקצר היריעה מלהכיל את כל הנושאים.

במגזרים אלה מועסקים כיום למעלה מ-300 עובדים מקצועיים בכל התחומים.

תמר גרוינסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השר מגן, צריך להגיד: רק 300 עובדים.

המחיריה של בערות, שקיימת בקרב הילדים והנוער הערבים. בעיר טייבה, למשל, רק 50 ילדים מקבלים טיפול מונע כזה, שימנע מהם להגיע לרוחב, שימנע מהם לצאת מבית-הספר אמצעיתיים. אבל, למעשה, לפי הערכות מוסמכות, 500 ילדים בטייבה צריכים טיפול כזה. כלומר, רק עשרית מהילדים מקבלת את הטיפול הזה.

קשה במיוחד מצבם של הילדים המפגרים, ושירותים למפגר כמגזר הערבי הם מצומצמים, ומדובר במאות ילדים, בני נוער, שסובלים מפגור ואין להם שום שירות, או שהשירות מצומצם ביותר. לא אכנס פה למספרים, רק אציין שהיום יש במדינת ישראל בסך הכול שמונה מוסדות שמטפלים במפגרים ערבים.

בקשר לטיפול במשפחות, ובמיוחד לטיפול בקשישים — בעיר כמו טייבה, מתוך 5,000 משפחות שיש בעיר הזאת, בערך 1,300 משפחות סובלות מבעיות סוציאליות שונות. אבל באותן 1,300 משפחות נדרשים לטיפול תשעה עובדים סוציאליים. אילו היה השיעור של העובדים הסוציאליים בעיר כמו טייבה כמו השיעור הממוצע בעיר כמו יבנה, פירוש הדבר שבעיר טייבה היו צריכים להיות 25 עובדים סוציאליים — ויש תשעה עובדים סוציאליים. הפער הוא פשוט בלתי נסבל.

לעניין הקשישים — חברי הכנסת, קשישים ערבים שסובלים מעוני, שסובלים מתשישות, אינם יכולים כמעט לקבל סיוע מלשכות הרווחה. מדובר בכך שהתקציבים לקשישים קוצצו השנה בכלל, אבל באותם יישובים ערביים, שהם ממילא חלשים, לא יכלו להגיש לקשישים את העזרה הבסיסית ביותר, אם מדובר בחימום, אם מדובר בעזרה של שעתים בשבוע. אותם שירותים שניתנים — הם ניתנים למיעוט קטן ביותר של הקשישים הערבים.

חברי הכנסת, ב-50 יישובים ערביים יש רשויות מקומיות שאין בהן לשכות רווחה. זה בניגוד גמור לחוק שירותי הסעד, הקובע שכל רשות מקומית תהיה לשכה לשירותי רווחה. עד היום ב-50 יישובים אין כלל לשכות רווחה. פירוש הדבר, שלאותם 50 יישובים מגיע עובד סוציאלי אחת לשבוע, נמצא שם כמה שעות, מטפל באופן רופף ביותר בכמה תיקים, חוזר הביתה, והיישובים נשארים ללא כל סעד.

אני לא מתעלמת משינויים שנעשו בתחומים שונים, אבל השינויים שנעשו הם מעטים כל כך לעומת הצרכים, שאי-אפשר להסתפק בהם ואי-אפשר לטפוח על השכם. אי-אפשר לבוא ולומר, שמשדר העבודה מאשר הקצבות, נניח הסעות לחולים — אבל אי-אפשר שלשכת רווחה בעיר נצרת, למשל, תוציא על ההסעות הבלתי-נמנעות והחיוניות האלה את כל התקציב שיש לה לעזרה למשפחות, ואחרי שהיא גומרת לממן את ההסעות לאותם חולים, לא נשאר לה אפילו שקל אחד למימון שירותים דחופים אחרים למשפחות נזקקות.

חברי הכנסת, דנו לאחרונה פעמים מספר באסון הטבע שניחת עלינו בחורף הזה. מן הראוי היה שהכנסת כולה תדון באסון החברתי המתמשך הזה האוכלוסייה הערבית. הפיגור המצטבר בטיפול באסון הזה תובע קורבנות. מדובר באותם 400,000 אזרחים ערבים שחיים מתחת לקו העוני, ובתוכם 250,000 ילדים, מדובר בקשישים, מדובר במפגרים, מדובר בנכים, מדובר באלמנות, מדובר במוכסלים, מדובר בכל אותם אנשים שחייבים לקבל את הסיוע הבסיסי המינימלי.

אני יודעת שהשוואת שירותי הרווחה הניתנים למגזר הערבי לאותם שירותים המקובלים במגזר היהודי לא תהפוך

אדוני היושב-ראש, אין לי ספק שתנופת הפיתוח של השירותים השונים במגזר הערבי צוברת תאוצה. יחזיקו חדרות של משרדי הממשלה השונים נועדו לקדם את רווחת התושבים. הפערים מצטמצמים והולכים, ומדיניות משרדי הממשלה היא צעידה נמרצת לצמצום הפערים בין המגזרים.

אמרת בראשית דברי, שאנחנו מצביעים בצער על כך שעדיין יש נחיתות בשירותי הרווחה במגזר הערבי, וחייבים להמשיך ולפעול במלוא הכוח וכמלוא המרץ כדי לצמצם את הפערים בשירותים הללו.

גם אם הכנסת מתפזרת, אדוני היושב-ראש, והועדות לא פועלות, אני מציע לפחות לפרוטוקול להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה, כדי שבעזרת השם תהיה עילה בכנסת הבאה בכל זאת לדון בו באופן יסודי.

היו"ר ש' דיין:

תודה. אני מבין שאדוני ביקש להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. חברת הכנסת חמר גר'נסקי, את מסכימה?

חמר גר'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן.

היו"ר ש' דיין:

אם כן, אנו ניגשים להצבעה. זו הצבעה מס' 11.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר	
את הנושא לוועדה	— 7
נגד	— אין
נמנעים	— אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

בעד — שבעה, אין מתנגדים ואין נמנעים. הנושא יועבר לוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

לג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 20), התשנ"ב—1992 — של חבר הכנסת דוד צוקר; הצעת חוק צער בעלי חיים, התשנ"ב—1992 — של חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק להבטחת שוויון זכויות (דרושים וצ'רקים), התשנ"ב—1992 — של חברי הכנסת א' רובינשטיין, ש' אלוני, י' צכן ומ' שחל; הצעת חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 10), התשנ"ב—1992 — של חבר הכנסת אברהם פורז.

עוד אודיע, כי על-פי בקשת חברת הכנסת עדנה סולודר תוסר מסדר-היום הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון — אלמנות ומתן פטורים), התשנ"ב—1991 (תחתקל"ג), שהונחה על שולחן הכנסת ביום ד' בכסליו התשנ"ב, 18 בנובמבר 1991. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. יש לנו הצעה לסדר-היום מס' 6756, של חבר הכנסת אריה גמליאל, בנושא: אי-קבלתם לעבודה של עובדים שומרי שבת ומסורת. חבר הכנסת גמליאל איננו באולם. עוד יש

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני מוסר את הנתונים.

חמר גר'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מדברת על הקידומת, להגיד: רק 300.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני דיברתי קודם על נחיתות השירותים. אני מצביע על עובדות.

תחת ידי מצויה רשימה חלקית, שתעיד על התפקידים: 136 עובדים סוציאליים, 27 משרות מינהל, 15 משרות עובדי חברות רחוב, 19 משרות מתקציבי פעולה ודמי אחזקה, ארבעה מפקחים מהמגזר הערבי, המפקחים על עבודת הלשכות בתחומים השונים: מפקחת כללנית לפרט ולמשפחה, מפקחת לילד ולנוער, מפקחת לנערה במצוקה ומפקחת לחברות רחוב.

עשרות עובדים מועסקים על-ידי הרשויות המקומיות במימון תקציבי דמי אחזקה של מפגרים ב-27 מעונות-יום.

אשר למחוז הדרום המאוכלס בבדואים, הממשלה כבר הצהירה לא אחת, כי היא רואה בטיפול בבעיותיהם נושא הראוי לעדיפות עליונה. ברוח זו ננקטה בחמש השנים האחרונות שורה של צעדים, שקידמה אוכלוסייה זו עד מאוד.

אוכלוסיית הבדואים כנגב, המונה כ-70,000 נפש, נהנית מאספקה שוטפת של שירותים שהמדינה מעמידה לרשותה בארבע מסגרות מוניציפליות: המועצה המקומית רהט, המועצה המקומית תל-שבע, המועצה האזורית מנשה, המאגדת את כסיפה, שגב-שלום וערוער, והמועצה האזורית שוקת, המאגדת את חורה ולג'יה.

בכל אחת מהרשויות המוניציפליות המוזכרות לעיל פועלת מחלקה לשירותים חברתיים. מחלקה נוספת פועלת בבאר-שבע, לטיפול בשבטים שטרים נכנסים לעיירות. המחלקות הללו מנהלות על-ידי בדואים, בסך הכול מועסקים תשעה עובדים.

היו"ר ש' דיין:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 16), התשנ"ב—1992; הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו; והצעת חוק המפלגות, התשנ"ב—1992 — שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 89), התשנ"ב—1992; הצעת חוק לעידוד השקעות הון בחקלאות (תיקון מס' 4), התשנ"ב—1992; והצעת חוק פיצוי נפגעי אסון טבע (תיקון), התשנ"ב—1992 — שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב—1992, שהחזירה הוועדה לענייני ביקורת המדינה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חוברת כ"ג, ישיבה שצ"ו

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי): הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי משרד התקשורת לשעבר) —

לנו הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דן תיכון בנושא יישום מסקנות דוח ועדת-יוסמן. גם חבר הכנסת תיכון איננו.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אני מוכן להעביר אותה לוועדה.

יש לנו הצעת חוק הסדרת עסקי אשראי, התשמ"ט-1989, של חברי הכנסת אברהם בורג, אלי בן-מנחם ושמעון שטרייט. אינני רואה אותם כאולם. לכן נעבור על זה.

לד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ב-1992*

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

4 — החוק לדיון מוקדם בוועדה

אין — נגד

אין — נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ב-1992, לדיון מוקדם בוועדה הכספים נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת גז'נסקי, אני מבין שגם את מצביעה בעד העברת הצעת החוק לוועדה.

תמר גז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כן.

היו"ר ש' דיין:

אם כך, יש לנו חמישה קולות בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. הצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ב-1992, מועברת לוועדת הכספים.

לפנינו הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון) — החלטה על שבייתה), התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת עוזי לנדאו. אינני רואה אותו כאולם.

היו"ר ש' דיין:

אנו עוברים להצעת חוק תחת"ו, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ב-1992, של חבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה.

אברהם פורז (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנמק את הצעת מהמקום. מדובר בהצעת חוק, שמטרתה למנוע את האפשרות של שימוש לרעה בפרטים הניתנים בפקודת מס הכנסה למוסדות ציבוריים, כדי להבטיח שהמוסדות האלה יקיימו מערכת חשבוניות נאותה. אני מודה לממשלה על תמיכתה בחוק.

היו"ר ש' דיין:

אדוני סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י' עזרן:

אדוני היושב-ראש, הממשלה תומכת בהצעה.

היו"ר ש' דיין:

אנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 12.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

לה. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי משרד התקשורת לשעבר),

התשנ"א-1991**

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

היו"ר ש' דיין:

אנו עוברים להצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי משרד התקשורת לשעבר), התשנ"א-1991, שמניינה חתש"ב, של חבר הכנסת רן כהן. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת רן כהן, שאף אני הצעיר הגשתי הצעה דומה בנושא הזה, ואני שותף אתך.

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר רק שני משפטים. קודם כול, ההצעה הזאת איננה רק בשמי, היא גם בשמי וגם בשם יושב-ראש הישיבה חבר הכנסת שלמה דיין, חבר הכנסת יעקב שמאי, חברת הכנסת נאוה ארד וחברי כנסת נוספים.

אני מוותר על כל הנמקה. כל מה שאמרתי אז נכון גם היום. ואני מבקש מסגן השר עזרן לאפשר לנו את העברת החוק הזה לוועדה, בתקווה שבאמת אפשר יהיה להשלים את החקיקה ואת התיקון הזה ואת סגירת הפער בכנסת הבאה. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

אדוני סגן השר, בבקשה.

אני מוותר על ההנמקה. אני אומר רק, שכל מה שאמרתי

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 6
 נגד — 1
 נמנעים — אין
 ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות
 המדינה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי
 משרד התקשורת לשעבר), התשנ"א — 1991,
 לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה
 נתקבלה.

היו"ר ש' דיין:
 בשישה קולות בעד, אחד נגד, בלי נמנעים, הצעת החוק
 של חבר הכנסת רן כהן ועוד חברי כנסת תועבר לוועדת
 העבודה והרווחה להכנה לקריאה ראשונה.
 יש עוד הצעת חוק של חבר הכנסת יעקב שמאי. אינני
 רואה אותו באולם.

ובכן, רבותי חברי הכנסת, הישיבה הבאה — אם ירצה
 השם, כיום שני הבא, י"א כאדר ב' התשנ"ב, 16 במרס 1992,
 בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:26.

סגן שר האוצר י' עזרן:
 הממשלה מסכימה להעברת הצעת החוק לוועדה.

היו"ר ש' דיין:
 אנחנו עוברים להצבעה על העברת הצעת החוק לוועדה.
 זו הצבעה מס' 13. לאיזו ועדה אתה מציע להעביר את הצעת
 החוק, חבר הכנסת רן כהן?

רן כהן (מרץ — ישראל הדמוקרטית):
 לוועדת העבודה והרווחה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
 לוועדת הכספים.

היו"ר ש' דיין:
 ועדת הכנסת תחליט, או שסגן השר יקבל את ההצעה של
 המציע, שהצעת החוק תועבר לוועדת העבודה והרווחה.

סגן שר האוצר י' עזרן:
 מסכים.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

נספחות

ישיבות שצ"ד — שצ"ו

א. הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ב — 1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. כ"ח באייר יום ירושלים
 - (א) הכנסת מכריזה בזה על יום כ"ח באייר כעל יום ירושלים שיוחג מדי שנה בשנה כחג המדינה וייקרא בשם "יום ירושלים".
 - (ב) אם יום כ"ח באייר יחול בשבת יוחג יום ירושלים ביום כ"ו באייר של אותה שנה. אם יום כ"ח באייר יחול בשישי בשבוע יוחג יום ירושלים ביום כ"ז באייר של אותה שנה.
 - (ג) יום ירושלים יהיה יום בחירה. לעניין סעיף זה "יום בחירה" — יום שהבחירה בידי העובר אם לצאת לחופשה או לעבוד. אם יבחר העובד ביום חופשי, היום יוכא כחשבון במניין ימי החופשה שלו.
 - (ד) בכתי"הספר היהודיים תהיה תוכנית לימודים במתכונת מקוצרת שתיוחד ליום ירושלים.
2. הוראות רה"מ
 - (א) ראש הממשלה מוסמך להורות על קיום עצרת מרכזית שתתקיים אי"ה בירושלים לפתיחת יום ירושלים, ועל הנפת דגלים וקיום חגיגות עם ביום ירושלים.
 - (ב) על אף האמור בסעיף 1(ג) מוסמך ראש הממשלה להורות הוראות בדבר קיום עבודה ושירותים שלדעתו אין להפסיקם ביום ירושלים, ולקבוע את שיטותיהם וסדריהם כאותו יום.
3. סמלי יום ירושלים

ראש הממשלה רשאי לקבוע בתקנות סמלי יום ירושלים ולהסדיר את השימוש בהם.
4. ציון היום בתפוצות

שגרירי ישראל בנציגויות המדינה בכל העולם מוסמכים לקיים חגיגות, עצרות מרכזיות ואירועים מיוחדים ליהודי התפוצות וידידי ישראל.

דברי הסבר

עם מלאות 25 שנה לשחרורה ולאיחודה מחדש של בירת ישראל ירושלים, יש מקום לציון זאת באופן ממלכתי ולציון יום זה כחג לאומי. ראוייה ירושלים, רום התקוות ופסגת השאיפות, אותה אנו מעלים על ראש שמחתנו, לציון ולייחוד יום המסמל את מרכזיותה בחיי עם ישראל, אשר שב לארצו, הקים את מדינתו והכריז על ירושלים כבירתו הנצחית; לציון יום מיוחד, אשר יחזור וידגיש את אחדות כל העם והמדינה סביב ירושלים.

ב. הצעת חוק הגליל (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הגליל, התשמ"ח — 1987¹ (להלן — החוק העיקרי) —

 - (1) במקום הגדרת "מרום הגליל" יבוא:

"מרום הגליל" — המועצות האזוריות והיישובים המנויים בתוספת";
 - (2) במקום הגדרת "משק לול המשפחתי" יבוא:

"משק לול" — חקלאי או אגודה שיתופית חקלאית בעלי מכסה אשר בתקופה שמיום כ"ה

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 22; החש"ן, עמ' 50.
² ס"ח התשכ"ד, עמ' 12.

- "תוספת
(סעיף 1)
1. מועצה אזורית מרום הגליל;
 2. מועצה אזורית מבואות החרמון;
 3. מועצה אזורית הגליל העליון;
 4. מועצה אזורית מעלה יוסף;
 5. במועצה אזורית גולן, היישובים: אודם, אורטל, אלרם, אפיק, גשור, יונתן, מבוא חמה, מיצר, מרום גולן, נטו, קדמת צבי, קשת, שעל;
 6. במועצה אזורית מטה אשר, היישובים: אדמית, אילון, בן-עמי, געתון, יחיעם, ככר, לימן;
 7. במועצה אזורית משגב, היישובים: כישור, מורן, פלך, תובל;
 8. הכפרים ריחניה וסג'ור.
4. הוראות מעבר
- (א) הגדלת המכסה לפי סעיף 2(ג)(1) לחוק העיקרי כנוסחו בחוק זה, למי שמנוי בפרטים 5 עד 8 לתוספת, תהיה בשיעורים של שליש מדי שנה, החל בינואר 1993.
- (ב) בסעיף זה — "הגדלת מכסה" — ההפרש בין המכסה למשק לול פלוני לפי סעיף 2(ג)(1), לבין המכסה לאותו משק לול ערב תחילתו של חוק זה.
2. תיקון סעיף 2
בסעיף 2 לחוק העיקרי —
- (1) במקום סעיף קטן (ג)(1) יבוא:
- "(ג)(1) בקביעת המכסות לפי חוק המועצה לענף הלול תינתן למרום הגליל עדיפות לקיום משק הלול באופן שהמכסה —
- (א) כמשק הלול המשפחתי — לא תפחת מ-50 טון ייצור שנתי ליחידת משק פטימים ומ-500,000 ביצי מאכל לשנה ליחידת משק הטלה.
- (ב) באגודה שיתופית חקלאית שהיא קיבוץ — לא תפחת מ-500 טון ייצור שנתי ליחידת משק פטימים ומ-5 מיליון ביצים ליחידת משק הטלה.
- (2) בסעיף קטן (ד)(1), המלה "המשפחתי" — תימחק, ובמקום "בסעיף 52" יבוא "בסעיף 57".
3. הוספת תוספת
בסופו של החוק העיקרי יבוא:

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לשם החוק
חברי הכנסת ח' אורון וע' סולודר מציעים:
- שם החוק יהיה "חוק הגליל (תיקון מס' 2) (תיקון עיוותים).
התשנ"ב — 1992.
- אחרי סעיף 4
חבר הכנסת א' פורז מציע:
5. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום שתקבע הממשלה.
- לתוספת
חברת הכנסת ע' סולודר מציעה:
- בפרט 5, אחרי "יונתן" יבוא "כנף".

ג. הצעת חוק הזנת ילדים במוסדות חינוך, התשנ"ב — 1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. הגדרות
בחוק זה —
 2. הזכות להזנה
בכל מוסד חינוך תינתן הזנה לכל ילד לפי חוק זה.
 3. תפריט
הזנה לילד תכלול לפחות: מרק חם, מנה עיקרית עם ירק, לחם ופרי.
 4. תפריט
(א) עבור הזנה רשאי מוסד החינוך לגבות מההורים תשלום שלא יעלה על חמישים שקלים חדשים לחודש לילד, או שמונים שקלים חדשים לשני ילדים או יותר של אותה משפחה.
- "ילד" — תלמיד במוסד חינוך הלומד כאחת מהכיתות מא' עד ח', או בכיתה מקבילה לכיתות אלה, ובחטיבות הביניים עד לכיתה ט';
- "מוסד חינוך" — מוסד שבו מתחנכים ולומדים ילדים בהתאם לחוק, בפיקוח משרד החינוך והתרבות;
- "השכר הממוצע" — כמשמעותו בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח — 1968.¹

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

להתקין תקנות לביצועו, לרבות ערכון התשלום האמור בסעיף 4 אחת לשנה, לפי עליית מדד המחירים לצרכן.

6. תחילה

תחילתו של חוק זה מיום קבלתו בכנסת; ואולם השר רשאי לקבוע בתקנות תחילה למועד אחר, עד שלושה חודשים מקבלת החוק, כמסד חינוך שצריך להכשיר בו מטבח או חדר אוכל.

(ב) ילד שהכנסתם של הוריו או הורו אינה עולה על השכר הממוצע, פטור מתשלום עבור הזנה.

(ג) ילד שהכנסת הוריו אינה עולה על 150% מהשכר הממוצע ויש להם ילד נוסף במוסד חינוך, פטור מתשלום עבור הזנה.

5. ביצוע ותקנות

שר החינוך והתרבות ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי

דברי הסבר

על רעב בקרב ילדים במקומות שונים בארץ; כל אלה מחייבים להבטיח לפחות תזונה מינימלית לילדים במוסדות החינוך.

רוח הביטוח הלאומי שפורסם לאחרונה מכיל ממצאים קשים ביותר, במיוחד קיומם של מאות אלפים מתחת לקו העוני, כמו גם התרחבות ממדי האכזבה במשק והדיווחים

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 46), התשנ"ב—1992

הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה — 1975³ (להלן — חוק הבחירה הישירה);

(ג) בחירת סגן ראש העירייה לפי סעיף 14 או סעיף 15 לחוק הבחירה הישירה;

ואולם, לא ייחשבו כפרישה מסיעה, הודעה או הצבעה כאמור שנעשו החל ביום קביעת סיעות המועצה לפי סעיף 25 לחוק הבחירות ועד תום כהונתה של המועצה;

"עמדת הסיעה" — עמדתם של רוב חברי הסיעה כמועצה בהצבעה שקיימה המועצה בעניין מהעניינים המנויים בהגדרת "פרישה מסיעה".

125ב. קביעת פרישתו של חבר המועצה

(א) דבר פרישתו של חבר המועצה, כאמור בסעיף 125א, ייקבע בידי ראש העירייה על יסוד בקשה בכתב שהוגשה על-ידי רוב חברי הסיעה שעליה נמנה חבר המועצה שאת פרישתו מבקשים לקבוע, ובלבד שהבקשה הוגשה תוך שבועה ימים ממעשה הפרישה ולאחר שניתנה לנציג המבקשים ולחבר המועצה שאת דבר פרישתו מבקשים לקבוע, הזדמנות לטעון טענותיהם בפני ראש העירייה.

(ב) חבר המועצה שדבר פרישתו נקבע על-ידי ראש העירייה או סיעה שבקשתה לפי סעיף קטן (א) נדחתה, או לא נענתה תוך 30 ימים, רשאים לערער על הקביעה בפני בית-המשפט המחוזי שהעירייה נמצאת באזור שיפוטו.

(ג) ערעור כאמור יוגש תוך 30 ימים מהחלטת ראש העירייה או מתום 30 הימים האמורים בסעיף קטן (ב), הכול לפי המוקדם, והוא יידון בפני שופט יחיד; החלטת השופט תהיה סופית.

(ד) החליטו ראש העירייה או בית-המשפט כי חבר המועצה פרש מסיעתו, יודיע על כך ראש העירייה לפקיד הבחירות שנחמנה לפי סעיף 29 לחוק הבחירות, לא יאוחר מיום קביעת הסיעות לפי סעיף 25 לחוק האמור.

1. הוספת סעיפים 125א ו-125ב

אחרי סעיף 125 לפקודת העיריות¹ יבוא:

"125א. סייג למועמדות חבר מועצה שפרש מסיעתו

(א) חבר המועצה שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו תוך שלושים ימים מיום פרישתו, לא ייכלל בבחירות למועצה שלאחריה ברשימת מועמדים שהגישה סיעה של המועצה היוצאת.

(ב) חבר המועצה שפרש מסיעתו לא יהיה במהלך כהונת אותה המועצה, לראש העירייה או לסגן ראש העירייה.

(ג) הוראות סעיף זה לא יחולו על התפלגות סיעה.

(ד) לעניין סעיף זה —

"סיעה" — רשימת המועמדים שבמסגרתה נבחר חבר המועצה לתפקידו לפי חוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה — 1965² (להלן — חוק הבחירות);

"התפלגות סיעה" — פרישת קבוצה של שניים מחברי המועצה מתוך סיעה שנבחרו בה שלושה חברי מועצה, או פרישת קבוצה של שלושה מחברי המועצה מסיעתם, יהא מספר חבריה אשר יהא, ובלבד שכל חברי הקבוצה מסרו הודעה משותפת בכתב על פרישתם, לראש העירייה.

"פרישה מסיעה" —

(1) הודעה על פרישה מסיעה;

(2) הצבעה בניגוד לעמדת הסיעה, שלא בהסכמת רוב חבריה, באחד מאלה:

(א) אישור או אי-אישור תקציב העירייה כאמור בסעיף 206;

(ב) בחירת ראש העירייה לפי סעיף 24(א) לחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197: התשנ"א, עמ' 213.

² ס"ח התשכ"ה, עמ' 248.

³ ס"ח התשל"ה, עמ' 211.

2. החלה על מתצות מקומיות

3. תחולה

הוראות חוק זה יחולו לגבי מעשה פרישה שיתרחש לאחר תום 30 ימים מתחילתו של חוק זה.

שר הפנים יחיל, בצו, את הוראות חוק זה, בהתאמות הנדרשות, על המתצות המקומיות.

הסתייגויות לחוק הג"ל

לסעיף 125 ב' החדש:

לסעיף 1

בכל מקום, במקום "ראש העירייה" יבוא "הממונה על המחוז".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

ה. הצעת חוק לעידוד טוהר המידות בשירות הציבור, התשנ"ב — 1992

1. הגדרות

4. תעודת הוקרה

ראה נשיא המדינה שנסכיבות המקרה מצדיקות זאת רשאי הוא להעניק למי שתלונתו נמצאה מוצדקת תעודת הוקרה על תרומתו לטוהר המידות במוסדות הציבור בישראל; בתעודה יצוינו פרטי התלונה וממצאי הבדיקה.

בחוק זה, "עובד ציבור" — כמשמעותו בחוק העונשין, התשל"ז — 1977¹, לרבות עובד של גוף מבוקר כמשמעותו בחוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב]².

2. ציון תלונה מוצדקת

5. המלצה

כל אזרח בישראל רשאי להמליץ, בדרך שתקבע בתקנות, על הענקת תעודת הוקרה.

6. פרסום

על מתן תעודת הוקרה תינתן הודעה פומבית כפי שייקבע בתקנות.

7. ביצוע

שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי, בהתייעצות עם נשיא המדינה ועם מבקר המדינה, להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו, לרבות —

עובד הציבור שהתלונן בפני גוף בודק בתום לב ועל-פי נהלים תקינים, על מעשה שחיתות או על פגיעה אחרת בטוהר המידות שבוצעו במקום עבודתו, ונמצאה תלונתו מוצדקת, יצוינו ממצאי הבדיקה ככתב על-ידי הגוף הבודק ועל-ידי מי שעומד בראש הגוף שבו היתה הפגיעה, ותימסר למתלונן תעודה על כך; בסעיף זה, "גוף בודק" — מי שעומד בראש הגוף שבו היתה הפגיעה או היועץ המשפטי לממשלה, מבקר המדינה וכל גוף המוסמך על-פי דין לבדוק את התלונה.

3. תלונה מוצדקת

תלונה מוצדקת לענין חוק זה היא תלונה שבית-משפט, מבקר המדינה, המבקר הפנימי או הממונה על המתלונן במקום עבודתו, או היועץ המשפטי לממשלה, הגיעו למסקנה שהיתה מוצדקת.

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.
² ס"ח התשי"ח, עמ' 92.

ו. הצעת חוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות) (תיקון מס' 2), התשנ"ב — 1992

1. הוספת סעיף 4א

בחוק בתי-דין דתיים (כפיית ציות), התשט"ז — 1956¹, אחרי סעיף 4 יבוא:

"4א. ירידה לנכסים ולזכויות

(א) הגיש אדם לבית-דין תביעת גירושין שבשיפוטו הייחודי, והנתבע נמלט מהארץ או מסתתר ואין אפשרות למוצאו, רשאי בית-הדין, לבקשת התובע, ואם הוא סבור שהדבר עשוי להביא להתייזבותו של הנתבע, לצוות על —

(1) תפיסת כל נכס מנכסיו של הנתבע, מיטלטלין או מקרקעין, לרבות חשבון בנק והזכות

¹ ס"ח התשט"ז, עמ' 40; התשמ"א, עמ' 284.
² ס"ח התשי"ב, עמ' 260.

להשתמש בכרטיס חיוב, רישום עיקול עליהם או מינוי כונס נכסים עליהם, ולהורות לכונס הנכסים מה יעשה בנכס ובפירותיו כל עוד הצו בתוקפו; צו לפי פסקה זו לא יפגע בזכותו של נושה, לרבות כל מי שתלוי בנתבע, לרדת לאותם נכסים;

(2) אי-מתן דרכון ישראלי שניתן לפי חוק הדרכונים, התשי"ב — 1952², אי-הארכת תוקפו או קיצור תקופת תוקפו, או קביעה שהוא יהיה תקף לשיבה לישראל בלבד, ועל התזרתו למשרד הפנים; לא יינתן צו לפי פסקה זו אם בזמן הגשת התביעה היה הנתבע בחוץ-לארץ, אלא לאחר שבית-הדין

(ב) ניתן צו לפי סעיף זה, רשאי בית-הדין, לפי בקשת הנתבע או כל מי שעלול להיפגע מהצו, לבטל את הצו או לשנותו.

שוכנע כי נעשו מאמצים סבירים למצוא את הנתבע ולהביא לידיעתו את דבר הגשת התביעה ואת זממו להתייצב בפני בית-הדין.

ז. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 25), התשנ"ב — 1992

התשכ"ט — 1969¹, בסופו יבוא: "לענין זה, 'עובר המדינה' — לרבות חייל כהגדרתו בסעיף 89."

1. תיקון סעיף 1116 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב].

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התשנ"ב, עמ' 10.

ח. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 17), התשנ"ב — 1992

סעיף 19(1) ו-2, שנערכה במהלך שנת הכספים שחלפה.

2. תיקון סעיף 19

בסעיף 19 לחוק העיקרי, במקום "תוך שלושה חודשים לאחר המצאת המאזן על-ידי שר האוצר" יבוא "לא יאוחר מסוף חודש מרס שלאחר המצאת המאזן על-ידי שר האוצר לפי סעיף 12".

בחוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 [נוסח משולב] (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיף 15(א) יבוא:

"(א) לא יאוחר מיום 15 בפברואר בכל שנה ימציא המבקר לשר הכלכלה והתכנון לעיון דין-וחשבון על תוצאות הביקורת של הגופים המבוקרים לפי

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92; התשנ"א, עמ' 18.

ט. הצעת חוק תכנון משק החלב בישראל, התשנ"ב — 1992

על-פי ההיקף החזוי של מלוא הצריכה של חלבון חלב ומוצריו או של שומן חלב ומוצריו, לפי הגבוה מביניהם.

(ב) השר רשאי לשנות את היקף הייצור המקומי שקבע לפי סעיף קטן (א), אם ראה שנוצרו תנאים המצדיקים זאת.

4. מכסות חלב

חלוקת מכסות חלב מכות צו על-פי חוק הפיקוח, תהא כפופה להיקף הייצור המקומי כאמור בסעיף 3, ולהוראות הצו בדבר מעבר למכסות אישיות.

5. ביצוע ותקנות

השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

6. עונשין

העובר על הוראות סעיף 2(א), דינו — קנס.

7. החלת הוראות

חלב ומוצריו שיובאו לישראל בניגוד להוראות סעיף 2, יראו אותם כטובין מוברחים ויחולו עליהם הוראות פקודת המכס³ החלות על טובין מוברחים.

8. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ"ט באייר התשנ"ב (1 ביוני 1992).

1. הגדרות

בחוק זה —

"חלב" — נוזל, למעט קולוסטרון, המתקבל על-ידי חליבה של פרה, כבשה או עז;

"מוצר חלב" — מוצר שמרכיב החלב שבו לפי משקל הוא למעלה מחמישים אחוזים ממשקל המוצר;

"מזון" — כהגדרתו בפקודת בריאות הציבור (מזון) [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983¹;

"ייצור מקומי" — ייצור חלב בישראל על-ידי מי שנקבעה לו מכסת חלב מכוח חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח — 1957² (להלן — חוק הפיקוח);

"שיווק" — סחר בחלב ובמוצריו בסיטונות, לרבות העברתם לאחר בכל דרך מדרכי ההעברה של בעלות או חזקה;

"השר" — שר החקלאות.

2. ייחוד השיווק

(א) שיווק חלב ומוצריו בישראל יהיה מייצור מקומי בלבד, או מייבוא שהותר על-פי סעיף קטן (ב).

(ב) שר התעשייה והמסחר רשאי, לאחר התייעצות עם שר החקלאות, להתיר ייבוא מוצרי חלב לישראל, ככפוף להוראות כל אמנה בין-לאומית שישאל צד לה.

3. היקף הייצור

(א) השר יקבע את היקף הייצור המקומי מדי שנה

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 750.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 24.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 3, עמ' 39.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 2
חבר הכנסת ח' אורון מציע:
בסעיף קטן (א), המלה "בלבד" — תימחק.
שר האוצר מציע:
במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
" (ב) לא יוגבל יבוא אבקת חלב המשמש כתשומה לתעשייה, למעט לתעשיית הגלידה ולמחלבות".
- לסעיף 3
שר האוצר מציע:
(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:
" (א) השר יקבע את היקף הייצור המקומי מדי שנה".
(2) בסעיף קטן (ב), במקום "השר רשאי לשנות" יבוא "השר ישנה".
שר הבריאות מציע:
במקום סעיף קטן (א) יבוא:
" (א) השר יקבע את היקף הייצור המקומי מדי שנה על-פי ההיקף החזוי של מלוא הצריכה של חלבון חלב ומוצריו".

י. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 19), התשנ"ב — 1992

1. הוספת סעיפים 66 ו-67
בחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח — 1957,¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף 66 יבוא:
"66. קביעת מחיר מינימלי לפטמים
שר החקלאות יקבע בצו מחיר מינימלי לפטמים על בסיס התחשיב של הוצאות הייצור: המחיר המינימלי ישולם ליצרן רק לגבי מה שייצר במסגרת מכסת הייצור שנקבעה לו כדין; לעניין סעיף זה וסעיף 67, "פטמים" — תרנגולים ותרנגולות חיים בגיל שאינו עולה על 75 ימים.
67. קביעת מחיר מקסימלי לעופות
שר החקלאות ושר האוצר יקבעו בצו מחירים מקסימליים לצרכן לעופות: לעניין סעיף זה, "עופות" — תרנגולים ותרנגולות חיים, שחוטים או קפואים".
2. תיקון הכותרת של סימן ג' בפרק הרביעי
ככותרת של סימן ג' בפרק הרביעי לחוק העיקרי, כסופה יבוא "ועופות חיים".
3. תיקון סעיף 29
האמור בסעיף 29 לחוק העיקרי יסומן (א) ואחריו יבוא:
" (ב) נקבע מחיר מינימלי לפטמים לפי סעיף 66 או לפי חיקוק אחר, לא ימכור אדם פטמים, לא יציעם למכירה, לא יקנם ולא יציע כי ימכרום לו, במחיר נמוך מן המחיר המינימלי שנקבע.
29. פינוי עודפים
שר החקלאות יקבע, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, תקנות בדבר פינוי עודפים של פטמים, כהגדרתם בסעיף 66 וכן נוהל מימון והחזקת מלאי לצרכי ויסות של עודף ומחסור זמניים".
4. הוראות מעבר
חוק זה לא יחול על הסכמים למכירת פטמים שנערכו ונחתמו לפני תחילתו.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 24; התש"ן, עמ' 170.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
לסעיף 66
שר האוצר מציע:
למחוק את הסעיף.
לסעיף 3
לסעיף 29
שר האוצר מציע:
למחוק את הסעיף.
- (1) במקום "שר החקלאות יקבע" יבוא "שר החקלאות ושר האוצר יקבעו".
(2) אחרי "על בסיס התחשיב של הוצאות הייצור" יבוא "ובלבד שלא יעלה על 80% מהוצאות הייצור".

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (רשיונות להפעלת מונית — הוראת שעה).

התשנ"ב — 1992

1. רשיונות להפעלת מוניות — הוראת שעה

- (2) הוא לא קיבל מעולם רשיון להפעלת מונית ולא היה בעל רשיון כאמור, שניתן לו לפי סעיף 114 לפקודה, בין לבדו ובין ביחד עם אחר;
- (3) רשיון להפעלת מונית לא ניתן מעולם למי מבני משפחתו של המבקש הסמוכים על שולחנו, והמבקש מסר תצהיר על כך למפקח על התעבורה.
- (ב) הוראות סעיפים 14 עד 114 לפקודה יחולו, בשינויים המחויבים לפי העניין, גם על הקצאת רשיונות להפעלת מונית לפי סעיף זה.

- (א) בנוסף לאמור בסעיף 14(א) ו-(ב) לפקודת התעבורה¹ (להלן — הפקודה), יוקצה רשיון להפעלת מונית לכל מבקש שהגיש למפקח על התעבורה בקשה לקבלת רשיון לפי סעיף 6 לחוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 25), התשנ"א — 1990² (להלן — החוק) ולא זכה בהגדרה לפי סעיף 14(ה) לפקודה, ולכל מבקש שלא הגיש בקשה כאמור, שיגיש תוך שלושה חודשים מתחילתו של חוק זה בקשה לקבלת רשיון, ואשר נתקיימו בכל אחד מהם כל אלה:
- (1) האמור בפסקאות (1), (2) ו-(4) לסעיף 6(א) לחוק;

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.
² ס"ח התשנ"א, עמ' 35.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 1

- (ג) מי שקיבל רשיון להפעלת מונית לפי סעיף זה, לא יהיה רשאי להעבירו לאחר, והוראות סעיף 114 לפקודה לא יחולו.
- (ד) האגרה בעד מתן רשיון לפי סעיף זה תהיה 80,000 שקלים חדשים.
- (אם תתקבל ההסתייגות, בסעיף קטן (ב), במקום "114 עד 114" יבוא "14 עד 114, 114 ו-114").

- חברי הכנסת א' פורז וי' עוזרן מציעים:
- בסעיף קטן (א), בפסקה (3), המלים "הסמוכים על שולחנו" יימחקו, ובסופה יבוא: "לעניין זה 'בני משפחה' — בן זוג, הורה, בן, בת ובני זוגם".
- חבר הכנסת א' פורז מציע:
- אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

יב. הצעת חוק קביעת הזמן, התשנ"ב — 1992

3. הקדמת הזמן בישראל

- (א) במשך 150 ימים לפחות בכל שנה, במועדים שיקבע שר הפנים בתיאום עם ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת (להלן — הוועדה), יוקדם הזמן בישראל בשעה אחת נוספת, כך שיקדים את זמן יקום מתואם בשלוש שעות.
- (ב) המועדים שיקבע שר הפנים, כאמור בסעיף קטן (א), ייקבעו מדי פעם בפעם לתקופה של לפחות שלוש שנים מראש; השר, בתיאום עם הוועדה, רשאי לשנות מועדים אלה, ובלבד שהשינוי ייעשה לפחות שישה חודשים מראש.

4. ביטול

פקודת קביעת הזמן, 1940¹ — בטלה.

1. הגדרות

בחוק זה —

"זמן יקום מתואם" — Coordinated Universal Time — UTC (INPL); כסיס הזמן המקובל בעולם, לצורכי חוק, לתיאום בין לאומי ולצרכים אחרים, מבוסס על קצב ההשתנות של זמן אטומי, תוך התאמה לתנועת כדור הארץ; נקבע בישראל במעבדה הלאומית לפיסיקה של משרד התעשייה והמסחר (מל"פ) המהווה חלק מהמערכת העולמית של מעבדות לאומיות לקביעת הזמן שבאחריות המשרד הבין-לאומי למשקלות ולמידות Bureau International des Poids et Mesures (BIPM).

2. הזמן בישראל

הזמן בישראל יקדים את זמן יקום מתואם בשעתיים.

¹ ע"ד 1940, תוס' 1, עמ' 49; ס"ח התשמ"א, עמ' 114.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לשם החוק

שם החוק יהיה "חוק קביעת הזמן ושעון קיץ, התשנ"ב — 1992".

חברי הכנסת ג' גדות, מ' וירשובסקי ומ' נפאע מציעים:

יג. הצעת חוק שירות הביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

תעלה על 4 שנים, ולא תוענק למבקש אלא אם כן עבר תהליכי גיוס והתחייב לעבור אימוני טירונות תוך שנתיים מיום קבלת הדחייה.

1. תיקון סעיף 36 בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986, בסופו יבוא: "דחייה על-פי סעיף זה לא

דברי הסבר

עמו. הוא מעורר שאלות נכבדות בתחום המוסד הציבורי והאישי גם יחד, אשר נותרות ללא פתרון.

הצעת חוק זאת באה לתת פתרון חלקי לבעיות אלה. מוצע בזאת להגביל את משך הדחייה ששר הביטחון רשאי להעניק לתקופה של ארבע שנים לכל היותר, ולהתנות אותה בכך שהמבקש את הדחייה יעבור הליכי גיוס ויתחייב לעבור אימוני טירונות בתוך שנתיים מקבלת הדחייה.

ביום 12 ביוני 1988 אמר בית-הדין הגבוה לצדק את דברו בסוגיית דחיית גיוס בני ישיבות חרדיות לצה"ל, והמליץ כי הכנסת תקבע בחקיקה מפורשת את ההסדרים לדחיית גיוס זו.

כבוד נשיא בית-המשפט העליון, מר מאיר שמגר, הדגיש באותו מעמד, "כי ההסדר הקיים כיום אינו בלתי-חוקי, אומנם, אך מהבחינה העניינית אין הוא מניח את הדעת וקשה להשלים

יד. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — דחיית שירות), התשמ"ט — 1988

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

התשמ"ו — 1986, אחרי "לתקופה שיקבע בו" יבוא "ובלבד שלא תעלה על 4 שנים".

1. תיקון סעיף 36 בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב],

דברי הסבר

בהצעת חוק זו מוצע להגביל את משך הדחייה ששר הביטחון רשאי להעניק לתקופה של ארבע שנים לכל היותר. בכך יש ויתור מרחיק-לכת והליכה לקראת כל אלה אשר באמת ובתמים מבקשים ללמוד תורה. בתום תקופת הדחייה יתגייס כל אחד לצה"ל, ימלא את חובתו למדינה. דין זה יחול גם על כל אדם אחר המקבל דחיית שירות מסיבה כלשהי.

דחיית השירות של תלמידי הישיבות החרדיות על-ידי שר הביטחון מכוח סעיף 36(3) לחוק שירות הביטחון הפכה למעשה לאמצעי למתן פטור סיווגי מהשירות בצה"ל לסקטור שלם באוכלוסייה, תוך עיוות רצון המחוקק ויצירת אפליה בלתי נסבלת בתחום שהוא הרגיש ביותר בחיינו בארץ — החובה לשאת בנטל ההגנה על המדינה ובסיווגים הכרוכים בה.

טו. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התשמ"ט — 1988

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

(ב) דחיית שירות לפי סעיף זה תינתן לתלמידי ישיבות שמספרם לא יעלה על 250 בשנה.

(ג) חדל מי שצו הדחייה חל עליו מלהיות תלמיד ישיבה, חייב הוא להתייצב, תוך שבעה ימים, לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות ביטחון או להמשך השירות אם כבר החל בשירות.

3. תיקון סעיף 38

בסעיף 38 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "לפי סעיף 36(3)" יבוא "או לפי סעיף 37א";

(2) בסעיף קטן (ד), אחרי "לפי סעיף 36(3)" יבוא "או לפי סעיף 37א".

1. תיקון סעיף 36

בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו — 1986 (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא "הוראות פסקה זו לא יחולו על מי שסעיף 37א חל עליו".

2. הוספת סעיף 37א

אחרי סעיף 37 לחוק העיקרי יבוא:

"37א. דחיית שירות לתלמידי ישיבות

(א) שר הביטחון רשאי, לפי בקשת יוצא-צבא או מיועד לשירות ביטחון שאינו יוצא צבא, שהוכיח באופן שנקבע בתקנות לרשות שנקבעה על-פיהן, כי הוא תלמיד ישיבה שתורתו אומנותו, לדחות בצו את מועד ההתייצבות שנקבע לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות או להמשך שירות זה אם כבר החל בשירות.

דברי הסבר

הדחייה. בהיקף שנקבע בזמנו על-ידי ראש הממשלה הראשון, מר דוד בן-גוריון.

ההצעה באה להעמיד את מספר מקבלי הדחייה לשנה על 250 בחורי ישיבות לכל היותר.

מספר מקבלי דחיית שירות צבאי מקרב בחורי הישיבות עולה בהדרגה משנה לשנה. הנוק שבתופעות הללו הוא מוסרי וביטחוני כאחד, ויש להעמיד מגבלות על מספר מקבלי

טז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — שירותם של תלמידי ישיבות), התשנ"א — 1990

(הצעת חבר הכנסת ב' בן-אליעזר)

1. תיקון סעיף 36

בסעיף 36 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב].
התשמ"ו—1986 (להלן — החוק העיקרי), אחרי "רשאי בצו" יבוא "בכפוף לאמור בסעיף 36א".

2. הוספת סעיף 36א

אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא:

"36א. שירותם של תלמידי ישיבות

(א) יוצא צבא שהוא תלמיד ישיבה וטרם מלאו לו עשרים וחמש שנים ישרת שירות סדיר בהתאם להוראות סעיף זה.

(ב) שר הביטחון יתקין תקנות שתכליתן לשמור, תוך כיצוע הוראות חוק זה, על המשך לימודיהם של תלמידי ישיבות המשרתים שירות סדיר ועל

שלמותן של מסגרות הישיבות שבהן הם לומדים, בדרך של שילוב המשך הלימודים עם השירות הצבאי הסדיר.

(ג) יוצא צבא שהוא תלמיד ישיבה וגילו מעל עשרים וחמש שנים שנמצא כשר לשירות, יהיה נמנה עם כוחות המילואים של צבא-הגנה לישראל ויהיה חייב כשירות מילואים שנתי וכשירות מילואים חודשי ככל מי שחייב בשירות מילואים.

(ד) בסעיף זה —

"ישיבה מוכרת" — ישיבה שנקבעה ככזו על-ידי שר הביטחון, לאחר התייעצות עם השר לענייני דתות;

"תלמיד ישיבה" — מי שלומד תורה ברציפות בישיבה מוכרת החל מגיל 16, ואשר תורתו אומנתו."

דברי הסבר

בהצעת החוק הזו ימומש עקרון השוויון בגיוס של חיילי צה"ל, וכן תישמר מסגרת הישיבה לתלמידי הישיבות. מתכונת זו, הדומה לישיבות "ההסדר", באה הן ליצור שוויון והן לשמור על המסגרת הישיבתית.

הצעת חוק זו באה לתת מענה על מסקנות ועדת החוץ והביטחון בכנסת, שדרשה בחינה מחודשת של הפטורים מגיוס לתלמידי ישיבה.

יז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלת דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התש"ן — 1989

(הצעת חבר הכנסת א' דיין)

1. הוספת סעיף 37א

אחרי סעיף 37 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב].
התשמ"ו—1986, יבוא:

"37א. דחיית שירות לתלמידי ישיבות

(א) שר הביטחון רשאי לפי בקשת יוצא צבא או מיועד לשירות ביטחון שאינו יוצא צבא, שהוכיח באופן שנקבע בתקנות, לרשות שנקבעה על-פיהן, כי הוא תלמיד ישיבה שתורתו אומנתו, לרחות בצו את מועד התייצבותו שנקבע לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות או להמשך שירות זה אם כבר החל בשירות.

(ב) דחיית שירות לפי סעיף זה חונתן לתלמידי ישיבות שמספרם לא יעלה על מכסה שיקבע שר הביטחון באישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת מדי שנה בשנה.

(ג) דחיית שירות לפי סעיף זה לא תעלה על תקופה של חמש שנים.

(ד) חדל מי שצו הדחייה חל עליו מלהיות תלמיד ישיבה, חייב הוא להתייצב, תוך שבועה ימים, לרישום, לבדיקה רפואית, לשירות ביטחון או להמשך השירות אם כבר החל בשירות."

דברי הסבר

הגיע מספרם ל-18,500. בעלי הפטור למדו ב-395 ישיבות ברחבי הארץ. הנוק שבתופעות הללו הוא מוסרי וביטחוני כאחד, ויש לקבוע מגבלות בחוק בעניין מספר מקבלי הדחייה.

על-פי נתוני מינהל הגיוס בצה"ל גדלה בשנים 1968 עד 1988 אוכלוסיית תלמידי הישיבות דחויי הגיוס פי ארבעה בערך. בסוף מרס 1968 היה מספרם 4,700, ובסוף מרס 1988

כמרכז מוצע בזאת להגביל את משך הדחייה ששר הביטחון רשאי להעניק לתקופה של חמש שנים לכל היותר. המצב הקיים היום מעיד על כך, שהחברה בישראל נותנת יד לצירית הבחנה בין צעיר לצעיר ובין דם לדם. נוכח בעיות הביטחון שבפניהן ניצבת מדינת ישראל, זהו מצב בלתי הגיוני ובלתי סביר.

יח. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — שירותם של תלמידי ישיבות), התשנ"א — 1990 (הצעת חבר הכנסת א' בורג)

1. תיקון סעיף 36 בסעיף 36 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986 (להלן — החוק העיקרי), אחרי "רשאי בצו" יבוא "בכפוף לאמור בסעיף 36א".
2. הוספת סעיף 36א אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא: "36א. שירותם של תלמידי ישיבות בסעיף זה —
(א) "ישיבה מוכרת" — ישיבה שנקבעה על-ידי שר הביטחון לאחר התייעצות עם שר הדתות;
"תלמיד ישיבה" — מי שלומד תורה ברציפות בישיבה מוכרת החל מגיל 16, ואשר תורתו — אומנותו;
"תלמיד מצטיין" — מי שנקבע כתלמיד מצטיין

דברי הסבר

הצעת חוק זו באה ליישם את מסקנותיה של ועדת החוק והביטחון בכנסת האחת-עשרה בנושא "בחינה מחודשת של הפטור מגיוס של בחורי הישיבות".
הוועדה הביעה את דעתה, כי הסדרי הפטור הקיימים מחייבים בשינוי. הסיבות שעל-פיהן נקבע ההסדר עם קום המדינה אינן קיימות עוד. "ההסדר חרג מכוונתו המקורית ומגדר הסבירות".

יט. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — שירותם של תלמידי ישיבות), התשנ"א — 1990 (הצעת חבר הכנסת מ' ברוזר)

1. תיקון סעיף 36 בסעיף 36 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986 (להלן — החוק העיקרי), אחרי "רשאי בצו" יבוא "בכפוף לאמור בסעיף 36א".
2. הוספת סעיף 36א אחרי סעיף 36 לחוק העיקרי יבוא: "36א. שירותם של תלמידי ישיבות בסעיף זה —
(א) יוצא צבא שהוא תלמיד ישיבה וטרם מלאו לו עשרים וחמש שנים ישרת שירות סדיר בהתאם להוראות סעיף זה.
(ב) שר הביטחון יתקן תקנות שתכליתן לשמור, תוך ביצוע הוראות חוק זה, על המשך לימודיהם של תלמידי ישיבות המשרתים שירות סדיר ועל שלמותן של מסגרות הישיבות שבהן הם לומדים.

- בדרך של שילוב המשך הלימודים עם השירות הצבאי הסדיר.
- (ג) יוצא צבא שהוא תלמיד ישיבה וגילו מעל עשרים וחמש שנים שנמצא כשר לשירות, יהיה נמנה עם כוחות המילואים של צבא הגנה לישראל ויהיה חייב בשירות מילואים שנתי וכשירות מילואים חודשי ככל מי שחייב בשירות מילואים.
- (ד) בסעיף זה —
"ישיבה מוכרת" — ישיבה שנקבעה ככזו על-ידי שר הביטחון, לאחר התייעצות עם השר לענייני דתות;
"תלמיד ישיבה" — מי שלומד תורה ברציפות בישיבה מוכרת החל מגיל 16, ואשר תורתו אומנותו.

דברי הסבר

הצעה זוהי הוגשה על-ידי חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. חוק זה יממש את עקרון השוויון בגיוס של חיילי צה"ל, מפאת חשיבות העניין הריני מצטרף להצעה. וכן תישמר מסגרת הישיבה לתלמידי הישיבות. מתכונת זו, הדומה לישיבות "ההסדר", באה ליצור שוויון וגם לשמור על המסגרת הישיבתית.

הצעת חוק זו באה ליישם מסקנות ועדת החוץ והביטחון בכנסת, שדרשה בחינה מחודשת של הפטורים מגיוס לחלמידי ישיבה.

כ. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון — הגבלות דחיית שירות לתלמידי ישיבות), התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת א' שוחט)

1. תיקון סעיף 36

בסעיף 36(3) לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא "הוראות פסקה זו לא יחולו על מי שסעיף 37א חל עליו".
2. הוספת סעיף 37א

אחרי סעיף 37 לחוק העיקרי יבוא:

"37א. דחיית שירות לתלמידי ישיבות

(א) שר הביטחון רשאי, לפי בקשת יוצא-צבא או מיועד לשירות ביטחון שאינו יוצא צבא, שהוכיח באופן שנקבע בתקנות לרשות שנקבעה על-פיהן, כי הוא תלמיד ישיבה שתורתו אומנותו, לדחות בצו, לתקופה שיקבע בו, את מועד ההתייצבות שנקבע לפי חוק זה לרישום, לבדיקה רפואית או לשירות או להמשך שירות זה אם כבר החל בשירות.
3. תיקון סעיף 38

בסעיף 38 לחוק העיקרי —

 - (1) בסעיף קטן (א), אחרי "לפי סעיף 36" יבוא "או לפי סעיף 37א";
 - (2) בסעיף קטן (ד), אחרי "לפי סעיף 36(3)" יבוא "או לפי סעיף 37א".

¹ ס"ח התשמ"ז, עמ' 107.

דברי הסבר

ההצעה באה להעמיד את מספר המקבלים דחייה ראשונה על 300 בחורי ישיבות לשנה לכל היותר, ולהגביל את משך הפטור לחמש שנים.

מספר מקבלי דחיית שירות צבאי מקרב בחורי הישיבות עולה בהדרגה משנה לשנה. הנוק כבחופעות הללו הוא מוסרי וביטחוני כאחד, ויש להעמיד מגבלות על מספר מקבלי הדחייה.

כא. הצעת חוק ההתיישנות (תיקון — התיישנות בנוזיקין), התשנ"ן — 1990

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

1. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לחוק ההתיישנות, התשי"ח — 1958, יבוא:

"6א. התיישנות בנוזיקין

לענין תקופת התיישנות כתובענה על עוולות — "היום שבו נולדה עילת התובענה" הוא אחד מאלה:

 - (1) מקום שעילת התובענה היא מעשה או מחדל —
2. תיקון פקודת הנוזיקין

סעיף 89 לפקודת הנוזיקין [נוסח חדש] — בטל.

דברי הסבר

סעיף 89 לפקודת הנוזיקין קבע את המועד שבו מתחילה תקופת ההתיישנות לגבי תובענות על עוולות נזיקיות.

הסעיף קבע מהו "היום שבו נולדה עילת התובענה" (היום בו מתחילה תקופת ההתיישנות על-פי חוק ההתיישנות) לגבי תובענות על עוולות נזיקיות, וזה לשונו:

היום, בעקבות ההתפתחות הטכנולוגית והרפואית, ידוע לנו כי קיימת קבוצה הולכת וגדלה של אנשים אשר נושאים בקרבם "מחלות סמויות" כגון "סיליקוזיס" (Silicosis) ו"אסבסטוזיס" (Asbestosis), ועבור האנשים האלו ההסדר שנקבע בסיפא לסעיף 89 לפקודת הנוזיקין אינו נותן פתרון משביע רצון.

במחלות סמויות אלו, ברוב רובם של המקרים מתגלה הנוק לניזוק רק 15 עד 20 שנה לאחר ביצוע מעשה העוולה (בדרך כלל היה זה חשיפה רשלנית לאבק מזיק), אך עבור אנשים אלו בא הסיפא של סעיף 89 וחוסם להם את הדרך לחתוב פיצויים מהמעוול הרשלני.

קיימת אומנם הוראה מיוחדת בסעיף 8 לחוק ההתיישנות, התשי"ח—1958:

"נעלמו מן התובע העובדות המהוות את עילת התובענה, מסיבות שלא היו תלויות בו ושאינן בזהירות סבירה לא יכול היה למנוע אותם, תתחיל תקופת ההתיישנות ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלו."

לפי פשוטה, אמורה הוראה זו לתת פתרון אף לאלו הנושאים בקרבם מחלות סמויות. אך קיים ספק גדול אם יש להוראה זו תחולה לגבי עוולות נזיקיות אשר לגביהן נקבעה הוראה מיוחדת בסיפא של סעיף 89 לפקודת הנוזיקין, אשר עניינו מחסום מרכי של 10 שנים מיום אירוע הנוק.

בעניין ספק זה ראה ע"א 244/81, מאיר פתאל נ. קופח (פ"ד לח (3) 673); וכן ד"ר ישראל גלעד, "ההתיישנות בנוזיקין ומחלות סמויות", משפטים י"ב (תשמ"ה), 500.

השינוי המוצע יאפשר תחולת חוק ההתיישנות ככלל וסעיף 8 של החוק בפרט על תביעות נזיקיות.

תחולת חוק ההתיישנות וסעיף 8 כאמור תאפשר תביעות מאוחרות במקרים שעובדה מסוימת החשובה להתהוות עילת התובענה נסתרה מעיני התובע, כך תיפתר בעיית התביעות בגין מחלות סמויות, אך לא יתאפשר ניצול ההארכה המתאפשרת בחוק ההתיישנות לגבי אלו שהיו רשלנים באי־תביעתם.

89. לעניין תקופת ההתיישנות בתובענה על עוולות — "היום שנולדה עילת התובענה" הוא אחד מאלה:

(1) מקום שעילת התובענה היא מעשה או מחל — היום שבו אירע אותו מעשה או מחל, היה המעשה או המחל נמשך והולך — היום שבו חל.

(2) מקום שעילת התובענה היא נזק שנגרם על־ידי מעשה או מחל — היום שבו אירע אותו נזק, לא נתגלה הנוק ביום שאירע — היום שבו נתגלה הנוק — אלא שבמקרה אחרון זה תתיישן התובענה אם לא הוגשה תוך עשר שנים מיום אירוע הנוק.

הסיפא של פסקה (2) קובע תקופת ההתיישנות מיוחדת — וארוכה יותר — במקרה שהעוולה הנזיקית גורמת נזק לתובע, אך נזק זה מתגלה לתובע לא ביום ביצוע העוולה אלא רק במעמד מאוחר יותר. לפי נוסחה היום, קובעת פסקה זו את הכלל, כי תקופת ההתיישנות של שבע שנים מתחילה לא ביום ביצוע העוולה אלא ביום שבו נתגלה הנוק לראשונה לתובע — אך בכל מקרה לא תהיה תקופה זו ארוכה יותר מעשר שנים מיום ביצוע העוולה.

הפירוש המעשי של הוראה זו הוא, כי לאדם שניזוק ולא יודע שניזוק ניתנת ארכה של שלוש שנים נוספות מעבר לתקופת ההתיישנות הרגילה של שבע שנים להגיש תביעתו נגד האדם שביצע בו עוולה וגרם לו את הנוק. אך אדם המגלה רק בשנה ה־11, כי לפני 11 שנה נעשה בו מעשה עוולה שגרם לו נזק, לא יוכל לזכות בכל תביעה אשר יגיש, וזאת עקב הוראות ההתיישנות בפסקה (2), אשר קובעת מחסום מרכי של 10 שנים לאחר ביצוע מעשה העוולה.

כאשר נקבע הסדר זה על־ידי הכנסת בשנת 1956 — חוק לתיקון פקודת הנוזיקין האזרחיים (תיקון מס' 2), התשט"ז—1956 — נראה כי הינו הסדר סביר והוגן, אשר עושה איוון נאות של האינטסים. הן של הניזוק, הזכאי לקבל פיצוי על נזק שנגרם לו, והן של המזיק, הזכאי שלא להיות חשוף לעולמי־עד בפני תביעה נזיקית (וראה לעניין זה דברי ההסבר להצעת החוק הנ"ל — הצעת חוק התשט"ז — 51).

כב. הצעת חוק הסדרים במגזר נפגעי המשכנתאות, התשנ"ב — 1992

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

"בנק" —

1. הגדרות

בחוק זה —

"בית־המשפט" — בית־משפט השלום;

"הליך" — הליך בבית־משפט, בהוצאה לפועל או לפני רשם בית־המשפט;

"חוב בסיסי" — חוב שמקורו בהלוואה לדירור לאדם שניתנה מבנק לצורך רכישת דירה בתקופה שבין י"ב בטבת התש"ם (1.1.1980) וכ"ה בטבת התשנ"ב (1.1.1992), לרבות קרן, הצמדה, ריבית והוצאות.

"חוב" — חוב בסיסי או חוב אחר שנוסף לחוב בסיסי או החליפו;

"חייב" — מי שקיבל הלוואה לדירור וחב חוב;

(1) תאגיד בנקאי כמשמעותו בחוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א—1981;

(2) תאגיד אחר אשר עיסוקו העיקרי הינו מתן אשראי; "חוק הבוררות" — חוק הבוררות, התשכ"ח—1968.²

2. נקיטת הליכים

אין להמשיך או לפתוח בהליך לגביית חוב חייב או נגד נכסיו, כולס או מקצתם, אלא כהתאם להוראות חוק זה.

3. ההליך

הליך לגביית חוב יתנהל בפני בורר שימנה בית־המשפט על סמך בקשה שהוגשה לבית־המשפט לפי הוראות חוק זה.

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 232.

² ס"ח התשכ"ח, עמ' 184.

4. הבקשה

הריבית, התניית שירות בשירות שהתנה הבנק, יכולת ההחזר של החייב, וכל גורם אחר שהשפיע על גובה החוב.

בקשה למינוי בורר יכול שתוגש בידי בנק או חייב.

5. מינוי בורר

9. משך הכהונה

(א) הבורר ימלא את תפקידו עד למתן הפסק, וזולת אם הורה בית-המשפט אחרת.

(ב) נתפנתה משרתו של בורר, יחולו הוראות סעיפים 4 עד 6 על מינויו של בורר חליף.

10. פסק הבורר

כתום הדיון ייתן הבורר פסק מנומק; על פסק הבורר יחולו, בשינויים המחויבים, הוראות פרק ה' לחוק הבוררות, למעט סעיפים 24 ו-29א.

11. ביטול פסק

בית-המשפט רשאי, על-פי בקשת צד לדיון בפני הבורר, לבטל את פסק הבורר, כולו או חלקו, להשלימו, לתקנו או להחזירו למשקם, מאחת העילות האלה:

- (1) הבורר חרג מסמכותו;
- (2) העילות המנויות בסעיף 24 (4), (5), (8), (9) ו-(10) לחוק הבוררות.

12. ערעור

כל החלטה של בית-משפט תהא נתונה לערעור ברשות כאילו היתה החלטה אחרת כמשמעותה בסעיף 41 לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984³; לא הוגשה בקשת רשות ערעור על החלטת בית-המשפט לפי סעיף 5, או נדחתה הבקשה או הערעור, לא תישמע עוד טענה כי הסכסוך שהועבר להכרעת הבורר איננו נוגע לחוב כמשמעותו בחוק זה.

13. ביצוע ותקנות

שר האוצר ושר הבינוי והשיכון ממונים על ביצוע חוק זה ויהיו רשאים להתקין יחדיו תקנות לביצועו.

14. שמירת זכויות

אין בהוראות חוק זה כדי למונע נקיטת הליך על-פי הזכויות והחובות שנקבעו בפסק הבורר.

15. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום פרסומו ברשומות.

6. תפקיד הבורר

תפקיד הבורר יהיה להכריע בסכסוכים ככל הנוגע לחוב של גורם חקלאי, ובכלל זה — למעורר התשלום ולהיקף החוב.

7. דיון

בכפוף להוראות חוק זה יחולו על דיון בפני בורר הוראות פרק ד' לחוק הבוררות והתוספת לחוק, בשינויים המחויבים, ולבורר יהיו נתונות סמכויות בורר לפי חוק הבוררות והתוספת לו, בשינויים המחויבים.

8. קביעת חוב

(א) על אף האמור בכל דין, כבואו להכריע בסכסוך יהיה הבורר כפוף גם להוראות אלה:

שיעור חובו של החייב לא יעלה על השיעור שהיה חב אילו חויב החייב בריבית על-פי השיעור הקבוע בהגדרת הפרשי הצמדה וריבית בסעיף 1 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א — 1961³, כפי שהיה בעת היווצרות החוב.

(ב) כלי לפגוע באמור בסעיף קטן (א), רשאי הבורר לקבוע כי החוב יופחת בשיעור שלא יעלה על אחוזים מגובה החוב; הפחתת החוב יכול שתיעשה בדרך הפחתת שיעורי הריבית או בדרך הפחתת הקרן; בהפחתת שיעורי הריבית והקרן יבחן הבורר, בין היתר, את תנאי שוק הכספים בתקופה המתאימה, אופן חישוב הריבית בידי הבנק וכן כל גורם אחר שהשפיע על גובה

³ ס"ח התשכ"א, עמ' 192.

⁴ ס"ח התשמ"ד, עמ' 195.

דברי הסבר

החוב ולאופן תשלומו על-ידי החייבים כפי שמוגדר בחוק. מינוי הבורר ייעשה על-ידי בית-המשפט.

לא ניתן יהיה להמשיך או לפתוח בכל הליך לגביית חוב כנגד חייב, החל מכניסת החוק לתוקפו, אלא בדרך של פנייה לבית-המשפט לצורך מינוי בורר. בדרך זו יוכל הדיון אצל הבורר למצות את מלוא הקשיים שבהם נתון החייב בלי אימת ההוצאה לפועל.

מוצעים בחוק כללים מספר לאופן פעולת הבורר בקביעת חובו של החייב. כך, מכיוון שאחת הסיבות המרכזיות למשבר

הצעת החוק נועדה ליצור מסגרת חדשה לפתרון המשבר הקשה ביותר אשר פוקד את מקבלי המשכנתאות כבר שנים מספר (להלן — נפגעי המשכנתאות). מגמתה הכללית היא לאפשר את שיקומם של נפגעי המשכנתאות. התערבות המחוקק במציאת הסדרים לנפגעי המשכנתאות נראית עתה מחויבת המציאות, לאחר שהסדרים השונים לא הוכיחו את עצמם והותירו את נפגעי המשכנתאות במשבר עמוק, ולעתים אף חריפהו.

על-פי הצעת החוק ימנה בית-המשפט, על-פי פניית חייב או נושה — בורר. תפקיד הבורר יהיה להכריע באשר לגובה

הצעת החוק מאמצת הוראות שונות מחוק הבוררות בכל הנוגע לדיון אצל הבורר. בניגוד להוראות חוק הבוררות, קובעת ההצעה במפורש, כי פסק הבורר חייב להיות מנומק. הדבר נועד, בין השאר, לאפשר דיון משפטי בנוגע לפסק הבורר — אף שהאפשרות לבטל פסק בורר היא מצומצמת ודומה במתכונתה להליכי תקיפה של פסק בורר. פסק מנומק יאפשר ביקורת על כך שהוראות החוק בכלל, וההוראות בדבר הגבלת גובה החוב של חייב בפרט, אכן מיושמות כהלכה בידי הבוררים.

היתה הריבית הבלתי סבירה שנגבתה מן החייב, נקבע כי החוב ייקבע על-פי הריבית הקבועה בחוק פסיקת ריבית והצמדה. נוסף על כך, מעניקה הצעת החוק שיקול דעת לבורר להפחית מן החוב עד לשיעור מסוים מן החוב. שיקול דעת זה מונחה על-פי השיקולים המפורטים בהצעה, וביניהם תנאי שוק הכספים בתקופה הרלבנטית, התניית שירות בשירות שהתנה הבנק (פעולה בלתי חוקית בפני עצמה), ויכולת ההחזר של החייב.

כג. הצעת חוק לתיקון מס הכנסה (מוסד ציבורי), התשנ"ב — 1992

(הצעת חבר הכנסת א' פורז)

1" (א) מוסד ציבורי כאמור בסעיף קטן (א) שלא הגיש שני דוחות שנתיים ברציפות, או שמן הדוחות שהגיש עולה כי אינו מנהל פנקסים כדין או שאינו פועל להשגת המטרה הציבורית כלכד רשאי שר האוצר לבטל את קביעתו לעניין סעיף קטן (א).

(2א) חידושה של קביעה שבוטלה לפי סעיף קטן (1א) טעון אישורה של ועדת הכספים של הכנסת.

1. תיקון סעיף 9 בסעיף 9(2) לפקודת מס הכנסה¹ (להלן — הפקודה). בהגדרת "מוסד ציבורי", אחרי "להשגת המטרה הציבורית כלכד" יבוא "והם מגישים דין וחשבון שנתי לגבי נכסיהם. הכנסותיהם והוצאותיהם להנחת דעתו של פקיד השומה על-פי תקנות שהתקין שר האוצר".

2. תיקון סעיף 46 בסעיף 46 לפקודה, אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

¹ דמ"י, נ"ח 6, עמ' 120.

דברי הסבר

ציבוריים" המקבלים תרומות, ואין כל מניעה כי חלקם, אף אם פעלו בזמן מן הזמנים, בעת שקיבלו את האישור הנדון משר האוצר, להשגת המטרה הציבורית כלכד — היום אין הם כבר בגדר כאלה. מאחר שאין עליהם חובת דיווח ואין כל ביקורת המופעלת בנוגע לשינוי במצבם — אין מניעה כי חלקם יהיו היום מקלט-מס גרידא למקורבים ולמיודעים, בחסות היותם מוגדרים כ"מוסד ציבורי".

מוצע, על כך, לחייב את המוגדרים כ"מוסדות ציבוריים" להגיש דוחות שנתיים ולעמוד לביקורת פקיד השומה. אי-הגשת שני דוחות שנתיים ברציפות תוכל להביא לביטול אישורו של שר האוצר לניכוי תרומות למוסד זה מחיוב התורם כמס, וכך יהיה גם אם יעלה מן הדוחות המוגשים, כי אין מדובר ב"מוסד ציבורי" כהגדרתו בחוק.

סעיף 46 לפקודת מס הכנסה מאפשר כיום לנכות 35% מסכום התרומה הניתנת למוסדות ציבוריים מן המס שבו חייב התורם.

מוסד ציבורי מוגדר בסעיף 9(2) לפקודה כ"חבר בני-אדם של שבעה לפחות שרוב חבריו אינם קרובים זה לזה, או הקדש שמרכיב נאמניו אינם קרובים זה לזה, הקיימים ופועלים למטרה ציבורית ונכסיהם והכנסותיהם משמשים להשגת המטרה הציבורית כלכד"; ו"מטרה ציבורית" מוגדרת שם כ"מטרה שעניינה דת, תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד או ספורט וכל מטרה אחרת שאושרה על-ידי שר האוצר כמטרה ציבורית".

המצב כיום איננו מאפשר כל ביקורת על אותם "מוסדות

כד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (הגדלת קצבה לעובדי משרד התקשורת לשעבר),

התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת רן כהן)

או חברת "בזק", יקבלו חוספת של 20% לשכר הקובע לצורכי פנסיה.

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י"ז בניסן התשנ"א (1 באפריל 1991).

1. תוספת קצבה

עובדי משרד התקשורת שפרשו לגמלאות ומקבלים גמלה לפי חוק שירות המדינה (גמלאות), התש"ל — 1970¹, ומועד פרישתם חל בתקופה שקדמה להקמת רשות הדואר

¹ ס"ח התש"ל, עמ' 65.

דברי הסבר

הכללית ב־15 בינואר 1987), וכן תוספת של שתי דרגות לכל העובדים מכל המקצועות.

הצעת חוק זו באה לתקן את העיוות בגמלאות של עובדי משרד התקשורת שפרשו לפני חתימת ההסכם הקיבוצי.

רשות הדואר הוקמה ב־1 באפריל 1987, וחברת הבזק הוקמה ב־1 בפברואר 1984. עובדי משרד התקשורת שעברו לרשות הדואר קיבלו תוספת מפעלית בגובה של 20% על שכרם (לפי הסכם קיבוצי שנחתם בין רשות הדואר להסתדרות

כה. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הזמנות משרד השיכון מהתעשייה הצבאית

כן נמסר לוועדה, כי בביצוע בתע"ש 188 בתים שהוזמנו על־ידי מחלקת הבינויה של הקיבוץ הארצי, ומתקיימים מגעים עם עמותות שונות שהופנו על־ידי משרד הבינוי והשיכון להזמנת כ־400 יחידות. בתע"ש השקיעו כמיליון דולר בכוונה לייצר כ־5,000 דירות בשנה, בעיקר בגלל הנתונים על המחסור הצפוי בדירות בארץ.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את צערה על התקרית בין שר הבינוי והשיכון לבין העובדים, ומציינת כחוב כי הוויכוח הסתיים ושר הבינוי והשיכון אינו דורש עוד את התנצלות העובדים.

2. על רקע המצב הכלכלי בתע"ש, הפיטורין המתמשכים והסכנות קווי הייצור שיקבעו את גורל התעשייה הצבאית ועובדיה, הוועדה קובעת כי הממשלה ונציגיה גילו חוסר רגישות כלפי בקשת התעשייה הצבאית ותביעות העובדים לקבלת הזמנות לייצור בתים. הוועדה בדעה כי על הממשלה להמליץ על שמירת נורמות של התנהגות ממלכתית במשאזומתן ועל קביעת כללי התנהגות בסיסיים המתחייבים ממילוי תפקידים ציבוריים.

3. הוועדה רשמה לפניה את הודעתו (הטלפונית) של מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, כי חברת "שיכון ופיתוח" תפעיל את ההזמנה ל־122 בתים מהתעשייה הצבאית.

4. הוועדה בדעה כי על משרד הבינוי והשיכון מוטל היה להתחשב ביכולת הייצור של התעשייה המקומית לאספקת יחידות דיור, ולהימנע ככל האפשר מייבוא מגורונים, קרוונים ויחידות דיור מחוץ־לארץ — כדי לספק מקורות תעסוקה ולהקל את מצוקת האבטלה במשק.

5. הוועדה ממליצה לתעשייה הצבאית, מייד לאחר קבלת "תו התקן" מהטכניון, להגביר את השיווק והפרסום לבתים שמייצרים, וכן לפעול אצל הגורמים השונים לקבלת הזמנות נוספות.

6. הוועדה מברכת את התעשייה הצבאית, ההנהלה והעובדים, ומחזקת את ידיהם לשקום הכלכלי.

ביום ו' באדר א' התשנ"ב — 10 בפברואר 1992, החליטה ועדת הכנסת להעביר לדיון בוועדת הכלכלה את ההצעות לסדר־היום בנושא: "הזמנות משרד השיכון מהתעשייה הצבאית" — של חברי הכנסת גד יעקבי, חיים אורון וגרשון שפט (6507, 6530, 6546).

ועדת הכלכלה קיימה בנושא דיון ביום כ"ב באדר א' התשנ"ב — 26 בפברואר 1992, ואילו הוזמנו הנהלת התעשייה הצבאית, הנהלת "שיכון ופיתוח", וכן נציגי משרדי האוצר והבינוי והשיכון (שנעדרו מהדיון מפאת מזג האוויר הסוער וסופות השלגים).

ידידת הביקוש לנשק ולתחמושת בעולם, ביטול פרויקטים, הקיצוץ המתמשך בתקציבי הביטחון בישראל (משנת 1985) וביטול הזמנות לייצוא (משנת 1991) גרמו לפיטורין של 6,000 עובדים מהתעשייה הצבאית מאז 1986. מתוכם 2,000 בשנה שקדמה, והשנה צפויים פיטורין של עוד כמה מאות עובדים.

התעשייה הצבאית רבת הישגים גם בתחום הכלכלה וגם בתחום פיתוחם של אמצעי לחימה, היוותה מקור תעסוקה לאלפי עובדים והכשירה עובדים רבים לרמה מקצועית גבוהה ביותר — נערכה למעבר לתעשייה אזרחית, בין השאר, באמצעות קווי ייצור חלופיים. בעקבות העלייה והמחסור בדיוור נערכו בתעשייה הצבאית, על־ידי רכישת ידע אמריקני, לייצור בתים.

משרד הבינוי והשיכון, באמצעות חברת־בת, "שיכון ופיתוח", כחברה משכנת, עמד למסור לתעשייה הצבאית כ־450 יחידות דיור. לאחר מכן הגיעו להסכמה על הזמנת 388 בתים, אך גם הזמנה זו צומצמה לסך־הכול 122 בתים בעקבות הקיצוץ בתקציב משרד הבינוי והשיכון. לוועדה דיווח כי גם הזמנה זו טרם יצאה לפועל. כן נמסר לוועדה, כי נוסף על הצמצום בהזמנות, נחבעה נציגות העובדים, עד לאחרונה, על־ידי שר הבינוי והשיכון שלא להתווכח, אלא להתמודד ולהיאבק על הזמנת הבתים, כלומר על שמירת מקום עבודתם, וכן להתנצל ולהודות בפומבי שטעו בכל אמירותיהם. על־ידי שמירת הבינוי והשיכון יחדש את המגעים אחר. רק כעת התבררו הדברים והכוונה לחדש את הזמנת הבתים.

כו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: פיתוח הגליל והנגב לקראת עידן חדש

ומנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון ונציגי המשרד, הממונה על אגף התקציבים באוצר ונציגי משרד האוצר, נציגי משרד הפנים והממונה על מחוז הצפון, נציגי משרדי העבודה והרווחה, הבינוי והשיכון, התיירות, החקלאות, וכן נציגי הסוכנות היהודית, מרכז השלטון המקומי, ראש פורום עיירות הפיתוח וראשי עיירות ומועצות אזוריות ומקומיות, מזכירי מועצות פועלים, יושב־ראש הקרן לפיתוח הנגב, נציגי אוניברסיטת בן־גוריון בנגב.

ביום י"ד באייר התש"ן — 10 במאי 1990, החליטה הכנסת לעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר־היום של חבר הכנסת אריאב.

ועדת הכלכלה קיימה בנושא חמישה דיונים, ב"ד בטבת התשנ"א — 31 בדצמבר 1990, בכ"ח בשבט התשנ"א — 12 בפברואר 1991, כ"ב באדר התשנ"א — 1 ביולי 1991, ובמהלכם שמעה את שר התעשייה והמסחר ונציגי המשרד, שר

של למעלה מ-279 מיליון דולר. השקעות אלו ייצרו כ-3,400 מקומות תעסוקה חדשים. הן מיועדות למפעלי תעשייה, למבנים לתעשייה ולשירותי תירות. כלומר, היקף ההשקעות שאושרו בתחומי התעשייה והשירותים הראשוניים של שנת 1991 מתקרב לסך ההשקעות שאושרו במהלך שנת 1990 כולה. זאת עוד קודם למשמעויות שהיוו למתן מעמד אזור פיתוח א' לבאר-שבע, ולהחלטה על העברת מפעלי תע"ש לנגב.

בשנת 1991 הוקצה להשקעה בפיתוח כבישים בנגב סכום כולל של 23 מיליון ש"ח. בסכום זה יושפרו הכבישים באזור ואליו (כביש להבים – באר-שבע, הרחבת כביש אשקלון – יד-מרדכי, שיפורים בכביש אופקים – נתיבות ועוד).

המינהלה לפיתוח החיידות בנגב סייעה את שנת עבודתה הראשונה (1 באפריל 1990 – 31 במרץ 1991), ובמסגרתה סיכמה עם האוצר מסגרת לתקציב רב-שנתי בהיקף של 27.5 מיליון ש"ח. כן סוכם, כי יוקצה סכום נוסף לפיתוח פרויקטים עסקיים ראויים. מימוש ההשקעות המבוקשות בפיתוח מוקד החיידות ביס-המלח עשוי להוסיף אלפי מקומות תעסוקה (עד כ-4,000) באזור.

כן נמסר לוועדה, כי הצוות המכין את תוכנית הפיתוח לגליל מטעם המועצה הארצית להכנון ולבנייה קבע, כתיאום עם עורכי תוכנית תמ"א 31, תוכנית מתאר ארצית לקליטת עלייה. היעד שנקבע לשנת 1995 הוא הבאת שיעור היהודים בגליל ל-57% מכלל האוכלוסייה (לעומת 47.8% בשנת 1989).

בשנת 1991 (1 בינואר – 20 ביוני) החלה בנייתן של 3,419 דירות בגליל (שהן כ-13.5% מכלל הבנייה בתקופה זו – 25,318). יש לציין, כי מספרים אלו אינם כוללים בנייה בגולן (המוגדרת כבנייה כפרית) וכן בנייה בעכו, בנהרייה, בייקנעם, בשלומי ובמעלות – הנכללות במחוז חיפה של משרד הבינוי והשיכון.

בנגב בוצעו בשנת 1990 כ-5,386 התחלות בנייה, בהתאם למחוזות, המהוות 28.4% מכלל הבנייה בשנת 1990. בשנת 1991 (1 בינואר עד יוני 1991) החלה בנייתן של 6,496 דירות, שהן 25.7% מכלל התחלות הבנייה.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה תומכת במדיניות פיזור האוכלוסין ופיתוח אזורי הגליל והנגב, תוך ניצול ההזדמנות ההיסטורית של העלייה כמנוף לצורך כך. עמידה בתהליך זה עשויה להביא לשינויים בפני המדינה ובעתידה ולסייע בקליטת העלייה. הוועדה ממליצה לממשלה לוודא הכנת תוכנית חמש-שנתית במסגרתה יבוצעו (תעשייה ומסחר, תחבורה, כינוי ושיכון וכיוצא באלה) לפיתוח "אזורי הפריפריה".
2. הוועדה בדעה כי היקפי העלייה והאבטלה הגדולה חייבו את הממשלה להיערך עוד כתחילת שנת 1990 ליצירת מקורות תעסוקה באמצעות פרויקטים לאומיים. הוועדה מציינת בצער, כי הממשלה לא נערכה כראוי ולא נחנה תשובות לאזורים מוכי אבטלה וליישובים שהכפילו את אוכלוסייתם.
3. הוועדה בדעה כי יזמה פרטית כתנאי "שוק חופשי" טובה לימים רגילים ולעלייה מצומצמת, אך בטיפול בעלייה כיום ובאתגרים שמולם ניצבת המדינה אין מנוס מהתערבות ממלכתית מסיבית, ועל הממשלה לפעול

המחשבה וההכנון של ישראל בת 8 מיליוני תושבים לקראת סוף המאה החדשה להיות חלום, והם הולכים ומתקרבים למציאות. המאמץ העיקרי של ישראל העתידה צריך להיות נתון ליישובם של הגליל והנגב ולוויסות ולפריסה של התושבים ברחבי הארץ, כך ש-2 מיליונים מהתושבים יתגוררו בגליל, 2 מיליונים בנגב ו-4 מיליוני תושבים במרכז הארץ. הצלחת הקליטה וההשתלבות של העולים ב"אזורי הפריפריה" בגליל ובנגב, חשיבותה עליונה כמעט מכל בחינה והיבט: הביטחוני, המדיני, הדמוגרפי, הכלכלי, החברתי ואף האקולוגי. זאת מעבר לחשיבות הרבה שיש לייחס למניעת ריכוזי אוכלוסייה ותעשייה נוספים במרכז הארץ. הצלחה, ואפילו לא מלאה, בעמידה באתגרים אלו תביא לשינוי מהותי ויסודי בחוסנה של המדינה, באופיה ובסיכויי התקדמותה, התפתחותה והתעצמותה בעשור הקרוב. בוודאי נכון הדבר, כאשר לצפון המדינה ולדרומה – אזורים שהתפתחותם ואכלוסם פיגרו בצורה משמעותית אחרי ההתפתחות בשפלת החוף ובמרכז.

בכל אלו ביכולתה של הממשלה להשפיע בצורה משמעותית. עמידה באתגרים מעין אלו אינה כנדר יכולתו של מגור אחד, ויש להתמודד עמם ברמה הלאומית הכוללת, ולא באורח ספורדי, לסירוגין, או במסגרת מאמץ ייחודי של משרד זה או אחר. הפעילות למימוש יעדי פיתוח הגליל והנגב ולקליטת העלייה בהם חייבת, לכן, להיקף את כל משרדי הממשלה ותחומי פעילותם: בחקיקה, בהחלטות ממשלה, ובהשקעת משאבים כלכליים ניכרים בתשתית, בתיעוש, בבנייה, בשירותים וביצירת מקורות ומקומות עבודה.

לוועדה נמסר, כי מאז הפעלת המסלול החדש של מתן ערבות מדינה במסגרת החוק לעידוד השקעות הון אישרה מינהלת מרכז ההשקעות ערכות ל-557 מפעלים, בהשקעה כוללת של 1.4 מיליארד דולר. במרכז ההשקעות נמצאות 906 בקשות בהיקף כספי של 3.8 מיליארד דולר, בקשות אשר אמורות להוסיף למשק כ-22,000 עובדים. כמדיניות לציין, כי קיימת מעורבות גדולה של הון זה בהשקעות: מתוך 1.4 מיליארד דולר אשר הושקעו במפעלים שיש להם ערכות מדינה, 635 מיליון דולר הושקעו על-ידי משקיעים זרים. במסגרת אישור מרכז ההשקעות בשנה זו ניתנו אישורים ל-290 מפעלים באזור פיתוח א', בהיקף כספי של 912 מיליון דולר; 118 מפעלים בצפון הארץ, לעומת 78 מפעלים בדרום הארץ. באזור פיתוח ב' ניתנו 75 אישורים, בהיקף כספי של 168 מיליון דולר, מתוכם 17 אישורים בצפון הארץ ו-20 אישורים בדרום הארץ. חלק גדול מתוך ההשקעות שהוזכרו, כ-55%, יצא לפועל הודות לערבות המדינה. במקביל, חלה עלייה גדולה בהקצאות למחקר ולפיתוח (44%), נעשו מאמצים לסייע לשיווק תוצרת ישראלית, משרד התעשייה והמסחר הקצה סכומים נכבדים כעידוד למפעלים עתידי סיוע וכסיוע לעסקים קטנים, זאת, נוסף על בנייה ופיתוח של "חממות עסקיות".

בששת החודשים הראשונים של שנת 1991 תכנן משרד התעשייה והמסחר גם הקמת שלוש קריות תעשייתיות באזור הגליל: בצפון, בצלקל ובגליל המערבי (נוסף על האזורים הקיימים בתפן ובתל-חי). אושרו תוכניות להרחבת אזורי התעשייה בקצרין, מתוכנן אזור תעשייה במחניים, ועוד. משרד התחבורה גם הכין תוכנית לשיפור מערכת התחבורה בגולן, הוועדה דגש בפיתוח ובשיפור של מערכת הכבישים בגליל (עוקף-עכו צפוני, הרחבת כביש עכו-רמיהל) ובהרחבת כבישים עורקים נוספים, לרבות מעקפים ל"צווארי בקבוק" תחבורתיים. מינואר 1991 אושרו לדרום הארץ השקעות בסך

למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר (תעשייה ומסחר, תחבורה, חינוך, תיירות ואנרגיה ותשתית) לסייע בקידום פרויקטים אלה ובמימושם.

8. הוועדה ממליצה לשר התעשייה והמסחר ולשר הכלכלה והתכנון, הממונים על ביצוע חוק הגליל, לפעול ליישום של החוק הלכה למעשה במטרה לקדם את הגליל, לרכות נושאי התיישבות, תיעוש, חינוך ובריאות, וכן כל פעולה הנחוצה לקידום הגליל ולפיתוחו.

9. הוועדה מתנגדת בכל תוקף לייבוא פועלים זרים מחוץ-לארץ, וממליצה למשרד העבודה והרווחה לפעול לאיסור ייבוא פועלים.

10. ועדת הכלכלה הכינה את החוק לעידוד המגזר העסקי, שאושר במחצית פברואר 1992, ועיקרו מתן תמריצים למגזר היצרני כדי לקלוט עובדים נוספים. הוועדה ממליצה למשרדי התעשייה והמסחר, האוצר, וכן למשרדי החקלאות, התיירות, הבינוי והשיכון והעבודה והרווחה לפעול ליישום של החוק ולקידומו בכל המגזרים.

11. הוועדה ממליצה לממשלה להמשיך וליצור תנאים לגיוס יזמים והון פרטי להקמת מפעלים ופרויקטים בגליל, כנגב ו"אזורי הפריפריה". הוועדה ממליצה לשר התעשייה והמסחר, כי בתיאום עם התאחדות התעשיינים ימונה במרכז ההשקעות חונן, שילווה את היזמים ויסייע להם בקבלת כל האישורים הדרושים ועד לסיום ההליכים.

ליוס ולעבר תוכניות להשקעה ופרויקטים כמשק ליצירת מקורות תעסוקה לטווח המידי ולטווח הארוך.

4. הוועדה ממליצה לממשלה לפעול, בין היתר, ועד שיוקמו מפעלים חדשים, גם בהתאם לתוכנית ה"מאגרות", שיוקמו לפי מקבצים מקצועיים; כל "מאגרה" תוצמד למגזר או לגורם קיים ומפותח במדינה, ובאמצעות עבודות יזומות הצמודות לסקטורים ולמפעלים קיימים יתאפשר פתרון תעסוקתי בקנה מידה גדול. יש להצטער על כך שמאז הועלתה הצעה זו לא נעשה דבר לבדיקת ההצעה ולא הובאו הצעות לוועדה במהלך דיוניה.

5. הוועדה ממליצה לממשלה לקבוע בהקדם את סיווגן של ערי הפיתוח, וליישם את חוק ערי ואזורי פיתוח, התשמ"ה, אשר במסגרתו מוגדרים הגולן וחלקים ניכרים מהגליל והנגב כאזורי פיתוח (כרמות שונות) לצורך החוק לעידוד השקעות הון ולצורכי מימוש הסיוע של המשרדים השונים. יישומן של החוק ישר את הטיפול בקידומם ובפיתוחם של ערי ואזורי הפיתוח.

6. הוועדה דורשת משר הכלכלה והתכנון לפעול ליישום אלתר של חוק הרשות לפיתוח הנגב, שהוכן בוועדת הכלכלה ונכנס לתוקפו ב־1 בינואר 1992. החוק יקדם את אפשרויות הפיתוח כנגב ואת הביצוע של פרויקטים כנגב.

7. הוועדה מחייבת את ביצועם של הפרויקטים המוצעים על-ידי קרן ג'נטים לפיתוח הנגב, וממליצה

כו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים: נזקי חקלאות בגין פגעי מזג האוויר;

הברכה והנזקים של שנה גשומה זו

הקור העז, הגשמים, הרוחות העזות, הברד וסופות השלגים פגעו בכחים רבים, בכבישים, במערכות החשמל ובתשתיות. בחקלאות נפגעו השדות, ירקות, פרחים ומטעים, הן בבתי-צמיחה והן בשטחים הפתוחים ובגידולי השדה, אלפי דונמים של בריכות דגים הוצפו ומאות טונות של דגים נפגעו, מאות בעלי חיים, עדרי בקר, אלפי פטמים ואפילו תנינים קפאו ומתו. מבנים, חממות, לולים ורפתות קרסו ונהרסו, וכן טרקטורים, מערכות השקיה וציוד חקלאי רב.

לצד גשמי הברכה, נגרם נזק רב לכל המגזרים כמשק, וכעת, בשל המחסור הצפוי בתוצרת חקלאית, נשקלת אף האפשרות לייבא ירקות ופירות מחוץ-לארץ.

פגיעות נוספת עלולות להיגרם ואוכלוסייה בארץ כשיתחיל מזג האוויר להתחמם ומאגרי המים ייהפכו למוקדי יתושים עוקצים ואף מגפה של מלריה.

ב־15 במרס 1989 חוקקה הכנסת את חוק פיצוי נפגעי אסון טבע, התשמ"ט—1989, ולפי "נוק עקב אסון טבע — נזק לנכס, שכתוצאה ממנו נגרם אובדן הכנסה, ובגידול רכי-שנתי — אובדן הכנסה בחקופה ארוכה מעונת גידול אחת, הכולל עקב תופעת טבע בעלת היקף חריג או עוצמה חריגה או משך חריג, או עקב הצטברות חריגה של תופעות טבע, אשר האמצעים המקובלים בחקלאות למניעתה ולטיפול בה נתגלו כבלתי יעילים, ואשר הממשלה, לפי הצעת שר החקלאות, שניתנה לאחר התייעצות עם השר הממונה על השירות המטאורולוגי או השר הממונה על המכון הגיאולוגי, הכריזה שהיא אסון טבע לעניין חוק זה".

ביום ח' באדר א' התשנ"ב — 12 בפברואר 1992, החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעות לסדר־היום בנושא: "נזקי החקלאות בגין פגעי מזג האוויר", מאת חברי הכנסת עדנה סולודר (6584), מוחמד נפאע (6636) וגרשון שפט (6648), וביום כ"ב באדר א' התשנ"ב — 26 בפברואר 1992 — את ההצעה לסדר־היום בנושא: "הברכה והנזקים של שנה גשומה זו", מאת חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז (6719). הוועדה החליטה לשלב את הדיונים בהצעות לסדר־היום.

ועדת הכלכלה, ביוזמת יושבת-ראש הוועדה, חברת הכנסת שושנה ארבל־אלמוזלינו, החלה בדיונים בנושאים: השיטפונות וניקוז המים והכרזה על אסון טבע בחקלאות, וקימה דיונים ב־8 בינואר 1992, ב־6 בפברואר 1992, וכן ב־12 בפברואר 1992. הוועדה אף החליטה לבקש פגישה עם ראש הממשלה בנושא הכרזת הממשלה על "אסון טבע", אך עד כה לא נענתה. משהועברו ההצעות לסדר־היום, קיימה הוועדה דיון נוסף ביום 3 במרס 1992.

בדיונים השתתפו נציגי משרד החקלאות ונציבות המים, משרדי האוצר, הפנים, הבריאות, הבינוי והשיכון ומע"צ, נציגי "מקורות" ותה"ל, וכן מנכ"ל הקרן לנזקי טבע, נציגי מרכז השלטון המקומי, ראשי רשויות מקומיות ומועצות אזוריות ומקומיות, נציגי הארגונים והאגודות החקלאיות, מנכ"ל ונציגי מועצות הירקות, הפירות והפרחים.

בתום שלוש השנים של יושב ובצורת, התרוקנות האקוויפרים והכנירת וקיצוץ במכסות המים, החירף השנה הוא חריג בתופעותיו בכמות ובקצמת מים שאין רגילים בהן ואין מוכנים להן.

המידע וההדרכה הדרושים לחקלאים, כך שיוכלו למצות את הזכויות המוקנות להם.

7. כדי לאפשר לחקלאים לשקם את מה שנפגע ולהיערך מייד לאספקת התוצרת החקלאית, הוועדה דורשת ממשרדי החקלאות והאוצר להעביר לניזוקים הזכאים לפיצויים — מקדמות בשיעור של עד 50% בהתאם לתקנות פיצוי נפגעי אסון טבע (קביעת זכאות לפיצויים ושיעורם), התשנ"א — 1991.

8. הוועדה דורשת, כי ביישום החוק והתקנות יהיה דין אחד, ואותן אמות מידה, במגזר היהודי ובמגזרים הערבי והדרוזי. הוועדה ממליצה על התחשבות יתר באלו מקרב המגזרים שלא ידעו להגיש ולדווח בעוד מועד.

9. הוועדה בדעה כי כשם שהממשלה החליטה ביום 8 בינואר 1992 על מתן סיוע לבעלי דירות מגורים שניזוקו משיטפונות גם אם לא כוּתחו — כך חייבים לנהוג ולסייע לחקלאים שלא ביטחו עצמם, תוך שימת לב מיוחדת לאובדן הכנסה לחקלאים.

10. הוועדה מביעה תמיהה על החלטת הממשלה להעניק סיוע רק לבעלי דירות מגורים שניזוקו ואשר הכנסתם הממוצעת בשנת המס 1991 לא עלתה על 13,000 ש"ח ומטילה עליהם השתתפות עצמית של 5,000 ש"ח.

פיצוי כזה הוא "לעג לרש", איננו ריאלי, ואפילו לא מהווה את המינימום הנדרש. הנפגעים איבדו רכוש, שצברו אותו תוך עמל רב במשך שנים, והממשלה חייבת לבדוק את החלטתה מחדש כדי להתאים את גובה הפיצוי לנזקים החמורים שנוצרו.

11. הוועדה ממליצה לסייע לסקטור העסקי באזור מפרץ חיפה על-ידי מתן הנחות, הקלות תשלומים של נפגעי שיטפונות, ולפעול לשיקום מיידי של כלל מערכות הניקוז בצפון.

12. הוועדה דורשת ממשרד הבריאות ומהמשרד לאיכות הסביבה, באמצעות הרשויות המקומיות, להיערך כנדרש ולהתחיל מייד לטפל בפגיעה הצפויה עם התרכות היתושים, שיכולים אף לגרום למגפת מלריה.

13. הוועדה ממליצה למשרדי החקלאות (נציבות המים), הפנים והאוצר להיערך לתכנן ולהקצות את התקציבים הדרושים לניקוז המים כדי למונע פגיעות נוספות בעתיד וכדי להתאימם להתפתחות הדינמית בארץ.

לוועדה נמסר, כי הנזקים בענף הירקות בלבד, לא כולל נזקים לתשתיות, למבנים, לחממות כיוצא באלה, מגיעים לכ-97 מיליון ש"ח, וסך כל הנזקים לחקלאות נאמדים בכ-1.3 מיליארד ש"ח, אך עדיין יש אזורים שהגישו אליהם קשה ולא ניתן לאמוד סופית את הנזקים.

ממשרד החקלאות נמסר, כי לשטח הוצאו צוותים, ובשלב זה נאספים, מתועדים ומועברים נתונים לגבי הנזקים למגזר החקלאי, שיוערכו על-ידי שמאים מומחים לקבלת הנתונים המדויקים. משרד החקלאות הציע לממשלה להכריז על "אסון טבע" לגבי האזורים שנפגעו.

הממשלה, בישיבתה ביום י"ט באדר א' התשנ"ב — 23 בפברואר 1992, הטילה על ועדה בין-משרדית להגיש לה ממצאים, שישמשו לה כסיס להחלטה על ההכרזה על אסון טבע.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את צערה על הפגיעה והנזקים הרבים שנגרמו לכלל המגזרים במשק כתוצאה ממזג האוויר השנה.

2. הוועדה קוראת לממשלת ישראל להצחיר בפירוש ובאופן פומבי, שהיא תתייבץ לימין המגזר החקלאי וכל אותם גורמים שסבלו נזקים כתוצאה משנת הברכה בגשמים והנזקים הנוכחיים.

3. הוועדה מביעה מורת רוח נהגה סחבת עד ההחלטה שקיבלה כי הממשלה לא גילתה את הרגישות הראויה למה שקרה בחקלאות ולחקלאים ולא הגיעה בעוד מועד להכרזה על "אסון טבע" בחקלאות.

4. הוועדה בדעה כי ההכרזה על "אסון טבע" בחקלאות בעוד מועד, תוך מתן מקדמות ואמצעים לשיקום בהתאם לתקנות המאפשרות גם קבלת מקדמה עד ל-50% מסכום הפיצוי, כמו גם זירוז הערכות השמאים — היו מאפשרים לחקלאים להיערך לאספקת ירקות לעונה ומונעים מהם פגיעה נוספת.

5. הוועדה מתנגדת בכל תוקף לייבוא תוצרת חקלאית, ודורשת שלא לייבא ירקות מחוץ לארץ, גם אם ייווצר מחסור זמני בסוגי ירקות מסוימים, וזאת כדי לא להכות מכה נוספת בחקלאים.

6. הוועדה דורשת ממשרד החקלאות להעביר מייד את כל

כח. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הצורך הרחוק להפסיק הוצאת כספי ציבור במשרד הבינוי והשיכון

בעקבות גל העלייה לישראל הוטל על משרד הבינוי והשיכון לעמוד בפני הצורך בשמן פתרונות דיוור מיידיים לעולים החדשים, לזכאים ולחסרי הדיוור. על המשרד הוטל לטפל בהתקשרויות בהיקף גדול גם עם קבלנים חדשים, ולקיים מכרזים לחברות בנייה בארץ ובחוץ-לארץ. משרד הבינוי והשיכון לא היה ערוך ומאורגן לבנייה בהיקפים גדולים.

ביולי 1990 החל משרד הבינוי והשיכון בהזמנה וברכישת של קרוונים ומגורונים מהארץ ומחוץ-לארץ, על-מנת להציבם ולאכלסם בהתאם לצרכים המיידיים. לרכישת הקרוונים והמגורונים הוגשה הצעת תקציב נמוכה יותר מעלותם ועלות התשתית בפועל, ונדרש היה לתקן מאוחר יותר את הצעת התקציב. עלות קרוון מחוץ-לארץ הגיעה ל-40,000 ש"ח (מדד

ביום ב' בסיוון התשנ"א, 15 במאי 1991, החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת רפאל אדרי, בנושא: "הצורך הרחוק להפסיק הוצאת כספי ציבור במשרד הבינוי והשיכון" (3487).

ועדת הכלכלה קיימה בנושא שני דיונים: ביום ח' בתשרי התשנ"ב — 16 בספטמבר 1991, וביום ט"ז בחשוון התשנ"ב — 23 באוקטובר 1991, ובהם השתתפו שר הבינוי והשיכון, סגן שר הבינוי והשיכון, המנכ"ל ונציגי המשרד, מנהל מינהל מקרקעי ישראל, יושב-ראש מעצת המנהלים של חברת "עמידר", נציגי משרדי האוצר, הכלכלה והתכנון, נשיא התאחדות הקבלנים והבונים, יושב-ראש מרכז השלטון המקומי ומוזכר הסתדרות פועלי הבניין.

2. הוועדה מציינת בצער את הוויכוחים החריפים והסכסוכים בין משרד האוצר לבין משרד הבינוי והשיכון. בעיקר בנושאי החריגה מן התקציב כפי שהתפרסמו וכפי שנתגלו גם בישיבות ועדת הכלכלה. הוועדה קובעת כי הוויכוחים בין שני המשרדים גרמו לנזקים חמורים, לחוסר בהירות ולפגיעה במשק ובענף הבנייה בארץ. הוועדה ממליצה לממשלה לקבוע מדיניות ברורה ומוחלטת לענף הבנייה ולשים קץ לסכסוכים הקשים.
 3. הוועדה מציינת כי ההערכות התקציביות וההתקשרויות שביצע משרד הבינוי והשיכון היו בחלקן מוטעות ולא עמדו במבחן המציאות. נוצר חוסר תקציב, וגירעונות אשר פגעו בהמשך הבנייה בקצב הנדרש שיענה על הצרכים. הוועדה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון להקפיד יתר הקפדה על עמידה במסגרת התקציב המאושר ועל ביצוע המכריזים.
 4. הוועדה דורשת ממשרד האוצר וממשרד הבינוי והשיכון לסכם את הדיונים על הגירעון שנוצר בתקציב משרד הבינוי והשיכון ולקבוע כללים מחייבים, שעל-פיהם ינהגו בעתיד.
 5. הוועדה מציינת בצער, כי האכלוס של מספר רב של דירות שבנייתן הסתיימה זה כבר טרם הסתיים בשל העדר פיתוח ותשתיות. הוועדה בדעה כי על משרד הבינוי והשיכון לפעול ליצירת חיאום פסי ותקציבי בין הפיתוח לבין בניית הדירות עצמן כדי לא לאלץ משפחות רבות לחפש קורת גג ולמנוע מהן את האפשרות לכניסה לדירה המיועדת להן.
 6. הוועדה בדעה כי המינהל לבנייה כפרית מהווה זרוע חשובה במשרד הבינוי והשיכון לטיפול בבעיות מיוחדות ביישובים חדשים ובבנייה הכפרית. הוועדה חוזרת ודורשת לקיים דיון מחודש בנושא הקפאת תקציבי המינהל לבנייה כפרית כדי להחזירו לפעילות מלאה.
 7. הוועדה בדעה כי משהוחלט על רכישת הקרוונים והמגורונים בעלות גבוהה למדי, על משרד הבינוי והשיכון לוודא את אכלוסם המידי ולא להשאיר כ-1,000 קרוונים ועוד כ-13,000 מגורונים בלתי מאוכלסים.
 8. הוועדה מחייבת את מדיניות פיזור האוכלוסייה שנעשתה וממליצה להמשיך ולבנות בנייה מסיבית בגליל ובנגב ובערי הפיתוח, תוך שימת לב למתן פתרונות גם למוסדות הציבור.
 9. הוועדה חוזרת על מסקנותיה כפי שהונחו על שולחן הכנסת ביום 20 במרס 1991 וביום 23 ביולי 1991.
 10. הוועדה מבקשת לדווח לה בתוך שלושה חודשים על ההתקדמות שחלה ביישום המסקנות.
- 5/90), ועלות קרון מישראל — 34,700 ש"ח (מרד 10/90), בשטח של 45 מ"ר. עלות מגורון מחוץ-לארץ — 17,000 ש"ח (מרד 5/90), ועלות מגורון מישראל — 17,000 ש"ח (מרד 11/90), ושטחו 23 מ"ר. מחירים אלה כוללים את עלות המבנה עצמו, הובלתו בארץ ובחוץ-לארץ, הצבתו, חיבורו למערכות התשתית ומסירתו. לטיפול חברת "עמידר" נמסרו 6,523 מגורונים וכן 5,205 קרוונים.
- באכלוס הקרוונים והמגורונים חלו עיכובים, וחלקם אינם מאוכלסים עד היום. כיום, מסך-הכול של 22,000 מגורונים שכרושת משרד הבינוי והשיכון נמצאים 14,000 בערים ועוד כמה בקיבוצים ובמושבים, ומאוכלסים 9,000 מגורונים בלבד. מסך-הכול של 5,000 קרוונים שכרושת משרד הבינוי והשיכון מאוכלסים 4,100 קרוונים בלבד.
- בוועדה נשמעו הטענות, כי עלות קרון של 42 מ"ר והתשתית לו הגיעה לכ-75,000 ש"ח, וכן כי בפרק הזמן שחלף אפשר היה למעשה לבנות בבנייה קונבנציונלית את כל הדירות הדרושות. כן נטען, כי משרד הבינוי והשיכון חרג באופן שיטתי מסכומי התקציב שאושרו לו ובהיקפים יוצאי-דופן. בתחילת 1991 נוכח מנכ"ל המשרד כי תקציב הפיתוח והתקציבים לתשתיות אולו, והדבר גרם לדחייה באכלוס יחידות דיור רבות. בנושא הקרקעות נשמעו בוועדה הטענות, כי קבלנים שקיבלו מהמדינה קרקעות לבנייה בהנחה ניכרת לא העבירו את ההנחה לקוני הדירות, אלא מכרו את הדירות במחירי השוק וללא הנחה ושולשו לכיסיהם רווחים עצומים.
- מתקציב המינהל לבנייה כפרית הופחתו השנה 50 מיליון ש"ח, והתקציב הוקפא לשלוש שנים. לטענת נציגי האוצר, היקף הבנייה באזורים השונים, ובכלל זה בגליל ובנגב, תלוי בפריסט הפרוגרמה ועל-פי סדר העדיפויות שיחליט עליהם משרד השיכון. ניתן יהיה לבנות חלק מ-15,000 יחידות הדיור של שנת 1992 במסגרת הבנייה הכפרית. כן טענו נציגי האוצר בוועדה, כי משרד הבינוי והשיכון מבצע עבודות לא-חיוניות במקום לבצע עבודות תשתית ופיתוח הכרחיות, ובהתאם לסדרי עדיפויות לבצע עבודות היכן שבנייתן של הדירות הסתיימה, ואכלוסן מידי. כן נמסר ממשרד האוצר, כי כל עבודות התשתית ל-95,000 יחידות הדיור ברחבי הארץ שאושרו בשנת 1990/91 מתקצבות, ובמהלך שנה זו יסתיימו עבודות התשתית.
- בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:**
1. הוועדה בדעה כי היקפי העלייה והמחסור בפתרונות דיור גם לזוגות צעירים ולזכאים חייבו את משרד הבינוי והשיכון להיערך עוד בתחילת שנת 1990 לבנייה ציבורית ותקציבית. הוועדה מציינת בצער, כי הדחיה בקבלת ההחלטות בענף הבנייה גרמה לעיכוב בבניית דירות, למחסור חמור בדירות ולעלייה משמעותית הן במחירי הדירות לקנייה והן במחירי שכר הדירה.